



T.C.
NİĞDE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

134910

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI
ANA BİLİM DALI

134910

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MEHMET NİYAZİ ÖZDEMİR'İN HAYATI
ve
ESERLERİ

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Hidayet ÖZCAN

Hazırlayan
Ayşen (Öztaş) ÇELİK

Niğde – 2003

NİĞDE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

..... ait

..... adlı
çalışma, jürimiz tarafından, Yüksek Lisans Tezi olarak başarılı kabul edilmiştir.

İmza

Akademik Ünvan, Adı-Soyadı
(Jüri Başkanı)

.....

İmza

Akademik Ünvan, Adı-Soyadı
(Jüri Üyesi)

.....

İmza

Akademik Ünvan, Adı-Soyadı
(Jüri Üyesi)

.....

ÖZET

Mehmet Niyazi Özdemir'in hayatı ve eserlerinin ele alındığı çalışmamızda, yazarın hayatı ve ebedî kişiliğinden sonra yayınlanmış olan eserleri, kronolojik sırasına göre incelenmiştir. Bu konudaki eksikliği gidermeyi amaçlayan çalışmamızda; yazarın romanları, hikâyeleri, düşünce eserleri ve hatıraları değerlendirilmiştir. Romanlar sırasıyla; a) Vak'a b) Şahıslar c) Zaman d) Mekan e) Anlatıcı ve Bakış açısı f) Eserde Ele Alınan Kavramlar ve Mesajlar başlıkları altında fizikî, sosyal ve psikolojik bütün özellikleriyle ve her romanın kendi dünyası ve sınırları içinde incelenmiş ve tahlil edilmiştir.

Çalışmamızın ağırlık merkezini teşkil eden romanların incelenmesinden sonra, yazarın deneme mahiyetinde kalan hikayeleri, biçim ve muhteva yönüyle ele alınmıştır. Üçüncü bölümde ise, düşünce eserleri genel olarak tanıtılmış, dördüncü bölümde yazarın iki yıl önce yayımladığı hatıratı genel çizgileriyle değerlendirilmiştir.

Son bölümde ise, dil ve üslup özelliklerinin tespiti ile genel olarak sonuç ve toplu değerlendirilme yapılmıştır. Mehmet Niyazi Özdemir hakkında müstakil bir kitap olmadığı için kaynaklar bölümünde yazarın kendi eserlerinden sonra, çalışmamızda yararlandığımız kitaplara, makalelere ve röportajlara yer verilmiştir.

ABSTRACT

In our study on the life of Mehmet Niyazi Ozdemir and his works, the life of the writer and his literaturrel works were chronogically investigated. in our study aimed to solve the problem of the lackness on Mehmet Niyazi Ozdemir and his works, the novels, the stories, the essays and other literatural works of the witer were assessed. These works were investigated and assessed in their own characteristics and limits of each novel under the headings of a) the case b) the characters in the work c) the time d) the scene e) the storyteller and its point of view f) the concepts and the messages in the work.

Having studied his novels forming the core of our study, the stories of the vvriter, in the form of essays, have been searched in terms of the style and the content. in the third part, his works related to ideas and thoughts have been defined in general, and in the fourth part, the diary belonging to the writer, which was published two year ego, has been evaluated in its general aspect.

In the last part, the analysis of the characteristics of the style and the language in his works has been put into our study as a general consequent and complete assessment. Seeing as any written materials written about Mehmet Niyazi Ozdemir don't exist, books, articles and interviews used during our study as source materials have been added in to the index part, as well as the books written by the writer.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	vii
SÖZBAŞI	viii
GİRİŞ	xi

BİRİNCİ BÖLÜM

1. MEHMET NİYAZİ ÖZDEMİR'İN HAYATI ve EDEBÎ KİŞİLİĞİ..... 1

1.1. MEHMET NİYAZİ ÖZDEMİR'İN HAYATI 1

1.2. MEHMET NİYAZİ ÖZDEMİR'İN EDEBÎ KİŞİLİĞİ 3

1.2.1. Mehmet Niyazi Özdemir'in Edebî Kişiliğinin Oluşumunda Etkili Olan Faktörler (Aile Çevresi, Eğitim Durumu, Etkilendiği Yazarlar)..... 3

1.2.2. Mehmet Niyazi Özdemir Nasıl Yazıyor? 7

1.2.3. Mehmet Niyazi Özdemir'in Edebiyat Dünyasına Kazandırdığı Eserler8

İKİNCİ BÖLÜM

2. MEHMET NİYAZİ ÖZDEMİR'İN TAHKİYELİ ESERLERİ..... 10

2.1. ROMANLARI 10

2.1.1. VAROLMAK KAVGASI 10

2.1.1.1. Olay Örgüsü 10

2.1.2.2. Romanın Şahısları 12

2.1.2.3. Zaman 17

2.1.2.4. Mekân 19

2.1.2.5. Anlatıcı ve Bakış Açısı 20

2.1.2.6. Eserde Ele Alınan Kavramlar – Mesajlar 21

2.1.2.6.1. Vatan – Millet 21

2.1.2.6.2. Eğitim 22

2.1.2.6.3. Köy 23

2.1.2.6.4. Gurbet ve Yalnızlık 23

2.1.2.6.5. Fakirlik 23

2.1.2.6.6. Ölüm 24

2.1.2.6.7. Aşk – Sevgi 24

2.1.2.6.8. Tabiat 24

2.1.2.6.9. Kadın 25

2.1.2. İKİ DÜNYA ARASINDA.....	26
2.1.2.1. Olay Örgüsü.....	26
2.1.2.2. Romanın Şahısları.....	28
2.1.2.3. Zaman	30
2.1.2.4. Mekân	31
2.1.2.5. Anlatıcı ve Bakış Açısı	33
2.1.2.6. Eserde Ele Alınan Kavramlar – Mesajlar	34
2.1.2.6.1. Gurbet ve Yalnızlık.....	35
2.1.2.6.2. Aşk – Sevgi	35
2.1.2.6.3. Vatan – Millet	36
2.1.2.6.4. Kadın.....	36
2.1.2.6.5. Tabiat.....	37
2.1.2.6.6. Mutluluk.....	37
2.1.3. ÖLÜM DAHA GÜZELDİ.....	38
2.1.3.1. Olay Örgüsü.....	38
2.1.3.2. Romanın Şahısları.....	40
2.1.3.3. Zaman	45
2.1.3.4. Mekân	46
2.1.3.5. Anlatıcı ve Bakış Açısı	49
2.1.3.6. Eserde Ele Alınan Kavramlar – Mesajlar	50
2.1.3.6.1. Bağımsızlık	50
2.1.3.6.2. Vatan	51
2.1.3.6.3. Özlem	51
2.1.3.6.4. Dostluk.....	52
2.1.3.6.5. Ölüm.....	52
2.1.4. YAZILAMAMIŞ DESTANLAR.....	54
2.1.4.1. Olay Örgüsü	54
2.1.4.2. Romanın Şahısları.....	57
2.1.4.3. Zaman	61
2.1.4.4. Mekân	62
2.1.4.5. Anlatıcı ve Bakış Açısı	64
2.1.4.6. Eserde Ele Alınan Kavramlar – Mesajlar	65
2.1.4.6.1. Vatan Millet	65
2.1.4.6.2. Bağımsızlık	65
2.1.4.6.3. Ölüm.....	65
2.1.4.6.4. Fakirlik.....	66
2.1.4.6.5. Kadın.....	66
2.1.4.6.6. Aşk – Sevgi	66
2.1.5. ÇANAKKALE MAHŞERİ	67
2.1.5.1. Olay Örgüsü.....	67
2.1.5.2. Romanın Şahısları.....	70
2.1.5.3. Zaman	78
2.1.5.4. Mekân	80
2.1.5.5. Anlatıcı ve Bakış Açısı	82
2.1.5.6. Eserde Ele Alınan Kavramlar – Mesajlar	83

2.1.5.6.1. Vatan – Millet	83
2.1.5.6.2. İstiklal (Bağımsızlık).....	83
2.1.5.6.3. Ölüm.....	83
2.1.5.6.4. Kadın.....	84
2.1.5.6.5. Gurbet.....	84
2.1.5.6.6. Köy.....	84
2.1.5.6.7. Tabiat.....	84
I. ROMANLARIN GENEL OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ	86
2.2. HİKÂYELERİ.....	89
2.2.1. Çavuş'un Karısı.....	89
2.2.2. Rıfkı Bey'in Bir Günü.....	90
2.2.3. Geç Bey'im!	91
2.2.4. Bayram Hediyesi	92
2.2.5. Nasır İlacı	93
2.2.6. Bir Tartışma ve Bir Gerçek	94
2.2.7. Muayene	97
2.2.8. Hildegard	99
2.2.9. Lüglüp İlyas.....	100
2.2.10. Nine'min Bekleyişi.....	104
II. HİKÂYELERE TEMATİK BAKIŞ.....	105
a. Gurbet	105
b. Fakirlik	106
c. Köy	106
d. Cahillik	107
e. Yükselme İhtirası.....	107
III. HİKÂYELERDE ŞAHIS KADROSU.....	107
IV. HİKÂYELERDE ZAMAN.....	108
V. HİKÂYELERDE MEKÂN	109
VI. HİKÂYELERİN GENEL OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ	112

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. MEHMET NİYAZİ ÖZDEMİR'İN DÜŞÜNCE ESERLERİ..... 113

3.1. DÜŞÜNCE ESERLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ..... 113

3.1.1. Millet ve Türk Milliyetçiliği 113

3.1.2. İslam Devlet Felsefesi 115

3.1.3. Türk Devlet Felsefesi 118

3.1.4. Medeniyetimizin Analizi ve Geleceği..... 120

3.1.5. Türkiye'nin Meseleleri I "Kültür"
Türkiye'nin Meseleleri II "Devlet" 123

3.1.6. Gayr-ı Resmi Tarihimiz – Osmanlı Padişahları (Hatime)..... 125

3.2. MEHMET NİYAZİ ÖZDEMİR'İN DÜŞÜNCE ESERLERİNDEKİ BAŞLICA KAVRAMLAR..... 128

3.2.1. Metafizik 128

3.2.2. Batılılaşma..... 130

3.2.3. Millet – Halk 132

3.2.4. Devlet 133

3.2.5. Hürriyet 133

3.2.6. Millî Şuur 134

3.2.7. Cemiyet 135

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. MEHMET NİYAZİ ÖZDEMİR'İN ANILARI..... 136

4.1. Dahiler ve Deliler..... 136

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. MEHMET NİYAZİ ÖZDEMİR'İN DİLİ HAKKINDA BAZI TESPİTLER / DİKKATLER..... 142

SONUÇ VE TOPLU DEĞERLENDİRME 145

KAYNAKLAR 151

A- Mehmet Niyazi Özdemir'in Yazdığı Eserler 151

B- Konu İle İlgili Diğer Kaynaklar 153

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
AKM.	: Atatürk Kùltür Merkezi
bk.	: Bakınız
bs.	: Basım, baskı
Böl.	: Bölüm
C.	: Cilt
ev.	: Çeviren, evirmen
DTCF.	: Dil Tarih Coğrafya Fakùltesi
hk.	: Hakkında
hzl.	: Hazırlayan
İÜ.	: İstanbul Üniversitesi
MEB.	: Milli Eğitim Bakanlığı
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
Yay.	: Yayın
yyl.	: Yayımlayan

SÖZBAŞI

Edebiyat tarihi eseri malzeme sayar; fakat yazarı bilinmeyen veya tanınmayan her eser gerçek bir değerlendirmeden uzaktır. Yazar ile eser ilişkileri kurulmadan, eksiksiz bir edebiyat tarihi ortaya koymak imkansızdır. İsimler ve eserler hakkında daha önceden verilen hükümler tekrar gözden geçirilmelidir. Ne yazık ki toplumumuzda; yazarlar, şairler ve mütefekkirler yaşadığı dönemlerde yazdıkları anlaşılmadığından fazla önemsenmez. Halbuki, böylesi şahsiyetler tanınmaz ve tanıtılmazsa, benzer yeteneklerin gelişmesi ve her biri ufkumuzu başka yönlerde geliştirecek kültür adamlarının ortaya çıkması mümkün olamayacaktır. Ortaya çıksa bile, onları anlayacak bir atmosferin oluşması yıllar sürer. Bu süre içinde onların eser vermesi zorlaşır. Buna son vermek biz ve bizim gibilerin araştırmaları ile mümkün olacaktır. Günümüzde eksikliğini duyduğumuz "Edebiyat Tarihi" ancak edipler ve eserler hakkında gerçek değerlendirmelerin yapılmasıyla meydana gelecektir. Bu önemli bir ihtiyaçtır. Bizi Mehmet Niyazi Özdemir hakkında çalışmaya sevk eden de bu fikir oldu.

Mehmet Niyazi Özdemir, çağdaş Türk edebiyatının en önemli temsilcilerinden biridir. Hukuk eğitimi gören, fakat, yazmaya karşı ilgisi daha okul sıralarında iken başlayan yazar, roman ve hikâye dışında, düşünce eserleri ve makale gibi farklı edebî türlerde faâliyet göstermiş bir sanatkârdır. Çanakkale Mahşeri romanı dışında hem edebî kişiliği hem de eserleri üzerinde hemen hiçbir çalışma yapılmamış, tarihe ait meseleleri konu edinen makaleleri üzerinde de durulmamıştır.

Tahkiyeli eserleriyle olduğu kadar ilmî meseleler üzerinde çalışmaları bulunan Mehmet Niyazi Özdemir, hem sanatkâr hem de gerçek bir kültür adamıdır. Çanakkale ve Balkan Savaşları, başta Azerbaycan Türklüğü olmak üzere, Türk ve İslam tarihine dair incelemeleri, dergilerde ve gazetelerde kalan pek çok yazıları ile de çağdaş Türk kültürünün önemli şahsiyetlerdendir.

Mehmet Niyazi, gelenekten yararlanma, tarihe yönelme ve romanımızın klâsik kurgusuna yeni bir ruh getirme gibi, günümüzde sürüp giden pek çok tartışma konusuna getirdiği açıklıkla üzerinde durulmaya değer bir yazar kimliğine sahiptir.

Mehmet Niyazi Özdemir, İslâm ve Türk kültürünü, çağdaş bir sanat dili ve duyarlılığı ile farklı ve yeni şekillerle ortaya koyarken etkili üslubu ile dikkat çeker.

Mehmet Niyazi Özdemir'in hayatı ve sanatı ile ilgili bilgi bulabileceğimiz bütün kaynaklar, ilmi bir metotla ve araştırma zihniyeti ile kaleme alınmamış, bir takım gazete ve dergi yazularından, bir iki ansiklopedide yer verilen kısa değerlendirmelerden ibarettir. Derleme ve antoloji niteliği taşıyan herhangi bir çalışma da yapılmamıştır.

Biz, bu çalışmamızda Mehmet Niyazi Özdemir'in eserlerini kronolojik olarak inceledik. Bu konudaki eksikliği gidermeyi amaçlayan çalışmamızda; yazarın romanlarını, hikâyelerini, düşünce eserlerini ve hatıralarını ele aldık. Ayrıntılı olarak incelediğimiz romanların kimliği ve konusundan sonra, konunun önemi bakımından olay örgüsüne geniş bir yer verilmiş, ardından şahıslar, fizikî sosyal ve psikolojik bütün özellikleriyle ve her romanın kendi dünyası ve sınırları içinde incelenmiş ve tasvir edilmiştir. Romanlar, zaman, mekân, anlatıcı ve bakış açısı yönünden de bir incelemeye tabi tutularak, romanda ele alınan kavramlara ve mesajlara yer verilmiştir.

Çalışmamızın ağırlık merkezini teşkil eden "Mehmet Niyazi Özdemir'in Tahkiyeli Eserleri" bölümünde, önce kronolojik bir sıra dahilinde ele aldığımız romanları tanıtıcı genel bilgiler verdik. Romanın tipik özelliklerini anlattık. Romanın ana fikrini ortaya koymaya çalıştık. Hikâyelerinin incelendiği bölümde ise, yazarın deneme mahiyetinde kalan hikâyeleri biçim ve muhteva yönüyle ele alınmıştır. Düşünce eserleri genel olarak tanıtılarak bu eserlerde ele alınan başlıca kavramlar dikkatlere sunulmuş, yazarın bir yıl önce yayımladığı hatıratı da Dördüncü Bölüm'de incelenmiştir.

Son bölümde ise, Mehmet Niyazi Özdemir'in dili hakkında bazı tespitler yapılmıştır. Mehmet Niyazi Özdemir hakkında yazılan herhangi bir kitap olmadığı için kaynaklar bölümünde, yazarın kendi yazdığı eserlerden sonra hakkında yazılan makalelere, röportajlara ve yararlandığımız eserlere yer verilmiştir.

Tahkiyeli eserleri çözümlerken Şerif Aktaş'ın "Roman İncelemesine Giriş" ve Mehmet Tekin'in "Roman Sanatı I" başta olmak üzere tahkiyeli eser tahlil planlarından yararlandık. Ayrıca eserlerin tahlili sırasında da önemli olduğuna inandığımız bazı şeyleri tahlil etmeyi, değerlendirmeyi yine eserin verileri ışığında yapmaya çalıştık.

Bu çalışmanın konusunu belirlemede Sayın Prof. Dr. Sadık K. TURAL değerli fikirleri ile; Sayın Yrd. Doç. Dr. Hidayet ÖZCAN yol gösteren, sabır ve ilgileri ile, Sayın Dr. Mehmet Niyazi Özdemir de bilgi temini ile bana yardımcı olmuşlardır. Hepsine ayrı ayrı teşekkürlerimi sunmayı borç bilirim.

Ayrıca çeşitli vesilelerle yardım ve desteğini gördüğüm aziz dost Hüseyin KADER'e, sabır ve anlayışlarını esirgemeyerek bana uygun ortamı hazırlayan eşime, aileme ve arkadaşlarıma sonsuz teşekkürler...

...../...../2003



GİRİŞ

Günümüz Türkiyesi'nde ciddi bir roman birikimi vardır. Bu birikimde, Servet-i Fünûn, Milli Edebiyat ve Cumhuriyet dönemi yazarlarının katkısı büyüktür. Çağdaşlaşma anlayışının hemen hemen hepsinde temel dünya görüşü hakimdir. Kimi zaman alaturka yaşayışı, kimi zaman da yüzeysel alafrangalığı eleştirel de, Cumhuriyet'ten sonra farklı bir ideoloji çerçevesinde bir dünya görüşü ortaya koyulmuştur. Pozitivizm ve rasyonalizm, bu dönem kültür ve sanat hayatının olduğu kadar romanın da temel anlayışlarındandır. Bu anlayışa ters düşen romanları, Peyami Safa ve Ahmet Hamdi Tanpınar yazmıştır. Diğerleri ise, tek parti anlayışına uygun, tek doğrultuda roman yazmıştır.

1950'den sonra, çok partili hayatın gerektirdiği demokratik ortamda, Tarık Buğra ile Kemal Tahir ve Atilla İlhan güzel eserler ortaya koyarlar. Yine bu dönemde sosyalist romancılarla "köy romanı" ve Tarık Buğra ile de "kasaba romanı" edebiyatımıza farklı bir roman tipi getirir.

Sosyal gerçekçilik olarak isimlendirilen; fakat gerçekte sosyalist gerçekçiliği köylü mantığı ve röportaj diliyle sürdüren bu romanların, yine o kültür ve 12 Mart'tan sonra şehirli bir tutumla "kurtarıcı edebiyat" anlayışının sürdürüldüğünü görürüz. Önceki dönemde görülen ağa-ırgat çatışmasının bu dönemde, patron-işçi sınıfını biçimlendirmeye çalışan devrimci gençliğe yüklendiğini görmek kimseyi şaşırtmaz.

"Anadolu romanı" gibi "devrimci gençlik" romanı Anadolu halkının ilgisini çekmeyince, gerçekçilikten postmoderne doğru yönelerek kendilerine göre oluşturdukları "kavanoz edebiyatı" nı canlı tutmaya çalışırlar.

Kemal Tahir, "Devlet Ana" romanıyla başlattığı tarihî kimlik tartışmasını her alanda bize özgü bir üslûp araştırmasına çeker. Öteden beri Necip Fazıl ve Peyami Safa ile Ahmet Hamdi Tanpınar'ın inanç, kültür ve medeniyet müdafaları kendiliğinden gündeme gelir. Gelenekten faydalanma, kimlik krizi ve bize özgü bir hayatın gerektirdiği şartlar, kültür çevrelerini olduğu kadar romancıları da ilgilendirmeye başlar. Oğuz Atay'ın erken ve batılı malzemeye dayalı postmodernizmi kadar, "Küçük Ağa"dan "Gençliğim Eyvah"a yönelen Tarık Buğra romancılığı da aydınlarımızın ilgisini çeker.

1955 yılında üç önemli roman aynı yılda yayınlanır. Kemal Tahir'in

"Sağirdere", Tarık Buğra'nın "Siyah Kehribar" ve Yaşar Kemal'in "İnce Memed"... Üçü de farklı alanlara yönelen bu romancıların daha başlangıçta kendi yollarını çizdikleri bellidir. Kemal Tahir, hapishanede tanıdığı tiplerden hareketle yazdığı Anadolu köylülerinin hayatını, bir sosyolog titizliği ile ele alır. Tarık Buğra, baskıcı rejimlerle tek tip insan anlayışına karşı çıkar. Yaşar Kemal ise, halk şiirinin diliyle eşkıya hikayesini ve kan davasını romanının temel eksenine haline getirir.

Kemal Tahir'in marksizmden yola çıkarak yakın tarihi romanlaştıran eserlerinden çok, "Devlet Ana" ile büyük tartışmalar uyandırdığı görülür. Batıcılığa karşı çıkışıyla da alaka gören Kemal Tahir, "Devlet Ana"da ele aldığı konu kadar üslûbuyla da dikkat çeker ve Mustafa Necati Sepetçioğlu ve Emine Işınsu aynı konulara yönelirler. Ardından da Erol Toy ve Yavuz Bahadıroğlu gibi pek çok yazar, tarihi konu edinen romanlar yazar.

Oğuz Atay'ın yaptığı çıkış, yerli malzemeyi olabildiğince batılı kalıplarla oyun konusu yapma ve sosyal eleştiriyi post-modern fantazilerle harcama biçiminde gelişmeseydi, romanımız çok önceden şehir kültürünü demokratik ortamın imkanlarıyla özümseyebilirdi. Bunu yapabilmesi için de, Peyami Safa ile Ahmet Hamdi Tanpınar gibi yerli kültür ve yaşanan hayattan yola çıkması gerekirdi.

1970'li yılların başında yayımlanan Tanpınar'ın "Huzur"u kendi gerçeğimize ve iki medeniyete ait temel değerlerin tartışmasına yol açar. Artık Fethi Naci ile bazı roman eleştirmenleri için "Huzur", "en güzel aşk romanı" olmuştur. Bu arada Peyami Safa'nın romanları, yeni bir okuyucu tipi oluşturur.

Sevgi Sosyal, Adalet Ağaoğlu, Füzûzan ve Pınar Kür gibi yazarların, şehirli hikayeler yanında devrimci gençliğin, burjuva bunalımlarını yansıtan romanlarını, 12 Mart hüsrânlarını, işkence anılarını büyük bir şaşkınlıkla okuduklarını görürüz.

Bu arada Mustafa Necati Sepetçioğlu, Emine Işınsu ve Yavuz Bahadıroğlu bir dizi tarihî roman yazar ve Anadolu gençliğine yönelir. Sevinç Çokum da "Zor" adlı eseriyle hikayeden romana geçiş yapar; kaybettiğimiz Rumeli topraklarını "Bizim Diyar" (1979) romanıyla anlatır ve Anadolu gençliğine yeni ufuklar açmaya çalışır. Mehmet Niyazi Özdemir ise, "Varolmak Kavgası" (1970) ile başladığı Anadolu gençliğinin yaşama çabasını, inançları ve gelenekleri doğrultusundaki direnişinin Almanya'da bile nasıl sürdürüldüğünü "İki Dünya Arasında" (1977) romanıyla ortaya

koyar.

Mehmet Niyazi Özdemir, Azerbaycan'daki Rus zulmünü anlattığı "Ölüm Daha Güzeldi" romanından sonra, "Yazılmamış Destanlar" romanıyla silsile romanlarının başlangıcını yapar. Mehmet Niyazi, 1998 yılında yayımladığı "Çanakkale Mahşeri" romanı ile yakın tarihin önemli bir sayfasını okuyucuya aktarır.

Mehmet Niyazi Özdemir, ayrıntılarıyla anlattığı Çanakkale Savaşı'nı Türk gençliğinin benliğindeki ruhu ortaya çıkarmak için yazmıştır. Buket Uzuner'in aynı savaşı anlatan "Gelibolu romanı da gençliğin tarihe olan merakını artırır. "Çanakkale Mahşeri" ve onun ölçüsündeki romanlarla Türk romanı, başarı grafiğini yükseltmeye devam edecektir.

Yerli ve millî olandan hareketle hayatımızı ve insanımızı ortaya koyan, romanlar, yine bize özgü bir dille bizi anlatmaya çalışırken; bizim adımızı ve bize benzer insanları ele alarak sürekli yabancılaşmış bir dil ve teknikle insanımızı başkalaştırmaya ve farklı göstermeye çalışanlar da olacaktır.



Mehmet Niyazi ÖZDEMİR - (1942)

BİRİNCİ BÖLÜM

1. MEHMET NİYAZİ ÖZDEMİR'İN HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ

1.1. MEHMET NİYAZİ ÖZDEMİR'İN HAYATI

Mehmet Niyazi Özdemir, 8 Nisan 1942 yılında Sakarya'nın Akyazı ilçesine bağlı Beldibi, (şimdiki adıyla Boztepe) köyünde dünyaya gelmiştir. Babasının adı, Mehmet (1894 – 1967), annesi Fatma (1915 – 1999) dır. Ailenin, onu hayatta olan on beş çocuğu olmuştur. Mehmet Niyazi dışındakiler ticaretle uğraşmaktadır.

Aslen Trabzon'un Vakfikebir ilçesinin Ballı Köyü'nden (Kaplantoz) olan bu ailenin bildiği ilk dedesinin adı Abdullah'tır. Ünlü bir demirci olduğu için, örsü, halen Ballı Köy'de muhafaza edilen Abdullah'ın oğlu Şahin, onun oğlu Arif, onun oğlu, Ali, onun oğlu Mehmet'tir. 1894 doğumlu Abdullahoğulları'ndan Mehmet, Mehmet Niyazi'nin babasıdır. Dedesi olan Ali, Sakarya'nın Akyazı ilçesinin Boztepe köyüne gelip yerleşmiştir. Mehmet Niyazi'nin babası, Akyazı'ya taşınmış manufakturacılıkla uğraşmaya başlamıştır.

Mehmet Niyazi Özdemir, ilk ve orta okulu, Akyazı ilçesinde okur. 1956 yılında lise tahsili için, İstanbul'a giden Mehmet Niyazi Özdemir, 1959 yılında Haydarpaşa Lisesi'ni bitirdikten sonra, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne girer. Mehmet Niyazi başarılı bir öğrencidir. İkinci sınıftan üçüncü sınıfa takıntısız geçtiği için Edebiyat Fakültesi'nin herhangi bir dalında sertifika almaya hak kazanır. “Edebiyat Fakültesi Felsefe Sertifikası” alan Mehmet Niyazi, Hukuk Fakültesi'ni de başarıyla tamamladıktan sonra, 1963 – 1965 yılları arasında yedek subay öğretmen olarak Kars'ın Selim İlçesi'nin Damlapınar köyünde askerliğini yapar.

Mehmet Niyazi Özdemir, öğrencilik yıllarında milliyetçi düşünciyi savunan kesimin içinde yer alır. 1966 yılı sonlarıyla 1967 yılının başlarında Millî Türk Talebe Birliği'nde Genel Başkanlık yapar.

Mehmet Niyazi Özdemir, 1968 – 1976 yılları arasında Almanya'da BRILON'daki Guethe Enstitüsü'nde lisan öğrenimi gördükten sonra, MOXBURG Enstitüsü'nde Prof. Dr. Ditrich Pirson'un yanında “TÜRK DEVLETLERİNDE TEMEL HÜRRİYETLER” konulu doktora çalışması yapar. Aynı kürsüde yıllarca çalışan yazar, 1988 yılında Türkiye'ye döner. Mehmet Niyazi Özdemir'in hâlâ MOXBURG Üniversitesi ile teması devam etmektedir.

Türkiye'ye döndükten sonra, ilmî ve edebî çalışmalarını devam ettiren yazar, varlıklı bir ailenin çocuğu olduğu için herhangi bir işte çalışmamıştır. Şu anda Sosyal Sigortalar Kurumu'ndan emeklidir. Yazarın sigorta primlerini Almanya'da olduğu yıllarda ağabeyi ödemiştir.

Zamanını kütüphanede okuyarak ve araştırarak geçiren Mehmet Niyazi Özdemir, eserlerini de kütüphanede yazmaktadır. Sürekli araştıran ve yazan bu usta kalem, yıllar önce sürekli masa başında oturmaktan dolayı bel fitiğine yakalanmıştır. Bu rahatsızlık şu anda onu fazla rahatsız etmez. Yazdığı eserlere karşı sorumluluğu, araştırma merakı, ona bitmez tükenmez bir çaba sarf ettirir. Yazılmayanları yazma gayreti, dinlenmesine müsaade etmemektedir.



1.2. MEHMET NİYAZİ ÖZDEMİR'İN EDEBÎ KİŞİLİĞİ

1.2.1. MEHMET NİYAZİ ÖZDEMİR'İN EDEBÎ KİŞİLİĞİNİN

OLUŞUMUNDA ETKİLİ OLAN FAKTÖRLER

(Aile Çevresi, Eğitim Durumu, Etkilendiği Yazarlar)

Fikrî ve edebî eserlerinde “Mehmet Niyazi” adını kullanan yazarın, tahkiyeli eserleri doğup büyüdüğü ve yaşadığı çevreden önemli izler taşır. Haydarpaşa Lisesi’nde Nihat Atsız, Mahir İz gibi değerli hocaların öğrencilerinden olan Mehmet Niyazi, sanat ve tarih çevresiyle o yıllarda tanışır. Necip Fazıl, Hilmi Oflaz, Ziya Nur Aksun, Erol Güngör, Osman Yüksel Serdengeçti gibi mütefekkirlerle Marmara Kahvesi’nde ettiği sohbetler Mehmet Niyazi’nin hayat felsefesinin gelişmesine zemin hazırlar. Babası Balkan ve Çanakkale gazisi olan yazar, çocukluğundan beri aldığı millî tarih şuurunu, edindiği çevre ile derinleştirir. Sürekli okur; araştırır, gözlemlerini ve fikirlerini büyük bir dikkatle kaleme alır. Ailesinden aldığı millî ve dinî duygular; şehit torunu ve yeğeni olması, ona bitmez tükenmez bir ummandan gelen şevk ve ilhâm verir.

Mehmet Niyazi Özdemir ve arkadaşları (Nevzat Köseoğlu, Özer Revanoğlu, Ahmet Nuri Yüksel) 1964 yılında millî – kültürel kitaplar basmak için Ötüken Yayınevi’ni kurarlar. Mehmet Niyazi’nin yazı hayatı, bu yayınevinde yayınlanan kitaplara önsöz ve kapak yazıları yazmakla başlar. İlk yazısı 1967 yılında “Millî Hürel” dergisinde yayınlanır.

Mehmet Niyazi, edebî hayatının nasıl başladığını kendisiyle yapılan bir röportajda şöyle anlatır:

“Sevdiğimiz yazarların kitaplarını basmak için öğrencilik yıllarımızda birkaç arkadaşla yayınevi kurmuştuk. İmam – Hatip okulları, o zaman da gündemdeydi. Halbuki onlar, bizler gibi lise bilgilerine sahip olmaktan başka, belli seviyede dinimizi öğreniyorlar, dolayısıyla kültürümüzü araştırabilecek imkanlara kavuşuyorlardı. Nasıl ki Grek-Roma’yı araştıranlar Rönesans hareketleriyle bugünkü Batı Medeniyetini ortaya çıkarmışlarsa, bizim Rönesans’ımızı gerçekleştireceklerine inanıyordum; bugün de inanıyorum. Bu okullardaki öğrencilerin, hayata atılan ağabeylerinin çilelerini dile getirmeleri için eli kalem tutan

büyüklerimize roman sipariş ettik. Ne yazık ki hiçbirinden cevap gelmedi. Bunun üzerine oturup, romanları olmasını istediğim “Varolmak Kavgası”nı yazdım. Böylece de roman dünyasına adım atmış oldum. Portakalın şeker ihtiva ettiği gibi, roman da yazarın fikir ve ruh dünyasını taşır. Bunun için de devam ettim.”¹

Mehmet Niyazi Özdemir 1975’li yıllara kadar klasik romanları taklit eder. “Varolmak Kavgası” ve “İki Dünya Arasında” tasvirlerin uzun olduğu, konunun da uzun uzun anlatıldığı romanlardır. Yazar, bu romanlarda eksiklerin olduğunu ifade eder. Daha sonraki romanlarında ise, tasvirleri kısa ve öz hâle getirmiştir. O’na göre “sıkılarak okunan eser roman değildir.”²

Hak, hukuk ve adaleti toplum yaşamının zaruretleri olarak gören Mehmet Niyazi Özdemir, roman yazarken de bu değerleri ön plâna çıkarır. Roman hakkındaki görüşleri şöyledir:

“Roman bir olayın anlatılması değildir. Bizi bunaltan realiteler âleminden çıkarıp, hayal alemine götüren, bize hoş saatler yaşatan sihirli bir değnek de değildir. Fotoğrafla tespitle de roman olamaz. O bir devrin, bir memleketin, bir sosyal grubun, bir insanın iç portresidir. Tarihçide, sosyologda, siyaside göremeyeceğimiz çizgileri, yorumları romancıda buluruz. Bunları iyi verebilmek için romancı karakter seçimine, konu bütünlüğüne, üslûba, kelime seçimine, dikkat etmelidir.”³

Mehmet Niyazi Özdemir, tarihe meraklıdır. Yazılmayan yazma gayreti ona büyük bir sorumluluk yükler. "Akvaryumda balına yetişmez"⁴ diyen Mehmet Niyazi Özdemir, derin bir ummana dalmıştır. O’nun her eseri yıllarca süren sancının teşhisi ve tedavisi üzerinedir. Toplumsal sorunlar işlenir, çözümler meyvenin içindeki vitamin

¹ Orhan Keleş, “Romancı Mehmet Niyazi ile Sohbet 1”, Türkiye Gazetesi, (Kültür – Sanat), 22 Ekim 1990, s. 10

² Mehmet Niyazi Özdemir ile 24 Nisan 2001’de İstanbul’da İslam Araştırmaları Enstitüsü’nde Yaptığımız Söyleşiden.

³ Orhan Keleş, “Romancı Mehmet Niyazi ile Sohbet 2”, Türkiye Gazetesi, (Kültür – Sanat), 23 Ekim 1990, s. 10

⁴ Mehmet Niyazi Özdemir ile 24 Nisan 2001’de İstanbul’da İslam Araştırmaları Enstitüsü’nde Yaptığımız Söyleşiden.

gibi yedirilir. Yazar, romanlarının konularını, tarihten ve gerçek hayattan seçer. Bilim adamı titizliği ile araştırır ve doğruluğuna inandığı gerçekleri roman veya hikâye şekline sokar.

Mehmet Niyazi Özdemir, tımtırlı cümlelerin edebiyat olmadığını, edebiyatın sadelik ve samimilik olduğunu savunur. Edebî eserin rahat olması ve sükûnet vermesi gerektiğini belirtir. Yazarın otorite kabul ettiği Türk romancıları hakkındaki görüşleri şöyledir:

“Roman, Türk tarih geleneğinde olmamasına rağmen yazılmaya başlanmasından kısa bir süre sonra Halit Ziya, Mehmet Rauf, Peyami Safa, Refik Halit gibi millî kültürle yetişmiş, iftihar edilecek romancılar yetişmiştir. Gelişmenin kaynağı şahsiyet ve idrâktir. Biz eskiden kültürümüzü hayatımıza katıyorduk. Mesuliyeti müdrük insanlarımız vardı. Kendi şahsiyetine hakim olan insanlar dünyaya açılmaktan korkmaz. Bu yazarlarımız kendilerine güveniyorlardı.”⁵

“Bizde iki türlü yazar var. Bir kısmı Batı'yı taklit ediyor. Bir kısmı eserlerini kendi kaynaklarından üretiyor. Sanat öz ister. Taklitle sanat olmaz. Taklit sadece aslını yaşatmaya yarar. Kendi kaynaklarımızdan eser üretmeye çalışanların işi zordur. Cemiyetimiz genel olarak o kaynaklardan kopmuştur. Biz klâsik kültürümüzden uzaklaşmışız. Batılı da olamamışız. Batılı olmak için Hristiyan olmak, Grek ve Roma'yı asıl almak gerekir. Bunun anlamı hiçbir zaman Batılı olamayacağız demektir. Kendi kaynaklarımıza dönüncye kadar kültür muhâciriyiz. Muhâcirin nesi olursa, bizim de avucumuzda o vardır.”⁶

Kültürümüzü yansıtacak eserler veren Mehmet Niyazi Özdemir'in sanatında Ali Fuat Başgil, Peyami Safa ve Necip Fazıl'ın etkisi görülür. Gençliğinde Peyami Safa ve Necip Fazıl'ın eserlerini elinden düşürmeyen yazar, fikirde ve sanatta bu üstâtlarla

⁵ Ekrem Kaftan, “Roman İhtiyaçtan Doğmadı” Türkiye Gazetesi, (Kültür – Sanat), 22 Haziran 1998, s. 14
⁶ Orhan Keleş, “Romancı Mehmet Niyazi ile Sohbet 2”, Türkiye Gazetesi, (Kültür – Sanat), 23 Ekim 1990, s. 10

aynı çizgidedir. Mehmet Niyazi, küçük yaşlarda şiir denemeleri de yapmış; fakat, Yahya Kemal ve Ahmet Haşim gibi şairleri okuyunca, şiir yazmaktan vazgeçmiştir.

Mehmet Niyazi Özdemir, hiçbir akıma mensup değildir. Yazılmadığına üzüldüğü konuları derinlemesine inceleyip yazar.

“Geçmiş ve gelecek, millî mantaliter üzerine kurulmuştur. Millî mantaliter bugünden yarına değişmez. Ciddi eserler ortaya koyabilirsek, birinci sınıf olabilecek pusulada bırakırsak sıkıntılar aşılır”⁷ diyen yazar, araştırmalarını ve çalışmalarını gün geçtikçe derinleştirmektedir. Eserlerinin her biri, yüksek bir millî benlik ve şuur taşır. Yazarın amacı, tarihimizden gelen ruhu okuyucuya duyurabilmektir.

Mehmet Niyazi; mütevâzi kişiliği ve ahlâkı, toplum konularına cesaretle eğilen şahsiyeti, “nemelazım” demeyen yazıları ve sözleri ile değerli bir mütefekkindir. Ayrıca gençleri kendine bağlayan, alçak gönüllü, şakacı; yakın çevresine bu yönüyle tesir eden bir şahsiyettir.

Dürüst karakteri, cesareti, cömertliği ve mütevâziliği ile tanınan Mehmet Niyazi Özdemir, sevda ölçüsündeki yurtseverliği, millî değerlere bağlılığı, hoşgörülü, rind mizacı ile de bulunduğu çevrelerde sevilen bir insandır.

Geniş olarak "milliyetçilik" kavramıyla anlatılabilecek olan fikirleri, 1960 yılından bu yana giderek daha da olgunlaşmıştır.

Zaman gazetesinde yaklaşık, on beş yıldır haftada bir köşe yazısı yazan Mehmet Niyazi, hiçbir zaman ülke sorunlarına arkasını dönmemiş, olayları takip ederek çözüm yollarını aramış, bunları yazılarında belirtmiştir. Araştırma eserleri ve romanları ile de Çağdaş Türk Edebiyatı'na güzide eserler kazandıran Mehmet Niyazi Özdemir'in kitapları, tarihî maceramızı sağlıklı olarak öğrenmek ve kavramak isteyenler için ihmâl edilmemesi, iyice tanınması gereken önemli kaynaklardır.

⁷ Orhan Keleş, Romancı Mehmet Niyazi ile Sohbet I, Türkiye Gazetesi, (Kültür – Sanat), 22 Ekim 1990, s. 10

1.2.2. MEHMET NİYAZİ ÖZDEMİR NASIL YAZIYOR?

Her sanatçının, her yazarın kendine özgü bir çalışma biçimi vardır. Velûd bir kalem olan Mehmet Niyazi, 1960'lı yıllardan beri mecbur olmadıkça kütüphanelerin dışına çıkmaz. Bütün edebî ve fikrî eserlerini kütüphanelerde kaleme alan yazar; hayatını okumaya, araştırmaya ve yazmaya adanmıştır.

Mehmet Niyazi, inançları kuvvetli olan bir yazardır. Onun bu yönü eserlerine de aksetmiştir. Özellikle tahkiyeli eserlerindeki tipleri, namazında-niyazında, manevî ve millî değerlere bağlı kişiler arasından seçer. Ailesinden aldığı millî ve dinî kimliği, edindiği çevreler ile pekiştiren yazar, yakın çevresi tarafından "Modern Evliya" olarak nitelendirilir.

Öğrencilik yıllarında Marmara Kahvesi'nde sanat, edebiyat ve tarih çevresiyle iç içe oluşu, burada Necip Fazıl, Hilmi Oflaz gibi mütefekkirlerle ettiği sohbetler onun özünü doğrultmuştur.

Mehmet Niyazi, millî konuları, manevî değerlerle birleştirerek kaleme alır. Sosyal bilimlerin belkemiğini tarih olarak gören yazar, dini bilmeyenin tarihi bilemeyeceğini ifade eder.

"Kütüphanelerde yaşayan adam" olarak bilinen Mehmet Niyazi, araştırmalarını, bir bilim adamı titizliğiyle İstanbul'un kütüphanelerinde yazmaktadır. Yazdıklarını tekrar tekrar okuyarak gözden geçirir, konunun içine girer. Dağı deviren bir dev gayretiyle çalışır. Yazar, eserlerini Türk toplumunun hak ettiği yere gelmesi amacıyla kaleme alır.

Mehmet Niyazi, uzun süredir "Yemen" romanı üzerine çalışmaktadır. Bunun ardından "Millî Mücadele Dönemi" romanı gelecektir.

1.2.3. MEHMET NİYAZİ ÖZDEMİR'İN EDEBİYAT DÜNYASINA KAZANDIRDIĞI ESERLER

Mehmet Niyazi Özdemir, yaklaşık on beş yıldır Zaman Gazetesi'nde haftada bir köşe yazısı yazmaktadır. Tercüman, Türkiye, Yeni Şafak, Orta Doğu, Bugün, Gündüz, Hürriyet gibi gazetelerde; Genç Akademi, Beyân, Ufuk Çizgisi, Muhalif, Gelecek, Altınoluk, İnsan ve Kâinat, Cuma, Pınar gibi dergilerde de yazmış olan Mehmet Niyazi'nin kitap olarak yayınlanmış eserleri beş başlık altında toparlanabilir:

ROMANLARI:

1- "**Varolmak Kavgası**", Ötüken Yayınevi, İstanbul, 1969, 2.bs. 1970, 3.bs. 1974, 4.bs. 1978, 5.bs. 1989, 6.bs. 1990, 7.bs. 1994, 8.bs. 1999, 238 s.

2- "**Çağımızın Aşıkları**", Ötüken Yayınevi, İstanbul, 1970. Konusu ve içeriği yeniden düzenlenerek 1977 yılında "**İki Dünya Arasında**" adıyla yayınlandı. Ötüken Yayınevi, 3.bs. 1992, 4.bs. 1995, 5.bs. 1998, 6.bs. 2000, 7.bs. 2001, 196 s.

3- "**Ölüm Daha Güzeldi**", Ötüken Yayınevi, İstanbul, 1982, 2.bs. 1990, 3.bs. 1993, 208 s.

4- "**Yazılamamış Destanlar**", Ötüken Yayınevi, İstanbul, 1991, 2.bs. 1992, 3.bs. 1995, 4.bs. 1999, 256 s.

5- "**Çanakkale Mahşeri**", Bir bölümü Türkiye Gazetesi'nde tefrika edilen bu roman Ötüken Yayınevi tarafından yayınlandı. (Ekim 1998), 2.bs. Kasım 1998, 3.bs. Ocak 1999, 4.bs. Şubat 1999, 5.bs. Nisan 1999, 6.bs. Mayıs 1999, 7.bs. Kasım 2000, 8.bs. Nisan 2000, 9.bs. Aralık 2000, 10. bs. Eylül 2001, 11. bs. Mart 2002, 12. bs. Ekim 2002, 13. bs. Şubat 2003, 542 s.

HİKAYELERİ:

"**Bayram Hediyesi**", Ötüken Yayınevi, İstanbul, 1971, 2.bs. 1991, 3.bs. 2001, 217 s.

DÜŞÜNCE ESERLERİ:

1- "**Millet ve Türk Milliyetçiliği**", Ötüken Yayınevi, İstanbul, 1979, 2.bs. 1986, 3.bs. 1992, 4.bs. 2000, 231 s.

2- **"İslam Devlet Felsefesi"**, Ötüken Yayınevi, İstanbul, 1988, 2.bs. 1990, 3.bs 1994, 4.bs. 1996, 5.bs. 1999, 222 s.

3- **"Medeniyet Ülkesini Arıyor"**, Ötüken Yayınevi, İstanbul, 1992, İçeriği genişletilerek **"Medeniyetimizin Analizi ve Geleceği"** adıyla yayınlanmıştır. Ötüken Yayınevi, İstanbul, 2.bs. 2000, 212 s.

4- **"Türk Devlet Felsefesi"**, Orta Doğu Gazetesi'nde tefrika edildi (1992) Ötüken Yayınevi, İstanbul, 1993, 2.bs 1996, 293 s.

5- **"Gayr-ı Resmi Tarihimiz (Osmanlı Padişahları)**, Ziya Nur Aksun'un bu eserinin **(Hatime)** bölümünü yazmıştır. Marifet Yayınları, İstanbul, 1996, 2.bs. 1997, 318 s.

MAKALELERİ :

1- **Türkiye'nin Meseleleri I "Kültür"**, Marifet Yayınları İstanbul, 1992, 240 s.

2- **Türkiye'nin Meseleleri II "Devlet"**, Marifet Yayınları İstanbul, 1992, 240 s.

HATIRALARI:

1- **"Dâhiler ve Deliler"**, Ötüken Yayınevi, İstanbul, 2001, 303 s.

İKİNCİ BÖLÜM

2. MEHMET NİYAZİ ÖZDEMİR'İN TAHKİYELİ ESERLERİ

2.1. ROMANLARI

2.1.1. VAROLMAK KAVGASI

2.1.1.1. Olay Örgüsü:

Murat fakir bir ailenin çocuğudur. Annesi Fadime Bacı ile Tepe Köy'de yaşar. Babası Yusuf, Murat küçükken ölmüştür.

Fadime Bacı, tarlaya ektikleri ve sattığı üç beş kilo yağ – peynirle geçinir. Yusuf'un vasiyetine uyup Murat'ı okutmak ister. Bu konuda Yusuf'un dostu Lütfü Efendi'den yardım alır. Murat, İstanbul İmam – Hatip okulunda parasız yatılı öğrenci olur. Sevinçleri azalacak gibi değildir.

Murat, ağırbaşlı, ölçülü ve güler yüzlü bir çocuktur. Okuldaki Emin öğretmen ve üst sınıftaki Mehmet ona yardımcı olurlar. Düzenli ve çalışkan bir öğrenci olan Murat, sınavları başarıyla geçer ve mezun olur. Tatilini köyde, annesine yardım ederek geçirir, enstitü sınavlarına hazırlanır.

Murat, enstitünün sınavını kazanır. Böylece hayallerini süsleyen öğretmenlik mesleğine sahip olacaktır. Fakat Murat'ın yemek ve yatak gibi ihtiyaçlarına annesinin gönderdiği para yetmez. Gece gündüz iş aramasına rağmen bulamaz. Köye dönmeyi de idealleri engeller.

Murat'ın zor günleri Emin öğretmenden Soğana'daki mescidin imamlık görevini devralmasıyla sona erer. Artık ihtiyaçlarını karşılayacağı bir işi ve yatacak kadar küçük bir evi vardır.

Murat arkadaşları ile cumartesi günleri toplanır. Değişik fakültelerde okuyan bu gençler (Zaptiye Ahmet, Aslan, Vehbi, Seyit, Ali, Yusuf) gece boyunca fikir alışverişi yaparlar.

Murat, fırsat buldukça hemşehrisi doktor Hayatî Bey'i ziyaret eder. Doktor Hayatî Bey, arzuladığı gençliği Murat'ta bulmaktadır. Murat, Hayatî Bey'in kızı Mine'ye gizli bir aşk duyar.

Enstitü'den mezun olan Murat'ın tayini Konya İmam - Hatip Okulu'na çıkar. Murat başarılı bir öğretmendir, öğrencilerini ilimin ışığında yetiştirir. Fakat bir müfettişin yanlış değerlendirmeleriyle bakanlık emrine alınır. Olanlara bir anlam veremeyen Murat, evrakları yakından takip etmek için Ankara'ya gider. Murat, bakanlıktan işten atıldığını öğrenir. Danıştay'a dava açar, ancak sonucu beklemeden kimsenin gitmek istemediği bir dağ köyüne imam olarak gider.

Kars'ın Selim İlçesinin Damlapınar köyünde imamlığa başlar. Çağın bütün imkanlarından yoksun olan köyde halk, ahırdan farksız olan evlerde sefillik, pislik içinde yaşar. Murat bir ara çekip gitmeyi düşünürse de o insanları kaderlerine terk etmeyi ideallerine sığdıramaz. Muhtar'ın yardımıyla camiye tamir etmeye başlar.

Köylüler yavaş yavaş Murat'a alışır. Sohbetiyle, kişiliğiyle köylülere insanca yaşamayı öğreten Murat, köye okul ve köprü de kazandırır.

Murat, köylülere okumanın, temizliğin, dürüstlüğün faziletini bıkmadan anlatır. Murat'ın sohbetini çok seven köylüler, akşamları onun odasında oturmaktan büyük haz alırlar. Bir akşam köye gelen tahsildar, sorduğu sorularla Murat'ı rencide eder.

Birkaç gün sonra jandarma Murat'ın odasını basar ve tekme tokat karakola götürür. Murat tahsildarın kurbanı olmuştur. Köylü yasa boğulur. Murat bu durumdayken, kadınlara tecavüz ettiğine, muska ve büyü yaptığına dair asılsız dedikodular da Selim ilçesinde ve köylerinde ağızdan ağıza dolaşır.

İfadesi alınan Murat'ın odasında bulunan Dünya Klasikleri, Gazali'nin eserleri, Peyami Safa'nın "Yalnızız" romanı, Necip Fazal'ın "Çile" adlı şiir kitabı ile Kur'an-ı Kerim suç unsuru görülür ve Murat tutuklanır.

Hakkında uydurulan iftiralar hapisanede de duyulmuştur. Mahkumlar onu rencide edici sözler söyler. Başına gelenlere şok olan Murat'ın cevap verecek dermanı yoktur. Ona on yıldır hapisanede olan Selim sahip çıkar ve yardımcı olur.

Damlapınarlılar Murat'ın başına gelen haksızlığı ortadan kaldırmak için Kaymakam'la da görüşürler; fakat bir sonuç alamazlar.

Murat günden güne erir. Ancak yastığına dayanarak konuşabilir. Hiçbir zaman, uğradığı haksızlığı dile getirmez; hayattan, insanlıktan anlatır.

Murat'ın, mahkemeye çıkartıldığı gün - haber vermediği halde - Damlapınarlılar'ın çoğunluğu oradadır. Murat, kişiliğine yöneltilen suçlamaları cevapsız bırakır.

İddianamede geçen “karanlık zihniyet” hakkında konuşur ve çalıştığı köyde tatbikat yapmalarını ister. Mahkeme delillerin toplanması için ertelenir.

Murat’ın hafızasında, idealinin “karanlık zihniyet” olarak nitelendirilişi yer etmiştir. Umursamamaya çalışsa da bu suçlamayı hazmedemez. Durumu günden güne ağırlaşır. Öksürük nöbetlerinin tuttuğu bir gece Selim’in kollarında can verir.

2.1.1.2. Romanın Şahısları:

Murat:

Murat, romanın baş kahramanıdır. Olaylar, onun çevresinde gelişir. Romanın başında on-on bir yaşlarında olan Murat, esmer, çatık kaşlı, düz saçlı ve narin yapılıdır.

Murat, annesi Fadime Bacı ile Tepeköy’de yaşar. Küçük yaşta babasını kaybetmiştir. Ana-oğulun kıt geçim kaynakları, yemelerine yeten tarla mahsulleri ve üç beş kuruş kazandıkları yağ – yumurta gibi şeylerdir.

Murat, başarılı bir öğrencidir. Annesinin gayretiyle İstanbul İmam-Hatip Okulu’na gönderilir. İmam-Hatip Okulu, Murat’ın ideallerinin şekillenmesine yardımcı olur.

Başarılı, bir öğrenci olan Murat İmam-Hatip Okulu’ndan sonra İslam Enstitüsü’ne devam eder. Öğretmenlerinin telkinleriyle Murat da öğretmen olmaya karar verir. "Her şeye ruh veren insandır; ona eğilmeliyiz."⁸ Diyen Murat ideâlerini öğretmen olunca gerçekleştireceğine inanır. Uğradığı haksızlıklar, hayatın zorlukları Murat’ı yıldırılmaz. Arkadaş çevresi de Murat gibi düşünmektedir.

Murat, ahlâklı bir gençtir. Girdiği her çevreyi olumlu yönde değiştirir. Halk tarafından sevilir ve saygı görür. "Varolmak Kavgası" nda Murat, yazarın sözcüsüdür:

"İnsanda psikolojik ve beden diye iki taraf var. İnsanın iki tarafını dengeleyen bir eğitimi tatbik edersek o eğitimden büyük insanlar çıkar. İnsanın psikolojisini bırakırsanız, insan fân’i olduğunu devamlı hisseder. Fâni insan fâni olmayan gerçekleri arar. Fâni olmayan gerçekler dinde

⁸ Mehmet Niyazi Özdemir, Varolmak Kavgası, Ötügen Yay., İstanbul 1969, s. 80

vardır. Eğer dini öğretmezseniz insan dini icat edecektir veya hurafe icat edecektir.”⁹

Murat, "Hakk'a kulluğu, halka hizmet" olarak telakki eder. Vatanın ve milletin huzur ve refaha ulaşması için madde ve manayı birlikte yürütmeye çalışır. Öğretmenliğinin elinden alınması bile onu bu idealinden vazgeçiremez. Bir dağ köyünde imamlık yapmak suretiyle hizmetini sürdürür. Fakat Savcı'nın hizmet aşkını ve idealizmini "karanlık zihniyet" olarak nitelendirmesi ve uğradığı haksızlık ölümüne sebep olur.

Murat, yaşadıkları ve kişilik yapısıyla idealist bir nesli temsil etmektedir.

Fadime Bacı:

Murat'ın annesidir. Tepeköy'de yaşar. Genç yaşında dul kalmıştır. Kocası Yusuf'un ölümünden sonra her şeye katlanarak, namusuyla oturması onu köyün "bacı"sı yapar. Tek dileği, Yusuf'un vasiyetini yerine getirerek Murat'ı okutabilmektir.

Fadime Bacı, her yönüyle tipik bir Anadolu kadını temsil eder.

Yusuf:

Murat'ın babasıdır. Genç yaşta sıtmadan ölmüştür. Fakir; fakat eli açık, temiz yürekli, mütevekkil bir insandır. Köylü tarafından takdir edilir.

Yusuf'un özellikleri romanda geri dönüşlerle verilir. Salkım-söğütteki mezarını karısı Fadime ve oğlu Murat, sık sık ziyaret eder. Yusuf, tüm özellikleri ile Anadolu köylüsüdür. Ölmeden Murat'ın okutulmasını karısına vasiyet edecek kadar okumak konusunda bilinçlidir.

Molla İbrahim:

Seksen üç yaşlarındadır. Köylünün sözüne itibar ettiği, yürekli ve babacan bir insandır. Köyün öğretmeniyle Murat'ın yaptığı sohbetleri dinlemeyi çok sever.

⁹ Ekrem Kaftan, "Aydın Kimliğimiz" Mehmet Niyazi ile Röportaj, Türkiye Gazetesi (Kültür – Sanat), 10 Ekim 1999, s. 10

Lütfü Efendi:

Dava vekili olan Lütfü Efendi, Yusuf'un kasabadaki dostlarından. Zayıf, kemikli bir yapıya sahiptir. Murat'ın İmam-Hatip okuluna kabul edilmesine yardımcı olur. İyi bir insandır.

Mehmet Ağabey:

Güzel ahlaklı, temiz, başarılı, örnek bir gençtir. Murat'ın İmam-Hatip okuluna başladığı yıl, Mehmet lise kısmının son sınıfındadır. Murat'a her konuda yardımcı olur. İslam Enstitüsü'ne devam eden bu genç Murat'ı her konuda eğitir, fikir dünyasını şekillendirir.

Emin Öğretmen:

İmam-Hatip okulunda Murat'ın öğretmenidir. Otuz yaşlarında, orta boylu, kara kaşlı, sevecen ve güleç yüzlüdür. Öğrenciler tarafından çok sevilir.

İslam Enstitüsü'ne devam edebilmesi için camideki görevini Murat'a devreder. Bu iyiliği sofrasından bir dilim ekmeğin eksilmesi pahasına yapmıştır. Murat hayatının her devresinde Emin öğretmeni şükranla anar.

Hayatî Bey:

Murat'ın hemşehrisidir. İstanbul'da eşi ve kızı ile birlikte yaşayan Hayatî Bey doktordur. Murat'ta idealini ve gençliğini görür. Orta boylu, esmer, dolgun vücutlu, keyfine düşkün bir adamdır. Evlendiği için ideallerini gerçekleştiremediğini söyleyince, Murat'ın birçok konuda önemli kararlar almasına sebep olur.

Nimet Hanım:

Hayatî Bey'in karısıdır. Güler yüzlü, sevecen bir kişiliğe sahiptir. Görgülü bir kadın olan Nimet Hanım, oldukça misafirperverdir.

Mine:

Hayatî Bey ve Nimet Hanım'ın kızıdır. İnce yapılı, orta boylu, yeşil gözlü, sarı saçlı, zeki bir genç kızdır. Giyimi ile ağır başlıdır. Murat, Mine'yi yüreğinde sakladığı bir aşk ile sever. Bu aşkı Murat'tan başkası bilmez. Hayatî Bey'in ideallerini

gerçekleştirebilmesi için evlenmemesini söylemesi, Murat'ın duygularını açığa vurmasını engeller. Mine, romanda sadece Murat'ın bakış açısıyla verilir. Roman boyunca gelişemeyen bu aşk, sadece Murat'ın hayallerinde belli belirsiz yaşar.

Zaptiye Ahmet:

Murat'ın İstanbul'daki dostlarından. Eski giyimli, kısa boylu, esmer bir delikanlıdır. Edebiyat Fakültesi'nde öğrenim gören Zaptiye Ahmet, Murat'la aynı idealin peşinden koşar. Sözüne esirgemeyen, sonunu düşünmeden tehlikeye atlayan bir yapıdadır. Bu yüzden sık sık polislerle başı derde girer. Osmanlı, yani onun tabiriyle "mesele" dendiği zaman akan sular durur.

Vefakâr, sadık bir dosttur. Murat'ı hayatının her devresinde destekler. Geçirdiği mide kanaması sonucu hayata gözlerini yumar.

Seyit:

İslam Enstitüsü'nü bitiren Seyit, Diyanet İşleri Başkanlığı'nda çalışır. Murat'ın en vefalı dostlarından.

Aslan:

Elazığlıdır. Murat'la aynı ülküyü ve hemen hemen aynı kaderi paylaşır. Öğrencilik yılları boyunca cemiyet işleri ile uğraşır. Kaymakam olarak tayin edildiği Mut'tan, önce Kars'a, sonra Mardin'e sürülür.

Vehbi:

Murat'ın İmam-Hatip Okulu'ndan ve İslam Enstitüsü'nden arkadaşıdır. Murat'la sık sık mektuplaşan Vehbi, İstanbul'da ideallerini gerçekleştirmeye çalışır. Sessiz, sakin, dinlemekten hoşlanan bir gençtir.

İhtiyar:

Damlapınar köyü halkından olan İhtiyar, Murat'ı tanıdıktan sonra onu kendine rehber edinir. Murat'a hayrandır. Gayreti ile görülmeye değer bir insandır. Murat'ın birtakım haksızlıklara maruz kalması, İhtiyar'ın ölümüne sebep olur.

Muhtar:

Damlapınar Köyü'nün muhtarıdır. Sevimli, babacan tavırlı bir insandır. Köylünün üzerinde etkisi büyüktür. Cahilliğini gidermek için büyük çaba sarf eder. Murat'a her konuda yardımcı olur. İki göz olan evinin bir kısmını Murat'a tahsis etmiştir. Giyinişi, konuşmasıyla tipik bir Kars köylüsüdür.

Gafur Öğretmen:

Damlapınar Köyü'nde yedi yıldır öğretmenlik yapmaktadır. Köylünün cahilliğini, hatalarını sineye çekmiştir. Murat'a her konuda yardımcı olur.

Reşit:

Damlapınarlı olan Reşit, iyiliği ile tanınan bir köylüdür. Onun namaza başlaması, birçok köylüyü cesaretlendirir. Yiğit, fedakâr, mert bir kişiliğe sahiptir.

Burhan:

Muhtarın oğludur. On-on bir yaşlarında olan Burhan; utangaç, sessiz bir kişiliktir. Yaşından beklenmeyen bir olgunlukla Murat'a yardımcı olur. İmam-Hatip okuluna Murat'ın vasıtasıyla gönderilir.

Mustafa:

İhtiyarın torunudur. Murat tarafından Burhan'la birlikte, İmam – Hatip okuluna gönderilmesi onun hayata bakışını değiştirir.

Ayşecik:

Altı yaşlarında, sarı saçlı, yeşil gözlü, güzel bir kız çocuğudur. Tren istasyonlarında su satarak ailesine yardımcı olmaktadır. Elindeki bakraçla su satmaktan köyüne dönerken kurtlar tarafından parçalanır.

Ayşecik'ten geriye sadece birkaç kemik kırıntısı ve kanlı bakraç kalmıştır. Sık sık bu görüntüsüyle Murat'ın gözlerini doldurur.

Ayşecik'in şahsında toplumun acı bir gerçeği vurgulanmaktadır.

Selim:

Murat'a hapisanede yardımcı olan gün görmüş bir delikanlıdır. Esmer, bıyıklı, bakımlı bir görünüşe sahiptir. On yıldır hapisanededir. Murat'ın sayesinde namaza başlar.

Müfettiş:

Değerlendirmelerinde ön yargılıdır. Dönemin aydın zihniyetini temsil eder.

Cemal Bey:

Emniyet müdürü, İslam'a ve İslam Enstitüsü'ne ön yargıyla bakanlardandır.

Tahsildar:

Murat'a iftira eden bir şahsiyettir. Doğru bildiğini zanneder. Gerçekleri göremeyecek kadar peşin hükümlüdür. Dini yobazlık olarak telâkki eder.

Savcı:

Yargılamadan infaz kararı verebilecek bir zihniyete sahiptir. Olaylara bakışı ideolojik ve subjektiftir. Mahkemede Murat'ın düşüncelerini ve idealizmini "karanlık zihniyet" olarak nitelendirir. Olaylara ön yargılı ve ideolojik yaklaşır.

2.1.1.3. Zaman:

"Varolmak Kavgası" romanında zaman, itibarî olmakla birlikte 1960 ve 1965 yılları arasını kapsar. Bu dönemin bazı karakteristik olaylarına geri planda da olsa yer verilmesiyle, roman hem sosyal bir boyut kazanır, hem de vak'anın hangi zamana ait olduğuna işaret edilir.

Mehmet Niyazi "Varolmak Kavgası" nın son bölümünün geçtiği Damlapınar Köyü'nde, (1963-1965) yılları arasında asker öğretmen olarak görev yapmıştır. Bundan hareketle romanın, bu yılları anlattığı söylenebilir. Sosyal ve bir siyasî meseleyi Murat vasıtasıyla anlatan eserde, kahraman, on-on bir yaşlarından, otuzlu yaşlara kadar geçirdiği evrelerle okuyucuya tanıtılır.

Romanda zaman, arada yapılan bir takım "geriye dönüş"lerle 1965 yılının sonlarına kadar genişler. Yapılan "geriye dönüş"lerde, ölçü olarak dönemin karakteristik

olayları değil, daha çok Murat'ın biyografik çizgisi esas alınır. Bu çizgi üzerinde yapılan göndermeler, hem Murat'ın psiko-sosyal durumuna açıklık getirir, hem de romanın vak'a zamanını belirlememize yardımcı olur.

2 yıl	11 yıl	1 yıl	2 yıl	3 yıl
Tepeköy	İstanbul İ.H.L.	Konya	Ankara	Damlapınar

Romanda anlatılan zaman

Murat Tepeköy'den okumak için ayrılır. İstanbul'da bulunduğu süre içinde duygu ve düşünce dünyası şekillenir. Konya'da geçirdiği bir yıl, hayatındaki acıların başlangıcı olur. Yine de pes etmeyen Murat, Ankara ve Damlapınar'da mücadelesine devam eder.

"Varolmak Kavgası" romanında olaylar sunulurken, büyük ölçüde kronolojik zamana uyulur. En azından okuyucunun zamanı bu şekilde algılaması sağlanır. Olaylar anlatılırken "ertesi gün" (s. 21), "eylül ortalarında" (s. 179), "akşam namazı" (s. 220), "öğleden sonra", (s. 230) vb..." gibi işaretlerle zaman belirlenir.

Zaman kavramı, insan zihnini en fazla meşgul etmiş kavramlardan biri, belki de en önemlisidir.¹⁰ "Varolmak Kavgası" romanının genel anlamdaki zaman tablosu, Murat'ın hayatî kesitlerinin sunuluşudur. Yapılan "geriye dönüş"le kahraman anlatıcının, (Murat) vak'ayı yaşadığı anlardaki hali, bireysel geçmişi ve anlatma zamanına ait bazı dikkatleri tanıtılır. Bu üç ayrı zaman diliminde ağırlık, vak'anın yaşandığı dönem üzerinde toplanmaktadır.

Romanda dönemin karakteristik olaylarına pek yer verilmemesine rağmen, Doğu'nun cahilliği ve sefaleti ile insanların dramatik tablosu, o döneme işaret eder.

Romancının amacı, o manzaralarla dönemin genel panoramasını çizmek veya anlatmak değil, Murat'ın yaşadığı zorluklarla ideallerine ulaşma çabasını göstermektir. Zamanın olumsuz şartlarıyla şekillenen çevre içinde Murat'ın bireysel gibi görünen toplumsal macerası daha bir ağırlık kazanmaktadır.

¹⁰ Mehmet Tekin, Roman Sanatı I, Ötüken Yay., İstanbul, 2001, s. 107

2.1.1.4. Mekân:

“Varolmak Kavgası” romanı Tepeköy'de başlar. Romanın başlıca kahramanı olan Murat, Tepeköy'den İstanbul'a okumak için gider. Yaklaşık on bir yıl süren eğitiminden sonra, Konya'ya öğretmen olarak tayin edilir. Murat'ın öğretmenliğine bir yanlış anlaşılma yüzünden son verilir. Bürokrasi işlerini yakından takip etmek için bir süre Ankara'da kalır. Fakat öğretmenliğe döndürülmez. Hayatına Kars'ın Selim ilçesine bağlı Damlapınar Köyü'nde imamlık yaparak devam eder.

“Varolmak Kavgası” romanının olay örgüsünün şekillenmesinde beş mekân önemli rol oynar: Bu mekânlar sırasıyla Tepeköy, İstanbul, Konya, Ankara ve Kars'ın Damlapınar Köyü'dür. Ancak bu çevrelerden bazıları ikinci planda kalsa da eserin genel yapısında önemli bir işlev üstlenmektedir. Mesela İstanbul Soğanağa'daki “küçük ev” in, Murat üzerindeki etkilerini dikkate almadan yapılacak değerlendirme, hem Murat'ı tanımamız, hem de eserin muhtevasını anlamamız açısından yetersiz kalacaktır. Çünkü Murat'ın ruh ve düşünce yapısı, bu tek odalı “küçük ev” de şekillenir.

“Yemekten sonra odasına çeki düzen verdi. Cumartesi akşamıydı; değişik fakültelerde okuyan arkadaşları gelecekti. Perde ile camın buğusunu sildi. Sessizce yağan kar onu duygulandırır... Sırrı çözülmez bir dünyada yaşıyoruz... Geçen gün esiyor, gelecek karanlık, kavga yalnızca yaşanan saniyenin başında kopuyor. O da esiyor, bir türlü tutulmuyor. Hayat denen işte bu. Üç buutlu idrak için bir karanlıktan başlıyor, gene bir karanlığa doğru uzanıyor...”¹¹

Murat'ın zaman zaman arkadaşları ile paylaştığı bu tek odalı ev, onun ruh ve düşünce yapısı üzerinde etkili olurken, hemen yanındaki mescit de, onun manevî dünyasının şekillenmesinde önemli rol oynar.

Murat'ın öğretmenlik yaptığı Konya İmam - Hatip Lisesi, olay örgüsünü yönlendirmesi bakımından ana mekân durumundadır. Çünkü, romanı muhteva ve teknik planda şekillendiren "ülkünü hayatı olma meselesi"nin doğuş yeri, burasıdır. Okul, bu trajedik olayın çıkış merkezi olduğu gibi, aynı zamanda, içinde bir takım çelişkileri barındıran dikkat çekici bir köşedir de.

¹¹ Varolmak Kavgası, s. 66

Esasta ülkücü (idealist) bir öğretmen olan Murat, ilk önce burada mağlup olur. İdareyle olduğu gibi öğretmenlerle de sürtüşme ve çatışma içinde olmamasına rağmen yine de yenik düşen Murat'tır.

“Varolmak Kavgası” romanının olay örgüsünün şekillenmesinde, mekân ögesi önemli bir işleve sahiptir. Hangi zamanda, hangi maksat ve ölçüde yararlanılırsa yararlanılsın, mekân unsuru, anlatılan olayların sahnesi durumundadır.¹² Fakat romancı, mekân ögesinden sadece olayların cereyan ettiği sahneyi düzenlemek için değil, aynı zamanda olayların belirli bir atmosferde seyrini sağlamak amacıyla yararlanmaya çalışır. Bu nedenle mekân ögesi, romanda dekoratif bir çerçeveyi oluşturmakla kalmaz, genel yapıyı da yönlendirir.

Yazar, Murat'ın yaşadığı mekânları uzun tasvirlerle anlatır. Gözlem yönü ağır basan bu tasvirler, realist bakış açısıyla verilir. Bundaki etken, yazarın romanına aldığı mekânları iyi bilmesindedir. Daha da önemlisi mekanları iyi anlatmasındandır. Mehmet Niyazi, Tepeköy'ü kendi köyünü hayal ederek betimlemiştir.¹³ Yazar'ın köyü olan Boztepe havası, suyu, dağları, çilekeş insanları ile romandaki yerlerini alır. Romanın en can alıcı, mekânı olan Damlapınar Köyü'nde ise, Mehmet Niyazi, asker öğretmen olarak bulunmuştur. Yazar, köyü, köylüyü ve onların sorunlarını çok iyi bilir. Gözlemlerinden faydalanarak yaptığı realist tasvirlerde, zaman zaman romantik bir yön bulmak da mümkündür.

2.1.1.5. Anlatıcı ve Bakış Açısı:

“Varolmak Kavgası” romanında anlatıcı üçüncü şahıstır. Romana onun bakış açısı hakimdir. Okuyucu, kişi ve olaylar hakkında onun sağladığı imkanlar ölçüsünde bilgi sahibi olur. Söz konusu anlatıcı, her şeyi bilen, gören, kişilerin iç dünyasında geçenleri sezen yönleriyle “İlâhî” karakterlidir. Ancak hemen belirtmek gerekir ki, “Varolmak Kavgası” romanında, birden fazla bakış açısı mevcuttur. Anlatıcının “hakim bakış açısı”nın yanısıra kullanılan bir diğer bakış açısı Murat'a aittir.

Murat, romanın aslî kahramanıdır. Olaylar, onun etrafında şekillenir. Bütün sorunlar doğrudan onu ilgilendirir. Bu sebepten dolayıdır ki, bazı olaylara, kişilere ve hatta nesnelere onun "bakış açısı"ndan bakılması yerinde bir uygulamadır. Anlatıcının

¹² Roman Sanatı I, s. 131

¹³ Mehmet Niyazi Özdemir ile 24 Nisan 2001'de İstanbul'da İslam Araştırmaları Enstitüsü'nde Yaptığımız Söyleşiden,

"hakim bakış açısı" nın yanısıra, Murat'ın bakış açısına da yer vermesi, okuyucunun, esere içten ve dıştan bakmasına zemin hazırlar. Murat'ın karşı karşıya kaldığı bazı olaylar, şayet onun "bakış açısı"ndan değil de, anlatıcınıninkinden sunulsaydı, okuyucu, anlatılanlara yeterince inanmayacak, eserle sıcak bir diyalog kuramayacaktı. Bu açıdan, bakıldığında, Murat'ın "bakış açısı"nın eserin anlatım cephesine katkısının büyük olduğu görülür.

"Varolmak Kavgası" romanına genel olarak baktığımızda, anlatıcı ile Murat'ın bakış açılarında paralellik görülür. İkinci ve beşinci bölümde Murat'ın "bakış açısının daha ağırlıklı ve etkin bir role sahip olduğu" aşikardır. Bu bölümlerde anlatıcının bazı hareket ve olayları kısaca tanıtmalardan ileri gitmez.

Murat'ın "bakış açısı"na ağırlık verilmesi hem kendisini, hem de çevresini tanımamız bakımından yerinde bir uygulamadır. Romanın Damlapınar'da geçen son bölümünde hemen her şey, onun "bakış açısı"ndan okuyucuya yansır. Köyü, köylüyü ve dönemin sosyal yapısını onun aracılığıyla tanırız. Tanıtma sırasında Murat, bazı kişi, olay ve çevreler (mahkeme-hapishane vb.) karşısında, takındığı mütevazi tutumla, aynı zamanda kendini de tanıtmış olur. Murat'ın, birbirine zıt mizaca sahip olan kişilerde de derin izler bırakması ve onlara bakış tarzı, aynı zamanda kendisinin de nasıl bir kişi olduğunu ortaya koyar. Murat'ın kimliğinde gerçekleştirilen bu uygulama sonucunda, anlatıcının eser üzerindeki etkisi asgariye iner. Ancak, zaman zaman Murat'ın ikinci plana düşmesi, anlatım tekniğinde sağlanan başarıya gölge düşürür. Çünkü Murat peşinde koştuğu değerlerin yüceliği, eylemi ve "bakış açısı"yla romana genişlik ve canlılık kazandırmıştır. Murat'ın bakış açısıyla verilen kısımlar, okuyucu üzerinde olumlu etkiler bırakır.

2.1.1.6. Eserde Ele Alınan Kavramlar - Mesajlar:

"Varolmak Kavgası" romanında eğitim, millet, vatan, gurbet, yalnızlık, köy, tabiat, fakirlik, sevgi ve ölüm gibi bireysel ve toplumsal pek çok temaya yer verilir.

2.1.1.6.1. Vatan - Millet:

"Varolmak Kavgası"nın kahramanı Murat ve arkadaşları (Aslan, Zaptiye Ahmet, Seyit gibi şahıslar) yüksek öğrenim görmüş, vatan ve millet aşkıyla dolu, insanlara ve topluma hizmet etmek isteyen idealist gençlerdir. Bunlar her şeye rağmen

yılmadan doğru bildikleri yolda yürümeye çalışırlar. Vatanın en ücra köşelerinde halkı eğitmeyi kendilerine borç bilirler. Girdikleri her ortamı kötülüklerden arındırmayı hedef alan gençlerin ortak ülküsü, milletimizi hak ettiği değerlere yeniden kavuşturmadır. Murat, ideallerini, şu cümlelerle açıklar:

"Her milletin kültür kaynakları, tarihî gelişmesi farklıdır. Onlara şahsiyet veren mânâ iklimlerine, antenlerimiz kapalıdır. İç dünyalarına nüfuz edemediğimizden sadece kabukta onları taklit edebildik. Ama kızımızın yaşmakları soldu; şairimizin kalemi sustu; düşünürümüzün beyni dumura uğradı. Şehirlerimizi evlerimizi donatan nakışlarımız silinip gitti. Bu gidişe 'dur' demezsek birkaç nesil sonra milletimiz yok olacak; insanlık da nadide bir figürünü yitirecektir. Milletimiz hem bizim, hem de insanlık için varolmalıdır. Bu da eşyayı kendi gözüyle görmesiyle, kendi beyniyle değerlendirilmesiyle, beynine döktüğü alın teriyle, uygarlığını değerlendirilmesiyle, uygarlığını ortaya çıkarmasıyla ve dünya uygarlığına katkıda bulunmasıyla mümkündür.

Bunun için de beynimiz durumunda olan üniversiteler kuracağız, özelliklerimizi benliğinde taşıyan insanımızı yetiştireceğiz, elimizi eşyaya uzatacağız, ruhumuzun asliyetini dağa taşınakledeceğiz ki; gelecek yüzyıllarda varolalım. İşte kavgamızın adı, 'Varolmak Kavgası'dır.¹⁴"

2.1.1.6.2. Eğitim:

Murat, "var olmak" için çabalayan bir Anadolu çocuğudur. Eğitim görmek için köyünden ayrılır. Yıllar süren eğitim ve öğretim dönemi boyunca, kültürüne ters düşecek hiçbir harekette bulunmaz. Tek ideali öğretmen olmak ve yeni nesillere meşale tutabilmektir. İdeali elinden alınmasına, haksızlıklara uğramasına rağmen ülküsüne giden yolda engel tanımaz. İnsan elinin, teknolojinin uzanamadığı bir dağ köyünde, vatanın evlatlarına hizmet ederek idealini sürdürmeye çalışır. Murat "İşte milletimiz, yani madenimiz... Buna terlerimizle öyle bir su vermeliyiz ki ebediyete intikal gücünü

¹⁴ Varolmak Kavgası, s. 228 – 229

taşıyan çelik gibi ıslıl ıslıl parıldasın..."¹⁵ diye düşünür. Düşündüğü gibi yaşar ve çevresindekilere canlı bir model olur.

İdealizmini "Hakk'a kulluk, halka hizmet" diye ifade eden Murat, hizmet etmek için her ortamı değerlendirir.

2.1.1.6.3. Köy:

Mehmet Niyazi'nin romanlarında, köy ve köylünün yaşadıkları çileler hep vardır. Fakat kahramanlar çeşitli sebeplerle köylerinden ayrılmak zorunda kaldığından, köy ve köylüler genellikle fon olarak kullanılır. Sadece "Varolmak Kavgası"ndaki Murat, uzun bir süre Damlapınar köyünde yaşar. Murat'ın köye ve köylüye bakış tarzı, Mehmet Niyazi'nin diğer romanlarındaki bakış açısıyla aynıdır. Köyü maddi ve manevi olarak kalkındırmaya çalışan Murat, çağın imkanlarından yoksun olan köye bilim ve teknik getirir. Onları büyük bir istekle eğitir. Verdiği dinî bilgilerle manevî dünyalarını zenginleştirir.

2.1.1.6.4. Gurbet ve Yalnızlık:

"Varolmak Kavgası"ndaki Murat, köyünden okumak için ayrılmıştır. Babasının vasiyeti, annesinin katlandığı meşakkat ve zamanla kazandığı idealizm, onun okulu bırakıp tekrar köyüne dönmesine mani olur. Kars'ın bir dağ köyünde tüm acılarına rağmen halkı eğitmeye çalışır. Gurbetin ve yalnızlığın burukluğunu yüreğinde taşıyan Murat, zaman zaman sevdiklerini düşünerek bunlardan kurtulmaya çalışır.

2.1.1.6.5. Fakirlik:

Milletimizin adeta kaderi olmuş olan fakirlik, Mehmet Niyazi'nin romanlarında kendini tüm acılığı ile gösterir. Kahramanlar sosyal sorunlarla ilgilenirken, bir taraftan da açlıkla ve yoklukla mücadele ederler.

"Varolmak Kavgası"ndaki kahramanlar, ekonomik bakımdan bir hayli sıkıntılı bir hayat yaşarlar. Hayatlarını adeta kuru ekmekle sürdürmeye çalışırlar. Tüm sıkıntılarına rağmen vefalı ve sevecendirler.

¹⁵ a.g.e., s. 114

2.1.1.6.6. Ölüm:

Mehmet Niyazi'nin romanlarındaki kahramanların karakteristik özelliği, ölümden korkmamalarıdır. İdealleri uğruna ölmekten çekinmeyen bu kahramanlar, sembolik tiplerdir. Uğruna verdikleri mücadelelerde, kendilerini, nefislerini düşünmeyen bu insanlar, ölümden sonraki hayata inandıklarından ülkülerine giden yolda korkusuzdurlar.

"Varolmak Kavgası"ndaki Murat, varolmak için çabalar. Çevresindekileri eğitmek onun ülküsüdür. Milletimizin hak ettiği yere eğitimle geleceğini düşünen Murat'ın idealini Savcı, "karanlık zihniyet" olarak telakki eder. Bunu bir türlü hazmedemeyen Murat, hastalanır ve ölür. Fakat son nefesine kadar davasından vazgeçmez. Çünkü ölüm onun için bir son değildir.

2.1.1.6.7. Aşk - Sevgi:

Aşk insanî bir duygudur. Murat, Doktor Hayati Bey'in kızını için için sever. Kimselere anlatamaz. Duygularını Mine'ye bile açamaz.

Romanda ortaya çıkamayan, filizlenemeyen aşk; Murat'ın ideali uğruna ferdi saadetinden vazgeçebildiğinin göstergesidir. Mine'ye beslenen duygular, imkansızlıkların kucagında asılı kalır. Bu romanda aşk yani Mine, Murat için sıkıntılı anlardaki düşünce güneşi gibidir. Aydınlatır; fakat ulaşamaz.

2.1.1.6.8. Tabiat:

Mehmet Niyazi'nin romanlarında tabiat, müstakil bir temadan çok, geniş bir mekândır. Vatan, millet, yalnızlık, köy gibi temalarla iç içe kullanılmış, her zaman insanla birlikte ele alınmıştır.

Yazar, çevre tasvirini ve tabiat manzaralarını realist bir nazarla verir. Romanlarında tabiat manzarası, bir kozmik görüntü ile girer; zaman zaman kendini ve kahramanlarını onun içine yerleştirir. Bundan sonra tabiat unsurları ile ilgili benzetme, imaj ve tasvirler, kahramanların ruh hallerini, psikolojik yapılarını anlatmak için vesile olurlar.

2.1.1.6.9. Kadın:

Mehmet Niyazi'nin romanlarının şahıs kadrosuna bakıldığında, kadın kahramanların birçoğunun, Anadolu insanı (kadını) olduğu görülür. Kadın ve kadının problemlerinin göz ardı edilmediği romanlarda, kadının erkek ve çocuk için önemi, toplum içindeki yeri, anne-çocuk ilişkisi, köy hayatında karşılaştığı sorunlar vb. üzerinde durulmuştur.

"Varolmak Kavgası" romanındaki Fadime Bacı, Mine ve Ayşe(cik) mahallî motiflerle örülmüştür. Fedakâr, masum, yerli güzellikler taşıyan bu kadınlar; gerçek Türk kadınlarıdır.



2.1.2. İKİ DÜNYA ARASINDA

2.1.2.1. Olay Örgüsü:

Ayhan Almanya'da hukuk öğrenimi gören, okumak için vatanından ayrılmış bir Türk gencidir. Türkiye'nin değişik yerlerinden buraya okumaya gelen birkaç kişi ile kaynaşmalarına rağmen, hemen hepsi de gurbetin kendine has yalnızlığını duyarlar.

Ayhan, vaktinin bir bölümünü kütüphanesinde geçirir. Kantinde tanıştığı Margaret ile aralarında zaman içinde farklı bir iletişim doğmuştur. Margaret sıcak bir kızdır. Zaman zaman Ayhan'ın evine gelir. Ayhan'ın her zaman dağınık olan odasını toplamaktan büyük zevk duyar. Fakat bir gün Ayhan'dan ayrılıp evine dönerken trafik kazası geçirir. Ciddi bir beyin ameliyatı geçiren Margaret'in durumu pek iyi değildir.

Ayhan, arkadaşı Selahattin ile birlikte Margaret'in sağlık durumu ile ilgili ailesinden bilgi alır. Ayhan, kazadan dolayı kendini suçlu hissetmekte ve çok üzülmemektedir.

Selahattin, Ayhan'ı biraz olsun neşelendirmek için Karnaval Balosu'na götürür. Ayhan çalgınca dans edenlerin arasında kendini herkese, her şeye yabancı hisseder. Ölçülü, ağır bir genç olan Ayhan'ın dikkatini, bir genç kız çeker. Adı Hildegard olan genç kız Coğrafya fakültesinde öğrencidir.

Ayhan ve Hildegard kütüphanede, kantinde görüşmeye başlarlar. Güzel, seviyeli bir arkadaşlıkları vardır. Ayhan arada sırada hastaneye Margaret'i ziyarete gider. Margaret'in durumu iyiye gitmektedir. Ayhan Margaret'e karşı olan dostluk duygularını da kaleme alır.

Hildegard Ayhan'ı ziyaretlere başlar. Ayhan, onun her geçen gün güzelliğini ve şahsiyetini biraz daha keşfeder. Sevgisi çığ gibi büyür. Artık sevginin aşamayacağı engel olmadığına inanır. Nerede kalacağı, hayatını nerede sürdüreceği önemli değildir. O yanında olduktan sonra her yer birdir.

Ayhan, yaz tatilini Türkiye'de, Hildegard ise, Yugoslavya'da geçirecektir. Birbirlerine mektup yazacaklarına söz verirler. Yaz boyunca mektuplaşırlar. Yaz sonu okula dönerler.

Ayhan, bu ilişkiyi nasıl sonlandıracağına dair bir karar veremediği için bekler. Hildegard ise Ayhan'a çok seyrek uğramaktadır. Bir gün Ayhan, Hildegard'ı sarışın, uzun boylu bir gençle görür. Hildegard'ın o gençten hiç bahsetmemesi, Ayhan'ı tedirgin

eder. Onları her görüşünde yüreği acılarıyla dolar. Genellikle onları görmezden gelerek rahatsız etmemeye çalışır.

Ayhan'ın Margaret'e dair yazdıkları arkadaşlarının arasında "büyük yazar" diye hafife alınmasına sebep olur. Selahattin, Hildegard'a Ayhan'ın yazarlık konusunda ödülleri aldığı yalanını söylemiştir. Aslında bu bir şakadır; fakat Ayhan'ın hoşuna gitmiştir.

Hildegard Noel'de Ayhan'ı evine davet eder. Fakat Ayhan, Noel'in dini kimlikli bir kutlama olmasından dolayı gitmek istemediği halde Hildegard'ın ısrarlarına dayanamaz.

Ayhan, Hildegard'ın evine arkadaşı Tunç'la birlikte gider. Hildegard'ın annesi sevecen, babası ve halası ise oldukça soğuktur. Akşam üzeri adı Kurt olan o delikanlı da gelir.

Bu arada Margaret sağlığına tam kavuşmadığı için tekrar hastahaneye yatmıştır. Ayhan onu ziyarete gider. Margaret, Ayhan'ı büyük bir sevinçle karşılar. Margaret Ekim'in sonlarında niçin yaptığını bilmediği bir intihar girişiminde bulunmuştur.

Aradan geçen birkaç günden sonra Ayhan, yanına birkaç roman alarak Margareti tekrar ziyarete gider. Ona Hildegard'la olan gelişmeleri anlatacak, onun görüşlerini alacaktır. Fakat hastaneye gittiğinde Margaret'in intihar ettiğini öğrenir.

Kilisede yapılan törende, Margaret'in annesi Ayhan'ı şefkatle kucaklayarak, milletlerin tarihî figürlerinden utandığını, ancak Margaret'in sayesinde gerçekleri görebildiğini söyler.

Bu arada Hildegard, Ayhan'ı sürekli evine davet etmektedir. Ayhan, Kurt'tan bahsederek teklifleri reddeder. Fakat sömestreden sonra Hildegard onu evine götürmeye gelince Ayhan gitmek zorunda kalır.

Hildegard evden çıkınca annesi, Ayhan'dan Hildegard'ı bırakmasını rica eder. Ayhan'ın mensup olduğu millet hakkında ailenin peşin hükümleri vardır. Ayhan, Hildegard'ı bırakırsa ailesi Kurt'la evlenmesini sağlayacaktır. Ayhan, iradesini güçlükle toplayarak Hildegard'dan ayrılacağına dair annesine söz verir.

Hildegard da Ayhan da sorunun farkındadırlar. Hildegard engellerle savaşmanın gerektiğini vurgular. Fakat Ayhan, Hildegard'ın annesine söz vermiştir. Gözyaşları ile vedalaşırlar.

Bu olaydan sonra Hildegard'ın yazdığı mektuplara Ayhan, azap yüklü bir cevap verir. Bir gün posta kutusundan Hildegard'ın Kurt'la düğün davetiyesi çıkar. Bu olay üzerine Ayhan uzun süre kendine gelemmez. Düğüne gitmeye karar verir. Hildegard'ın ailesi Ayhan'ı aile dostu olarak gördüğünden nezakette kusur etmez. Ayhan'ın damarlarında alevler dolaşmaktadır. İki de kendilerini feda etmiştir. Ayhan'ın dudaklarından "Tanrım seni mutlu etsin!" cümlesi dökülür.

2.1.2.2. Romanın Şahısları:

Ayhan:

Mehmet Niyazi'nin Almanya'daki öğrencilik yıllarını anlatan "İki Dünya Arasında" romanındaki Ayhan, yazarın kendisinden izler tanır. Ayhan'ın yaşadıkları, Mehmet Niyazi'nin hayatından birer kesittir.

Ayhan, yirmili yaşlarda esmer, siyah saçlı, uzun boylu bir delikanlıdır. Hukuk öğrenimi için Almanya'ya gitmiştir. Gurbetin tüm yalnızlığını içinde yaşarken, Hildegard'la yaşadığı aşk ona ıstırap verir. Ayhan ve Hildegard aşklarını, toplumsal değerlere feda eder.

Ayhan, fakülte, kütüphane, ev üçgeninde hayatını geçiren duygusal bir gençtir. Kantinde tanıştığı Margaret'in geçirdiği kaza da onu çok etkiler. Hem kendini, hem de onu mutlu etmek için yazdıkları, Ayhan'ın yazı hayatının başlangıcıdır.

Ayhan, Margaret ile Hildegard'a sevgi duyar. İki aşk arasında kalır. Margaret intihar eder Hildegard ise ailesinin ısrarı ile Kurt'la evlenir.

Hildegard:

Siyah saçlı, yeşil gözlü, yüzüne güzellik katan çilleri olan, sülün yürüyüşlü bir genç kızdır. Coğrafya Fakültesi'nde okuyan Hildegard diğer Alman kızlarına benzemez. Yaşayışı ve hareketlerinde oldukça ölçülüdür.

Hildegard'la Ayhan'ı birbirine yaklaştıran şahsiyetleridir. Aralarında filizlenen aşka medeniyet ve din ayrılığı geçit vermez. Hildegard'ın tüm çabalarına rağmen ailesi Ayhan'ı kabul etmez. Hildegard'ın ailesine göre gençler iki ayrı dünyanın insanıdır. Hildegard, Ayhan'ı ısrarla istemesine rağmen, kendisi gibi Hristiyan ve Alman bir genç olan Kurt'la evlendirilir.

Margaret:

Sarı saçlı, yeşil gözlü, güzel bir genç kız olan Margaret, romanın diğer kahramanları gibi öğrencidir. Küçük yaşta babasını kaybetmiştir. Annesi, ablası ve eniştesi ile birlikte yaşar.

Geçirdiği bir kaza sonucu hastahane uzun süre kalan Margaret' in psikolojisi bozulur. Ayhan'a gizli bir aşk duymaktadır. Fakat Ayhan, Hildegard'a olan hislerinden dolayı bu aşkı farketmez bile. Ayhan, Margaret'i iyi bir dost olarak görmekte onunla ilgili yazı denemeleri bile yapmaktadır.

Girdiği bir depresyon anında hastahane intihar eder.

Selahattin:

Almanya'ya okumak için gelen Türk gençlerindedir. Ayhan'ın en yakın arkadaşı, hatta, dostudur. Ayhan'ın Hildegard'la olan ilişkisini önceleri hafife alan Selahattin, işin ciddiyetini görünce Ayhan'a büyük destek olur. Derslerine çok önem verir. Ayhan'ı zor günlerinde yalnız bırakmaz.

Selahattin, mizahî yönü gelişmiş biridir. Öğrenimini bitirdikten sonra ülkesine dönmek istediğinden kızlarla ciddi ilişki kurmak istemez. Ayhan'ı da bu konuda uyarır.

Katerina:

Güneyli insanları andıran bir fiziğe sahip olan Katerina, kısa saçlı, esmer, kara gözlüdür. Hildegard'ın sınıf arkadaşıdır. Olaylara fazla müdahale etmeyen bir kişiliğe sahiptir. Ölçülü ve dengeli olan Katerina'nın zekası, bakışlarından fark edilecek kadar parlaktır.

Hüseyin:

Pala bıyıklı, esmer, kısa boylu, otuz dört yaşlarındaki Hüseyin, körtüklü çizmeleriyle dikkat çeker. Hayatını kazanmak için Almanya'ya gelen bu adam sürekli içer. Lokallerin çoğu onun gibi sarhoş insanları almadığından birahanelere takılan Hüseyin, saz çalar. Çapkındır, hayatına giren kadınlara "Hışır" ve "Haşat" gibi isimler takar. Hüseyin'e göre kadınlarla anlaşmak için konuşmaya dahi gerek yoktur. Ona göre kadın cinsellikten ibarettir.

Aylarca Norveç'te montaj için kalan Hüseyin, dönüşünde uğradığı bir batakhane de bıçaklanarak öldürülür. Büyük umutlarla geldiği Almanya ona mezar olurken, Türkiye'de bulunan ailesi perişan olur.

Tunç:

Ayhan'ın Almanya'daki birkaç arkadaşından biri olan Tunç, öğrenim görmek için Almanya'ya gelen Türk gencidir. Noel'de Ayhan'ı, Hildegard'ın evine arabasıyla götüren Tunç, Hildegard'ın babasıyla uzun uzun konuşmuş, meseleleri tartışmıştır.

2.1.2.3. Zaman:

Mehmet Niyazi'nin "İki Dünya Arasında" romanı, 1992 yılında yayınlanmıştır. Bu eser, yazarın 1977 yılında taslak halinde yazdığı "Bir Sevda Hikayesi" ve "Çağımızın Aşıkları" adlı romanlarının genişletilmiş ve olgunlaştırılmış şeklidir.

"İki Dünya Arasında" romanının vak'a zamanı, 1969-1974 yıllarını kapsamaktadır. Bu yıllar, Mehmet Niyazi Özdemir'in Almanya'da öğrenim gördüğü dönemdir. Yazarın yaklaşık yirmi yıl kaldığı Almanya'daki beş yılını, "İki Dünya Arasında" romanında epizotlar halinde görebiliriz. Yaz tatillerinde Türkiye'ye dönen Ayhan, roman boyunca hayatını dolduran ayrıntıları tasvirlerle anlatır.

"İki Dünya Arasında" romanında yapılan "geriye dönüş"lerde, ölçü olarak dönemin karakteristik olayları değil, Ayhan'ın biyografik çizgisi esas alınır. Romanda sürekli gündemde olan "milliyet ayrılığı" meselesinin birey üzerindeki etkisi çok derindir. "Hilâl - Haç", "Müslüman-Hristiyan", "Türk-Alman" kavramlarının birey üzerindeki etkileri ele alınmakta; daha sonra meselenin nasıl bir sosyal boyut kazandığı dikkatlere sunulmaktadır. Bu sunuşta, zaman, dinamik bir öge olarak kullanılır. Sözgelimi "tarihî figür", bireysel ve toplumsal planda bir dönüm noktası olarak gösterilir.

"Tarihi figür, sözü beynime burğu gibi işlemişti. Yüzyıllarca süren 'Hilâl-Haç, kavgasında orduları onlar hazırlayıp saldırmışlardı. Ceddim de 'İlâ-yı Kelimetullâh' uğruna kılıç sallamıştı. Bunun Margaret'le aramdaki ilişkide ne rolü olabilirdi? Annesine beni ne olarak tanıtmıştı ki, 'tarihî figür' den söz etmişti. 'Hiçbir aile kızının bir yabancıyla ilişki kurmasını

istemez' cümlesinin altında bana ifade edemediği bazı şeyler mi yatıyordu?

Hildegard'a da aynı figür yüzünden kim bilir nasıl yükleniyorlardır? Halasının 'Kaba! Murdar!', deyişi başka ne idi? Ah Hildegard bu ön yargılar mı aramıza sıradağlar gibi girdi?...¹⁶

Zaman konusunda üzerinde durulması gereken bir nokta da olayın anlatılma süresidir.¹⁷ "İki Dünya Arasında" romanında olaylar sunulurken "az önce" (s.24), "sabah erken" (s.25), "cumartesi günleri" (s. 41), "ikinci sularında" (s. 84), "haftalardan beri" (s. 87), "Noel ve yılbaşı tatili" (s. 113) "o gece" (s. 146), "hasat zamanı" (s. 172) vb... gibi işaretlerle zaman belirlenir.

"İki Dünya Arasında" romanının vak'a halkalarıyla zaman grafiği arasında büyük bir uyum vardır. Romanda, akıcı bir seyirle başlayan olaylar, daha sonra gittikçe artan bir tempoda gelişir ve büyük bir gerginlikle sona erer. Zaman ögesi, hem yoğun bir atmosfer sağlama, hem de Ayhan'ın psikolojisine açıklık getirme yönünde kullanılır.

2.1.2.4. Mekân:

"İki Dünya Arasında" romanında vak'a, genellikle üç ayrı mekânda cereyan etmektedir: Bunlardan biri kütüphane, diğerleri ise, Sosyal Bilimler'in kantini ve Ayhan'ın evidir. Her üç mekân da, Ayhan'ın bakış açısından sunulur. Bu sunuşta mekânlar, Ayhan'ın içinde bulunduğu psikolojiye göre anlam ve işlev kazanır. Temelde izlenimci (empressionist) karakter taşıyan bu yöntemle, dış çevreyi tasvirinden çok, dış çevreyi araç kılıp Ayhan'ın psikolojisi verilmek istenir. Bunun yanında, söz konusu mekânlar yine Ayhan'ın durumuyla ilgili olarak bir takım zıtlıklar, (güzel/çirkin, iyi/kötü gibi) dikkatlere sunulur, dolayısıyla vak'anın gerilimli bir atmosferde seyretmesine zemin hazırlar.

"İki Dünya Arasında" romanının olay örgüsünün şekillenmesinde, "mekân" ögesi önemli rol oynamaktadır. Romanın olay örgüsü, Ayhan-Margaret; Ayhan-Hildegard ilişkileriyle şekillenir. Olay örgüsünün geniş alanını kapsayan Ayhan-Hildegard ilişkisi, Margaret'in geçirdiği trafik kazasından sonra ortaya çıkar. Kazaya çok üzülen Ayhan, zorla götürüldüğü karnaval balosunda Hildegard'la tanışır. Balo, olay

¹⁶ Mehmet Niyazi Özdemir, İki Dünya Arasında, Ötüken Yay., İstanbul 1992, s. 150

¹⁷ Roman Sanatı I, s. 120

örgüsünü yönlendirmesi bakımından önemli sayılabilir. Çünkü, romanı, muhteva ve teknik planda şekillendiren Hildegard'la tanışma yeri, burasıdır.

Ayhan'ın tek başına yaşadığı evi, onun ruh ve düşünce yapısı üzerinde etkili olurken, vaktinin büyük bölümünün geçtiği kütüphane hayallerinin şekillenmesinde önemli bir role sahiptir:

“Sömestre başlamamıştı; üniversite, kütüphane تنها idi. Bu sessizlik de hayallerimle iç içe olmamı sağlıyordu. Oturduğumuz, dolaştığımız yerleri gördükçe içim burkuluyordu. Burada olduğumu biliyordu; isteseydi beni görmeye gelirdi. Herhalde beni umursamaz, tavrıyla aramızdaki ilişkinin bittiğini söylüyordu. Yakında sömestre başlayacaktı; içinde bulunduğum durumdan sıyrılmazsam, çok elemli günler yaşardım. Kendimi ondan uzaklaştırmanın yollarını aramalıyım.”¹⁸

Ayhan'ın "bakış açısı"ndan çeşitli yönleriyle sunulan kütüphane, ev ve kantin gibi kapalı mekânların yanısıra, vak'anın seyri üzerinde rol oynayan bazı açık mekânlar da vardır. Bunlar arasında genellikle Ayhan'ın kapalı mekânlara yönelirken kullandığı bahçe ve yollar önem arz eder:

“Günbegün artan ilkbaharın canlılığı beni de etkiliyor, sanki kış uykusuna yatan duygularım tabiata kulak vererek diriliyordu. Merkez binasının arkasındaki bahçede yalnız geziniyordum. Tavrını, bakışlarını, başka yere oturuşunu değerlendiriyor; bir yargıya varamıyordum. Beynimde o, bakışlarımda o vardı.

Başımı kaldırdığımda bir kır çiçeğinin narinliğiyle karşımda dikiliyor, gözlerinde ufuksuz bir gülümseme derinleşiyordu. Sevincimi belli ederek ona doğru yürüdüm. Sesi yüreğimin en hassas teline dokunuyordu...

... Çimenlerde yürürken başı önüne eğikti. Bir şeyler söylemeyi tasarladığı belliydi; fakat bir türlü söze başlayamıyordu. Duygularla

¹⁸ İki Dünya Arasında, s. 78

dolup taşımama rağmen ben de söyleyecek bir şey bulamıyordum. Sessizce yan yana yürüyorduk.

Fakültelerin önüne geldiğimizde bana döndü; yüzünü tatlı bir gülümseme kaplamıştı.¹⁹”

Görüldüğü gibi, Ayhan'ın psikolojik durumunun yansıtılmasında "mekân" ögesinden fazlasıyla yararlanılmaktadır. Mekân ögesi, ondaki psikolojik iniş ve çıkışları gösteren bir ibre gibidir. “Böylece mekân, olaylar içinde gerekli olan ‘fon’ aracı olmanın ötesinde işlevsel (fonksiyonel) bir özellik kazanır.”²⁰

Sonuç olarak şunu söylemek gerekir ki, yazar, bir yandan Ayhan'daki psiko-sosyal değişimin yönünü ve niteliğini göstermek, bir yandan da eserin yapısında genel bir atmosfer yaratmak için "mekân" ögesinden başarılı bir şekilde yararlanır.

2.1.2.5. Anlatıcı ve Bakış Açısı:

"İki Dünya Arasında" otobiyografik bir romandır. Romanda, hikayesine ağırlıklı bir şekilde yer verilen kişi, yirmili yaşlarda Almanya'ya doktora öğrenimi için giden Ayhan adında bir Türk gencidir. "Kahraman – anlatıcı" olarak da adlandırabileceğimiz Ayhan, eserdeki rolü gereği, hem anlatıcı (gözleyen), hem de anlatılan (gözlendi) konumundadır. Okuyucu, onun "bakış açısı"ndan olaylar hakkında bilgi sahibi olur.

Özelliği itibariyle “dar”²¹ çerçevede kalan otobiyografik bakış tarzında, romancının "yaratma hürriyeti" büyük ölçüde kısıılır ve o, “sayısız imkân ve ihtimallerden bazılarını tecirih hüviyetini kaybeder”²² dolayısıyla tek cepheli kalmaya mahkum olur.

“İki Dünya Arasında” romanında “kahraman-anlatıcı” tüm olayları kendi perspektifinden okuyucuya yansıtır. Ayhan (anlatıcı) gerçek dünyadan zaman zaman uzaklaşır ve kendi kendine yeten bir kişiliğe bürünür. Roman genelinde kullanılan “ben anlatım” biçimi, teknik yapılanmanın yanında ona “birey” olma niteliği, dolayısıyla bağımsızlık da kazandırmaktadır.

¹⁹ a.g.e., s. 63 – 64

²⁰ Roman Sanatı I, s. 137

²¹ Ünal Aytür, Henry James ve Roman Sanatı, DTCF. Yay., Ankara, 1990

²² Mustafa Baydar, Peyami Safa ile Söyleşi: “Edebiyatçılar Ne Diyorlar?” İstanbul, 1960, s. 172

Anlatım sistemini oluşturan değerler “ben-anlatım” biçimiyle sunulduğu için, “o anlatım” a kıyasla daha “doğal ve sıcak” bir renk hava taşır.²³

“İki Dünya Arasında”, psikolojik ağır basan otobiyografik bir romandır. Mehmet Niyazi, kendi hayatındaki kesitleri romanın baş kahramanı Ayhan’ın şahsında tahkiyeli bir eserin imkanları ölçüsünde başarılı bir şekilde verir. Roman’da, “iç monolog”, “iç çözümleme” ve “bilinç akımı” tekniklerine geniş yer verilir:

"Gökyüzü günahsız bir yüz gibi tertemizdi. Ağaçlar, çimenler, her yer pırıl pırıldı. Günün böyle oluşu, içimin de gamını sanki biraz boşaltmıştı. Kütüphaneden Hildegard çıktı; yüreğimin atışları hemen hızlandı; fakat onu görmezlikten gelecek, selam vermeyecektim. Ona bakmadan yürüyordum; ama bakışlarının gözlerimde olduğunu hissediyordum. 'Ah yanından bir geçebilsem!' diye gayret ederken, yürek çarpıntılarımı sanki bütün vücudum sarsılıyordu! Ayaklarım da titriyordu... Selamlaşmadan geçebildim. Kütüphaneye girdim. Camdan bakıyordum; merkez binasına doğru gidiyordu. Ne güzel yürüyüşü vardı... Artık istesem de ona selam veremem diye zihnimden geçirirken, dayanamamaktan endişe ediyordum. Yaptığıma pişman değildim; gururumu ona karşı koruyamazsam, kime karşı koruyacaktım?"²⁴

"İki Dünya Arasında" romanında, sadece Ayhan'ın bakış açısından verilen aşk, din ve milliyet farklılıkları dolayısıyla Hildegard'la Ayhan'ın arkadaşlıkları ayrılıkla sonuçlanır. Romanda Hildegard'ın düşünceleri ve duyguları, sadece anlatıcı tarafından hissettirilmeye çalışılır. Fakat yine de unutmamak gerekir ki; “birinci şahıs ile yazılan bir eserin hikayecisi muhakkak surette sempatiktir.”²⁵ ve bu sempati okuyucu için oldukça büyük bir öneme sahiptir.

2.1.2.6. Eserde Ele Alınan Kavramlar -Mesajlar:

"İki Dünya Arasında" romanında gurbet, yalnızlık, vatan, millet, aşk, sevgi, tabiat, mutluluk gibi hem bireysel, hem de toplumsal olan temalara yer verilir:

²³ Roman Sanatı I, s. 53

²⁴ İki Dünya Arasında, s. 130

²⁵ Arnold Wurmser, “Romanda Ben”, İstanbul 1946, Sayı 69, s. 19

2.1.2.6.1. Gurbet - Yalnızlık:

Gurbet, Mehmet Niyazi'nin romanlarında büyük yer tutar. Yazarın kendi hayatından izler taşıyan "İki Dünya Arasında" romanında, Ayhan ve arkadaşları Almanya'ya öğrenim görmek için gitmiş Türk gençleridir. Almanya'da sevdiklerinden ve vatanlarından ayrı olan bu gençler; yalnızlıklarını odalarının dört duvarı arasında kitap okuyarak dindirmeye çalışırlar. Ayhan'ı roman boyunca sürükleyen aşk, biraz da bu yalnızlıktan doğmuştur.

"Zaten birkaç kişiydik. Değişik illerden gelmiştik. Gurbet bizleri çabucak kaynaştırmıştı. Küçük bir topluluk oluşturmamıza rağmen gurbetin kendine has yalnızlığını duyardık; bilhassa akşam saatlerinde bu yalnızlık çekilmez hale gelirdi."²⁶

Ayhan, hiçbir zaman kendisini oraya ait hissetmez. Kalabalıkların arasında bile tamamen yalnızdır. Onun ve arkadaşlarının tek isteği, öğrenimlerinin ardından ülkelerine dönmek ve aldıkları eğitimle ülkelerine hizmet etmektir.

2.1.2.6.2. Aşk- Sevgi:

İnsanların duygulardan uzak yaşayamayacaklarına inanan Mehmet Niyazi için, aşk ve sevgi çok önemli kavramlardır. Fakat "İki Dünya Arasında" romanı hariç, hiçbir eserinde bu duygular ön plana gelmez. Sadece kahramanların iç dünyalarında sakladıkları kutsal bir duygu olarak yer alır.

"İki Dünya Arasında" romanında, Ayhan ve Hildegard'ın birbirlerine duydukları aşk, tensel birlikten uzak, iç dünyalarının ortaya çıkardığı ve hayatı birlikte yaşamaya yönelik, sevgiye dayalı bir aşktır. Ayhan (yazar) için aşk, önemli olmasına rağmen hiçbir zaman toplumsal değerlere sırt dönmeye sebep olmaz. Ayhan, Hildegard'ın ailesinin bu birlikteliği onaylamaması sonucu içi kan ağlayarak ondan ayrılmak zorunda kalır. Ondaki ayrılmasıyla "Giyeceği ateşten gömleği teneşirde çıkaracağını farkındadır."²⁷

²⁶ İki Dünya Arasında, s. 15

²⁷ a.g.e., s. 177

2.1.2.6.3. Vatan - Millet:

"İki Dünya Arasında" romanındaki kahramanların ülkeleri, hemen hemen aynıdır. Öğrenim görmek için Türkiye'den Almanya'ya giden Ayhan, Selahattin, Tunç ve Mustafa gibi gençler, mensup oldukları millete karşı sorumluluklarını unutmazlar. Bu gençler, vatana ve millete faydalı olabilmek için, öğrenimlerinin ardından yurtlarına döneceklerinden bahsederler. Bu sebeple Selahattin kızlarla ciddi ilişkilere girmez. Ayhan ise, ülkesine dönmek uğruna Hildegard'a olan aşkını feda eder.

"Herkes gibi ben de doğru sözü duyunca hak veriyor; ama uygulamak için gerekli iradeyi bulamıyordum. Buraya geliş gayemi, sorumluluklarımı düşünerek kendimi derslerime vermek istiyordum. Ne çare ki, ne hayallerimden ne de okuma salonunda yankılanan ayak seslerinde onu aramaktan kurtulabiliyordum."²⁸

Hildegard Kurt adlı Alman genciyle evlendirilince Ayhan, çok zor olsa da hayatından Hildegard'ı çıkarır. Bu ayrılıkta din ve milliyet ayrılıkları kadar, vatanına ve milletine dönme arzusu büyük rol oynar.

2.1.2.6.4. Kadın:

Mehmet Niyazi'nin romanlarının şahıs kadrosuna bakıldığında kadın kahramanları - "İki Dünya Arasında" romanı hariç - Anadolu kadınlarıdır.

"İki Dünya Arasında" romanında Hildegard ve Margaret Alman olmalarına rağmen olgun kişilikleriyle Ayhan'ın hayatına girer. Margaret'le bazı şeyleri paylaşabilen birer dost olan Ayhan; aşık olduğu Hildegard'la olan ilişkisinde de oldukça ölçülüdür. Hildegard, ailesine karşı sorumluluklarını bilen, yaşadığı toplumun değerlerine sahip olduğu kadar, kendi duygularını da önemseyen ve bu sebeple Ayhan seven ve onunla evlenmek isteyen bir Alman'dır. Ölçülü ve sade giyinir. Süsten, boyadan, aşırıktan hoşlanmayan bu genç kızların tavır ve davranışları, yazarın kadınlara bakış açısını yansıtmaktadır. Yazar, Pala Hüseyin'in kadın hakkındaki düşüncelerini eleştirir. Pala Hüseyin hayatına giren kadınlara "Hışır" ve "Haşat" kelimeleriyle seslenir. Oysa Ayhan'a göre; kadın anadır, sevgilidir ve daha da önemlisi kutsaldır.

²⁸ a.g.e., s. 78

2.1.2.6.5. Tabiat:

Mehmet Niyazi'nin diğer romanlarında olduğu gibi "İki Dünya Arasında" romanında da tabiat diğer temalarla iç içe kullanılır. Ayhan'ın yalnızlık ve gurbet acısıyla kıvrandığı zamanlarda tabiata bakışı da ruh haline göre şekillenir. Kahramanın ruh durumuna göre tasvir edilen tabiat; sürekli değişim içindedir.

"Haftalardan beri gökyüzü koyu bir bakır rengine bürünmüştü. Yağmur caddeleri, çatıları hiç durmayacakmış gibi dövüyordu. Bu kahredici şakırtı gurbeti bütün hışımıyla ruhuma dolduruyor, yalnızlığımı derinleştiriyordu."²⁹

Yazar, duygularını tanımlamada tabiatı vasıta olarak kullanır. Roman boyunca mutluluğu ve özellikle hüznü iç içe yaşayan Ayhan, dış dünyayı iç dünyasının titreşimlerine göre anlatır.

2.1.2.6.6. Mutluluk:

"İki Dünya Arasında" romanında Ayhan, küçük şeylerden büyük bir mutluluk duyacak yapıda hassas bir insandır. Romanda kahraman-anlatıcı ıstıraplı sıkıntılı zamanlarda bir nebze mutluluk için çırpınır durur. Çektiği acılardan bile mutlu olmayı bilen Ayhan, iradeli, kararlı ve ne istediğini bilen bir gençtir.

"Kütüphaneden çıktım; baharın ışık seliyle yıkanmış dünyamız birbirinin koynunda uyuklayan nice güzelliklerin sırlı yumağıymış meğer. Yeni duyguların varlığını sezen yüreğim mutluluklarla dolup taşıyor, hastahaneye uzanan yollarda kanatlanmış, uçuyordum."³⁰

Mutluluk ve üzüntüyü koyun koyuna yaşayan kahraman-anlatıcı, romanın sonunda, ömrünün sonuna kadar unutamayacağı bir acıyla sarsılır. Alman genci Kurt'la evlenen Hildegard'a "Tanrım seni mutlu etsin." diyebilir.

²⁹ a.g.e., s. 87

³⁰ a.g.e., s. 50

2.1.3. ÖLÜM DAHA GÜZELDİ

2.1.3.1. Olay Örgüsü:

Tahir, lise son sınıfta okuyan bir Azerî Türk'üdür. Azerbaycan'ın Çöllümihmandar köyünde, annesi Zeynep ve kardeşi Hatun ile birlikte yaşar. O zamanlar Sovyetler Birliği'ne bağlı olan Azerbaycan halkının üzerindeki baskılar gün geçtikte artmakta, atalarının emaneti olan topraklar yaşanmaz hale gelmektedir. Azerbaycan Halk Cumhuriyeti'nin Başbakanı Neriman Nerimanov'un suikasta kurban gitmesinden sonra, her şey daha da kötüye gider.

Zeynep Ana ve kafilesi, Sovyet zulmünden kurtulmak için, Türkiye'ye kaçma hazırlıklarını tamamlarlar. Köyden oluşturulan grup, diğer gruplarla Aladağ'ın eteğinde buluşacaktır.

Grubun başını Azim ve Yerlak köylü Mustafa çeker. Ancak geceleri ilerleyebilen kabile, gündüzleri ise, dinlenerek geçirir. Hepsi çok dikkatlidir. Uçurumları, dağları aşarlar. Türkiye'ye geçmeye az bir mesafe kalmışken Sovyet askerleri tarafından sarılırlar. Şiddetli çarpışma sonucu birçok kişi ve Azim şehit olur. Bazıları ise, Türkiye'ye geçmeyi başarır.

Azim'in şehit olması ile grubun liderliğini Mustafa üstlenir. Mustafa, kabileyi zayıf vermeden geriye kaydırır. Çatışmadan sonra dinlendikleri ormanda kabileyi örgütleyen Mustafa, planlarını açıklar. Plana göre hepsi evlerine dönecektir. En uzakta olan Zeynep Ana'dır. Mustafa, Zeynep Ana'ya birkaç hafta sonra Yerlak köyüne gelmesini söyler. Yerlak'ta tekrar kaçış planı yapacaklardır.

Zeynep Ana fırsat bulur bulmaz, Yerlak köyüne doğru yola çıkar. Zorlu bir yolculuğun ardından köye ulaşır. Mustafa'nın annesi Gülbahar birkaç gün içinde çökmüştür. Jandarmalar sürekli Mustafa'yı aramaktadır. Zeynep Ana tüfekleri saklayacağı sırada ev, jandarmalar tarafından basılır. Evi yakan jandarmalar, Tahir'i tutup götürür.

Tahir gözlerini açtığı anda kendini bir hücrede bulur. Peykede oturan bir adamın bakışları Tahir'e güven vermektedir. Tahir, sorguda ne demesi gerektiğini ona sorar. Peydeki adam itiraf etmemesini ima eder. Tahir yapılan sorgularda olanları itiraf etmez. Yapılan işkencelere dayanmaya çalışır. Fakat Tahir, işkencelere dayanamamakta her seferinde günlerce baygın yatmaktadır. Eriyen vücudu, yargıca da çok etkiler. Yargıç onun iyi bir Sovyet vatandaşı olacağını umut ettiğinden Arkeçileman kampına gönderir.

Peydeki adam (Feyzullah Hoca Alptekin) ve Tahir aynı koğuşa düşer. İnsanlıkla bağdaşmayacak işkencelerin yapıldığı kampta, her şey planlıdır. Tahir'e kürek, Feyzullah Hoca'ya kazma verilir. Yanlarında köpek bulunan nöbetçilerin çevrelediği mahkûmlar, karlı yollarda ilerlemeye çalışır. Günleri açlık ve soğukla mücadeleyle geçer. Haftada üç gece, ikişer saat "Doktrin dersi" vardır. Orada istekler önemsizdir; önemli olan yetkililerin buyruğudur.

Bir gün, mahkumlara ibret olsun diye hepsinin gözlerinin önünde Muratzâde kurşuna dizilir. Halbuki Muratzâde, bütün Türk boylarının destanını yazacaktır.

Tahir ve Feyzullah Hoca, kamp yönetmeliğini hiç ihlâl etmediklerinden Tula'ya gönderilirler. Tula, Moskova çevresinde Arkecileman kadar soğuk olmayan bir yerdir. Tahir ve Feyzullah Hoca tahta bavul bölümünde çalışırlar.

Bir gün Tahir ve Feyzullah Hoca derenin kenarındaki ağaçları istif ederken fundalıktan atılan kâğıda sarılı bir taş önlerine düşer. Kâğıtta "Akranız Mustafa, sizi en yakın zamanda kurtaracağım" yazılıdır.

Tahir ve Feyzullah Hoca, birkaç gün sonra atılan kağıtta belirtilen başka bir kâğıda göre fundalıklara doğru kaçmaya çalışırlar. Tahir fundalıklara ulaşır, fakat Feyzullah Hoca'yı bir nöbetçi yakalar.

Mustafa'nın grubundaki Cabir ve Murat, Tahir'in elbiselerini değiştirip trene bindirirler. Tahir, sırasıyla Bakü'ye, Erivan'a ve Türkiye'ye geçirilecektir. Her şey iyi planlanmıştır. Tahir onlarla birlikte savaşmak istese de mahkum olduğundan bu mümkün değildir.

Demiryolları memuru olan Hüseyin ve Sadık onu bir köyde bırakırlar. Tahir'in bırakıldığı evde yaşlı bir karı – koca oturmaktadır. Onu sevgiyle, şefkatle karşılarlar. Sabaha karşı uyuyabilen, Tahir, ikindi vakti gözlerini açtığı anda annesi Zeynep Ana'yı karşısında bulur. Gülbahar da oradadır.

Birlikte kaçacaklardır. Yemekten sonra hemen yola çıkarlar. Zeynep Ana, hem üzüntülü, hem de düşüncelidir. Gece karanlığında ıssız bir köye ulaşırlar. Zeynep Ana çaldığı kapıyı açan orta yaşlı adamı ve yanındaki kadını vurur. Bütün vücudu titreyen Tahir bir türlü kendine gelemmez. Annesinin yaptığına anlam veremez. Zeynep Ana, vurduğu adamın kendilerinden olduğunu, Türkiye'ye kaçırması için Hatun'u ona gönderdiğini, onun ise, düşmanla işbirliği yaptığını, ocaklar söndürdüğünü anlatır.

Atlara binip vadilerde yol alırlar. İkinciye doğru sınıra yaklaşırlar. Zeynep Ana, Aras'ı geçmeyi tasarladıkları yerde bir hazırlık olduğunu fark eder. Ne yapacaklarını şaşırırlar. O anda tepelerin birinden bir tüfek patlar ve Zeynep Ana sol göğsünden yaralanır. Zeynep Ana, Tahir'e bu yaradan iyi olmayacağını, düşmanın eline canlı geçmek istemediğinden kendisini vurmasını ve Türkiye'ye geçmesini söyler. Zeynep Ana'nın "vurmazsan hakkımı helâl etmem" sözleri üzerine Tahir, yüreği parçalanarak tetiği annesine çeker.

Zeynep Ana'nın gözlerinde yeni ışıdamaya başlayan yıldızlar kayarken, Tahir ve Gülbahar atlarını Türkiye'ye sürerler. Dudaklarında ise Anaa! Zeynep Ana..! feryatları vardır.

2.1.3.2. Romanın Şahısları:

Tahir Mihmandaroğlu:

Tahir, romanın baş kahramanıdır. Olaylar onun etrafında gelişir. Annesi Zeynep Ana ve kardeşi Hatun'la birlikte Azerbaycan'ın Çöllümihmandar köyünde yaşar. Babası Kerim Ruslar tarafından şehit edilmiştir. Liseyi yeni bitirmiş olan Tahir'in okulda öğrendikleriyle gerçekler çok farklıdır. Genç yaşta dul kalan Zeynep Ana, Tahir'e at binmeyi ve silah kullanmayı öğretir.

Tahir ve ailesi Rus zulmünden kaçıp Türkiye'ye geçmeye çalışır. Türkiye'ye geçme teşebbüslerinin ilkinde yakalanan Tahir, Sibirya'daki Arkecileman kampına, oradan Tula'daki İrgustri kampına sürülür. Açlık ve acılarla dolu olan zindan hayatı tüm gençliğini bitirir. Aradan geçen uzun yıllardan sonra annesi Zeynep Ana ve akrabaları Mustafa tarafından kamptan çıkarılır.

Tahir, Türkiye'ye kaçma teşebbüslerinin ikincisinde yaralanan annesini kendi vurmak zorunda kalır. Hayat ona hep acı getirmiştir. Arkasında umutlarını, sevdiklerini, gençliğini bırakmak zorunda kalan Tahir, Türkiye'de hayatının geri kalan kısmını devam ettirecektir.

Zeynep Ana:

Zeynep Ana, Tahir'in annesidir. Genç yaşta dul kalan Zeynep Ana canını dişine takarak çocuklarını yetiştirmeye çalışır. Türk kadınının fedakarlığını, azmini ve ruhunu Zeynep Ana'nın şahsında görebiliriz. Rusların zulmüne rağmen millî benliğinden asla

taviz vermeyen Zeynep Ana azimli, kararlı, güçlü ve cesur bir kadındır. Sadece şerefi için yaşayan bu kadın kendilerine ihanet eden kızı Hatun'u bile gözünü kırpmadan öldürür. Tahir'in kaçıp Türkiye'ye geçmesine de zemin hazırlayan Zeynep Ana'dır.

Feyzullah Hoca Alptekin:

Bakülü olan Feyzullah Hoca, sağlam bir karaktere sahiptir. Tahir ile sorgulanmak için kapatıldıkları hücrede tanışırlar. Romanın birinci bölümünde, peykedeki adam olarak geçer. Gün görmüş bir ihtiyar olan Feyzullah Hoca, hâl ve hareketleriyle herkese, özellikle Tahir'e örnek olur. Kaş göz işaretleriyle anlaşılan Feyzullah Hoca'yla Tahir çok çile çekerler. Hücreden sonra Tahir'le birlikte Arkecileman'a ve Tula'ya sürülür. Mustafa'nın vasıtasıyla kamptan kaçmaya çalışırken Tahir için canını feda eder. Kendinden çok Tahir'in gençliğinin zindanlarda geçmesi onu çok üzer. Feyzullah Hoca , ağırbaşlı, şahsiyetli, kararlı, fedakar ve her zaman sakin bir insandır.

Hasan Dede:

Çöllümihmandarlı olan Hasan Dede, Türkiye'ye geçmek isteyen grubun en yaşlısıdır. Fakat zaman zaman yaşından beklenmeyen bir çeviklik gösterir. Burma bıyıklı ve kalpaklıdır. Yakalandıktan sonra Sibiry'a'daki Arkecileman kampına sürülür. Köyün sözü dinlenen kişisi Azim'in vurulması, Hasan Dede'nin psikolojisini bozmuştur. Tahir kampta ona rastlamasına rağmen, konuşmakta tereddüt eder. Kampın su taşımacılığını Komünist Eşber'le birlikte yapan Hasan Dede, Eşber'i bile bakışlarıyla yola getirir. Arkecileman kampında "Azim! Vurdular seni Azim!" haykırırları ile tanınır. Akli dengesi yerinde olmayan Hasan Dede bir gün Azerbaycan bayrağını yakasına diker. Kampta isyan var zannıyla kurşuna dizilir.

Özbekistanlı Kazım:

Tahir'in Arkecileman kampındaki arkadaşlarından biridir. Dört buçuk yıldan beri kamptadır. Sürgüne götürülürken kızının ettiği feryatlar hâlâ kulaklarındadır. Ailesine tek satır yazı yazamamış, haber de alamamıştır. Bir gece çıkan tipide, Kırgızistanlı bir mahkumla birlikte donarak ölür. Cesedini kurtlar parçalamıştır.

Kazım'ın ölümü, özellikle Rıza İslamzâde'yi yıkar. Kazım'ın ölümünden sonra herkes içine kapanır.

Rıza İslamzâde:

Tahir ve Feyzullah Hoca ile Arkeçileman'daki koğuşta tanışan Rıza İslamzâde onlarla iyi bir dostluk kurmuştur. Kampta aynı postada çalışırlar. Özbekistanlı Kazım ile altlı üstlü yatan Rıza İslamzade'nin en büyük zevki Özbekistanlı'yı kızdırmaktır. Özbekistanlı'nın ölümü onu çok etkilemiş, gözlerindeki umudu silmiştir. Vefakâr bir dosttur.

Komünist Eşber:

İri yarı, kemikli yüzlü, orta yaşlı bir öğretmendir. Devrimde başı çekenlerdendir. Egemen güçleri kıran, feodaliteyi yok edenlerin arasında olduğundan içeride olmayı hazmedemez. O yüzden hep hırçın ve saldırgandır. Sorgusunun ardından Arkeçileman'daki kampa götürülür. Tahir'le tamamen zıt karakterde olduğundan, Tahir onu hep hayretle seyreder. Hasan Dede ile birlikte kampın sakalığını yapmaya başlayınca biraz durgunlaşır; fakat Hasan Dede'nin Azerbaycan bayrağını omuzuna dikip asker gibi yürümeye başlamasıyla o da çoşar ve elindeki tenekelere vurarak eski bir marşı söylemeye başlar. "Ayaklanma" var zannıyla ikisi de kurşuna dizilir.

Hatun:

Tahir'in kızkardeşidir. Kamp günlerinde Tahir, Hatun'u okuldan gelirken çantasını sürüklemesi ve ağlamasıyla hatırlar. Türkiye'ye geçmelerinin başarısızlıkla sonuçlanması sonucu, Zeynep Ana onu Türkiye'ye geçirmesi için kendilerinden olan birine gönderir. Fakat gönderdikleri adam sahtekar çıkmış, Hatun'u kendisine eş yapmıştır. Hatun'un Rus yanlısı eşi olması Zeynep Ana'yı rahatsız eder. Zeynep Ana şerefini kurtarmak için Hatun'u kendi elleriyle öldürür. Zeynep Ana bunu, ailenin şerefini lekelediği ve istikbâlini kararttığı için yapmıştır.

Mustafa:

Yerlak Köyü'ndendir. Annesi Gülbahar ile birlikte yaşamaktadır. Türkiye'ye kaçma fikri ona ters gelir. Orada kalıp savaşmak taraftarıdır. Topraklarından,

anlarından ayrılmak istemez. Fakat Azim Dayı'yi ikna edememiştir. Rus zulmü dayanılacak gibi değildir. Türkiye'ye geçecekleri sırada Azim Dayı vurulunca komuta ona kalır. Cesurluğu ve kararlılığıyla zor durumda kalanlara yardım için yeniden örgütlenir. Tahir'e yardım eden onun grubudur. Ruslar'a karşı canlarını ve vatanlarını savunmaya çalışır. Romanda efsanevî bir güç gibi anlatılır.

Azim:

Azim, Çöllümihrimandarlı'dır. Sözü dinlenen, oturaklı bir insandır. Öyle ki, Çöllümihrimandarlılar'ın son sözü ona aittir. Kalın kaşlı, yiğit bakışlı, sır vermeyen dudakları ile gerçek bir cengaverdir. Gür ve dolgun sesli Azim'in Türkiye'ye geçme teşebbüsünde vurulması, herkesi derinden etkiler. Hasan Dede'yi çok sarsan bu ölüm, son nefesinde bile "Azim! Vurdular seni Azim!" çığlıkları ile etrafı inletir.

Gülbahar:

Yerlak Köylü olan Gülbahar, Mustafa'nın annesidir. Mustafa'nın "bir subayı öldürdü" denilerek aranması ona zor günler yaşatır. İçine kapalı, sessiz bir kadın olan Gülbahar'ın gözyaşları hiç dinmez. Zeynep Ana'yla birlikte Tahir'i bulurlar. Tahir ile Türkiye'ye geçmeyi başarır.

Türkistanlı Mirza:

Tahir'in Tula'daki kamp arkadaşlarından. Bazı akşamlar mesai bittikten sonra yanık sesli kavalını çalmaya başlar. Onun "kavalından dökülen feryatlar herkesi uzun yolculuklara çıkarır"³¹ Tıraşlı, buruşuk yüzüne yerleşen hüznün Mirza'nın doğal görünüşü olmuştur. Kamptakiler sadece Türkistanlı Mirza'nın kavalının sesiyle teselli olurlar. O ses, onları adeta başka diyarlara götürür. Karısı Ayşe, çocukları Cengiz ve Oğuz, onun Buhara'ya gittiği günlerin birinde öldürülmüştür. Yüreğindeki yangını kavalına üfler. Kamp komutanı kavalını parçalamakla, Mirza'nın hayatını da parçalamıştır.

³¹ Mehmet Niyazi Özdemir, Ölüm Daha Güzeldi, Ötügen Yay., İstanbul 1993, s. 161

Emin:

Tahir'in köylüsüdür. Cana yakın, sıcak bir kişiliğe sahip olan Emin, yaşlı olduğu kadar olgundur da. Köylü ona "Emin Emmi" diye seslenir.

Hacı Musa:

Emin'in oğludur. Yıllardan beri kendi köyünde öğretmenlik yapan Hacı Musa Tahir'in de öğretmenidir. Bilinçli bir Müslüman, olgun bir insandır. Kimse kötü bir sözünü duymamıştır. Karısı Yadigar onun sebepsiz yere götürülüşünü bir türlü hazmedemez. Nereye götürüldüğünü bilen yoktur. "Ya kurşuna dizilecek ya ipe çekilecek!" tir. Böyle bilinmez sonlar, Azerbaycanlılar'ın kaderi olmuştur.

Estonyalı ve Peter:

Avrupalı olan Estonyalı ve Peter, Tahir'in Arkecileman kampındaki arkadaşlarındandır. İkisinin birden kamptan ayrılması değişik yorumlara sebep olur. Kamptakiler, Avrupalı olduklarından, yapılan antlaşmalarla onların yurtlarına döndüklerini düşünür. Oysa onlar röportaj yapılmak için götürülmüştür. Röportajdan önce yedirilmiş, içirilmiş, şişmanlatılmış; gazetecilerin her sorduklarına "iyi" demek zorunda bırakılmışlardır.

Estonyalı güler yüze, dostça tavırlara sahiptir. Peter ise, onun tersine somurtkan ve soğuktur. Kamptan ayrıldıklarında herkesin gözünün önünde hoşça giden özellikleri ile kahırlar. Gazetecilerle işleri bittiğinde tekrar kampa getirilen ikili, piyon olarak kullanılmışlardır.

Nikolaus:

Ufak tefek bir yapıya sahip olan Nikolaus, Rus asıllıdır. Fiziğinin de etkisiyle sık sık Komünist Eşber'in hışmına uğrar. Hasan Dede ve Eşber kurşuna dizilince, kampın su taşıma işine verilir. Fakat onun çelimsiz ve zayıf vücudu bu işe dayanamaz. Dayak ve hücre cezalarının da etkisiyle iyice zayıflar ve bir gün donarak ölür.

Çezar :

Arkecileman'daki kampın komutanıdır. Kamçısını şaklatması, yetkilileri ve mahkumları haşlamasıyla ün salmıştır. İri yarı olan Çezar, herkesin korkulu rüyasıdır..

Kartalı andıran bir duruşu vardır. Şapkasını gözlerinin önüne kadar indirmesi sertliğini daha da artırır. Bundan dolayı "Çezar" adı takılmıştır. Mahkumlardan hiç biri gerçek adını bilmez.

Murat, Ali ve Cabir:

Tahir'in Tula'daki kamptan kaçıp özgür olmasına yardım eden Murat-Ali-Cabir vefakâr insanlardır. Mustafa'nın arkadaşları olan esmer, çekik gözlü bu delikanlıların yürekleri vatan sevgisi ile çarpar.

Hüseyin - Sadık:

Mustafa'nın kurduğu zincirin halkalarından olan bu gençler de, vatanları uğruna mücadele eder. Hepsi tipik birer Azerî köylüsüdür. Tahir'i Bakü'ye, oradan Erivan'a götüren bu grubun amacı ve ideali vatanlarında özgür olarak yaşayabilmektir.

2.1.3.3. Zaman:

"Ölüm Daha Güzeldi" romanı, 1988 yılında yazılmıştır; fakat romanın vak'a zamanı Azerbaycan'ın 1920-1930 yıllarındaki bağımsızlık mücadelesi zamanıdır. Bu on yıllık zaman dilimi, arada yapılan bir takım "geriye dönüş"lerle 1910 yılına kadar genişler. Yapılan geriye dönüşlerde ölçü olarak dönemin karakteristik olaylarının yanında (Nerman Nermanof'a yapılan suikast, Muratzâde'nin idam edilişi vb.) Tahir'in biyografik çizgisi de esas alınır. Bu çizgi üzerinde yapılan göndermeler, hem Tahir'in psikolojik ve sosyal durumuna açıklık getirir, hem de romanın vak'a zamanını belirlememize yardımcı olur.

"Ölüm Daha Güzeldi" romanı baş kahraman Tahir Mihmandarlı'nın anlattığı olayların tahkiyelendirilişiyle ortaya çıkmıştır. Kişiler ve olaylar gerçektir. Bu roman Azerbaycan'ın özgürlük mücadelesini anlatan bir romandır. Çarlık Rusyası'nın 1917 yılında yıkılmasının ardından; 1918'de Azerbaycan Türkleri'ni bağımsızlığını elde eder. Bolşevikler verdiği sözde durmayarak 1920'de Azerbaycan'ı işgal ederler. Başta Mehmet Emin Resulzâde olmak üzere Azerî Türkleri'nin bir çoğu Türkiye'ye sığınır. Bu zorlu mücadelenin kurbanlarından olan Tahir ve yakınları da Türkiye'ye geçme teşebbüsünde bulunurlar.

"Ölüm Daha Güzeldi" romanında olaylar üç ayrı şekilde sunulur. Zaman da buna göre şekillenir. Zamanın üç ayrı şekilde şekillenmesi, muhtevanın seyriyle yakından ilgilidir. Muhtevadaki disiplin ve çözümlüğe paralel olarak zaman ölçüsü de belliden belirsiz (somuttan soyuta) doğru değişir. Mesela birinci bölümde, Tahir'in ailesiyle birlikte, Türkiye'ye kaçma teşebbüslerinin ilki anlatılır. Bu safha, gerilimli bir atmosfer içinde cereyan eden olaylarla şekillenir. Bu olaylar, daha sonra Tahir tarafından ayrıntılarına kadar hatırlanır. Belli ve kapalı mekânlarda yaşanan olaylar ise, zaman ölçüsünü belirlemeye yetmez. Nitekim Tahir, yakalandıktan sonra hapsedildiği hücrede zamanı tayin edemez.

"Zamanı hesaplamaları mümkün değildi. Çünkü ne saatleri vardı, ne de bir damlacık ışık görebiliyorlardı. Küçük camın demir parmaklıklarını kalın bir kar tabakası örtmüştü. Sorguya çekilmelerinden de herhangi bir hesap yapmalarına imkân yoktu; bazen gündüz, bazen gece sorguları yapılıyordu. Hangi günün gündüzü, hangi günün gecesi olduğu da onlarca belli değildi. Sorgudan çoğunlukla pestili çıkmış, suursuz olarak getiriliyorlardı; zaman artık onlar için anlamsızdı."³²

Birinci bölümde zaman birimi, yaşanan olaylara göre belirlenirken, daha sonraki bölümlerde zamanı gece ve gündüz kavramlarıyla tayin ederiz. Bunda, kahramanların olayları, açık mekânlarda yaşamalarının da payı vardır. Ancak son bölümde zaman tamamen belirsizleşir. Sonuç olarak romanın zaman grafiği, bir noktaya kadar kronolojik bir karakter arzederken, bir noktadan sonra belirsiz bir görünüm kazanır.

2.1.3.4. Mekân:

"Ölüm Daha Güzeldi" romanının olay örgüsünün şekillenmesinde, üç esas mekân rol oynamaktadır. Buralar sırasıyla; Azerbaycan'ın Çöllümihmandar Köyü, Tahir'in sürüldüğü Sibirya'daki Arkecileman kampı ve yine Sibirya'daki Tula kampıdır. Diğer çevreler (Moskova, Erivan, Bakü, Zengibasar, Aladağ, Yerlak Köyü), ikinci planda kalır ve bazı küçük çaptaki olayların doğuş ve gelişme yeri olarak dikkat çeker.

³² a.g.e., s. 50

Ancak bu çevrelerden bazısı ikinci planda kalsa da eserin genel yapısında önemli bir işlev üstlenmektedir. Mesela Yerlak köyündeki Mustafa ve Gülbahar'ın evi; Tahir'in yakalanıp sürgüne götürüldüğü yer olması bakımından dikkate değerdir.

“Ölüm Daha Güzeldi” romanı, Çöllümihmandar köyünün sosyal durumu bir tasvirle başlar:

“Güneş gün boyunca ortalığı kasıp kavurduktan sonra bahçelerde, ağaç altlarında bir sessizlik bırakarak karşiki tepenin ardına çekilmişti. Tahir, koyunları ağıla koymuş, eve doğru gelirken köyün kahvesinin bahçesinde beş – on kişilik bir kalabalık hararetli hararetli konuşuyordu. Konuşmalarda bir telaş, olağanüstülük vardı.”

Köy tanıtılırken, ortam anlatılırken kullanılan cümleler, okuyucunun bilincinde tedirgin edici bir atmosfer yaratır. Bunu izleyen sayfalarda verilen insan manzaraları, tabiatın durumu, verilen soğuk atmosfere aynı zamanda trajik bir boyut kazandırır:

“Sonbaharın hüznü yüreklere yerleşiyordu. Toprak bütün canlılığını yitirmiş, baharın o esrarengiz hazırlıklarını bir daha ele geçiremeyecek bir durguluğa bürünmüştü. Rüzgâr yaprakların son direncini kırıyor, tabiat yeşillikten arınıp bir bozluğa gömülüyordu.

Keder yüklü bulutlar gökyüzüne kurşun gibi demir atmışlardı; zaman zaman ağarıyor, zaman zaman kararıyorlardı; fakat bir türlü silinip gitmiyorlardı.

Kararsızlık, şaşkınlık Çöllümihmandar köyünün insanını da iyiden iyiye sarmıştı. Bir sır saklamak, birşeyler söylemek isteği mizaçlarından bir parça haline gelmişti.

Nasıl gelmesin? Yeni iktidar kuralları kesinkes uyguluyordu. Sanki çelik bir pençe dolaşıyordu herkesin dünyasında; herşeyi düzenliyor, yerli yerine koyuyordu. Duvarlar delik deşikti; her konuşulan Zengibaşar'a ulaşıyordu.³³”

³³ a.g.e., s. 14 - 15

Açık mekân olarak tabiatın böyle çarpıcı bir şekilde sunulması, hem okuyucunun ilgisini eser üzerine çeker, hem de mekânın fonksiyonel bir boyut kazanmasını sağlar.³⁴

Tahir'in yakalandıktan sonra kapatıldığı hücre, olay örgüsünü yönlendirmesi bakımından ana mekân durumundadır. Çünkü romanı, muhteva ve teknik planda şekillendiren kamp (sürgün) hayatının doğuş yeri burasıdır.

“Koğuş ikibuçuk metre genişliğinde, üçbuçuk metre boyundaydı. Kapıdan girilince sağ duvara bitişik tek tahtadan bir peyke vardı; ilk bakışta göze çarpması çok zordu; çünkü tavana yakın, avuç içi kadar kirli bir camdan sönük bir ışık süzülüyordu. Zemin betonu; yılların rutubeti ve kusukları ekşi ekşi kokuyor, köşeye konmuş bidondan sidik, pislik, öğürtücü bir şekilde buharlaşıyordu.³⁵”

Tahir'in bir süre tutulduğu, hücreden sonra gönderildiği Arkeçileman ve Tula kampı da hücreden pek farkı olmayan yerlerdir. Sıkı yönetimin, açlığın pisliğin, soğğun hakim olduğu bu mekânları yazar, kahramanların içinde bulunduğu durumu göstermek için kullanır.

“Gökyüzü koyu bir kurşunîlikle kilitlendi. Bu kurşunîlik ufukları daraltarak karın üstüne çökmeğe başladı. Kazma sallayan Tahir'in sanki gözleri içine dönmüş, Çöllümihmandar'ın ufkunda yanıp tutuşan güneşleri görüyordu. Dikildi; yaz akşamlarında uzun süren gurubları arar gibi, bakışlarını karşiki tepelerde gezdirdi; her yer sükût kesilmişti. Her şeyi yok ede ede yaklaşan kurşunîlik o tepeleri de yutacaktı. İçi titredi...³⁶”

Görüldüğü gibi, Tahir'in psikolojik durumunun yansıtılmasında “mekân” ögesinden fazlasıyla yararlanılmaktadır. Böylece bakılan yer, bakan kişinin konumunu

³⁴ Roman Sanatı I, s. 137

³⁵ Ölüm Daha Güzeldi, s. 46

³⁶ a.g.e., s. 106

yansıtan bir ayna olur.³⁷ sonuç olarak yazar, bir yandan Tahir'deki psiko – sosyal değişimin yönünü ve niteliğini göstermek, bir yandan da eserin yapısında genel bir atmosfer yaratmak için “mekân” ögesinden başarılı bir şekilde yararlanır.

2.1.3.5. Anlatıcı ve Bakış Açısı:

“Ölüm Daha Güzeldi” romanında anlatıcı üçüncü şahıstır. Bu, klâsik anlamda, her şeyi bilen, gören ve olayların seyri hakkında bilgi veren bir anlatıcıdır. Okuyucu, kişi ve olaylara, onun “bakış açısı”ndan bakar, onun sağladığı imkanlar ölçüsünde bilgi sahibi olur. “İtibarî bir varlık olan anlatıcı, eserde, yazarın dilini kullanarak ait olduğu aleme ait mekânı şahıs kadrosunu ve hayat tezâhürlerini nakleder veya dikkatlere sunar.³⁸” Ancak, anlatıcının “hakim bakış açısı”nın yanısıra, baş kahraman konumunda olan Tahir'in “birinci teklik şahsın”, “bakış açısı”na da zaman zaman yer verilir. Bu uygulama sonucunda, eserin dünyasını, içten ve dıştan olmak üzere, iki cepheden tanıma imkanına kavuşuruz. Olayların seyri içinde, Tahir'in "bakış açısına" da yer verilmesi esere gerçekçi bir nitelik kazandırır. Çünkü bazı durumlarda (Arkecileman ve Tula kampının tanıtılmasında) Tahir, kişi ve olaylara anlatıcıdan daha yakın, hatta olayların içindedir. Fakat romanın geneline "hakim bakış açısı" hakimdir.

"Ölüm Daha Güzeldi" romanının anlatım planında dikkatimizi çeken bir özelliği de yazarın "sözcü" kullanmasıdır. Mehmet Niyazi, anlatıcının "hakim bakış açısı"yla sunulan eserde yer almak için "sözcü" unsurunu kullanır. Mehmet Niyazi, zeki, kültürlü ve derin bir insan olan Feyzullah Hoca Alptekin'i kendine "sözcü" seçer. Ancak yazar, Feyzullah Hoca'yı okuyucuya yardımcı olması düşüncesiyle değil, belli bir amaçla romanına alır. Bu amaç Tahir ile yakından ilgilidir. Tahir; heyecanlı, silik, olaylar karşısında etkili düşünemeyen toy bir delikanlıdır. Feyzullah Hoca, Tahir'deki eksiklikleri tamamlayan, onu tehlikelerden koruyan, bir bilge kişi fonksiyonunu üstlenir. Bu tutum, Tahir etrafında anlamını bulan olaylar zincirinin de yeni bir boyut kazanmasını sağlar.

Ancak, Feyzullah Hoca'nın "sözcü"lüğü, olaylar zincirine yeni bir boyut kazandırmakla kalmaz, aynı zamanda, eserin dil ve üslûbunun değişik bir renge bürünmesine de zemin hazırlar. Feyzullah Hoca'nın "bilge" bir eda ile ortaya koyduğu görüş ve düşünceler romana farklı bir derinlik kazandırır.

³⁷ Roman Sanatı I, s. 137

³⁸ Şerif Aktaş, Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş, Akçağ Yay., Ankara 1998 s. 96

"Feyzullah Hoca'nın bakışları Tahir'e kaydı; başını önüne eğmiş, diğer mahkumlara ayak uydurmaya çalışıyordu. Dudakları, yüzü, elleri mosmordu; saçları, kirpikleri buz tutmuştu. "Ah zavallı Tahir!.." diye zihninden geçirirken yüreği yarılar gibi oldu. Göz ucuyla ona baktıkça, düşünceleri birbirine ekleniyordu. "...Bizler, Hazreti Adem'in çocukları olarak kuvvetin hak olduğu bir dünya kurduk. Milletçe bu dünyada yaşadığımızı unuttuk. Kuvvetin ne olduğu hakkında kafa yormadık; hatta gerekliliğini dahi düşünmedik! Kuvvete sahip olabilseydik onun içine yüreği biz yerleştirdik! Hakkın, merhametin kuvveti olurdu o. Ama şimdi?... Ah zâlim kader..."³⁹

Feyzullah Hoca'nın "sözcü" rolüyle esere sokulması, anlatıma bir renk katar. Olay akışı da tekdüzelikten kurtulur.

2.1.3.6. Eserde Ele Alınan Kavramlar - Mesajlar:

"Ölüm Daha Güzeldi" romanında, Azerbaycan'da Sovyet esaretinde yaşanan derin acılar ve Azerî Türkleri'nin kurtuluş mücadelesi anlatılır. Romanda bağımsızlık, vatan, özlem, ölüm, dostluk gibi bir çok temaya yer verilir.

2.1.3.6.1. Bağımsızlık:

Roman kahramanları, Sovyet işgalinde yaşamak istemeyen, hür yaşamının şimdilik – ancak hür bir ülkede ki, bu ülke Türkiye'dir – mümkün olduğunu bilen ve Türkiye'ye kaçma mücadelesi veren Azerbaycan'lı Türklerdir. Azerîler, yıllarca bağımsızlıkları için mücadele etmişlerdir. Herhangi bir sebepten sürgüne gönderilen bu insanlar hem kimlik hem de hürriyet mücadelesi verirler. Şartların ağırlığı ölüm tehlikesi gibi zorlukları bile bile bundan vazgeçmezler. Romanın sonunda Murat, Tahir'e Türkiye'ye geçmesinin şart olduğunu şu cümlelerle ifade eder;

"Anlıyorum seni; belki Türkiye'ye geçmeyi kaçaklık, korkaklık olarak kabul ediyorsun. Mahkum olmasaydın, fişlenmeseydin, burada

³⁹ Ölüm Daha Güzeldi, s. 87

kal, beraber savaşalım derdik. Ama senin künyen, fotoğrafların her yerde vardır. Buralarda yararlı olman mümkün değil artık.”⁴⁰

Romanda, vatan teması, hürriyetle özdeşleştirilir. Bu insanlar bağımsızlıkları için her şeyini feda etmeye hazırdır. Ayrıca romanda Sovyet yönetimiyle iyi geçinmek uğrunda ailesine bile ihanet edenlerin bulunduğu hususu da vurgulanır.

2.1.3.6.2. Vatan:

Mehmet Niyazi'nin diğer eserlerinde olduğu gibi, "Ölüm Daha Güzeldi" romanında da vatan teması önemli bir yer tutar. Azerbaycan halkına kendi topraklarında yaşama hakkı bırakmayan Sovyetler, onları kendi vatanlarından sürgün eder.

Zeynep Ana Türkiye'ye geçme hazırlığı yaparken, kendi vatanından ayrılmanın acısıyla şöyle düşünür;

“Bunlara ne gerek vardı? Bu dünya herkese yetecek kadar genişti; Mevlâ herşeyi yerli yerince yaratmıştı. Atalarından kalan topraklarda ne günler yaşıyorlardı? Şimdi ise onları sonu bilinmeyen olaylar bekliyordu. Anılardan, mezarlardan kopmak da ayrı bir dertti; dayanılacak gibi değildi.”⁴¹

Vatanları işgal edilen Azerbaycan Türkleri, öbek öbek Türkiye'ye geçmeye çalışırlar. Geride kalanlar ise, orada kalıp vatanları ve hürriyetleri için savaşırlar. Bu savaş Azerbaycan'ın 1980'li yıllarda bağımsızlığını ilan etmesine (Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin yıkılmasına) kadar devam edecektir.

2.1.3.6.3. Özlem:

"Ölüm Daha Güzeldi" romanında kahramanlar, vatan, bağımsızlık, hürriyet, aile, güzel yaşamak gibi şeylere özlem duyarlar. Çünkü yaşama hakları ellerinden alınmıştır. Tahir, mahkum olduğu yıllar boyunca annesinin ve kardeşinin özlemini duyar. On yedi yaşında başlayan esaret, hücre, kamp, sürgün yılları Tahir'in özlemleriyle anlatılır. Henüz mahkum olduğu kamptan kurtulmanın sevincini

⁴⁰ a.g.e., s. 182

⁴¹ a.g.e., s. 19

yaşayamadan, yaralanan annesini düşman eline geçmemesi için vurmak zorunda kalır. Bu olay Tahir'i ömrü boyunca rahatsız eder. Bir evladın annesinin öldürmek zorunda kalması hem Sovyet zulmünün boyutlarını, hem de hürriyet mücadelesinin şartlarını ortaya koymak için verilmiş çarpıcı bir olaydır.

2.1.3.6.4. Dostluk:

"Ölüm Daha Güzeldi" romanının kahramanları, hayatlarının en güzel yıllarını mahkum olarak yaşarlar. Mahkum edildikleri esir kamplarında iki kişinin konuşması, biraraya gelmesi bile yönetmeliğe aykırı bir durumdur. Onlar zaman zaman bakışlarıyla, zaman zaman da gizlice ettikleri sohbetle dost olurlar. Tahir ve Feyzullah Hoca'nın Tula'ya gönderilecekleri zaman, kamptakilerle ayrılma sahnesi oldukça yürek yakıcıdır.

"Çay içerken hepsinin gözünde yaşlı bir veda bakışı vardı. Belki daha rahat bir yere gidiyorlardı; ama kaderin örsünde akla hayale gelmez sıkıntılarla döğülerek bütünleşmişlerdi. Sanki birbirlerinden ayrılmıyorlar, kişiliklerinden kopuyorlardı. Hele Rıza İslamzâde, acılar kadar insanları kaynaştıran, dost yapan duygu olmadığını ispatlayarak onlara bakıyordu."⁴²

Hürriyet istiklâl mücadelesi veren insanlar ancak, aralarındaki birlik, dostluk ve dayanışma ile ayakta kalabilmişlerdir.

2.1.3.6.5. Ölüm:

"Ölüm Daha Güzeldi" romanı boyunca, ölümün acı sıcaklığı derinden derine hissedilir. Daha ilk sayfalarda Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği Başbakan'ı Nerman Nermanof suikastı ile karşılaşırız. Tahir'in köyü Çöllümihmandar'dan da, her gün birkaç kişi bilinmeyen yerlere götürülür. Sonları ya idam, ya da kurşuna dizilmek suretiyle ölümdür. Ölümün soğuk yüzü kampta da kahramanların yakasını bırakmaz. Hücrede don suretiyle yahut, tipide kurtlar tarafından parçalanarak ölenler olur.

⁴² a.g.e., s. 159

Feyzullah Hoca'nın nbetiyle boğuşurken ölmesi, Tahir'in babasının kurşunlanması, Hatun ve kocasının ldrlş, Zeynep Ana'nın yaralandıktan sonra düşman eline gemesin diye oğlu Tahir tarafından öldürülmek zorunda kalınışı, hepsi de hürriyetin bedeli olarak ölüm de düğümlenmektedir. Fakat kahramanlar zaman zaman yaşadıkları ilelerin yanında, ölümün daha güzel olduğunu bile dşnrlenir.



2.1.4. YAZILAMAMIŞ DESTANLAR

2.1.4.1. Olay Örgüsü:

Topal Ali, Aziziye Tabyaları'nda sakatlanmış bir Anadolu köylüsüdür. Karısı Ayşe, oğulları Süleyman ve Mehmet'le birlikte köyde yaşamaktadır. Büyük oğlu Süleyman Balkan Savaşı'nda şehit olmuştur. Edirne'nin de kaybedilmesi ise acılarını kat ve kat artırır. Aradan çok geçmeden diğer oğlu Mehmet de askere alınır.

Mehmet, çoğunluğu yaşlı askerlerle talime başlar. Sıkı disiplin altında düşmana sessizce nasıl sokulacaklarını, baskınları nasıl yapacaklarını vb. öğrenirler. Bir sabah yeni bir gönüllü grubuyla karşılaşılır. Değişik kıyafetli olan bu grup, "Van Gönüllüleri" dir.

Cemal Paşa, savaşıma karşıdır. Londra'da alınan kararlara uyulması gerektiğini büyük devletlerin Bulgarlar'ı Enez – Midye hattına çekeceğini söyler. Fakat Enver ve Eşref Bey bu görüşe katılmaz. Onlara göre Babiâli baskınının sebebi Edirne'nin kaybedilmesidir.

Selim Sami ve Cihangiroğlu İbrahim, "Milli Kuvvetleri" in çoğunluğunu askerî yolların yapımına, bir kısmını da Yıldız, Taksim, Metris kışlalarında sıkı talim yapan gönüllülerin arasına katarlar.

İstanbul gizli servislerin cirit attığı yer haline gelmiştir. Bütün gözler Enver ve Eşref Bey'in kurduğu "Teşkilât-ı Mahsusa" nın üzerindedir. Kendilerinin gözlemlendiğini ve takip edildiğini anlayan Enver ve Eşref Bey, teşkilatı güçlendirmeye başlar.

Hükümet, İstanbul'u tedirgin eden Bulgar toplarından endişelidir. Fakat Bulgarlar Enez – Midye hattına çekil denmesini bile savaş ilanı sayacaklarını büyük devletlere bildirmişlerdir. Hükümetin pasifliğini gören Enver Bey ve Eşref Bey gönüllülerle birlikte taarruz yaparak bir seferde Enez – Midye hattına kadar ilerler. Eşref Bey savaşa devam etmek ister. Enver Bey de ona katılır. Daha önceki başarılarını hatırlatıp Hurşit Paşa'yı ikna ederler. Enver Bey ve Hurşit Paşa teşebbüsten habersiz gibi davranacaklar, başarısız olunursa "bizi dinlemedi" diyeceklerdir. Eşref Bey kolordudan gerekli malzemeyi alarak mutlu ve kararlı olarak yola çıkar. İçlerinde Mehmet gibi erlerin de bulunduğu gönüllü birlikler Tekirdağ, Çorlu, Muratlı ve Ereğli'yi ele geçirir. Bulgarların çoğu teslim olmuştur. İki taraftan da kayıp verilmesine karşın taarruz oldukça başarılıdır. Fakat Ahmet İzzet Paşa Balkan Devletleri'nin ittifak

edeceğini düşündüğünden gönüllülerin ileri hareketine karşı çıkar. Buna rağmen Eşref Bey ve diğer gönüllü komutanları Edirne'yi geri almakta kararlıdır.

Hükümetin ve yüksek rütbeli paşaların kesin tavrı bellidir. Sadece Enver Bey ve Hurşit Paşa onlara arka çıkar.

Büyük ve planlı mücadeleler sonucu Edirne geri alınır. Gönüllülerin de payı bulunan bu zafer Avrupa'da büyük yankılar yapar. Hükümet ve İstanbul'daki paşalar Edirne'nin ve diğer yerlerin geri alınışını geçici görür. Bir yenilginin sorumluluğundan korktuklarından gönüllülerin bir an önce Enez – Midye hattına çekilmelerini telkin ederler. Fakat Eşref Bey ve Kumanda Heyeti eski sınırlarını aşmaya karar vermişlerdir. Artık İstanbul'dan yardım almaları mümkün değildir. Silah ve cephane Bulgarlar'dan temin edilir. Yerli halk da gönüllülere katıldığından güçleri artar. Mehmet'in de dahil olduğu bir gönüllü grubu Selim Sami'nin komutasında yerli halkı eğitir.

Şaşırtmaya dayalı bir baskınla Habibçe, Harmanlık Ovası ve Yenice ele geçirilir. Bulgarlar fazla direnemezler.

İstanbul Hükümeti, kurtarılan bölgelere sahip çıkmaz. Sivil teşkilat olmadığından ihtiyaçları karşılanamamaktadır. Kumanda Heyeti o şartlar altında kendi imkanlarına göre bir teşkilat kurar. Teşkilat dinî, idarî ve adlî olarak üçe ayrılır.

Esareten kurtarılan eli silah tutanlar gönüllülere katılır. Her baskından zaferle çıkan gönüllülerin moralleri de yükselir. Savaş meclisini topladıkları sırada Kurmay Binbaşı Muzaffer Bey, Hurşit Paşa'dan bir mektup getirir. Bu olağanüstü bir durumdur. Mektupta barışın imzalanacağı, hareketi durdurup Edirne'ye dönmeleri gerektiği yazılıdır.

Kumanda Heyeti bu konuda bağımsız karar vermek istemez ve onlara güvenip silaha sarılan, teşkilatta görev alan insanlara danışır. O insanların gönüllü kumandanlara güveni tamdır. Kurtarılan bölgelerdeki Türk ve Müslümanlara zulüm yapılmayacağına dair Bulgar Hükümeti ve Kralı Ferdinand'ın kat'i teminatları sonucu Edirne'ye çekilirler. Fakat sözü edilen barış bir türlü imzalanamaz. Üstelik barış müzakerelerine rağmen Bulgarlar'ın kontrolündeki topraklarda Türk ve Müslümanlara yapılan zulmün acı feryatları Edirne'ye ulaşır. Eşref Bey ne olup bittiğini yerinde gördükten sonra karara varacaktır.

Karabayır ve Papazköyde halk kurşuna dizildikten sonra üst üste yığılıp yakılmıştır. Katliamı yapan Domuzcuyef çetesidir. Eşref Bey kararlıdır. Şafakla birlikte zulüme son vereceklerdir. Başarılı bir taktikle Domuzcuyef çetesini imha ederler.

Eşref Bey, Kumanda Heyeti'yle görüşerek eski teşkilatlanma şemasını Koşukavak'ta yürürlüğe koyar.

İlk hedefleri Kırcaali'dir. Türk ve Müslümanlarla meskûn olan yerleri birer birer kurtarırlar. O arada Eğridere'deki Dana Çetesi'nin Müslümanları zorla kilisede vaftiz ettirdiklerini, kaçanları kurşunladıklarını öğrenirler. Selim Sami Dana Çetesi'ni Ferecik'te ani bir baskınla yok eder.

Eşref Bey, Enver Bey'in gönderdiği seçkin subaylarla gönüllüleri takviye eder. Çok geçmeden Gümilcine ve Dimetoka da ele geçirilir.

Eşref Bey bu durumu Enver Bey'e bildirir. Enver Bey durumdan çok memnundur. Gönüllülere yardım edeceğini söyler. Millet sevinirken hükümet bu zaferleri dert sayıp barışı engelleyen bir unsur olarak görmektedir.

Kumanda Heyeti, kurtardıkları bölgelerin ileri gelenleri ile toplanır. Devlet-i Âliye onlara sahip çıkmadığından, yeni bir devlet kurarlar. Enver Bey haberi alınca çok sevinir. Kurulan devletin bir ara formül olduğunu bilmektedir.

Meclis ilk iş olarak hürriyet ve istiklâl bildirisiyle "Batı Trakya Türk Cumhuriyeti" nin bağımsızlığını ilan eder. Herkeste görev aşkı ve şevki artmıştır. Gönüllüler nizâmi orduyla bütünleştirilir ve "Kuva-yi Milliye" adını alır.

Yunanistan ve Bulgaristan'ın Batı Trakya Türk Cumhuriyeti'ni tanımaları Batı'nın başkentlerinde bomba tesiri yapar. Fakat İstanbul Hükümeti ve yüksek rütbeli paşalar oradaki gelişmelerden ürkerler. Bir süre sonra Cemal Paşa, Eşref Bey'le görüşmek için yola çıkar.

Eşref Bey, Cemal Paşa'yı eski bir dosta layık bir şekilde karşılar. Cemal Paşa, müstakil devlet kurmak hareketine devam ederlerse Rusya'nın Ermenistan adına doğu illerimizin istilasıyla felaketin başlayacağını söyler. Ayrıca Edirne'ye çekilmelerinin İttihat ve Terakki'nin de görüşü olduğunu ekleyerek elindeki "irade-yi seniyye" yi gösterir.

Eşref Bey devletin ileri gelenleriyle toplantı yapar. Çekilmeyi hiçbiri içlerine sindirememektedir. Sadece Enver Bey'in mektubu onlara çekilmeyi düşündürür. Toplantının sonunda Eşref Bey'in Enver Bey'le görüşmesine karar verilir.

Enver Bey, dünyada büyük bir savaşın olabileceğini ve içinde yer almamak için gayret gösterilmesi gerektiğini vurgular. Orduyu ele alıp istihbarat teşkilatını güçlendirecekler, İngiltere ve Fransa'nın Rusya ile yaptıkları gizli ittifaktan habersiz davranıp yanlarında yer almaya çalışacaklardır.

Cemal Paşa gelinlerin hıçkırıkları ile yoğrulan ecdat topraklarını Bulgarlar'a teslim ederken gönüllüler adım adım vuruşarak elde ettikleri yerlerden çekilirler. Bu galiplerin mağlubiyetidir, hazmedilmesi imkansızdır. Eşref Bey kaygılıdır. Yangın vatanın neresinden başlayacak, kader onları nereye sürükleyecektir.

2.1.4.2. Romanın Şahısları:

Topal Ali:

Topal Ali, Süleyman ve Mehmet'in babası, Ayşe'nin kocasıdır. Sakarya'nın Akyazı ilçesine bağlı Boztepe köyünde yaşayan Ali çiftçilik yapmaktadır.

Topal Ali, Aziziye Tabyaları'nda düşmanı kovalarken, bir merminin diz kapağını parçalamasıyla topal kalmıştır. Koltuk değnekleri ile yürür ve o günden sonra adı Topal Ali'dir. Topal Ali, Mehmet Niyazi Özdemir'in dedesidir. Fakirliğe ve evlatlarının hasretine, içine akıttığı gözyaşları ile sabreder. Şehit olan oğlu Süleyman'ın mezarını bile bilmemek onu kahreder.

Mehmet:

Mehmet, Topal Ali'nin küçük oğludur. İri yapılı, heybetli bir görünüşe sahiptir. Balkan Savaşı sırasında askere alınır. Hadımköy'de acemiliğini yaptıktan sonra gönüllülerin arasına katılır. Güvenilir, azimli, cesur bir gençtir.

Romanın birinci derecedeki kahramanlarından olan Mehmet, yazarın babasıdır. Mehmet Niyazi, babasından dinledikleri ile kaleme aldığı bu eseri yine ona ithaf etmiştir.

Mehmet, Balkan Savaşı'nda şehit olan ağabeyi Süleyman'ın intikamını almak için düşmana korkusuzca saldırır. Komutanların sevgisini ve güvenini kazandığından zaman zaman istihbarat görevleri verilir.

Süleyman:

Topal Ali'nin büyük oğlu, Mehmet Niyazi'nin amcasıdır. Zayıf uzun boylu, yakışıklı bir delikanlıdır. Komşularının kızı Naciye ile nişanlıdır.

1309 doğumlu olan Süleyman, Balkan Savaşı sırasında askere alınır. Hadımköy'de başladığı askerden Süleyman bir daha dönmez. Şehit olmuştur.

Ayşe:

Topal Ali'nin karısı, Süleyman ve Mehmet'in annesidir. İyi bir Anadolu kadınıdır. Çocuklarına ve kocasına faydalı olabilmek için gece-gündüz çırpınır. Tek derdi askerdeki oğullarına biraz para gönderebilmektir.

Ağabeyi ve oğlu Süleyman'ın Balkan Savaşı'nda şehit olmasından sonra gözyaşları hiç durmaz. Çocukluğundan beri elinden asker torbaları eksik olmamıştır. Giden de dönmediğinden içindeki ağıtlar büyür.

Ayşe'nin sabah namazı ile başlayan günü, Rabb'ine ettiği dualarla sürüp gider. Mehmet'in de askere alınmasıyla tamamen içine kapanır.

Naciye:

Fidan boylu, siyah başörtüsünün çevrelediği pürüzsüz yüzü, ibrişimi andıran dudakları ile yürekleri okşayan güzel bir genç kızdır. Süleyman'ın nişanlısıdır.

Naciye'nin malda mülkte gözü yoktur. Törelere bağlıdır. Konu komşuya Kur'an-ı Kerim öğretir.

Kuşçubaşı Eşref Bey:

Gönüllü Kuvvetleri Genel Komutanıdır. Trablusgarp'ta büyük hizmetler yaptıktan sonra Edirne'nin kurtarılması için mücadele eder. Selim Sami ve Ahmet Kaptan'ın ağabeyidir. Manisa'nın Salihli ilçesindeki evini, gencecik karısını, oğlu Feridun ve küçücük kızını vatanın bir parça toprağını daha kurtarmak için yalnız bırakmıştır.

Askerliğini Edirne'de yapan Eşref Bey, oraları çok iyi bildiğinden taktiklerinde hız kazanır. Rumca'yı da bilmesi ona çok yardımcı olur. Granitten daha sert yürekli, heybetli, iradeli bir kumandandır. At üstünde oradan oraya koşturun Eşref Bey, askerinin önünde savaşa katılarak gönüllüleri şevke getirir. Enver Bey ile aralarındaki eskiye dayanan dostluk ve iletişim, onun başarısını çığ gibi büyütür.

Sâid Nursi:

Otuz altı yaşarında, mütevazî bir kişiliğe sahip olan Sâid Nursi Bitlisli'dir. Balkan Savaşı başlayınca öğrencileri ve yakınlarından oluşan "Van Gönüllüleri" ile savaşa katılır. "Van Gönüllüleri" kıyafetleri, yaşları, yöreleri farklı kişilerden oluşmasına rağmen savaş disiplinine aykırı harekette bulunmazlar. Balkan Savaşı'nda Milis Miralayı olan Sâid Nursi, Van Gönüllülerinin yanında, sarığı, arması ve mavzeri, belinde kamasıyla dikkat çeker.

Kumanda Heyeti'nin en ağır konuları danıştığı biri olan Sâid Nursi'nin sözleri, tavırları ve askerliği örnek alınacak mahiyettedir. Volkan ve benzeri dergilerde yazılar yazar.

Enver Paşa:

"İttihat ve Terakki"nin üç şefinden biri olan Enver Bey, gönüllü hareketini destekleyen tek resmî kimlikli komutandır.

Ordunun genç subaylarından. Otuz-otuz bir yaşlarında, kararlı, sözünün eri, pratik zekalı bir askerdir. Eşref Bey'le eskiye dayanan dostlukları vardır. Sağlık durumu bozuk olmasına rağmen istirahati değil mücadeleyi tercih eder.

Zenci Musa:

Aslen Sudanlı'dır. İki metreden uzun boyu, geniş endamı, kalın dudakları ve bembeyaz dişleri ile ürkütücü bir heybeti vardır.

Mısır'da dedesinin yanında büyüyen Musa, mahallesi Türk olduğundan Türkçe'yi iyi öğrenmiştir. Trablusgarp'ta İtalyanlar'la Müslümanlar'ın savaştığını görünce tüfeğini kapıp gelir, oradan Edirne için mücadeleye katılır.

Eşref Bey'i koruma görevini üstlenen Musa; sadık, kahraman, dikkatli ve hâlis bir mü'mindir. Talimlerde oldukça sert, diğer zamanlarda askerin ağabeyi olacak kadar candandır. Görünüşünün aksine, ince bir ruha sahiptir.

Selim Sami:

Kuşçubaşı Eşref Bey'in kardeşi Ahmet Kaptan'ın ağabeyidir. Evi, çoluk çocuğu İzmir'dedir. Kumanda Heyeti'nde Eşref Bey, Sâid Nursi ve Cihangiroğlu İbrahim ile

görev yapar. Sert bir komutandır. Gerilla savaşında çok başarılıdır. Baskınlarda ölümcül darbe hep ondan gelir.

Selim Sami'nin düşmana fütursuzca saldırışı, en zor görevlere büyük bir cesaretle atılışı, düşmana duyduğu kinindedir. Fakat mazlum halka karşı oldukça yufka yüreklidir.

Cihangiroğlu İbrahim:

Kumanda Heyeti'nde görev yapan Cihangiroğlu İbrahim cesur, yürekli bir Türk askeridir. Olaylara yaklaşım tarzı, hızlı ve kararlı olduğunu gösterir. Yenilgiyi hazmedemez.

Süleyman Askerî:

Savaşlarda dehşet saçan bir kişiliğe bürünen, kahraman bir askerdir. Düşmanı yok etmek, vatandan çıkarmak için canını dişine takar. Teklifleri Kumanda Heyeti tarafından dikkate alınır ve hızla uygulanır. Bulgar Çeteleri'ni (Domuzcuyef Çetesi, Dana Çetesi vb.) eritip, yok etmekte büyük rolü vardır.

Uşaklı Mehmet Baba:

Mehmet Baba, doksan yaşlarındadır. Belinden ve boynunun iki yanından dolanan armaları, mavzeri, çizmeleri, başında kalpağı ile tam bir savaşçıdır.

Torunu yaşındaki gençlerle birlikte savaşa gönüllü katılan Mehmet Baba, komutanların bile yüreğini coşturur. Emirleri yerine getirmek için adeta parçalanır. İleri yaşına rağmen tüfeği sımsıkı tutuşu, ayakta dimdik duruşu diğer askerlere güç verir.

Hırslı ve cesur olan Mehmet Baba'nın tek dileği; Edirne kalesine Türk Bayrağı'nı asmaktır. Verdiği emaneti Edirne'de alması için Allah'a dua eder.

Mamaka Mustafa:

İnce yapılı, bıyıklı, sarışın, çakır gözlüdür. Kahraman bir askerdir. En zorlu durumlarda yaptığı atılımlar etrafını hayrette bırakır. Mamaka Mustafa'yı görenler namı büyük, kendisi ufak tefek olduğu için şaşırır.

Gönüllülerle birlikte savaşmak Mamaka Mustafa için kutsal bir vazifedir. İnancı ve tavırları ile askerlere örnek, başarılarıyla tartışmasız bir Türk kahramanıdır.

Müşir Deli Fuat Paşa:

Osmanlı'nın bu yaşlı Paşa'sı gönüllüleri yürekten destekler. Yaşı ve durumu elvermediğinden savaşamaz. En büyük üzüntüsü elden karış karış çıkan topraklar için bir şey yapamamasıdır. Gönüllülerle birlikte savaşması için üç oğlunu da kendi elleriyle Kumanda Heyeti'ne teslim eder. En zor görevlerin oğullarına verilmesi onu gururlandıracak, mutlu edecektir.

Halit- Hayrettin- Reşit:

Müşir Deli Fuat Paşa'nın oğullarıdır. Babaları gibi yapılı olan bu gençler komutanların ve askerlerin büyük sevgisini kazanırlar. Temiz kişilikleri, cesur hareketleri ile babalarına yakışan evlatlardır.

Reşit Edirne'nin alınması sırasında şehit olur. Müşir Deli Fuat Paşa bu elem veren haberi alınca, tüm üzüntüsüne rağmen dirayetini koruyarak "Reşit'im Edirne'ye feda olsun."⁴³ der.

Molla Kazım:

Van Gönüllüleri ile savaşa katılan Molla Kazım, düşmanın üzerine kaplan gibi atılması ile tanınır. Yiğit bir Türk gencidir.

Savaş haricinde davûdî sesi ile okuduğu Kur'an-ı Kerim insanı yüreğinden cezbeder. Hareketleri, tavırları ölçülüdür. Said Nursi'ye yakışacak bir öğrencidir.

2.1.4.3. Zaman:

“Yazılamamış Destanlar” romanı Trablusgarp Savaşı'ndan dönen gönüllülerin, Enver ve Eşref Bey'in öncülüğünde Balkan Savaşı'nda kaybedilen Edirne ve çevresinin geri alınma mücadelesini anlatır. Bundan hareketle romanın vak'a zamanının 1912 yılının sonlarıyla, 1913 yılı olduğunu söyleyebiliriz.

“Yazılamamış Destanlar” romanının vak'a zamanı bunalımlı bir döneme tesadüf eder. Gönüllü birliklerin karargâh kurup örgütlenmesiyle, Edirne ve çevresinin Bulgarlar'dan geri alınışı arasında geçen süre, aynı zamanda “vak'a zamanı”nın ne zaman başlayıp ne zaman bittiğini gösterir: Süleyman, Balkan Savaşı'na katılır ve orada şehit olur. (1913) Hicri 1309 doğumlu olan kardeşi Mehmet'de kısa bir süre sonra

⁴³ Mehmet Niyazi Özdemir, Yazılamamış Destanlar, Ötüken Yay., İstanbul 1991, s. 153

askere alınarak gönüllülerle birlikte savaşır. Edirne ve çevresi geri alındıktan sonra Anadolu'ya (Sakarya'ya) döner. Bu durumda romanın “vak'a zamanı”nın yaklaşık bir buçuk yıllık bir süreyi kapsadığı ortaya çıkar. Bu zaman diliminde cereyan eden bazı olaylara (İngiltere ve Fransa'nın Almanlara karşı Rusya ile antlaşması, Teşkilât-ı Mahsusa'nın kurulması ve güçlendirilmesi gibi) eserin genel yapısında zaman zaman yer verilir.

Yazar İstanbul'u ise, bir fon olarak kullanır. Zaten buradaki asıl amaç İstanbul'u yansıtmak değil gönüllülerin yaptığı mücadeleye rağmen, tedirgin, ürkek ve sindirilmiş olan hükümeti anlatmaktır. Zaman unsuru ise aradaki çelişkinin, ideal ve felsefe farklılığının daha da sabitleşmesine yardımcı olur.

Romanın bir buçuk yıllık “vak'a zamanı”na karşılık bu zamanın eserde anlatılma süresi yaklaşık altı aydır. Olaylar anlatılırken kronolojik sıra pek takip edilmemektedir. Yazar “geriye dönüş” ve “özetleme” tekniklerine sık sık başvurarak “vak'a zamanı” ile “olayları sunma süresi” arasındaki farkı dengelemeye çalışır. Bu tür anlatım tekniklerine başvurulması, romanın zaman bakımından hacmini genişletir. Hatta bu hacmin sınırları, işaret ettiğimiz başlangıç noktasının (1912) öncesine kadar uzanır. Aziziye Tabyaları'ndaki kanlı boğuşma da Topal Ali'nin bacağına kaybetmesi, Süleyman'ın askere alınması ve çok geçmeden şehit oluşu, Edirne'nin elden çıkışı, Babıali baskını, Trablusgarp'ta elde edilen zafer, Abdülhamid'e yazılan özür mahiyetindeki mektup, Eşref Bey'in ailesinin durumu ile yapılan geriye dönüş ve hatırlamalar, romanın zaman örgüsünü hayli genişletir. Sonuçta, eserin “vak'a zamanı” ile “olayları sunma süresi” arasında dıştan bakıldığında kendisini gösteren dengesizlik büyük ölçüde giderilmiş olur.

Bütün bu değerlendirmeler sonucunda şunu söyleyebiliriz ki, “Yazılmamış Destanlar” romanında zaman unsuru, hem muhtevanın belirli bir atmosferde şekillenmesi, hem de kahramanların sosyal kimliklerinin aydınlatılması yönünde başarılı bir şekilde kullanılmaktadır. Zaman - konu - şahıs tabakaları arasında elde edilen uyumun, esere gerçekçi bir nitelik kazandırdığı da kuşkusuzdur.

2.1.4.4. Mekân:

“Yazılmamış Destanlar” romanı Balkan Savaşı ve sonrasında gönüllüler tarafından yapılan mücadeleyi anlatır. Roman, Sakarya / Akyazı'da başlar. Topal

Ali'nin hikâyesinin verildiği bu bölümde savaş sırasında Anadolu'nun durumu gösterilmeye çalışılır. Yazar ellinci sayfadan sonra sadece kısa kesitlerle Sakarya'yı anlatır. Romanın ağırlık noktası, savaşın cereyan ettiği yerlerdir. Muratlı Tepeleri'nde başlayan mücadele, Tekirdağ, Çorlu, Habibçe, Koşukavak, Karabayır Köyü, Çatalca, Eğridere, Gümölcine gibi mekânlarda devam eder; fakat asıl hedef, asıl mekân Edirne'dir.

“Akşama doğru Edirne'ye yakın mesafedeki İstanbul Boğazı'na geldiklerinde Ulu Selimiye'nin minarelerini gören gönüllülerin bazıları atından atlayıp, toprağı öptüler. Kafkas ve Kıyık tabyalarındaki uzun menzilli topların onları tehdit edişine aldırıyorlardı. Kirpiklerinin ucuna kadar toza bulanmış Uşaklı Mehmet Baba'nın sesini Eşref Bey'de işitiyordu. “Ya ilâh-i Âlemin! Şu mübarek şehrimize bayrağımızı çekmeyi bana nasip eyle; sonra da emanetini al!” Onun bu yakarışı gönüllüleri galeyana getirdi. Van gönüllülerinin arasından yer yer tekbir sesleri yükselmeye başladı.”⁴⁴

Mehmet Niyazi Özdemir, roman boyunca eserine aldığı mekânları kan ve barut kokularının yanında, doğal güzellikleri ile de tasvir eder.

“... Yıldızlı bir gece idi. Tarlalar, ağaçlar, derin bir sessizlikte gümüşî renge bürünmüşlerdi. Ilık bir rüzgâr yaprakları okşuyordu. Hayatın doyumsuzluğunu sanki bu anda keşfediyordu; oysa buradan giderken hangi duyguların mahkûmuydu. Patika yollardan, mısır tarlalarından, arklardan uçarak gidiyordu.”⁴⁵

Yazar, mekân unsurunu olayların cereyan ettiği çevreyi tanıtmak için de kullanır. “Olayların geçtiği çevrenin tasvir edilmesi, sadece anlatı sisteminin ‘inşa’ edilmesi açısından değil, okuyucu açısından da gereklidir. Böyle bir imkanla okuyucu, olayların mahiyetini anlamakta zorlanmaz.”⁴⁶

⁴⁴ a.g.e., s. 133

⁴⁵ a.g.e., s. 218

⁴⁶ Roman Sanatı I, s. 130

“Yazılmamış Destanlar” romanında İstanbul’la sadece haber trafiği yaşanır.

“Edirne’deki Enver Bey İstanbul’da olup bitenlerden günü gününe haber alıyor, hükümet ve paşaların yılgınlığına, elçilerin ürkekliğine canı sıkılıyordu. Haberleri Eşref Bey’e intikal ettirip ettirmemekte kararsızdı; öğrenmesiyle bir şey değişmeyecekti; sadece üzülecekti. Fakat Eşref Bey de ona hiç belli etmeden İstanbul’la temasta olabilirdi; sır saklaması Eşref Bey’in ona duyduğu güveni sarsabilirdi.”⁴⁷

Yazar zaman zaman mekânı sadece olayın geçtiği yerin belirlenmesi için kullanır. Bu durumda mekân, olay ve kişilerin tanıtılmasına pek destek vermez. Yapılan tanıtım tasvirî (betimleme) düzeyinde kalır. Sonuç olarak, Mehmet Niyazi’nin mekân unsurundan yeterince yararlanmadığını, mekânın romanda sadece “statik”⁴⁸ olarak yer aldığını söyleyebiliriz.

2.1.4.5. Anlatıcı ve Bakış Açısı:

"Yazılmamış Destanlar" romanında anlatıcı üçüncü şahıstır. Klasik anlamda her şeyi bilen, gören, olayların seyri hakkında bilgi veren bu anlatıcı, bir bakıma romancının kendisidir. Roman, genelde onun "hakim bakış açısı"ndan sunulmaktadır.

"Yazılmamış Destanlar" romanında anlatıcı, zaman zaman değişik bir tutum sergiler. O, kimi zaman anlatı dünyasında, kimi zaman da anlatı ile okuyucu arasında yer alır. Mesafe ilkesine bağlı kalmadan bir takım tasarruflarda bulunur; okuyucunun kanaatini yönlendirmeye çalışır. Romanda olaylar ve kişiler, genellikle onun "bakış açısı"ndan tanıtılır. Arada bir Mehmet Niyazi, anlatıcının yanı sıra bazı kahramanların bakış açılarını da kullanır. O zaman içten ve dıştan olmak üzere çift cepheden bakılmış olur. Romanın bu uygulama sonucunda gerçekçi bir nitelik kazandığını söylemek mümkündür.

"Yazılmamış Destanlar" romanında kahramanların bakış açılarına müracaat edilirken, olaylara yakın olan, yahut olayı bizzat yaşayan, kahramanın, zihni ve görüş açısı kullanılır. Söz konusu kahramanın zihni ve bilinci çerçevesinde birtakım anlatım

⁴⁷ Yazılmamış Destanlar, s. 164 - 165

⁴⁸ Roman Sanatı I, s. 134

tekniklerine (iç monolog, iç dialog, iç çözümleme gibi) yer verilmesiyle anlatıcının eser üzerindeki etkisi nisbeten azaltılmış olur.

Üçüncü şahıs anlatıcı, kişi ve olaylara belirli bir mesafeden baktığı zamanlar, eser ile okuyucu arasına girer. Bu giriş, bir müdahaleden çok, okuyucuya bilgi verme, onu aydınlatma sınırında kalır. Romanda, herhangi bir "yansıtıcı merkez"e yer verilmediği için, bilgi aktarma ve tanıtmaya işi, doğal olarak anlatıcıya düşer.

2.1.4.6. Eserde Ele Alınan Kavramlar-Mesajlar:

2.1.4.6.1. Vatan - Millet:

Mehmet Niyazi, her romanında vatan temasına yer verir. Yazar, romanlarına seçtiği kahramanları, vatanlarına olan eğilimleri ve fedakârlıkları ile yüceltir.

"Yazılamamış Destanlar" romanında kahramanlar milleti için ölüm kalım savaşı verir. Elden çıkan bir karış toprak, onların hayatlarına vurulacak en büyük darbedir. Gönüllüler hareketinin anlatıldığı roman boyunca vatana ve millete olan aşkı derinden hissedebiliriz.

2.1.4.6.2. Bağımsızlık:

"Yazılamamış Destanlar" romanında kahramanların hepsi istiklâl mücadelesi veren vatan evlatlarıdır. Düşmana büyük bir kinle saldıran bu kahramanların bağımsızlıkları en büyük servetleridir. En zorlu görevlere gözünü kırpmadan atılıp, mücadelelerini başarıyla sürdürürler.

2.1.4.6.3. Ölüm:

"Yazılamamış Destanlar" romanı yakın tarihimizin romanıdır. Eserde kahramanlar her an ölümü hissederler. "Ölürsek şehit, kalırsak gazi!" anlayışı onlara gizli bir güç verir.

Topal Ali, oğlunun şehit düşmesiyle büyük bir üzüntüye düşer. Fakat Edirne'nin elden çıkması onu daha çok yaralar.

"Ah oğlum! Sen gittin; Edirne de gitti! Bari orası elimizde kalsaydı!..."⁴⁹

⁴⁹ Yazılamamış Destanlar, s. 37

2.1.4.6.4. Fakirlik:

Milletimizin kaderi olmuş olan fakirlik teması Mehmet Niyazi'nin "Yazılamamış Destanlar" romanında da kendini tüm acılığıyla gösterir. Kahramanlar bin bir güçlkle savaşırken, bir taraftan da açlıkla mücadele ederler.

"Yazılamamış Destanlar" romanında, ülkenin içinde bulunduğu açlık ve sefalet gözler önüne serilir. Yıllardır süren savaşlar halkın elinde, avucunda hiçbir şey bırakmamıştır. Devletin imkanları da tükenme noktasına gelmiştir. Bu ve bunun gibi sosyal yaraları tüm gerçekliği ile gözler önüne seren yazar; tasvirlerinde oldukça başarılıdır.

2.1.4.6.5. Kadın:

"Yazılamamış Destanlar" romanındaki Topal Ali'nin karısı Ayşe çocukluğundan beri asker torbası diker. Gönderdiği askerlerin tekrar dönmemesi, onun ıstırabını gündün güne çoğaltır. Köy hayatının zorlukları ile de mücadele eden bu ve bunun gibi Anadolu kadınları, sadık bir yar, vefalı, fedakâr bir anadır. Sabah namazıyla başlayan hayatları tarladan kazanacakları erzaklarını bulmakla geçer. Hepsinin ortak dileği, Allah'ın askerlere yardım etmesidir.

Süleyman'ın nişanlısı olan Naciye ise temiz kişilikli, gözü maddede olmayan bir genç kızdır. Köydekilere "Kur'an-ı Kerim" öğreten Naciye, utangaç ve mahcup bir yapıya sahiptir.

2.1.4.6.6. Aşk - Sevgi:

"Yazılamamış Destanlar" romanındaki aşk, bağımsızlık ve vatan aşkıdır. Kahramanlar kendi geleceklerini, hayatlarını bu ulvî değerlerin korunması için feda eder.

2.1.5. ÇANAKKALE MAHŞERİ

2.1.5.1. Olay Örgüsü:

19 Şubat 1915'ten itibaren ortak bir İngiliz – Fransız donanması amaçlarını gerçekleştirebilmek için Çanakkale Boğazı'nın her iki tarafındaki Türk tabyalarını bombardımana başlar. Aralarında büyük dengesizlik vardır. Müttefiklerin modern aletlerle donatılmış toplarına, Türkler kısa menzilli, açıkta on yedi adî topla karşılık verir.

Bombardıman kesildiğinde ortalığa ölüm sessizliği hâkim olur. Toz duman aralanırken Oğuz Amca da yaralılara yardım eder. Yahya Çavuş ve Oğuz Amca topların menzilleri uzun olabilseydi diye hayıflanırlar. O vehâmet karşısında ellerinden bir şey gelmemesi onları mahveder.

Müttefiklerin saldırılarını İstanbul'daki gazeteler manşetten verir. Eli silah tutabilecek gençler gönüllü yazılır. Darülfünûn'un, medreselerin sınıfları gün geçtikçe boşalır. Tıbbîye'de okuyan Hasan Şakir de dedesi Müderris Rasih Efendi'den helâllik dileyerek Çanakkale'ye gider.

Müttefikler günden güne takviyelerini artırıp bombardımana devam ederler. Queen Elizabeth, Agamennon ve Suffren zırhlıları öncekilerden daha şiddetli bir şekilde boğazın girişindeki tüm tabyaları topa tutar. Mesafe azaldıkça ateşin etkisi artar, siperler havaya uçar, sanki mahşer yaşanmaktadır.

Nöbetçi olan Oğuz Amca'nın zihni ise oğullarıyla meşguldür. İki oğlu Hasan ve Akif Sarıkamış'ta savaşmaktadır. Gelibolu'ya sürekli asker aktığı için evdeki küçük oğlu Mustafa'nın da askere alınacağını hisseder.

Müderris Rasih Efendi ise, teselliyi Ziya Gökalp'in sohbetlerinde bulmak için Türk Ocağı'na gider. Oradakiler İngilizce bir gazeteyi Türkçe'ye tercüme etmektedir. Gazetede Churchill'in çok ümitli olduğu, Çanakkale – İstanbul su yoluyla Ruslar'ın savaş gereçlerine, kendilerinin de sayısız asker gücüne kavuşacakları belirtilmektedir. Ayrıca Çanakkale cephesinin sonunda kadavralaşmış Osmanlı Devleti'nin ortadan kalkacağı vurgulanır.

Boğazın ise rüzgârları hoyratlaşmıştır. Kar yağarken kuduran dalgalar durmadan sahilleri döver. Müttefikler bazen gece bazen gündüz bombardımana devam eder. Fakat Churchill bir türlü tatmin olmaz. Churchill, hem savaşın uzamasından hem de

Alman ve Avusturya denizaltılarının Çanakkale'ye gönderileceklerinden endişe etmektedir.

Donanma Komutanı Amiral Garden'in ise, aşırı gayretten sağlığı bozulmuştur. Gece gündüz çalışmasına rağmen değişen bir şey yoktur. Yüksek Savunma Konseyi onun yerine Amiral De Robeck'i görevlendirir. Robeck bu durumdan çok memnundur. Onun için bu tarihî bir fırsattır.

Çanakkale'nin işgalini Yunan Genel Kurmayı hazırlamıştır; fakat karada yapılacak hareketin riski artık kendisine ait olduğundan "Akdeniz Sefer Komutanı" ünvanıyla görevlendirilen General Hamilton hemen bir muhriple yola çıkar.

Müttefiklerin komutanları Queen Elizabeth'de toplantı yaparken Tophaneli Hakkı da Nusret Mayın Gemisi'ni sefere hazırlar. Dökülecek yirmi altı mayın savunmanın bel kemiğini oluşturacaktır. Sisli havada Tophaneli Hakkı Karanlık Liman'a mayınları büyük bir ustalıkla döker.

Büyük bir donanma Boğaz'ın açıklarında plâna göre savaş düzeni alırken; Türk birlikleri de hazırdır. Sayı bakımından dengesiz olmalarına rağmen Karanlık Liman'daki mayınlar birçok gemiyi batırmış, durum Türkler'in lehine dönmüştür. O hengâmede Seyit adındaki bir er 276 kiloluk mermiyi sırtına alıp namluya sürer ve Ocean'ı batırır. Donanmada düzen kalmadığı için Robeck çekilme emri verir.

Müttefikler uğradıkları hezimetten sonra kara ve deniz birlikleriyle hareket etmeye karar verir. Hamilton kendinden çok emin ve karardır. Sahillerde dolaşarak çıkarma yapacağı yerleri tespit eder.

Donanmanın yenilgisine rağmen çekilip gitmeyen Müttefikler Bozcaada, Limni ve Gökçeada'yı üst edinerek hazırlık yapar. Zaferi mutlak hale getirmek için değişik denizlerdeki savaş gemileri ve sömürgelerindeki tüm kara birlikleri İskenderiye'de toplanır. Bu haberler herkese sorumluluğunu hatırlatır. Halktan, Darülfünûn ve medrese öğrencilerinden gönüllüler kuyruklar oluşturur.

Esat Paşa esnek bir savunma planı hazırlar, Müttefikler çıkarma yapar yapmaz dökülmelidir. Mareşal Liman Van Sanders de başarılı planlarıyla birliklere yardımcı olur. Oğuz Amca ise, o gün yanlarına gelen bir hemşehrisinden oğullarının Sarıkamış'ta şehit olduğunu öğrenir.

Müttefikler sıkı bir hazırlık içindedir. Gıpta edilecek araçlarına ordularına rağmen Başkomutan Hamilton hazırlığı çok ciddi tutar, planın gerektirdiği ayrıntıları

gözden kaçırmamaya dikkat eder. Denizin üzerinde adeta şehir meydana getiren gemilere baktıkça hayallere dalan Hamilton, kendisini Annibal Caesar, Napolyon'la mukayese eder. 462 yıl önceki hesabı göreceğini düşündükçe heyecanlanır. Onları zafere götürecek en önemli husus Esat Paşa'nın şaşırması, kararsızlığa düşmesidir.

Bombardıman günlerce, aylarca devam eder. Müttefikler tutundukları yerlerden bir öne bir arkaya kayarlar. O çabaya rağmen net bir üstünlük sağlayamazlar. Queen Elizabeth'de bulunan Hamilton ise, gergindir. Sürekli başka ne yapabileceklerini tasarlar. Zaman zaman insan ruhunu yenmenin mümkün olmayacağını düşünmeye başlamıştır. Faciaları unutmak istedikce hatıra defterine sığınır.

Savaş her gün biraz daha şiddetlenerek devam eder. Aylardan beri süren boğuşmanın askeri ne hale getirdiğini iyi bilen Türk komutanlar; moral vermek için her fırsatta siperleri dolaşır, askerlerin hâl hatırını sorar.

Türk cephesinin dağılmak üzere olduğuna dair Hamilton'un kanaâti kuvvetlenmiştir. Türkler'in takâtleri sifıra inmesine rağmen, yarma hareketını ciddiye alıp bütün imkanları kullanır. Günlerce devam eden, insan takâtini aşan kanlı çarpışmalar sona erdiğinde iki tarafta da kıpırdayacak güç kalmaz.

Gece boyunca Hamilton ve diğer komutanlar planlar yapar. Osmanlı'yı dize getirmezlerse, sömürgelerinde bulunan Müslümanlar'ı tutamayacaklardır. Kalabalık ordusuna güvenip ittifak yaptıkları Çarlık Rusyası da can çekişmektedir. Yardımına yetişmezlerse komünistler işbaşına gelip savaştan çekilecektir. Almanya'nın ve Osmanlı'nın doğudaki ordularını batıya kaydırabileceğini düşündükçe bunalırlar. Şimdi bile net üstünlük sağlayamamışlardır.

Askerin adım atacak gücü kalmamıştır; fakat duracak zaman değildir. Tahminlerine göre bugün veya yarın taraflardan birisi tamamen çökecektir. İki taraf da çökenin karşısındaki olması için her çareye baş vurur.

Oğuz Amca ve Yusuf dinlenme anında Hasan Şakir'i düşünürler. O'nun şehit olmasından sonra Yusuf eski haline dönememiştir. O an Oğuz Amca karşiki tepelerden oğlu Mustafa'nın sesini duyar.

Müttefiklerin Boğaz'ı geçemeyeceklerini anlayan Bulgarlar, Almanya ile Osmanlı'nın yanında yer alınca Sırlar iyice silinir. Avusturya'dan 24 cm çapında topların sevke hazırlandığını da haber alan İngiltere Yüksek Savunma Konseyi çekilmek ister, fakat sonuçlarından korkmaktadır.

Hamilton savaşa şartlandığından sağlıklı düşünemeyeceğine ihtimal veren Yüksek Savunma Konseyi onu görevden alıp yerine General Monroe'yu tayin eder ve ondan ayrıntılı rapor ister.

Monro'nun ve Kara Mareşal'i Lord Kitchiller'in raporuna göre Müttefikler büyük bir gizlilikle çekilmeye başlar. Aslında Türkler onların çekildiğini bilirler, temkinli olmak için tetikte beklerler.

Sabahın erken saatlerinde isabet eden bir mermiyle Oğuz Amca yaralanır, Yusuf şehit olur. Zaferi gören Oğuz Amca, küçük oğlu Mustafa'yı da hastahane son nefesini verirken görebilir. Her şeye rağmen Çanakkale geçilememiştir.

2.1.5.2. Romannın Şahısları:

Oğuz Amca:

Erzincan'ın Kemah ilçesinin Oğuz Köyü'ndendir. Uzun boylu, geniş omuzlu, sağlam yapılı olan Oğuz Amca kırk dört yaşlarındadır. Evli ve dört çocuk babasıdır. Yoksulluğun acımasız elleriyle yoğurduğu sağlam bir karakteri vardır. Karısı Hatice ve kızı köydedir. İki oğlu (Hasan ve Akif) Sarıkamış Cephesi'nde şehit düşmüştür. Küçük oğlu Mustafa ise Çanakkale'de şehit olur.

Çanakkale'de piyade onbaşı olan Oğuz Amca, düşmana cesurca saldırır. Onun çabası çocuğu yaşındaki erleri gayrete getirir. Köyde büyümesine rağmen konuşması, tavırları ile etrafını aydınlatan olgun bir tiptir. Yüzündeki derin çizgiler, iyice esmerleşmiş teni Anadolu'nun kavrukluğunu aksettirir.

1911'de köyünden çıkan Oğuz Amca; ancak 1922'de köyüne dönebilir. Yiğit, fedakâr bir insandır.

Mustafa:

Fiziksel olarak babası Oğuz Amca'ya benzeyen Mustafa; babası köyden ayrıldığında henüz küçüktür. Yaşı gelince Tekirdağ'da askere alınır ve acemilikten sonra Çanakkale'ye gönderilir.

Berrak, duygulu, yüreklere işleyen sesi vardır. Gurbeti tüm acılığıyla taşıyan türküler söyler. Babası onun sesini duymuş; fakat, kendisini görmemiştir. Hastanede karşılaşırlar. Ağır yaralı olarak Eceabat'taki hastaneye götürülen Mustafa, orada şehit olur.

Hatice:

Oğuz Amca'nın karısı; Hasan, Akif, Mustafa ve Nadiye'nin annesidir. Çocukluğundan beri hayatı çilelerle geçmiş bir Anadolu kadınıdır. Köylünün saygı ve sevgi duyduğu bu kadın, tarladan elde ettiği mahsulle geçinmeye çalışır. Hasret ve fakirlik boynunu bükmüştür. Müslüman Türk kadınına temsil eden Hatice, her namazından sonra vatan ve milletin refahı için dua eder.

Nadiye:

Oğuz Amca ve Hatice'nin kızı, Hasan, Akif ve Mustafa'nın kardeşidir. Yaşı küçük olduğundan olayları henüz kavrayamamaktadır. Köyde annesi ile yaşayan Nadiye, annesine yardım etmeye çalışır.

Ömer Hoca:

Oğuz Köyü'nün yaşlılarından olan Ömer Hoca, darda kalanın imdadına koşan, sevimli bir insandır. Hatice mektupları ona yazdırıp ona okutur. İlmî, irfanî ile yakınlarının tek dayanağı olan Ömer Hoca'nın uhrevî görünüşünü karakteri tamamlar.

Hasan Şakir:

Babası Dömeke'de şehit olan Hasan Şakir, bir yaşında annesini de kaybetmiştir. Dedesi Müderris Rasih Efendi ile birlikte İstanbul'da yaşamaktadır. Tıbbiye öğrencisidir. Çanakkale'de savaş başladığını duyunca arkadaşlarıyla birlikte gönüllü olarak savaşa katılır.

Yirmi altıncı alayın ikinci taburunda düşmana cesurca saldıran Hasan Şakir, kişiliği ve yakışıklılığı ile de çevresini etkiler. Varlıklı ve kültürlü olan bu gencin gönlü vatan sevgisi ile doludur. Dilara ile arasında temiz bir aşk vardır. Fakat bu aşk onun savaşa katılmasını engellemeyecek kadar kutsaldır. Dilara'ya Raif kanalıyla mektup yazan uzun boylu, güler yüzlü bu yiğit delikanlı, düşmana korkusuzca saldırdığı günlerin birinde şehit olur.

Dilara:

Hasan Şakir'in sözlüsü olan Dilara uzun boylu, sarışın, yeşil gözlü, hafif çatık kaşlı, zeki bakışlı, güzel ve kültürlü bir genç kızdır. Hasan Şakir'i gönüllü olarak savaşa

katılmaya teşvik eder. Başörtülü, Müslüman bir genç kız olan Dilara aşkından fedakârlık edecek kadar vatanseverdir.

Müderris Rasih Efendi:

Hasan Şakir'in dedesi olan Rasih Efendi, Tıp Fakültesi'nde öğretim üyesidir. Savaşın ilk aylarında sınıfta yaptığı konuşma, tüm öğrencileri gönüllü olarak savaşmaya teşvik eder.

Hayattaki tek varlığı olan Hasan Şakir'in şehadetinden sonra varlığını ve zamanını şehit çocuklarına yardım ederek değerlendirir. Hasan Şakir'in şehit olması onu çok etkilemiştir. Aklını kaybedebileceğini düşündüğünden evde yalnız kalmamaya çalışır. Fırsat buldukça Ziya Gökalp'in sohbetlerini dinlemek için Türk Ocağına gider. Vatan-millet için her türlü fedakarlığı yapabilecek eşsiz bir insandır.

Ezineli Yahya Çavuş:

Ezine'nin Koçali köyündendir. Karısı ve dört yaşındaki oğlu köydedir. Balkan Savaşı'nda kahramanlıklarıyla tanınan Yahya Çavuş; tecrübeli, birliğini dirayetle yönetebilen, maneviyât verebilen yiğit bir askerdir. Top menzillerinin daha uzun olması için ne yapılabileceğini düşünür. Oğuz Amca'nın en yakın dostudur. Dilinden "Selâten Tüncina"yı düşürmeyen Yahya Çavuş, Seddülbahir'de şehit olur. Savaşın kaderini etkileyen atılımları ile Çanakkale'nin unutulmaz kahramanlarındandır.

Molla Kazım:

Vanlı olan Molla Kazım, Balkan Savaşı'ndan sonra tahsilini ilerletmek için Akyazı'nın Dokurcun köyündeki Abdullah Efendi Medresesi'ne gider. Savaş başlayınca Harbiye Nezareti'ne gönüllü başvurur. Molla Kazım'ın Çanakkale Savaşı'nda gösterdiği kahramanlıklar, çevresini ona hayran bırakır. Askerleri hazırlayan ve en zorlu anlarda onları kurtaran Molla Kazım'ın davudî sesi ile okuduğu Kur'an-ı Kerim herkesi coşturur. Medreselilerle birlikte üstlendiği görevleri hakkıyla tamamlayan derin bir şahsiyettir.

Seyit Onbaşı:

Seyit, Edremit'in Çamlık köyündendir. Güçlü, iradeli, yapılı bir gençtir. 276 kiloluk mermiyi elleriyle kavrayıp namluya sürer. Ocean zırhlısını batıran bu yiğit asker, kişiliğiyle de kâmil insanların tüm özelliğini bünyesinde barındırır.

Teğmen Halit:

Osmanlı'nın en yaşlı Müşir'i Deli Fuat Paşa'nın oğludur. Balkan ve Trablusgarb Savaşı'nda da cesurca savaşmış tecrübeli bir askerdir. Yiğit, kahraman, efendi, yakışıklı bir genç olan Halit'in cesareti diğer askerlerin ve kumandanların taktirine şayandır. Kardeşi Reşit, Edirne'nin alınması sırasında, Halit ise, Çanakkale'de şehit olur. Babaları Deli Fuat Paşa her şeye rağmen metânetini korumaya çalışır. Halit'in şehadeti bir çok askerin intikam hırsıyla savaşmasına sebep olur.

Konyalı Mıstık:

Ufak tefek, sıska vücutlu, her söylenene inanacak, her şakaya kanacak kadar saf ve temizdir. Üzerine bol gelen elbisesi ve kabalağı onu daha sevimli ve küçük gösterir. Zayıf, çelimsiz olan Mıstık, savaş boyunca Karaoğlan adını verdiği katırıyla askerlere su taşır. Tesadüfen esir aldığı birkaç düşman askerini bölüğe getirince komutanlarını oldukça şaşırır. Fırsat buldukça namazını kılan Mıstık, Yunus Emre'nin ilâhilerini dilinden düşürmez. Savaşın son aylarında şehit olur.

Tophaneli Hakkı:

Tophaneli Hakkı, pala bıyıklı, sakın görünüşlü bir askerdir. Dört yaşındaki kızı Hilal'i sık sık rüyasında görür. Nusret Mayın Gemisi'nde görevli olan bu yiğit askerin Karanlık Liman'a döşediği mayınlar savaşın seyrini değiştirir. İlâhî bir gücün etkisiyle başardığı bu iş savunmanın bel kemiğini oluşturur.

Yozgatlı Kınalı Murat:

Murat, on sekiz yaşındadır. Yozgat'ın Sorgun ilçesinin Karayakup Köyü'ndendir. Ramazan, Ali, Safinaz ve Cavit adlı kardeşleriyle, anne-babası köyde yaşamaktadır. Annesi Allah yoluna kurban gönderdiği için Murat'ın saçına kına yakar. Çukurdan çukura bir sincap gibi atlayan, tetik çeken Murat, bir taarruz sırasında Allah yolunda kurban olur.

Esat Paşa:

Savaşı yöneten başarılı bir komutandır. Kumanda Heyeti'nin başkanı, Vehip Paşa'nın ağabeyidir. At sırtından inmeyen Esat Paşa, sürekli savunma hatlarını gözden geçirerek eksikleri giderir. Askerlere moral vermek için aralarında sıkça dolaşır. Soğuktan yüzü tunçtan bir maskeye dönmüştür. Savaşı yönetmenin sadece bedenleri yönetmek olmadığını bilir. Çelik bir iradeye sahip olan Esat Paşa, sürekli masasında duran haritayı inceleyip, çıkartmaların nereden yapılabileceğini düşünür. Kader savaşı vereceklerinin farkında olan kahraman bir askerdir.

General Hamilton:

Akdeniz Sefer Kuvvetleri Başkomutanıdır. Kazanma hırsıyla dolu, gözü pek bir askerdir. Pek çok savaşta büyük başarılarla imza atmıştır. Bir eli felçli, uzun boylu, zayıf, elmacık kemikleri çıkık, yüz çizgileri oldukça keskindir. Ayağının aksaması onu rahatsız etmez. Queen Elizabeth Gemisi'ndeki lüks kamarasında savaşı kazanmak için sürekli plan yapar. Kendisini Annibal, Caesar, Napolyon'la mukayese ederek Boğaz'ı geçmeye kesin gözüyle bakar. Boğaz'ı geçmek onu ölümsüzleştirecektir. Sanata ve sanatçıya büyük önem veren Jean Hamilton, Çanakkale'de yaşadıklarını anı defterine kaydeder. Emrindekilere karşı yeri geldikçe sevecen ve özverilidir. Çanakkale'yi geçeceğine kesin gözüyle bakan Hamilton, her manevrasının başarısızlıkla sonuçlanmasını bir türlü hazmedemez. İçinde bulunduğu durumdan kurtulmak için sık sık Gökçeada'daki kiliseye gider. Savaşın aleyhlerine dönmesi İngiliz Hükümeti'nin kolunu kanadını kırmıştır. Ruhsal durumu bozulan Hamilton'un sağlıklı düşünemeyeceğine inanılarak yerine yardımcısı olan General Monro getirilir.

Albay Mustafa Kemal:

On Dokuzuncu Tümen'in Kumandanı olan Mustafa Kemal, savaşın ilerleyen günlerinde Grup Kumandanlığı'na tayin edilir. Günümüz Türkiye'sinin büyük lideri olan bu genç subay tehlikeyi sezen, ufku geniş, cesur bir askerdir.

Cevat Paşa:

Boğaz'ın Müstahkem Mevki Kumandanı'dır. Emrindeki askerleri her yönden yetiştirebilen, yürekli bir kumandandır. Arapkirli olan Cevat Paşa, köklü, çok alim

yetiştiren bir sülaleden gelir. İmanı kâmil bir askerdir. Rüyasında Peygamber Efendimiz (S.A.V) mayınları nasıl döşeteceğini ona gösterir. Cevat Paşa da ona göre Karanlık Liman'a mayınları döşetir ve koca zırhlılar telef olur. Askerlerin başarılarını hakkıyla ödüllendiren, duyarlı bir insandır.

Akyazılı Mehmet:

Sakarya'nın Akyazı ilçesinin Boztepe Köyü'nden olan Mehmet, yazarın babasıdır. Sarışın, çakır gözlü, uzun boyludur. Balkan Savaşı'ndaki tecrübeli erlerden olan Mehmet, Seddülbahir'de Yirmi Altıncı Alayın Üçüncü Taburu'nda düşmanla çarpışır. Oğuz Amca'nın tevekkülüyle korkularını, heyecanlarını yatıştırır. Onun gayreti ve cesareti, savaşa yeni katılan erleri motive eder.

Teğmen Hüsamettin:

Hüsamettin cesur, iradeli, yiğit bir kumandandır. Askerlerden yaşlı olmamasına rağmen onların babaları gibidir. Bir kumandan olarak askerlerin kendisine emanet edildiğine inanır. Fırsat buldukça alt üst ilişkisini zedeledikten hal ve hatırlarını sorar. Ayırım yapmaz, fakat Saka Mıstık'a karşı özel bir ilgisi vardır.

Pötürge'li Bilâl:

Pötürge'nin Çermik Köyü'nden olan Bilâl, Balkan Savaşı'na katılmış tecrübeli askerlerdendir. Medreseli arkadaşları ile birlikte Çanakkale'ye gönüllü gelir. Ondokuzuncu Piyade Alay'ında çarpışan Bilal'in tetik çekerken, süngü sallarken getirdiğı tekbirler çevresindekileri cesaretlendirir. Savaşın ortalarında şehit olan Bilal'in son arzusu köyüne gömülmektir. Onun şehadeti Molla Kâzım'ın düşmana daha büyük bir kinle saldırmasına sebep olur.

Binbaşı Lütfi:

Lütfi, kahraman bir askerdir. "Yetiş Ya Muhammet, kitabın gidiyor!" diye bağırarak düşmana saldırması, askerleri galeyana getirir. Savaşın rengini değiştiren birçok başarının arkasında Binbaşı Lütfi vardır.

Yüzbaşı Hasan:

Esmer, uzun boylu, yakışıklı bir genç olan Hasan Kilitbahirli'dir. Dardanos Tabyası'nın savunmasında büyük rolü olmuştur. Yüzbaşı Hasan'ın siperden korkusuzca başını çıkarıp attığı bombalar düşmanı etkisiz bırakır. Üsteğmen Mevsuf'la birlikte şehit olur.

Üsteğmen Mevsuf:

Libyalı olan Mevsuf; bıyıklı, etine dolgun, esmer, orta boylu bir gençtir. O da Kilitbahirli Yüzbaşı Hasan gibi Dardanos Tabyası'nın savunmasında şehit olur. Kahramanca savundukları Dardanos Tabyası'nın yanında cesetleri yan yana kıvrılmış olarak bulunur. Cevdet Paşa'nın önerisiyle Dardanos Tabyası'nın ismi "Hasan-Mevsuf" olarak değiştirilir.

Mendebur İdris-Muzır Ruşen:

Korkak, yaramaz, kavgacı, küfürbaz, iş kendilerine düştüğü zaman sıvışan iki askerdir. Savaştan kaçmayı bile düşünen bu iki tip, kiler faresi gibi çirkin ve tombuldur. Mehmet Niyazi, hatıratlarda işe yaramaz bir tip bulamadığı için bu ikisini romana renk vermesi için yerleştirmiştir.

Yusuf:

Tıp fakültesi öğrencisidir. Uzun boylu, sakın görünüşlü, yakışıklı, yiğit, içten ve samimi bir insandır. Hasan Şakir'le dost olan Yusuf, onunla aynı ahlâkı paylaşır. Vefa Lisesi'nden beri ikiz kardeş gibi olan Yusuf ve Hasan Şakir gönüllü olarak Çanakkale'ye gelmişlerdir. Yusuf savaşın son günlerinde şehit olur.

Amiral De Robeck:

Akdeniz Filo Komutanıdır. Boğaz'ı geçip İstanbul'a ulaşabileceğine kesin gözüyle baktığından önceleri çok sevinçlidir. Fakat ilerleyen günler, umduğunu bulamamak onu kahreder. Bu hırslı Donanma Komutanı, Karanlık Liman'da mayın bulunmadığına dair rapor verenleri kurşuna dizdirir. Daha sonra mayınların o gece Nusret Mayın Gemisi'yle döküldüğü anlaşılınca, İngiliz Devleti ailelerinden özür diler ve maaş bağlatır.

Rubert Brook:

Yakışıklılığı ile ünlü genç şair. Çocukluğundan beri tek arzusu İstanbul'a karşı askerî harekâta katılmaktır. Savaşı bütün haşinliğiyle yaşarsa, daha güçlü eser vereceğine inanır. Bu yüzden ölümsüzlüğün fırsatını yakalamak için Müttefikler'in safına gönüllü başvurur. Yazmak istediği "Çanakkale Zaferi'nin Destanı"nın İlyada Destanı'ndan bile daha üstün olacağına inanır. Cephenin en ön saflarında savaşmak isteyen Brook, daha savaşa katılmadan rahatsızlanarak ölür.

Kapri:

Londra sanat çevrelerinden olan Kapri "Uygunsuz Sokak" adlı eserin yazarıdır. Gelibolu'ya ilk ayak basanlardan olmak ister. Yazacağı esere malzeme olması için Çanakkale Savaşı'na katılır.

Arthur Ausguit:

İngiltere Başbakanı'nın oğlu olan Arthur, macera olsun, sıkıcı hayatına renk gelsin diye savaşa katılanlardandır. Londra sanat çevrelerinin gözbebeği olan bu genç zafere kesin gözüyle bakar.

Aubrey Herbert:

Londra'nın sanat çevresine mensup olan bu genç de eserine malzeme aramaktadır. Zafere kesin olarak bakması onu Çanakkale'ye getirir. Umduğunu bulamayan Herbert'in günleri ölüm korkusuyla geçer. Rubert Brook'un ölümünden çok etkilenmiştir. Çanakkale hakkında yazacağı "The Secret Battle" adlı romanında Rubert Brook'u işlemeyi düşünür.

Denis Browne:

Denis arkadaşlarıyla aynı zihniyetle Çanakkale'ye gelen sanatçılardandır. İdeali sadece heyecan yaşamaktır.

Charles:

Sidney'deki hayatından sıkılan Charles, İstanbul'un renkli gecelerine heves ederek Çanakkale'ye gönüllü gelmiştir. Anne ve babasının "gitme" deyişlerini

düşündükçe kahrolur. Sevgilisi Maria gelmediği takdirde onu terkedeceğini mektubunda yazmıştır. Müttefiklerin safında Türklere karşı savaşmak aslında onu hiç ilgilendirmez. Geldiğine bin pişmandır. Savaşın sonuna doğru hastalanır.

Hacı Mahmut:

Çanakkale'de kahvehane işleten ak sakallı, bastonlu bir ihtiyardır. Duruşu, bakışı ve meşakkatle kavrulmuş yüzüyle dikkat çeker. Başındaki sarığıyla uhrevî bir görünüşe sahiptir. Sohbetiyle, kültürüyle çevresindekileri pozitif yönde etkiler. Zaferin kazanıldığı günlerde hayata gözlerini yumar.

2.1.5.3. Zaman:

Mehmet Niyazi, "Çanakkale Mahşeri" romanını 1998 yılında yayımlamıştır. Bir bölümü Türkiye gazetesinde tefrika edilen 542 sayfalık bu eser, Çanakkale Savaşları'nı anlatan tarihî bir romandır.

Müttefiklerin Çanakkale'ye teşebbüsleri 1914 yılının Ağustosunda vâki olur; fakat amaçlarını gerçekleştirebilmek için ortak bir İngiliz-Fransız donanması 19 Şubat 1915'ten itibaren, Çanakkale Boğazı'nın her iki tarafındaki Türk tabyalarını bombardımana tutar. Bu durum 18 Mart 1916'ya kadar devam eder. "Çanakkale Mahşeri" romanı, bu savaşta atılan ilk mermiden, Müttefiklerin çekilmesine (18 Mart 1916) kadar devam eden on dört aylık bir süreyi anlatır.

Romanda Anlatılan Zaman:

19 Şubat 1915	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	18 Mart 1916
------------------	------	-------	-------	---------	--------	---------	-------	------	-------	--------	------	-------	-----------------

Zaman konusunda üzerinde durulması gereken bir nokta da olayın anlatılma süresidir.⁵⁰ "Çanakkale Mahşeri" romanında olaylar; "akşam üstü" (s. 19), "öğleye doğru" (s. 25), "sabaha kadar" (s. 32), "biraz sonra" (s. 44), "ikindiye doğru" (s. 65), "cumadan sonra" (s. 77), "o gece" (s. 77), "son günlerde" (s. 119), "sabah saatleri" (s. 232), "yaz gelmiş, bir akşam üstü" (s. 273), "sabaha karşı" (s. 292), "güneş gurupta

⁵⁰ Roman Sanatı I, s. 120

kaybolunca” (s. 320), “ay gümüş gibi suda erirken” (s. 326), “hava ışıırken” (s. 384), “sabah saat dörtte” (s. 401), “güneş batı ufkuna indiğinde” (s. 464), “tan yeri ağarırken” (s. 475), “karanlık vadilere yerleşirken” (s. 495) gibi belirginlik ve belirsizlik arzeden işaretlerle de sunulur.

“Çanakkale Mahşeri” romanında vak’anın anlatılma süresi ustalıkla düzenlenmiş, bunun sonucunda da esere, zaman plânında derli toplu bir görünüm kazandırılmıştır. Mehmet Niyazi, üzerine düşen asıl ve önemli görevi olan “itibarî zaman”⁵¹, vak’a zamanının karakteristiğini ortaya koyacak şekilde düzenlemiştir. “İtibarî zaman” eserde vak’a zamanının, adeta izdüşümü mahiyetindedir.⁵² Yazar bu izdüşümle, eserin muhtevası arasında oldukça başarılı bir denge kurmuştur.

“Çanakkale Mahşeri” romanında anlatılanlar Birinci Dünya Savaşı yıllarına rastlar. Yani romanın vak’a zamanının eksenini 1915 yılı teşkil etmektedir. 1915 yılı aynı zamanda Birinci Dünya Savaşı’nın en acılı ve en bunalımlı dönemi olarak bilinir. Zamanın olumsuz şartlarıyla şekillenen çevre içinde kahramanların bireysel macerası toplumsal bir kimliğe bürünür ve daha da ağırlık kazanır.

“Çanakkale Mahşeri” romanında kozmik zaman arka plandadır. Yazar, zaman zaman "geriye dönüşler" ile de kahramanların önceki yaşamlarından kesitler verir. Yazarın hal-mazi-hal bağlantısını kurarken geçişleri nasıl sağladığını bir örnek üzerinde gösterelim:

“Diğer gazeteciler çocukların, neşesiz ve bitkin, hafif sis ve karın peçesi altında düş kurarcasına suskun Çanakkale'nin ilginç buldukları yerlerinin; yanmış, yıkılmış ev ve dükkanlarının resimlerini çekerken Mösyö Valentin hayallere daldı. Oğuz Han'dan başlayan Türk tarihi gözlerin önündeydi. "Tanrının Kırbacı" dedikleri Atillâ ünlü kılıcını çekmiş, Avrupa'yı titretiyordu. Alparslan'ın Diyogenes'i perişan edişini görür gibiydi. Atını denize süren cengaver Fatih'in topları Bizans'ın surlarını dövüyordu. Bir insanın pasaportla gezemeyeceği ülkeleri kısacık saltanatında ülkesine katan Yavuz, Sina Çölü'nü geçiyordu.

Her bahar, "Bize mi sefer yapacak?" korkusuyla Batıların rüyalarına giren Kanuni, Mohaç'ı geçmiş, atını mahmuzluyordu. Ele

⁵¹ Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş, s. 177

⁵² Roman Sanatı I, s. 121

avuca sığmayan akıncıların ufuklardan ufuklara yankılanan nağralarını duyuyordu... İşte bu sonsuz enerji, muhteşem tarih çuvalının içinde titreyen sıksa vücutlara dönmüştü!... Çanakkale'de direnişi ölümden önceki son savleti olabilirdi!.. Bu morarmış ellerin, yüzlerin, bir torba kemik haline gelmiş vücutların kaderi toprak olmaktı!...

Kulübenin kapısı açıldı; bastonunu dayayarak bir kocakarı dışarı çıktı ve çağırmaya başladı.

- Gazanfer! Muzaffer! Mücahit!.. Gelin, çorba yaptım. Çocuklar kulübeye doğru koşarlarken Mösyö Valentin'in yüzü ciddileşti; bakışları değişti; arkalarından bakarak mırıldanmaya başladı.

- Gazanfer! Muzaffer! Mücahit!.. Ha!.. En karanlık gününde çocuklarına bu adları takan millet, bir yerde toprağa gömülse bile, bir başka yerden fişkirir!...⁵³

Sonuç olarak Mehmet, Niyazi'nin "Çanakkale Mahşeri" romanında olay örgüsü kronolojik zaman çerçevesinde gelişirken zaman zaman geriye dönüşlerle hal - mazi - hal bağlantısı kurulduğunu ve bunda başarılı olduğunu söyleyebiliriz.

2.1.5.4. Mekân:

"Çanakkale Mahşeri", Çanakkale Savaşları'nı anlatan tarihî bir romandır. Diğer savaş romanlarından farkı ise olayların tamamen cephede seyretmesidir. Roman ilk merminin atılmasından, savaşın kazanılmasına değin sürer. Mehmet Niyazi romanında Savaşı bütün gerçekliği ile anlatabilmek için, Çanakkale'ye defalarca gidip gelmiş, dökümanlarda adı geçen, şehit ve gazilerin bir kısmının köylerini, çocuklarını, torunlarını arayıp bulmuştur. Yazar, şu an oturduğu yerden bile Çanakkale'nin bütün derelerini, tepelerini, yamaçlarını, siperlerini bir bir çizip adlarını yazabilir.

Bu romanda Erzincan'ın Oğuz Köyü'ne arada bir uzanan yazarın amacı; Anadolu'daki açlık ve sefaleti göstermektir. İstanbul ise o yılların başkentindeki durumu göstermek amacıyla, romanda kısaca yer alır.

Mehmet Niyazi'nin diğer romanlarında olduğu gibi "Çanakkale Mahşeri" romanında da mekânın insan üzerindeki etkisi açıkça belirtilmiştir. Örneğin

⁵³ Mehmet Niyazi Özdemir, Çanakkale Mahşeri, Ötüken Yay., İstanbul 1998, s. 529 – 530

Çanakkale'nin doğal güzelliklerine hayran kalan müttefikler, neden o bölgede savaşların yapıldığını daha iyi anlar.

“De Robeck karargâhında çalışırken, o Phaeton muhribiyle çevreyi dolaşmaya başladı. Kışın haşinliği kalmamış, bahar da kendisini tam göstermemişti. Bazı günler görünen güneş, ufukları genişletiyor, emsalsiz güzellikleri gözlerinin önüne seriyordu. Sessiz, ayak değmemiş koylar, tertemiz deniz, hafif tepeciklerle uzayıp giden Gelibolu yarımadası, çam kokularını koynunda barındıran Anadolu yakası onu büyülemişti. Neden buralarda savaşların yapıldığını, destanların yazıldığını şimdi gayet iyi anlıyordu.”⁵⁴

Aylarca tabiatı bu şekilde hayranlıkla izleyen Başkomutan Hamilton, her manevrasının başarısızla sonuçlanmasından sonra kendi kendine şöyle söylenir;

“Ümit ediyor ve inanıyorum ki, geleceğin harp okulu öğrencileri büyük bir imparatorluğu harakiri yapmaya mecbur bırakmak için, neden bu kıraç, beş para etmez kayaların eteklerinde sıkıştığımızı değerlendireceklerdir. Bu kayalıklar Osmanlı Sultanı'nın kara kalbine hançerin saplanacağı en ideal yerdir.”⁵⁵

Roman boyunca, mekân işlevini tüm ağırlığıyla sürdürür. Hamilton ümitlendiği sıralarda doğaya ilah gözüyle bakarken, her başarısızlığında aynı mekânlara lânet yağdırır.

Mehmet Niyazi Özdemir, mekân unsurundan, gerçeği olduğu gibi yansıtmak yönünde yararlanır. Yazar, zaman zaman mekân öğesini romanın muhteva ve şahıs kadrosunu tanıtıcı yönde de kullanır. “Çanakkale Mahşeri” romanında mekân olayların sahnesi olmanın yanında, olayların çıkış ve biçimleniş yeri durumundadır. Mekânın bu şekilde kullanılması, mekânın niteliğini de belirler. “Çanakkale Mahşeri” romanı, bütünüyle açık mekânlarda cereyan olayları anlatır.

⁵⁴ a.g.e., s. 48 - 49

⁵⁵ a.g.e., s. 248

2.1.5.5. Anlatıcı Ve Bakış Açısı:

"Çanakkale Mahşeri", Çanakkale Savaşı'nı ayrıntılarıyla anlatır. Roman üçüncü şahıs ağzından ve bakış açısından sunulur. Ancak bu sunuşun sınırı bellidir. Romanda olayları anlatan (sunan) anlatıcı, klasik anlamda her şeyi bilen, okuyucunun bilemediği, göremediği noktaları gören ve sezen bir güce sahip değildir. Romancı kişi ve olayların sunulduğunda uyguladığı "iç monolog", "iç çözümleme", "montaj" ve "geriye dönüş" teknikleriyle, anlatıcının eser üzerindeki tasarrufunu en aza indirmeyi başarır. Anlatıcının böyle sınırlı bir güçle geri plâna çekilmesi, okuyucunun eserle karşı karşıya kalmasını sağlar.

Bu uygulama sonucunda okuyucu anlatılanlara bizzat tanık olma imkanına kavuşur; hatta çoğu zaman kendini eserin doğal atmosferi içinde hisseder. Anlatıcı ile anlatım tekniklerinin bu şekilde dengelenip kurulması, hem esere gerçekçi bir nitelik kazandırır, hem de okuyucuyu eser diyalogunun sağlıklı bir şekilde yürümesini sağlar.

"Çanakkale Mahşeri" romanında söz konusu anlatım tekniklerinin oldukça başarılı örnekleri verilir. Romanın, ağırlıklı yapısını oluşturan cephede, bu teknikler, kimi zaman bağımsız kimi zaman da içiçe kullanılmaktadır. Yine bu bölümlerde anlatıcının "hakim bakış açısı"nın yanısıra Oğuz Amca'nın "bakış açısı"na da yer verilmektedir. Hatta işlevlerine dikkat ederek Oğuz Amca'nın "bakış açısı"nın anlatıcınınkinden daha aktif olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü Oğuz Amca, olayları bizzat yaşayan bir kişidir. Bu sebepten dolayıdır ki, olayların ve bazı kişilerin onun "bakış açısı"ndan sunulması doğal ve yerinde bir uygulamadır.

Mehmet Niyazi Özdemir, "Çanakkale Mahşeri" romanında çağdaş anlatım tekniklerinden yararlanarak anlatıcının sunma ve tanıtmaya konusundaki rolünü en aza indirmeyi başarır. Kahramanlar hakkında bilgi vermek gerektiğinde söz edilen anlatım tekniklerinin sağladığı imkanla, ya kahraman kendi kendisiyle ilgili bilgiler verir, yahut romanda yer alan bir diğer kahraman, gözlemci, kahraman rolüyle, bu görevi üstlenir.

Tarihî roman, romancıya ait bilgi ve yaratma kabiliyeti ile ortaya çıkmalıdır; buna aşağıdaki özellikleri de ekleyebiliriz:

"Tarihî roman, hayat dolu, engin, aynı zamanda olağanüstülükle millî mantığın uyduğu şuurlu bir coşkunluğun bezediği zengin bir ruhta doğar, gelişir. Yeterli şartlar olarak, yaşanan dünyanın çalkantı ve

çılgınlıklarının verdiği ruh sıkıntısı ile tatminsizlikten doğan dış gıcırtılı sabır eklenirse, tarih romanının yetiyeceği toprak ve yeterli iklim tamamlanmış olur.”⁵⁶

Mehmet Niyazi, yukarıda sayılan tüm şartları bünyesinde barındıran romanı Çanakkale Mahşeri'ni yazmak için aralıksız yedi yıl çalışmıştır. 1998'de yayınlanan roman yaklaşık on yıllık bir emeğin ürünüdür. Romanda anlatılan on dört ay, yazarın realist bir perspektifte sunduğu bakış açısıyla okuyucuya ulaşır.

2.1.5.6. Eserde Ele Alınan Kavramlar - Mesajlar:

2.1.5.6.1. Vatan - Millet:

"Çanakkale Mahşeri" romanında vatan, kahramanlar için en kutsal varlıktır. Yazar, romanını millete hizmet amacıyla kaleme alır. Romanın her sayfasında vatan ve millet aşkının en yücesini hissedebiliriz. Kahramanlar bu ulvî değerler için ölüm kalım savaşı verir. Bağımsızlık ve vatanın kurtuluşu uğruna yapılan mücadeleler kelimelerle ifade edilemeyecek boyuttadır.

2.1.5.6.2. İstiklâl (Bağımsızlık):

"Çanakkale Mahşeri" Çanakkale'nin savaşını anlatan bir romandır. Dolayısıyla kahramanlar, ülkenin bu stratejik bölgesinin önemini bildikleri için kahramanca savaşır. Çanakkale elden çıkarsa, İstanbul'un işgal edileceğini ve ülkenin talan edileceğini bilen kahramanlar, "Ölürsek şehit, kalırsak gazi" düşüncesiyle "İlâ-yı Kelimetullah" için savaşır.

2.1.5.6.3. Ölüm:

Ölüm teması "Çanakkale Mahşeri" romanında kendini farklı bir tarzda gösterir. Kahramanlar inançları doğrultusunda yaşadıklarından ölümden korkmazlar. En zorlu anlarda bile "Peygamberin (S.A.V.) sancağı altında buluşacağız." düşüncesiyle savaşır.

"Çanakkale Mahşeri" romanında kahramanlar için asıl ölüm, bu dünyaya gözlerini yummak değil, vatanın bir karış toprağının elden çıkmasıdır. İdealleri uğruna

⁵⁶ Sadık Kemal Tural, Zamanın Elinden Tutmak, Ecdad Yay., Ankara 1991, s. 196

kendilerini, nefislerini düşünmeyen bu insanlar şehitliğin nasıl bir merteye olduklarını bildiklerinden ülkülerine giden yolda korkusuzca savaşırlar.

2.1.5.6.4. Kadın:

"Çanakkale Mahşeri" romanındaki Oğuz Amca'nın karısı Hatice çocukluğundan beri asker torbası diker. Gönderdiği askerlerin dönmemesi, onun ıstırabını günden güne artırır. Köy hayatının zorlukları ile mücadele eden Hatice ve kızı Nadiye; sadık bir yâr, vefalı, fedâkâr bir anadır. Sabah namazıyla başlayan hayatları, tarladan kazanacakları erzakları bulmakla geçer. Hepsinin ortak dileği, Allah'ın askerlere yardım etmesi ve yağdan yumurtadan para kazanıp onlara gönderebilmektir.

Dilâra ise Çanakkale Savaşı'nda şehit düşen Hasan Şakir'in sözlüsüdür. Aynı acılara, aynı amaç uğruna katlanan bu Türk kadınları vatan sevgisine aşklarını feda ederler.

Mehmet Niyazi'nin romanlarındaki kadınların hepsi mahallî motiflerle örülmüştür. Fedakâr, masum, yerli güzellikler taşıyan bu kadınlar, gerçek Türk kadınlarıdır.

2.1.5.6.5. Gurbet:

"Çanakkale Mahşeri" romanında Türk milletinin tek dayanağı imandır. Dünyanın bütün büyük güçleri Türk milletini yok etmek için müttefik olmuştur. Türk milleti canını hiçe saydığı bu savaşta; sefâlete, gurbete, yalnızlığa dayanarak büyük mücadeleler vermiştir.

2.1.5.6.6. Köy:

"Çanakkale Mahşeri"nde köy kısa kesitler halinde okuyucuya sunulur. Savaşın ayrıntılı olarak kurgulandığı bu romanda köyün az da olsa yer almasının sebebi; Anadolu'daki açlığı ve sefaleti göz önüne sermektir.

2.1.5.6.7. Tabiat:

Mehmet Niyazi'nin romanlarında tabiat müstakil bir tema değildir. Vatan, millet, bağımsızlık, yalnızlık, köy gibi temalarla iç içe kullanılmış, her zaman insanla birlikte ele alınmıştır.

Yazar; çevre tasvirini, tabiat manzaralarını kahramanların ruh hallerine göre işler. Romanlarına tabiat manzarası, bir kozmik görüntü ile girer; zaman zaman kendini ve kahramanlarını onun içine yerleştirir. Bundan sonra tabiat unsurları ile ilgili benzetme, imaj ve tasvirler kahramanların ruh hallerini, psikolojik yapılarını anlatmak için vesile olurlar.



I. ROMANLARIN GENEL OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ

Mehmet Niyazi, edebiyat dünyasına 1969 yılında yayınlanan "Varolmak Kavgası" romanı ile ilk adımını atmıştır. Anadolu gençliğinin yaşama çabasını anlattığı bu romanda, genç neslin varolmak için çırpınışı sergiler.

Mehmet Niyazi ikinci romanı, "Çağımızın Aşıkları"nı 1970 yılında yayınladı. Mehmet Niyazi, 7 yıl sonra bu romanı, konu ve olay örgüsünde yaptığı değişikliklerle bu sefer "İki Dünya Arasında" adıyla 1977 yılında yayınladı. Romanda, gençliğin inançları ve gelenekleri doğrultusundaki direnişinin Almanya'da bile nasıl sürdüğünü görürüz. Yazarın "Hildegard" adlı hikayesinin genişletilmiş ve büyütülmüş şekli olan "İki Dünya Arasında" romanı, Mehmet Niyazi'nin Almanya'da yaşadıkları ve gözlemledikleri üzerine kuruludur.

Yazarın üçüncü romanı olan "Ölüm Daha Güzeldi" ise, Azerbaycan'ın Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği döneminde yaşadığı derin acıları, Rus zulmünü ve zindan hayatlarını içerir. Alparslan Türkeş'in tavsiyesi ile kaleme alınan romanın kahramanı Tahir Mihmandaroğlu'dur. Mehmet Niyazi, Tahir Mihmandaroğlu ile yaptığı sohbetleri tahkiyelendirmiştir (1982).

"Yazılamamış Destanlar" adıyla yayınlanan dördüncü romanı ise, adının da ifade ettiği üzere tarih ve destanla yoğrulmuş bir eserdir. Yakın tarihimizin unutulmuş kahramanlarını ve kahramanlıklarını gün yüzüne çıkaran bu roman, Balkan yenilgisinden sonra, Edirne'nin geri alınması için yapılan mücadeleyi anlatır.

Mehmet Niyazi'nin son romanı "Çanakkale Mahşeri" ise, Çanakkale Savaşı'nın romanıdır. Yazar, Çanakkale Mahşeri'nde tarihe mâl olmuş kahramanları kullanmıştır. Çünkü Mehmet Niyazi'ye göre "tarihî roman, gerçeğe sadık kalmalıdır."⁵⁷

Mehmet Niyazi, "Çanakkale Mahşeri" romanı için aralıksız yedi yıl çalışmış, gazi ve şehitlerin çocuklarıyla konuşmuştur. Çanakkale Savaşları ile ilgili yerli ve yabancı pek çok eseri inceleyen yazarın, Çanakkale Savaşları'nı romanlaştırmasının üç sebebi vardır:

Birincisi; Çanakkale Savaşları'nın şimdiye kadar dünyada meydana gelen savaşların en büyüğü olduğu halde; hakkında yazılan eserlerin azlığı ve yetersizliğidir. Yazar konuyla ilgili kendisiyle yapılan bir röportajda şöyle der;

⁵⁷ Mehmet Niyazi Özdemir'le 24 Nisan 2001'de İstanbul'da İslâm Araştırmaları Enstitüsü'nde Yaptığımız Söyleşiden,

"Çanakkale hakkında Almanya'da bir çok kitap, hatırat gördüm. Ayrıca İngiltere, Yeni Zelanda gibi Çanakkale'ye iştirak eden memleketlerde, hatta etmeyenlerde de Çanakkale üzerine yazılmış pek çok roman okudum. Bu arada Çanakkale'de en büyük taraf olan, en büyük kurban veren, tarihini değiştiren bir milletin parmakla sayılacak kadar hatırası var, Çanakkale'yi bize hatırlatan. Birkaç tane de edebi, parça ve şiirler var. Çanakkale'de vatani, namusu, milleti uğruna şehit olan 250 bin vatan evladının, ondan daha fazla olan gazilerin hatıratı bu kadar az olmamalıydı. Bu durum beni oldukça yaralıyordu. "Çanakkale Mahşeri"ni yazmamdaki ilk sebep budur."⁵⁸

İkinci neden ise, Çanakkale Savaşları'nın sonuçlarının günümüzde bile devam etmesidir. Fransız ve İngilizler yedi saatte zaferi kazanacaklarını umut ederek gelmişler, fakat **Türk Milleti** on dört ay akıl almaz bir direnişin destanını yazmıştır. "Çanakkale Geçilmez!" denmiş ve geçilememiştir. Tophaneli Hakkı'nın Karanlık Liman' a döşediği mayınlar savaşın seyrini değiştirmiş, tüm dünyayı şaşkına çevirmiştir. Savaşı uzatan bu ve bunun gibi olayların bir çoğuna, romanda da rastlamak mümkündür. Boğaz geçilemediği için Rusya ve Çin komünist olmuş, milyonlarca insan ölmüştür.

Güneş batmayan imparatorluğun gücünden şüpheler başladığından Pakistan, Bangladeş, Hindistan gibi ülkeleri ellerinde tutamamışlardır. Çarlık Rusyası devam etseydi, Gürcistan, Azerbaycan, Tacikistan, Orta Asya Türk Cumhuriyetleri, Ukrayna, Baltık Cumhuriyetleri ortaya çıkma imkanı bulamayacaklardır. Bunlardaki tek etken müttefiklerin Çanakkale'yi geçememesidir. Zaferin sonuçları ilerleyen yıllarda da kendisini göstermeye devam edecektir.

Üçüncü sebep ise, romanda "Akyazılı Mehmet" adıyla tanıdığımız kahramanın Mehmet Niyazi Özdemir'in babası olmasıdır. Çanakkale Savaşları hakkında, Akyazılı Mehmet'in arkadaşları ile yaptığı sohbetler yazarı çocukluğundan beri etkisi altına almıştır. O sohbetlerin Mehmet Niyazi'de uyandırdığı merak ve alaka, Çanakkale'yi araştırıp yazmaya adeta mecbur etmiştir.

Çanakkale öyle büyük bir savaştır ki, her gün aklımızla kavrayamayacağımız mucizeler de cereyan etmiştir. Mehmet Niyazi bu olağanüstü olaylardan konferansla-

⁵⁸ Olcay Yazıcı, Mehmet Niyazi ile Röportaj, Aydınlik Dergisi, 11/09/1999, s. 10

rında bahsetmesine rağmen, romanında yer vermemiştir. Romanda yer vermediği olayları ve kahramanları "Çanakkale'den Bende Kalanlar" adıyla yazmayı düşünmektedir.

Mehmet Niyazi, moda akımlara kapılmamıştır. Romanlarını yazdığı yıllar moda olan "toplumculuk" veya "köy romanı" adı altında, sefalet sömürüsü ya da kin çığırtkanlığı yoluna gitmediği gibi, milliyetçi düşünceyi de asla tek yönlü, basit, dar bakışlı ve militanca ele almamıştır. Kültür ve araştırmayı ön planda tutan Mehmet Niyazi, roman sanatını ciddiye alır.

Mehmet Niyazi'nin romanlarının önemli bir özelliği, kolay ve çabuk okunur, yani sürükleyici olmasıdır. Yazarın roman tekniğinde, "iç diyaloglar" geçmişe gidip gelmeler (flash back) geniş ve doğru müşahede, anlatıcı değişiklikleri önemli bir yer tutar. Romanlarında, gözlem, araştırma ve bilgi birikimi göze çarpar. Kahramanların birini kayırıp, diğerini yere vurmaz. Konuşma diline ve üslûbuna oldukça hakimdir.

Mehmet Niyazi ilk iki romanında, (Varolmak Kavgası, İki Dünya Arasında) günümüzün sosyal, güncel, mesele ve gerçeklerini ele alır. Son üç romanı ise, (Ölüm Daha Güzeldi, Yazılamamış Destanlar, Çanakkale Mahşeri) yakın ve uzak tarihten alınmış ve o heyecanlarla yazılmıştır. Yazar, eserleri ile millî benliği diriltmeye çalışır.

Şimdi, yazarın tematik olarak gençlik, vatan, millet, bağımsızlık üzerinde yoğunlaşan romanların dünyasına girelim:

2.2. HİKÂYELERİ

2.2.1. Çavuş'un Karısı

"Bayram Hediyesi" kitabının ilk hikâyesi olan "Çavuş'un Karısı" 1968 yılının Şubat ayında kaleme alınmıştır. Mehmet Niyazi Özdemir'in kendi yaşadığı bir olayın tahkiyelendirmesi olan bu hikâyede mekân, yazarın kendi köyü olan Boztepe'dir. Dış ve iç tasvirlerin yoğun olduğu bu hikâyede, yazarın gözlemciliği ön plandadır. Hikâyenin vakası şöyledir :

Adli tatilini geçirmek için köye gelen Hakim (anlatıcı kahraman), köyün sessizliğinden ve yaşantısından birkaç günde sıkılır. Oysa büyük kentin kalabalığından, karışıklığından kurtulmak için köyüne gelmiştir. Fakat köye daha fazla dayanamayarak, hakimlik yaptığı şehre dönmeye karar verir.

Dağın yamacına kurulmuş olan köyden şehre ulaşım oldukça güçtür. Sabahın erken saatlerinde evinden çıkan Hakim, (köylülerin tabiriyle Mektepli) Çavuş'un evine doğru yaklaştığında biraz nefes almak için dinlenir. Köylülerin sevip saydığı Çavuş ve karısı perişan durumdadır. Gerçek adını kimsenin bilmediği Çavuş; çaresiz bir şekilde karısıyla ilgilenmektedir. Karısı yıllar önce yakalandığı sara hastalığından muzdariptir. O gün de şiddetli bir sara nöbetine tutulmuştur. Fakir oldukları için ilaç alamazlar. Hakim'in babası sağlığında bu aileye çok yardımda bulunmuştur. Fakat onun ölümünden sonra kadıncağız yine kaderiyle başbaşa kalmıştır.

Hakim, babasının yarım kalan işini tamamlamak için, Çavuş'u da yanına alarak hasta kadını doktora götürmeye çalışır. Köyle şehrin arası yaklaşık dört saattir. Köyün sarp yolları, sedyyle taşınan kadının iniltileri yollarını daha da uzatır. Bastıran akşam karanlığı Hakim'e bin bir çeşit duygular hissettirir. Onlara yardım etmekten mutludur. Fakat kadın doktora ulaşmadan yolda ölür.

Yukarıda kısaca özetlediğimiz hikâyeye, dramatik bir üslûpla yazılmıştır. Yaşadığı bir olayı başarılı bir şekilde tahkiyelendiren yazarın; çocukluğu, tahsil hayatı köyle şehir arasında bölünerek geçer. Böylece insan ilişkilerini değişik atmosferlerde yakalamak imkanı bulan yazar, insanların hayatlarını köyle-şehir arasında vermeye çalışır.

Hikâyede, anlatıcı birinci şahıstır. Şahıs kadrosu bakımından dar olan bu hikâyede, dış ve iç tasvirler yoğundur. Ruh tablillerine geniş olarak yer verilir. Yazarın giriş bölümünde yaptığı iç diyalog hikâyeye boyunca adım adım kendini hissettirir.

"Ne hayallerle yola çıkmıştım; yar başlarında, fındık bahçelerinde çocukluk yıllarını yakalayacak, hatıralarımı gün gün yaşayacaktım sanki. Büyük kentlerin gürültüsünden, insanı yutuşundan az mı yakınmıştım?... Kuş seslerinin arasında, ormanların derinliklerinde, ıssız keçi yollarında tabiatla kucak kucağa yaşamının yüceliğine dair nice övgüler düzmüştüm kendi kendime. Oysaki, köyde daha ilk günler kabuğu kırılmaz bir yeknesaklığın içinde buldum kendimi..."⁵⁹

Hikâyede anlatıcı, sık sık iç dünyasına dalar. Karısının durumuna üzülen Çavuş'la da çoğunlukla bakışlarıyla anlaşır. Yazarın düşünceleri ve duyguları tabiatla sıkı bir ilişki içindedir. Yazar, dağların, yamaçların, derelerin görüntülerini romantik bakış açısıyla tasvir eder ve bu tasvirini hikâye boyunca sürdürür.

2.2.2. Rıfki Bey'in Bir Günü

Mehmet Niyazi Özdemir, bu hikâyesiyle Rıfki Bey'in kişiliğinde toplumun belli bir kesimini sorgular.

Rıfki Bey, çok kazanma peşinde olan bir tüccardır. İşlettiği manifatura dükkanında toplumun dertlerinden uzak, kendini boş şeylerle tatmin eden bu adam; cebi para gördüğünde ve karnı en iyi şeylerle doyduğunda çevresine gülümseyebilir. Çok kazanma peşinde olan bu ruhsuz tüccarın hayat felsefesi iyi yemek, iyi giyinmek ve rakiplerini geçmektir. Yirmi yıldır evli olduğu karısının da hayata bakışı aynıdır. Karısı gazetelerin moda ve magazin sayfalarını, Rıfki Bey ise borsa haberlerini okur. Toplumun her türlü sorununa kapalı olan bu karı-koca, kendileri gibi olan arkadaşlarını kışkırtmak ve onları malda-mülkte geçmektir.

Bir akşam evlerinin balkonundan Tekel binasının yandığını görürler. Halk telaş içinde eline aldığı kazma-kürekle yardıma koşarken, onlar pencerelerini kapatıp yatarlar. Bu davranışları onların tamamen hayatın gerçeklerine, toplumun sorunlarına kapalı olduklarını gösterir.

Mehmet Niyazi Özdemir, on sekiz sayfalık bu hikâyesiyle son elli yıldır toplumumuza musallat olan hastalığı gözler önüne sermek istemiştir. Sadece zengin olmak, iyi yaşamak için çalışan insanların hayatlarını "mutfak, tuvalet, yatak odasına

⁵⁹ Mehmet Niyazi Özdemir, "Bayram Hediyesi", Ötüken Yay., İstanbul, 1971, s. 5

sıkışmış" olarak gören yazar, hikâye boyunca yaptığı tasvirlerle böyle yaşayanları eleştirir. Hikâyesinde, şahısların dış dünyaları kadar iç dünyalarına, sosyal durumları kadar ferdi özelliklerine de yer vermiştir. Rıfkı Bey ve karısı, mensup oldukları milleti sevmezler. Kendi öz müzikleri, kılık-kıyafetleri, doğal güzellikleri onlara adî ve sevimsiz görünür. Alafrangalığın tenkit edildiği bu hikâyede, belli zihniyet, davranış ve değer hükümlerine karşı yapılan sorumsuzluğa gizli bir haykırış vardır.

2.2.3. Geç Bey'im !...

"Bayram Hikâyesi" kitabının üçüncü hikâyesi olan "Geç Bey'im!" başlıklı hikâye, Süpren Köylü Hüsnü'nün hikâyesidir.

Topraktan kazandıklarıyla geçinmeye çalışan Hüsnü, artık karnını doyuracak kadar erzağı topraktan temin edememektedir. Yıllardır kurak giden hava, ona zor günler yaşatır ve avlanarak hayatını kazanmaya mecbur eder.

Bir akşam avladığı üç ördek ile çarşıdan geçerken, yaşadığı tesadüfi olaylar, onu dolandırıcılığa sevk eder. Elindeki ördekleri üç kişiye satan Hüsnü, ördeklerin parasını almış; fakat evlerine teslim etmemiştir. Dolandırdığı da şehrin elit kesimini temsil eden Başgedikli ile Müdür'dür.

Hüsnü, günler sonra arandığını öğrenir ve İstanbul'a kaçmayı düşünür. Yaşadıklarından karısına bile bahsetmeyen Hüsnü, en sonunda bir avukata gidip akıl danışmaya karar verir. Avukat, Hüsnü'ye kendisine sorulan her soruya "Geç Bey'im !" demesini söyler. Hüsnü, hapse girmekten kurtulursa, avukata danışma ücreti ödeyecektir.

Başgedikli ve Müdür tarafından karakolda saatlerce sorgulanan Hüsnü, her sorulana "Geç Bey'im !" diye cevap verir. Başgedikli sinirlerine hakim olmakta zorlandığı halde; Hüsnü'nün deli olduğunu düşünerek serbest bırakır. Mutlu bir şekilde karakoldan çıkan Hüsnü, yolda avukatla karşılaşır. Hüsnü, parasını isteyen avukata sadece "Geç Bey'im !" der ve yoluna devam eder.

Mehmet Niyazi, bu hikâyesiyle köylülerin bir kısmının cin fikirliliğine ve kurnazlığına işaret etmiştir. Cahil olan Hüsnü, kendisinden bilgi bakımından üstün olan birçok kişiyi kendi silahlarıyla vurur.

1970 yılının Haziranı'nda yazılan bu yirmi yedi sayfalık hikâyede, ince bir ironi kendisini hissettirir. Köylüleri yakından tanıyan yazar, ilk defa onları bu yönüyle

ele almıştır. Diğer hikâyeleri ve romanlarından farklı bir bakış açısı bulunan hikâyede, köylülerin cehaleti yanında fukaralık ve sefaletleri de anlatılır. Fakat asıl gösterilmek istenen kıvrak zekalarıdır.

2.2.4. Bayram Hediyesi

Kitabın adını taşıyan bu hikâye, yazarın başında belirttiği gibi "Türk düşünürü Dr. Baymirza Hayıt'a aittir.

Azerbaycan'da Rus zulmü altında yaşayan Türkler, yıllardır bağımsızlık mücadelesi vermektedir. Köylerde eli silah tutan kimse kalmamıştır. "Milletler Hapishanesi" haline gelmiş olan ülkenin beton duvarlarını kırarak, aydınlık günlere çıkmak isteyen soydaşlarımız, kanının son damlasına kadar vatanını savunmaya çalışır.

"Bayram Hediyesi" hikâyesi 1917 yılının Ekim ayında yaşanmış bir olay üzerine kurulmuştur. Kurban Bayramı geldiği için güya ateşkes ilan eden General Frunze'nin yaptığı katliamlardan birini anlatan bu hikâye, yaşanan zulmün sadece ufak bir kırıntısını bizlere gösterir.

Fergane eyaletinin Yarçek Köyü'nde karısı Rabia ve üç oğlu ile yaşayan Sadık, yaşlı olduğundan savaşmamaktadır. Ruslar büyük oğlunu on beş gün önce katletmiştir. Ağabeyinin cesedini sırtına alıp getiren Narmirza, Sibiry'a'nın dağlarında Ruslar'la boğuşmaktadır. Beş yaşlarındaki oğlu Mirza ve karısı Rabia ile buruk bir bayram yaşayan Sadık, Narmirza'yı düşünmekten, onun için endişelenmekten kendini alamaz.

Bayram namazından sonra, ıssız köyde herkes bir serseri kurşuna hedef olmamak için evine çekilmiştir. Sadık küçük oğlu Mirza ve karısı ile bayramlaşırken, ellerinde büyük bir paketle iki Rus askeri gelir. Şehit düşen oğulları Narmirza'nın acısını dindirmek için komutanlarının hediye gönderdiğini söyleyen askerler, hızla uzaklaşırlar.

Rabia hediye kabul etmek istemez; fakat Sadık "insafa gelmişler" diye düşünür. Küçük oğullarının ısrarı ile açılan pakette Narmirza'nın kanlı başı durmaktadır.

Dramların en büyüğü olan bu hikâye, Dr. Baymirza Hayıt'ın hayatından bir kesittir. Acıların her türlüşünün yaşandığı Azerbaycan'da, yaşanan olayın tahkiyelendirilmesi ile ortaya çıkan bu hikâye, Azerbaycan bağımsızlık mücadelesinin şartlarını anlatmaktadır.

2.2.5. Nasır İlacı

"Bayram Hediyesi" kitabının beşinci hikâyesi olan bu otuz üç sayfalık hikâye, 1968 yılının Kasım ayında kaleme alınmıştır. Bir Anadolu köylüsünün İstanbul'da dolandırılışını anlatan hikâyenin vak'ası şöyledir;

Bakkal Hasan, ilçenin en ünlü esnaflarından biri olan Musa Efendi'nin peşine takılarak İstanbul'a gider. Geceyi Sirkeci'de orta halli bir otelde geçirirler. Sabahın erken saatlerinde Musa Efendi'nin toptancısından Bakkal Hasan da dükkanına gerekli malzemeyi alıp, Musa Efendi'nin malzemelerinin içine katar. Musa Efendi, o akşam ilçeye döner.

Bakkal Hasan, cebinde bir miktar para gizleyerek birisini ziyaret etme bahanesiyle Musa Efendi'den ayrılır. Niyeti yalnız başına mal alıp, istediği fiyata satmak ve zengin olmaktır. İstanbul'da büyük balığın küçük balığı yuttuğunu duymasına rağmen, Çakmakçılar Yokuşu'ndan aşağı iner. Cebindeki paraları kaptırmamak için gocuğunu sıkıca ilikleyen Bakkal Hasan, giyinişi, duruşu, hareketleri ile yanından geçenlerden farklıdır. Aslında kendisi de bunun farkındadır; fakat taşralı olmak başka, iş bilmek veya yeteneksiz olmak başka şey diye düşünür. Acemiliğini sezdirmemeye gayret ederek mağrur bir tavırla vitrinlere baka baka yürür.

Akşama kadar Mahmutpaşa'yı, Çakmakçılar'ı, Fincancılar'ı avucunun içi gibi ezberler. Karnı çok acıktığı halde lokantalardaki kravatlıların yanına girmeyi uygun görmez. Helva-ekmek alarak bir çırpıda yer.

Yorgun düşen Bakkal Hasan, etrafa kendinden geçmişçesine bakarken yanına gelen iyi giyimli, masum görünüşlü bir adamdan üç yüz liraya altın bir saat satın alır. İyi bir saat, Anadolu'da esnaf olmanın gereğidir. Fakat birkaç saat sonra aldığına pişman olur. Saate verdiği parayı işletemeyeceğini düşündükçe üzülür. Saati bir kuyumcuya satmaya karar verir. Fakat aldığı saat sahtedir. Bakkal Hasan perişan olmuştur. Karıştığı kalabalığın arasında kendini kimsesiz hisseder. Erkeklik gururu ağlamasını engeller.

Zaman geçtikçe tedirginliği azalır, kendine göre bir yalan uydurup, akşama kadar saati yollarda satmaya çalışır. Fakat bu seferde daha kötü bir saatle takas eder ve üzerine iki yüz seksen beş lira daha verir. Durumu, otelde yanında kalan adamdan öğrenen Bakkal Hasan sabahı zor eder. Karakola gider; fakat verdiği ifadeler tutarsız olduğundan sonuç alamaz.

Bakkal Hasan'ın cebinde çok az bir para kalmıştır. Seyyar satıcının birinden on kutu "Nasır ilacı" alır ve köyüne döner. Köyde herkes nasırdan şikayet etmektedir. Bakkal Hasan da üç kuruşa aldığı ilacı yüz kuruşa satacak ve zararını telafi edecektir. Dükkanını açar açmaz ilk işi "Nasır ilacı geldi" yazmak olur. İlk müşterisi Kürkçü Ali'dir. Yıllardır nasırdan şikayetçi olan Ali, heyecanla dereye gidip ayaklarını yıkar ve Bakkal Hasan'dan bir paket nasır ilacı alır. Paketi açan Ali, nasırlardan kurtulabileceğini umut ederken, içinden toz yerine "Ayağınızda nasır olmamasını istiyorsanız, ayakkabınızı bol giyin"⁶⁰ yazılı bir kağıt parçası çıkar.

Şahit olduğu bir olayı tahkiyelendiren yazar, gizli bir ironi ile hikâye boyunca kahramanı bizlere tanıtır. Okuyucu, Bakkal Hasan'ın başına gelenlere hiç üzülmez. Zaten yazar, hikâyeyi iç ve dış tasvirlerle zenginleştirmiştir.

Bakkal Hasan, hırslı, gözü doymayan, uyanık geçinen bir insandır. Çevresindekilere güvenmez. Hep kazdığı kuyuya düşün bu köylü, kendini herkesten akıllı sanmaktadır. Alnının teriyle helal mal kazanmak ona yetmez. Sonuçta da hırsının kurbanı olur. Yazar, vermeyi amaçladığı bilinci, yol boyunca gezdirdiği ile açıkça gösterir.

2.2.6. Bir Tartışma Bir Gerçek

Mehmet Niyazi'nin Prof. Dr. Hütteroth'a ithaf ettiği bu hikâye "Erick Von Daniken" in "Geleceğin Anıları" adlı eserinde ileri sürdüğü ihtimaller üzerine yapılan tartışmayı anlatır.

Tartışmanın konusu; Amerika ve Avustralya kıtalarının haritasının nasıl ortaya çıktığıdır.

İlk tartışma saatlerce sürmesine rağmen bir sonuç alınamaz. Taraflar sert ve katıdır. Savundukları görüşte ayak direyip, hiçbir tavize yanaşmazlar.

Dr. Teolog Brinkman; haritanın mübarek bir kişi tarafından, insanlığa ışık tutması için bir papaza verildiği ihtimali üzerinde durur.

Prof. Dr. Kirle ise; diğer gezegenlerden dünyamıza gelen astronotlar tarafından bırakılmış olabileceğini savunur.

⁶⁰ a.g.e., s. 108

Erick Von Daniken'in* eserinde ileri sürdüğü bu iki ihtimal üzerinde fikirlerini savunan Teolog ve Kirle arasında tartışma hararetlenir. Tartışmaya katılanları bu karşılıklı atışma ikiye ayırır. Salona gelirken herkesin kendince görüşü olduğu halde, iki tezin tutarlılığından dolayı görüşlerini dile getirmezler. İkili bir hal alan tartışmadan taraflardan biri konuşurken kimin hangi görüşü benimsediği, açıkça belli olur. Sadece Prof. Dr. Pirson iki tarafın görüşlerini tarafsız ve ön yargısız olarak dinler.

O gün çözümlenemeyen tartışmaya, birkaç gün sonra aynı salonda toplanılarak devam edilir. Herkesin elinde "Erick Von Daniken" in kitabı vardır. Tartışmayı yöneten Profesör kitabın dış kapağındaki "Çözülmez Masal" a takılır. "Çözülmez Masal" ın gerçek niteliğini az sonra yapacakları tartışmada gün ışığına çıkaracaklardır.

Dr. Teolog Brinkman, ısrarla Tanrı'nın oğlu İsa'nın haritayı onlara gönderdiğini savunarak, Prof. Dr. Kirle'nin görüşlerini gerekçeleriyle reddeder.

Prof Dr. Kirle, Dr. Teolog Brinkman'ın ileriye sürdüklerini benimsememekle beraber, ona karşı söyleyecek tutarlı bir sözü olmadığını belirtir.

Oturumu yöneten profesör başka söz alan olmadığından, Dr. Teolog Brinkman'ın görüşlerini kabul edeceklerini belirtir. O ana kadar sabırla dinleyen Prof. Dr. Pirson sert bir tavırla konuşmaya başlar.

Tartışmayı yöneten profesör yılın bilim adamıdır. Gerçekleri sakladığı için hepsinin utanması gerektiğini söyleyen Prof. Dr. Pirson, haritanın altındaki Pir-i Reis imzasını niye görmezlikten geldiklerini haykırır. Fakat güya bilim adamı olan bu insanlar böyle bir işin Türkler tarafından yapıldığını kabul etmek istemediklerinden bununla ilgili tek bir söz söylemezler.

Haritanın altındaki imza bir İngiliz'e, Fransız'a, Alman'a, İtalyan'a, Norveçli'ye, Rus'a ait olsa böyle saçma sapan gerekçelerden medet umulmayacaktır.

Harita altındaki isim "Pir-i Reis"tir. Pir-i Reis'in el yazısı ile yazmış olduğu kitap, padişaha sunduğu raporlar vardır. Bu yazılar ile haritadaki yazıları karşılaştırılır ve aynı elden çıkıp çıkmadığı tespit edilir. Bunu diğer gezegenlerden gelen diğer benzerlerimizin çektiği resimlerde, kerametlerde, mübârek bir kişinin bir papaza vermesinde aramak, gerçeği gülünç yollardan açıklamaya kalkmaktan başka bir şey değildir.

* Yazarın "Bir Tartışma Bir Gerçek" hikâyesinde zikrettiği Erick Von Danike'nin kitabının orijinal adı: "Erinnerungen an die Zukunft" tur.

“Eğer haritayı Pir-i Reis çizmişse, Amerika'nın, Avustralya'nın ve sayısız küçük adaların varlığından haberdarmış; hatta bunları, en ince ayrıntılarına kadar tanıyormuş, demektir. Bugün tespit edemediğimiz bir yöntemle bu haritayı çizmiş. Bence bilimin başarısı, Avrupalı'nın Yeni Dünya'dan hiç haberi yokken Türkler'in ayrıntılarına kadar bilmiş olduğunu tespittir. Şimdi ise bilim adamı olarak görevimiz Pir-i Reis'in hangi yöntemle bu haritayı çizdiğini araştırmak ve bulmaktır.”⁶¹

Türkler'in bilime ve insanlığa yön veren diğer hizmetlerinden de söz eden Prof. Dr. Pirson, "İnsanları doğuşlarıyla, inançlarıyla suçlamayı tarihe gömelim"⁶² diyerek salonu terk eder.

Hikâyenin konusu, yazarın Almanya'da öğrenci olduğu yıllarda yaşanan bir tartışmadır. Tüm dünyanın Türkler'e bakışını anlatan bu on iki sayfalık küçük hikâyenin, muhtevası oldukça yüklüdür.

Bilim adına yapılan tartışmalarda bile Türk Milleti kabul görmez. Türkler'in hiçbir başarısını, icraatını görmek istemeyen bu insanların gözlerine sanki mil çekilmiştir. Kabul etmek istemedikleri gerçeklerin karşısına çıkardıkları saçma sapan teorilere kendilerinin bile inanmaları mümkün değildir.

Hikâyenin başında tarafsız bir bakış açısıyla konuyu yediren yazar, sonuç bölümünde düşüncelerini Prof. Dr. Ditrich Pirson'a söyletmiştir. Mehmet Niyazi'nin MOXBURG Üniversitesi'nde danışman hocası olan Prof. Dr. Pirson, Türkler'i yakından tanımakta ve taktir etmektedir. Yazarın Prof. Dr. Pirson'a söylettiği şu sözler hikâyenin ana fikrini oluşturur;

"... Her sokak başında görüp tiksindiğiniz, yaka silktiğiniz bu kurumuş, tirit gibi insanlara bugün bile yaklaşırsak maddi kirinin altında nice soylulukların yattığını görürüz. O soyluluk ki fedakârlık, sadâkat, konuk severlik, düşküne yardım gibi bizlerin pek tanımadığı yüce duyguların bir yumağıdır. İnanınız ki beynine hakim insanını

⁶¹ a.g.e., s. 118

⁶² a.g.e., s. 121

yetiştirebilip, bir kendine gelebilse bu zavallılar, çok şey değişir, bizdeki eksikler bakın nasıl sırtır?..."⁶³

2.2.7. Muayene

"Bayram Hediyesi" kitabının yedinci hikâyesi olan "Muayene" adlı hikâye on sekiz sayfadır. Mekân olarak Almanya'nın seçildiği bu hikâye, 1969 yılının Kasım ayında kaleme alınmıştır.

Hikâyenin vak'ası şöyledir:

Almanya'da iktisat doktorası yapan bir Türk genci ve karısı, bir pazar günü dinlenmeye çalışırken kapı çalınır. İlk önce açmak istemezler; fakat zile ısrarlı ısrarlı basılması onları telaşlandırır ve kapıyı açmak zorunda kalırlar.

Gelenler tanımadıkları iki kişidir. Bakışları ürkek olan olan bu adamların kılık kıyafetlerinden köylü oldukları bellidir. Onları içeriye alan İktisatçı, niye geldiklerini anlamamıştır. Karısının ikram ettiği çayı yudumlarırken, onlara ziyaretlerinin sebebini sorar. Birbirlerini süzen adamlar, konuşmakta oldukça zorlanır. Biraz yaşlı olanı, onu pazar günü rahatsız etmek istemediklerini; fakat arkadaşlarının çoluk çocuğundan ayrı öldüğünü söyler.

İktisatçı söylenenlerden hiçbir şey anlamamıştır. Kendisi ile, konu arasında bağlantı kuramaz. Gelenleri biraz daha konuşturarak işin aslını anlar. Almanya'ya işçi olarak gelen bu köylüler; kendileri gibi Türk olan İktisatçı'nın doktora yaptığını duymuşlar; fakat bu doktoranın tıp doktorluğu ile ilgisi olmadığını düşünememişlerdir. Dertleri arkadaşları Emin'in rahatsızlığıdır. Alman doktorların kendisiyle ilgilenmediklerini düşünen Emin, ısrarla kendi memleketlisi olan bir doktor istemektedir.

İktisatçı, yaptığı doktoranın tıpla alakalı olmadığını onlara anlatmaya çalışır. Hastalarına şifalar diler ve doktorun verdiği ilaçları kullanmasını söyler. Dışarıda çok kar yağmaktadır. Hastanın bulunduğu yere gidip gelmesi tüm gününü alacaktır. Üstelik anlamadığı bir konu üzerinde onlara yardımcı olamaz. Köylülere karın dinmesini, daha sonra yola çıkmalarını söyler. Fakat onlar hastanın "başında bulunalım"⁶⁴ diyerek ayrılırlar. Ayrılırken ikisinin bakışları da kederlidir. Selim'in Emin'den çok, onların hallerine üzülen İktisatçı, uzun uzun arkalarından bakar.

⁶³ a.g.e., s. 120

⁶⁴ a.g.e., s. 127

Sabahın erken saatlerinde yaşadığı bu olayı, eşiyile sohbet ederek unutan İktisatçı, tam öğle yemeğini yerken zil tekrar çalınır. Gelenler yine o köylülerdir. Soğuktan ikisi de buz kesmiştir. Doktor olmadığını söyledikleri halde ikna olmayan Emin, ille de İktisatçı'yı görmek istemektedir. Onları içeriye alan İktisatçı "merhamet et"⁶⁵ demelerine dayanamaz ve hazırlanmaya başlar.

Hazırlanırken "ne yapabilirim" diye düşünür ve aklına aniden bir şeytanlık gelir. Hukuk doktorası yapan arkadaşına telefon açarak, bir dinleme aleti alıp gelmesini söyler. Yurtta kalan arkadaşı dinleme aletini kolayca bulabilecektir. İktisatçı'nın oturduğu şehirde tanıdık bir doktor yoktur. Böyle bir oyun belki diğerlerini ikna etmeye yetecektir.

Bir müddet sonra Ayhan gelir. Kendisini doktor rolüne iyice alıştıran Ayhan, İktisatçı ile göz göze gelip gülmemeye çalışır. Ayhan midesinden rahatsızdır. Bu yüzden yol boyunca köylülerin mide ile ilgili sorularına mantıklı cevaplar verebilir.

İşçilerin yaşadıkları mekâna geldiklerinde oldukça bakımsız olduklarını görürler. Küçük odaya doluşan bu Türk işçileri sigara dumanları, ekmek kırıntıları, yemek artıkları, bulaşık çay bardakları arasında yaşamaya çalışırlar. Hasta ise sigara dumanlarının arasında boğulacak gibi öksürmektedir.

Ayhan etrafı toplamalarını söyleyerek dışarı çıkar. Doktor gelmeden bunların halledilmesi gerektiğini sert bir ifade ile söylemiştir. İçeriye girdiklerinde etrafın çarçabuk toparlandığı görürler. Ayhan dinleme cihazını çantadan çıkararak hastayı muayene eder. Sürekli öksüren hasta, derdini anlatmaya başlar. Altı yıldır orada olduğunu, Almanya'nın suları çürük olduğu için üç yıl kadar önce karnının şiddetle ağrıdığını, uzun süre buna dayandığını belirtir. Doktorların böbreklerinde taş olduğunu söylemesi üzerine ameliyat olduğunu anlatan Emin, ameliyattan sonra da sağlığına kavuşamamıştır. Tekrar muayeneye gittiğinde doktor üşüttüğünü söyleyerek bir yığın ilaç verir.

Emin verilen ilaçları doktora güvenmediğinden kullanmamaktadır. Ayhan, ilaçların prospektüslerini teker teker okur. Kendisi de reçete yazsa yine onları vereceğini söyler ve ilaç kutularının üstüne kullanım şekillerini Türkçe olarak yazar. Hastanın yiyip içeceklerini de not ederek, elini yüzünü yıkattırır. Dilinin altındaki ince zar tabakasını da kazıyıp atmasını söyler. Bunları itina ile yerine getiren Emin

⁶⁵ a.g.e., s. 128

rahatlamıştır. Ayhan odada sigara içmemelerini, içseler bile yatmadan önce mutlaka havalandırmalarını söyleyip dış kapıya doğru yürür. İşçilerin hepsi Ayhan'ın anlayışlı bir doktor olduğunda hem fikirdirler. "Allah razı olsun"⁶⁶ diyerek Ayhan ve İktisatçı'yı uğurlarlar.

Mehmet Niyazi Özdemir'in Almanya'daki öğrencilik yıllarında yaşadığı bu olay, halkımızın akademisyenlere bakışını gösterir. Hikâye boyunca gurbet, tüm kahramanlara acılığını duyurur. Pazar günü hiçbir şey yapmak istemeyen İktisatçı, memleketi üzerine kurduğu hayallerde derinleşirken, ondan medet uman hemşehrilerine yardım eder. Hikâyedeki tüm şahıslar gurbetçidir. Vatanlarından, ailelerinden uzak olan bu insanların yürekleri adeta dağlanmıştır. Okumuş veya cahil olmaları onların bu buruk duyguları yaşamalarına engel olmaz. Kimi ekmek parası kazanmak, kimi tahsilini ilerletmek için Almanya'dadır. İktisatçı bu cahil insanlara bir türlü doktor olmadığını anlatamaz. Başvurduğu oyun ise, hemşehriye olan inanç ve güvenle maksadına ulaşır.

Sade bir dil, açık bir üslûpla kaleme alınan bu hikâyede Ayhan, Mehmet Niyazi'dir. Yaşanmış bir olaydan kurgulanan hikâyede anlatıcı ise İktisatçı'dır. Kendilerini yalnız hisseden bu insanların üzerinde tabiat çok etkilidir. Lapa lapa yağan kar, beyazlığı ve soğukluğu ile gurbetin tüm hışmını onlara duyurur.

2.2.8. Hildegard

Mehmet Niyazi'nin otuz beş sayfalık bu hikâyesi "İki Dünya Arasında" romanının çekirdeğidir. "İki Dünya Arasında" romanındaki Ayhan, bu hikâyede Zekai olarak karşımıza çıkar.

Çevrenin tasviri ile başlayan hikâyenin vak'ası şöyledir:

Almanya'da öğrenci olan Zekai aylardan beri durgundur. Gurbet tüm acılığı ile içine çöktüğü için ayakları onu bir birahaneye yönlendirir. Orada kendisi gibi Almanya'da öğrenci olan bir arkadaşıyla karşılaşır. Uzun zamandır görüşemeyen bu gençler dertleşmeye başlarlar. Biralarını yudumlayıp sigaralarını tütürürken Zekai'nin anlattığı Hildegard'dır. Yüreğinde yaşadığı bu büyük aşk macerasını uzun uzun anlatan Zekai, çok mutsuzdur.

Hikâye boyunca ayrıntısıyla anlatılan bu aşk; din ve milliyet farklılıkları, ailelere karşı olan sorumluluklar nedeniyle vuslatla sonuçlanmaz. İç tasvirlerin ve ruh

⁶⁶ a.g.e., s. 134

tahlillerinin oluşturduğu paragraflar boyunca konuşan hep Zekai'dir. Arada bir arkadaşının yaptığı yorumları bile dinlemek istemeyen Zekai'nin Hildegard'a yazdığı mektubu postalamak için birahaneyi terk etmesiyle hikâye sona erer.

Mehmet Niyazi'nin deneme olarak yazdığı bu hikâyesi onun romana geçmek için attığı adımlardan biridir. Hikâye boyunca konuşan bir şahıs vardır. Yaşanan olaylar ise sadece anlatıcının penceresinden okuyucuya verilir. "Hildegard" hikâyesi daha çok günlüğü hatırlatır. Diyalogların ve şahısların ihmal edildiği hikâyeye, sadece " İki Dünya Arasında" romanının taslak metni diyebiliriz. Mehmet Niyazi, yaşadıklarını kaleme alarak başladığı bu amatör hikâyelerinden sonra usta romanlarına geçiş yapmıştır.

2.2.9. Lüglüp İlyas

Mehmet Niyazi'nin "Lüglüp İlyas" hikâyesi küçük bir ilçede yaşayan (büyük bir ihtimalle Sakarya'nın Akyazı ilçesi) İlyas'ın hayatının dönüm noktasını anlatır. Hikâyede anlatıcı yazardır. Mehmet Niyazi'nin amacı bu hikâyede olayı anlatmak değil, daha çok olayların iç yüzlerini göstermektir.

Hikâyenin vak'ası şöyledir;

Küçük bir ilçede yaşayan İlyas, sıradan bir Anadolu insanıdır. Her gün her köşe başında rastlanabilecek tiplerden biridir.

Karısı ve iki çocuğu ile köhne bir evde yaşayan İlyas'ın mesleğinin ne olduğu ilçe halkınca tartışma konusudur. Her işle uğraşan bu bakımsız insan; fotör tamir eder, fotoğraf çeker, lastik yamar. Tamir işlerini yaptığı barakası İlyas'ın bütün dünyasıdır; dışarıda güneşin doğup batması, harp-darp olması, merhametsizliğin hat safhaya ulaşması, insanların birbirini yemesi, ahlâksızlığın toplumun iliklerine kadar işlemesi, İlyas'ın umursamadığı şeylerdir. O sabah namazından sonra besmeleyle dükkanının kapısını açar. Ceketini arka taraftaki hurda yığının üzerine savurur ve çalışmaya başlar. İlyas hiç durmaz; fakat işlerini de bir türlü bitiremez; somun eğeler, petrol lambası tamir eder, huni lehimler. İşini bitirip rahat bir nefes almak bir yana daha tükenmez bir gayret içinde olamamanın ıstırap duyar.

Bu tipik Anadolu insanı, öğle namazından sonra dörtte bir ekmekle yüz gram helva alıp barakasına gider. Tozlu tezgahın üzerinde küçük bir yer aralayarak yemeğe

başlar. Yemeğinin ardından hemen işine koyulan İlyas, kendini öyle işine verir ki; dışarıdaki hiçbir sesi duymaz.

Akşam ezanı yaklaşınca abdestini alıp ezanı bekler. Ortalık koyulaştıkça onu bir gariplik sarar. Namazdan sonra iki ekmeği selenin arkasına tutturur ve motosikletinin üstüne atlayıp eve doğru yol alır.

Evi de dükkanı gibi bakımsız olan İlyas, sadece karısı ve çocuklarına baktıkça gözleri mutlulukla dolar. Çocuklarına ayrı bir düşkünlüğü olan bu baba ,onlara şerefli bir hayat yaşatmak ve toz kondurmamak için elinden geleni yapar. Kendisine takılan "Lüglüp" lakabına oldukça içerleyen İlyas, gelecekte bu lakaptan çocuklarının da etkileneceği düşündükçe mutsuz olur. "Lüglüp"ten ne kastedildiğini bilen olmadığı halde; İlyas bu lakaptan ayrı anılmaz.

Düşünceleri günden güne çoğalır. Gittikçe yalnızlaşan, ayrı bir alemdeymiş gibi görünen İlyas, kendine gelince iyice yaşantısını gözden geçirir, üzölmeye bir anlam veremez. Elinden geldiği kadar Allah'a kulluk görevini yerine getirmektedir. Bilerek kimsenin hakkını yememiş , çok zor geçinse de bir alacaklısı gelip kapısını çalmamıştır. Çocuklarına temiz lekesiz bir şeref bırakacağına inandıkça gururlu bir sevinç duyar. Fakat "Lüglüp" lakabı bu sevince gölge düşürmektedir.

Bir pazar sabahı yüzünü yıkarken aynaya baktığında kendini ihtiyarlamış görür. O zamana kadar saçındaki aklar, kırışiklar dikkatini çekmemiştir. Çayını yudumlararken kara kara düşünmeye başlar. Ölümün yaklaştığını hissetmektedir. Evi de dükkanı da harabedir. Karısını çocuklarını düşünür. O ölürse çok zor durumda kalacaklardır. Onların perişan olmaması için uzun bir hesap kitap yapar. Elinde avucunda beş kuruş para yoktur. Fakat vicdanı rahattır. Babasından ona hiçbir şey kalmamış, namusu vurgunculuğa elvermediğinden büyük kazançlara konamamıştır. İyice düşündükten sonra imamın kefilliği ile dükkana bir miktar mal almaya karar verir.

Öğle namazından çıkınca utana sıklıla imama kendisine kefil olmasını teklif eder. İmam kabul etmiştir. Yüreği farklı bir sevinçle dolar. Motosikletinin pedalına basarken kuş gibi kanatlandığını hisseder. Evde de çok mutludur. Karısı ve çocukları ona daha güzel görünür. Kendini yepyeni bir hayatın eşğinde hissetmektedir. Bu duygularla sabahı zor eden İlyas , ertesi gün imamın kefilliği ile dükkana birkaç pompa, iki kadro, yarım düzine iç ve dış lastik, üç cant, birkaç pedal alır. Hepsini omuzlayıp dükkanına getirir.

Lüglüp İlyas, o güne kadar yapmadığı şekilde dükkanını temizler, düzene sokmaya çalışır. Yeni aldığı malları yeterince görünebilmeleri için nasıl yerleştireceğini bilemez. Birkaç tanesini tavana asıp sallandırır. Diğerlerini ise tezgahın önüne dizer. Camları bile silen İlyas, dışarıya çıkıp çıkıp dükkanını seyrederek. Gözüne kötü görünen yerleri hemen değiştirir. Öğleye doğru işi bitmiştir.

İlyas alışkanlığı olmadığı halde, sandalyesini dükkanın önüne çıkararak oturur. Borcunu ödeyip, işini daha çok büyütme, yeni mallar almayı düşünmektedir. Yine çekiciyle geçecek, alışverişten elde ettiği kârla ya dükkanını büyütecek ya da başka bir iş yapacaktır.

Dalgınlığı oradan geçen berber Ali'nin dikkatini çeker. Berber Ali yılışık, ölçsüz bir adamdır. İlyas'a neden o kadar dalgın olduğunu sorar. İlyas'ın sevinci yüzünden okunmaktadır. Dalgınlığına sebep olan hayalini, berber Ali'nin anlamamasına şaşırır. Berber Ali ısrarla sorusunu yineler. Lüglüp İlyas, bir sigara yakar ve başıyla camekâni işaret ederek;

"Nasıl Ali bayağı artırdım mı?"⁶⁷ diye sorar.

Berber Ali camekânda olanların farkında değildir. Bıyık altından gülümseyerek dükkanına doğru ilerler.

Akşama kadar, her gelen giden "Bayağı arttırmışsın Lüglüp İlyas!" diye dalga geçer. Herkes alaylı bir gülümsemeyle karışık "Arttır!" demektedir.

İlyas o gün akşama kadar ne lastik yamayabilir, ne de başka bir iş yapabilir. Kimseyle takışmak istemediğinden söylenenlere cevap vermez.

Ertesi gün ve daha sonraki günler, ilçe "Bayağı arttırmışsın!" tekerlenmesiyle çalkalanmaya başlar. Dükkanlar bununla açılır, bununla kapanır. "Arttır!" diye bağırarak için Lüglüp İlyas'ı görmek gerekmez, bir başkasına takılmak veya yapılan işi küçümsemek için kullanılır.

Gün geçtikçe işin içinden çıkamayacağını anlayan İlyas, iki hafta dükkanını açmaz, ortalıkta görünmemeye çalışır.

Dükkanın kapalı olması ayrı bir dedikodu, hatta alay konusu olur. Oradan geçenler "Gerçekten arttırmış, paraya ihtiyacı kalmamış." diyerek gülümserler. İlçenin muzipleri onunla ilgili hikâyeler uydurur; kadınlarla İstanbul'da para yediğine dair fıkralar anlatılır. Berber Ali de kahvede İlyas'ın tavırlarını taklit eder.

⁶⁷ a.g.e., s. 189

İlyas, çoluk çocuğunun geçimini sağlamak; borcunu ödemek için dükkanını açmak zorunda kalır. Kimseye görünmemek için gün ağarmadan dükkanına gelir. Fakat ortalık ışıdıkça aynı sesler yükselir. O sesleri duymak istemediğinden, dükkanın kapısını kapatır. Gelip onu yakalayan çılgınlardan silkinerek tekrar düşüncelere dalar; sigarayı sigaraya ekler. Gözyaşları ise hiç durmaz.

En sonunda "Bu işi kökünden kazımalıyım." diye içinden geçirir. Oradan göç etmeye karar vermiştir. Borcunu da postayla gönderecektir.

Günlerce kapıyı açmaz; sabah karanlığında girdiği dükkanından, akşam karanlığında çıkar. Elindeki çekiçle durmadan çalışır. Çekiç seslerini duyanlar kapıyı zorlar; açılmayınca "Arttır! Lüğlöp!" deyip giderler. İlyas sözleri işitince çekicini daha hınçla sallar, ilçeden taşınmakla onlardan öç alacağına inanır.

Birkaç gün uğraştıktan sonra üç tekerlekli bir araba yapar. Zaten az olan eşyalarını yaptığı araba alacaktır. Dükkanının kapısını kilitlerken gözyaşları durmaz. Yolda, metanetli olmanın gereğine inanarak evine yönelir.

Akşamüstü İlyas bir araba ile kapıya dayanınca, zavallı kadın ne yapacağını bilemez. Kadıncağz hıçkırıklar içinde eşyalarını toplarken "emeklerim, emeklerim" diye söylenir. Akşam olmadan eşyayı arabaya yüklerler. Lüğlöp İlyas evin içini gözden geçirirken, ağlamamak için kendini zor tutar. Karanlık daha fazla bastırmadan gündüz gözüyle dükkanını son kere görmek istemektedir. Çocuklarını ve karısını arabanın üstüne oturtur, kendisi motosiklete biner. Gözyaşlarını gizlemek için fotörünü iyice indirir.

İlyas dükkanının önüne geldiğinde arabayı yavaşlatır. Oradan geçen Hasan Efendi, Lüğlöp İlyas'ın çoluk çocuğunu ile denize gittiğini zannederek;

"Gerçekten bayağı arttırmış!" der.

Mehmet Niyazi Özdemir'in bu hikâyesinde, hayatını daha iyi sürdürmek için kendi çapında gayret gösteren bir insanın trajedisi verilir. Kendisine takılan lakaptan rahatsız olan İlyas, istemeden başka bir lakabı da adına ekler.

Hikâyede küçük yerleşim birimlerinde her şeyin önüne geçen dedikodunun insan hayatına olumsuz etkisi vurgulanır. Bir aileyi göçe zorlayan söylentiler, kulaktan kulağa yayılarak, söylentiye muhatap olan kişileri buhrana sürükler. Yazar, geniş tasvirlerle kahramanların ruh hallerini başarılı bir şekilde anlatmıştır.

2.2.10. Ninem'in Bekleyişi

"Bayram Hediyesi" kitabının son hikâyesi olan "Ninem'in Bekleyişi" hikâyesi yazarın çocukluğundaki derin bir anının tahkiyelendirilişidir.

"Yazılamamış Destanlar" romanında Topal Ali'nin karısı olan Ayşe, bu hikâyede "Nine" olarak karşımıza çıkar. Yazarın ninesi olan Ayşe, oğlu Süleyman'ın Balkan Savaşı'ndan dönüşünü bekler. Yıllar birbirini kovalamasına rağmen Süleyman'ın şehit düştüğüne inanmayan Nine, son nefesine kadar bu bekleyiştten vazgeçmez.

Nine, torunu Mehmet Niyazi'ye (yazar) sürekli Süleyman'ı anlatır. Küçük Mehmet, babasından iki yaş büyük olan amcası Süleyman'ı her yönüyle ezberler. Nine de torunu da her gece rüyalarında Süleyman'ı görür.

Mehmet, ilkokulda okuduğu yıllarda Nine eline ikinci bastonu almak zorunda kalır. Artık eskisi gibi kırlarda, bayırlarda dolaşamaz. Günden güne takatten düşmektedir. Akşamları torununa öğretmeninden öğrendiklerini anlatır. Sık sık "Esirler hakkında bir şey söylemedi mi?"⁶⁸ diye sorar.

Küçük Mehmet'i "Kaymakam" diye çağırın Nine; ilçede ortaokul olmadığı için, Mehmet'in İstanbul'a gitmesine zor alışır. Mehmet de bu durumdan muzdariptir. Tatilleri dört gözle bekleyen Mehmet, kendini köye zor atar. Ninesi'ne görünmeden eve girmek ve boynuna atlamak en sevdiği şeylerdendir. Bu durum Mehmet lise son sınıfa gelinceye kadar devam eder. Nine'de değişmeyen tek şey oğlu Süleyman'ı bekleyiştir. Her gördüğüne "Esirlerden bir haber yok mu?" diye soran Nine'yi hasretlik tüketmiştir.

Mehmet bir gün acele köye çağırılır. Sadece ninesinin ağır hasta olduğunu öğrenebilmiştir. Ailesi o zamana kadar onu tedirgin edecek bir haber göndermediği için telaşlanır. Yıllardan beri gidip geldiği yolların ne kadar sürdüğünü bilmesine rağmen sık sık muavine sorar. Yol boyunca Nine'sinin dizinin dibinde geçirdiği günleri, kendisine anlattıklarını düşünür. Evlerinin görüldüğü dönemece geldiğinde içgüdüyle her zamanki gibi salonun penceresine bakar. Fakat Nine'si görünmemektedir. İçinde bir felaketle yüz yüze gelmenin kuşkusuyla koşmaya başlar. Köprüden avluya geçerken babasının Kur'an okuyan sesini duyar. İçeriye girdiğinde ise konu komşunun Nine'sinin başında "Yasin" okuduğunu görür. Kapının önünde dikilir, ne yapacağını bilemez. Babası başıyla yanına oturmasına işaret eder.

⁶⁸ a.g.e., s. 200

Dizlerinin üstüne çöken Mehmet, yaşlı gözleriyle Nine'sine bakar; buruşuk, solgun yüzü dünyaya yabancı bir güzelliğin içinde bazen çırpınır, bazen durulur. Aralık olan dudakları çıkacağı sonsuz yolculuğun vedalaşmasını sabırla uzatıyormuş gibidir. Derin derin solur; hırıltılı, boğuk sesler çıkarır. Mehmet ona baktıkça derin bir hüznü duyar.

Nine, birkaç mırıltının arasında başını hafifçe yana çevirerek gözlerini açar. Bakışları bulanıktır. Bir iki soluduktan sonra zor anlaşılır bir şekilde fısıldar:

"Kaymakam, senin kulağın deliktir. Esir..."⁶⁹ diyebilir ve ebedî aleme göç eder.

Mehmet Niyazi Özdemir, yıllar sonra hiç aklından çıkaramadığı bu hatırasını tahkiyelendirmiştir. Yazar yaşadıklarını, dinlediklerini kaleme alarak adeta ailesine ve anılarına olan yükümlülüğünü yerine getirir. Onun her yazdığı tahkiyeli eserde, kendisinde iz bırakan anılardan kıvrıntılar bulunur.

II. HİKÂYELERE TEMATİK BAKIŞ

Yazı hayatına hikâye ile başlayan Mehmet Niyazi Özdemir'in hikâyelerindeki konular çeşitlilik gösterir. Her hikâyesinde farklı bir temayı işleyen yazar, gurbet, cahillik, ıstırap, yükselme hırsı, bağımsızlık, köylüler ve sorunları, yanlış anlaşılma, hastalık ve dolandırıcılık üzerinde yoğunlaşır. Sadece "Hildegard" adlı hikâyede sevgiliye duyulan aşkı anlatan Mehmet Niyazi Özdemir, diğer hikâyelerinde bireyden topluma yönelir. Aşkı anlatır görünen hikâyesinde bile, gizli bir kitlesel sorun ele alınmaktadır. Hikâyelerin üzerinde en çok durulan konuları beş başlık altında toplayabiliriz:

a. Gurbet:

Uzun yıllar yurt dışında yaşayan Mehmet Niyazi Özdemir, memleketine olan özlemini tahkiyeli eserlerinde gözler önüne serer. Dilini, kültürünü bilmediği toplumda kahramanlar kendilerini yalnız hissederler. Her yer, her şey onlara yabancıdır. Sık sık memleketleri üzerine kurduğu hayallerde derinleşen şahıslar, kendileri gibi o ülkede gurbetçi olan hemşehrilerine sığınmayı tek çare görürler.

"Muayene" hikâyesindeki İktisatçı ve Ayhan Almanya'da öğrencidir. Kendisini dost kabul eden Türk işçilere yardım eden bu gençler, yalnızlıklarını paylaşacak kişilere

⁶⁹ a.g.e., s. 217

adeta baba şefkati ile yaklaşrlar. "Hildegard" hikâyesinde ise Zekai ve arkadaşı gurbetin tüm hüznünü yaşarken kendilerini birahaneye atar. Biralarını yudumlayarak içinde buldukları durumdan kurtulmaya çalışrlar. Bu hikâyedeki şahıslar, Almanya'da öğrenim gören veya ekmek parası kazanan insanlardır.

b. Fakirlik:

Mehmet Niyazi Özdemir'in hikâyelerinin çoğu bir olayın veya kişinin dramatizesi üzerine kuruludur. Sosyal konulara duyarlı olan yazar, hayatın gerçek yönlerini hikâyelerinde mercek altına alır. Bu hikâyelerde zaman zaman fakirlik, sefâlet, açlık, çaresizlik ve bunların insan üzerindeki olumsuz etkisinden söz edilir. Örneğin "Çavuş'un Karısı" hikâyesinde, hasta olan kadının parasızlık yüzünden tedavi edilemediği vurgulanır. "Geç Bey'im" hikâyesinde ise; parasız olduğu için dolandırıcılık yapan köylünün trajedisi ile karşılaşırız. "Lüglüp İlyas" hikâyesinde iki kuruşu bir araya getiremeyen İlyas'ın hali içler acısıdır.

c. Köy:

Hayatı köy ve şehir arasında geçen Mehmet Niyazi Özdemir, tahkiyeli eserlerinin birçoğunda köye ve köylünün sorunlarına yer vermiştir. Akyazı ilçesinin Boztepe Köyü, Süpren Köyü, Yerlak Köyü onun hikâyelerinde dağı, tepesi, kırları, bahçeleri, suları ile işlenir.

Yazar, köyü her zaman açlık ve sefaletin yaşandığı yer olarak tasvir etmez. Hikâyelerde, zaman zaman şehirde yaşayan kahramanlar köylerinin mis kokulu havasını teneffüs etmek ister. Köydeki yakınlarını özleyen şehirliler, buz gibi pınar sularından bir tas içmek için tatilleri gözler. "Çavuş'un Karısı", "Muayene" ve "Ninem'in Bekleyişi" adlı hikâyelerde şahıslar köylerinin hasretiyle yanıp tutuşurlar.

Bütün bunlar gösteriyor ki, şehirlerin sıkıcı havasından bunalan insanlar mutlu değildir. Bu düşünce, Endülüslü düşünür İbn-i Tufeyli'nin (Haybin Yakzan'ın Macerası) ile 18.Yüzyıl düşünürlerinden Jan Jack Rousseau'nun Emile'inde ortaya atılıp savunulmuş, onları takip eden romantiklerce de benimsenmiştir. Mehmet Niyazi Özdemir'in doğaya ve köye bakışında da bu düşünceden etkiler olduğu düşünülebilir.

d. Cahillik:

Mehmet Niyazi'nin hikâyelerinde öğrenci olarak görmediğimiz şahıslar – Bir Tartışma ve Bir Gerçek hikâyesi hariç - genellikle cahil kesimlerden oluşur. Hayatına köyde başlayan ve yine köyde devam ettiren bu tipler dünyadaki gelişmelerin tümünden habersizdir.

Cahillik, sadece köyde yaşayan tipler üzerinde işlenmez. Almanya'da yaşayan işçiler; şehir'in ortasında alafrağa geçinen şahıslar da cahildir. Yazar; onların durumlarını yürek acıtacak tasvirler yaparak anlatır.

e. Yükselme İhtirası:

Yazar, elindekini değerlendirmeyip, gayrimeşru yollardan zengin olma peşinde koşanları mizahsen bir üslûpla hikâyelerinde anlatır. "Nasır İlacı" hikâyesinde Bakkal Hasan, "Geç Bey'im" hikâyesindeki Hüsnü, "Rıfkı Bey'in Bir Günü" hikâyesindeki Rıfkı, "Lüglüp İlyas" hikâyesindeki İlyas hep bu tiplerdir. Hırsları yüzünden düştükleri zor duruma okuyucu hiç üzülmez. Hatta zaman zaman "ona ders oldu" görüşündedir. Yazar, kanaatkâr olmayı, düşman olmadan, üstü kapalı olarak eleştirir.

III. HİKÂYELERDE ŞAHIS KADROSU:

Mehmet Niyazi'nin romanlarında geniş olan şahıs kadrosu, hikâyelerinde oldukça dardır. Merkez kişi, hikâyenin adı ile doğru orantılıdır. Vakanın onların etrafında geliştiği söylenebilir.

Hikâyelerde sıradan Anadolu insanı görülebildiği gibi, ilginç tiplere de rastlanır. "Bir Tartışma ve Bir Gerçek" hikâyesindeki akademisyenler ilginç tiplerdendir. Bazıları zekaları ile çevresini etkilerken "Muayene", bazıları, içinde buldukları zor durumdan yine zekası ile kurtulur. "Geç Bey'im!.."

Mehmet Niyazi'nin hikâyelerindeki şahısların büyük çoğunluğu köylü, bazıları da şehirlidir. Şehirli ve köylülerin birlikte alındığı hikâyelerde, şahısların arasındaki psikolojik ve sosyal tezatlık bariz bir şekilde işlenir. Şehirde yaşayanların bir kısmı zengin, orta yaşlı ve şık görünümlü iken, köyde yaşayanlar sosyal açıdan ezik durumdadır. Orta tabakaya mensup olanların birçoğu da hayatın acılarıyla yüz yüze gelen tiplerdir.

Yazar, kendi hayatından kesitler sunduğu hikâyelerinde "Çavuş'un Karısı, Bir Tartışma ve Bir Gerçek, Nasır İlacı, Hildegard, Nine'min Bekleyişi" yaşadığı olayları içinde bulunduğu ruh haline göre anlatır.

Mehmet Niyazi Özdemir'in hikâyelerindeki şahısların "Çavuş'un Karısı, Geç Bey'im!.."de çiftçi, "Rıfkı Bey'in Bir Günü, Nasır İlacı, Lüglüp İlyas"ta esnaf, "Bir Tartışma ve Bir Gerçek, Muayene, Hildegard, Nine'min Bekleyişi"nde öğrenci olanları ağırlıktadır.

Yazarın hikâyelerinde erkek şahıslar daima ön plandadır. Kadın şahıslara fazla yer vermeyen yazar, onları tipik Anadolu kadını olarak ele alır. Genellikle fedakâr anne olan kadınların yüreği, çocukları için çarpar. Bu kadınlar tutumlu, erkeğine bağlı, hassas ve duygulu tiplerdir. Sadece "Hildegard" hikâyesinde yabancı bir genç kızın, (Alman) merkez kahramanı etkilediğini görürüz. Din ve milliyet farklılıkları, ailelere karşı olan sorumluluk dolayısıyla bu aşk vuslatla sonuçlanamaz. Diğer hikâyelerde ise hep geri planda ele alınan kadın, eğer şehirliyse suya sabuna dokunmayan bir tiptir. Köyde yaşayan bir Anadolu kadını ise, çilelerle yoğrulmuş bir hayatı sürdürür.

Yazar, genellikle yaşadığı, ilginç bulduğu ve yıllarca beyninin bir köşesinde sakladığı anıları işler. Bu anılardan oluşan hikâyelerde de merkez şahıslar hep erkektir. Orta yaşlı olanlar esnaf ve çiftçi, genç olanlar ise öğrencidir. Olaylar üzerinde - Hildegard hikâyesi hariç - yine erkekler etkilidir. Kadınlar sanki erkeğin yanındaki rolünü tamamlamak için olaylar dizisinde yer almış görüntüsü verirler.

IV. HİKÂYELERDE ZAMAN

Mehmet Niyazi Özdemir'in hikâyelerinde sosyal, psikolojik ve tarihî zaman belli değildir. Sadece bir iki hikâyede aradan geçen yılların insanları değiştirdiği, özellikle yaşlandırdığı ve çöktirdiği üzerinde durulur. "Ninem'in Bekleyişi, Hildegard".

Mehmet Niyazi, gözleme dayandırdığı tüm hikâyelerinde yaşadığı dönemi yansıtmıştır. "Nine'min Bekleyişi" hikâyesindeki zaman yazarın orta okul ve lise yıllarıdır. "Çavuş'un Karısı" hikâyesinde yazar, Hukuk Fakültesi'nde öğrencidir. "Hildegard" hikâyesi ise Mehmet Niyazi'nin Almanya'da doktora yaptığı yıllardaki bir aşkı anlatır. (1968-1970) Bu hikâyelerde yazar, çevresindeki olaylardan, yaşadıklarından ve tanıdığı tiplerden yararlanmıştır. "Bir Tartışma ve Bir Gerçek" hikâyesi yazarın çevresini nasıl gözlemlediğini bize en iyi anlatan hikâyedir.

Hikâyelerde kronolojik zaman esastır. Zaman zaman geri dönüşlerle pekiştirilen hikâyelerde "Hildegard, Nine'min Bekleyişi" hatırlanan zamanın, içinde bulunulan zamanla ilişkisi vurgulanır. Genelde bir veya bir kaç günü anlatan hikâyelerde ise sosyal bir sorun ortaya konulmaya çalışılır. "Çavuş'un Karısı, Rıfki Bey'in Bir Günü, Geç Bey'im , Nasır İlacı, Bir Tartışma ve Bir Gerçek, Bayram Hediyesi". En uzun zaman dilimini anlatan hikâye ise -yaklaşık sekiz yıl- "Nine'min Bekleyişi"dir. Mehmet Niyazi Özdemir'in en can alıcı hikâyesi ise, kitaba adını veren "Bayram Hediyesi"dir. Azerbaycan'da 1917 yılında yaşanan bir olayı anlatan hikâye, gerçek bir trajedidir. Yazar, yaşanan bu Rus zulmünü "Ölüm Daha Güzeldi" romanında daha geniş çaplı olarak okuyucuya iletir.

Mehmet Niyazi, öğrencilik yıllarına ait ve kendi gördüğünü sezdirenen hikâyeler yazmıştır. Vak'aları genelde olup bittikten sonra değil, oluş halinde verdiği için hepsine de gündelik (aktüel) hava katmayı bilmiştir.

V. HİKÂYELERDE MEKÂN

Mehmet Niyazi'nin hikâyelerinin konusunun geçtiği mekânlar genellikle hayatının bir bölümünü geçirdiği yerlerdir. Sadece "Bayram Hediyesi" hikâyesinde Dr. Bay Mirza Hayat'ın kendisine anlattığı yerleri tasvir eder. "Çavuş'un Karısı ve Ninem'in Bekleyişi" hikâyelerinde mekân Mehmet Niyazi'nin memleketi olan Sakarya'nın Akyazı ilçesinin Boztepe Köyü'dür. Yazar, eski adı Beldibi olan bu köyün dağlarını, kırlarını, bayırlarını realist bakış açısıyla tasvir eder. "Geç Bey'im" hikâyesindeki Süpren Köyü'ne ise Mehmet Niyazi çeşitli vesilelerle gidip gelmiştir. Sadece ilçede geçtiği belirtilen, isim verilmeyen hikâyeleri, İstanbul'a yakınlığı dolayısıyla Akyazı ilçesi olarak değerlendirebiliriz. "Nasır İlacı ve Lüglüp İlyas" hikâyelerinin geçtiği mekân küçük bir ilçedir. "Nasır İlacı" hikâyesindeki Bakkal Hasan alışveriş için İstanbul'a gidip gelir. Zaten hikâye küçük bir ilçede yaşayan Bakkal Hasan'ın İstanbul'un keşmekeşinde dolandırılışını anlatır. "Rıfki Bey'in Bir Günü" hikâyesinde ise İstanbul'da yaşayan Rıfki Bey'i sosyal ve psikolojik yönüyle anlatır. Rıfki Bey ve karısı günümüzün sosyete denilen alafranga tipleridir. Mehmet Niyazi, Almanya'da yaklaşık yirmi yıl kadar yaşamıştır. "İki Dünya Arasında" romanının mekânını teşkil eden bu ülke "Hildegard, Muayene, Bir Tartışma ve Bir Gerçek" hikâyelerinde karşımıza çıkar. Bu hikâyelerde Almanya'nın mekân olarak tasvirine yer vermeyen yazar, sadece

havasının ve suyunun kahramanlarında uyandırdığı etkileri tasvir eder. Derin ruh tahlillerinin yapıldığı hikâyelerde mekânın insan üzerindeki rolü büyüktür. Gurbeti tüm acılığıyla yaşayan bu kahramanlar, hayallerini memleketleri olan Türkiye üzerine kurarlar.

Yazar, "Lüglüp İlyas" adlı hikâyesinde, İlyas'ın yaşadığı ilçeden ziyade, onun işyerini ve evini tasvir eder. Bu hikâyenin gelişme bölümünde Lüglüp İlyas'ın iş yeri olan barakanın tasviri oldukça ayrıntılıdır :

"İlyas'ın mesleğinin ne olduğu ilçe halkınca tartışma konusuydu, çünkü onu her gün değişik bir işle meşgul görmek mümkündü, bazen fôtr tamir eder, bazen fotoğraf çeker, lastik yamardı. Çarşının arka sokağında küçük bir barakası vardı. Bu barakanın camından içerisini görmek imkansızdı; yıllardan beri yerleşen, yağmurlarla yoğrulan, güneşle katılaştıran tozlar adeta kör bir zemin meydana getirmişti camın üzerinde. Ancak bir kişinin başını eğerek sığabileceği kapısı yaz günlerinde devamlı yarı açıktı. Uzaktan bakan bir gözde barakanın içi sınırlı bir karanlıktan başka bir şey doğurmazdı. İçerisini doğru-dürüst seçebilmek için kapıdan kafayı uzatmak, kısa bir süre beklemek gerekirdi. Birbiriyle hiç ilgileri olmayan eşyalar hangi mantıkla bir araya getirilmişti kim bilir... Fakat eşyaların hiç birinde ürkeklik, durumunu yadırgama göze çarpmazdı. Paslı bisiklet cantları, eski pedallar, kanlı barsakları andıran yırtık iç lastikleri, birkaç yağlı bidon, hurda haline gelmiş çeşitli motor artıkları, üç-beş yırtık koltuk, bir tanesi her zaman kalıba çekilmiş eski fôtrler, tavana asılmış eski zembil ve süpürgeler, kapının arkasından hiç bir zaman ayrılmayan üç bacaklı şipşak fotoğraf makinası, kömür rengine dönmüş tezgahın üzerinde birkaç ege parçası, sapları çatlak ve küpüleri yumuşmuş çeşit çeşit çekiçler, irili ufaklı bilyeler, somunlar... Ve bir de gıcırtiları dudaklarında donmuş, boynu bükük bir mengene... Derin bir toz bulutunun altında koyun kovuna girerek sonsuz bir uykuya dalıp zamanı kemirmekteler sanki."⁷⁰

⁷⁰ a.g.e., s. 177

Mehmet Niyazi'nin hikâyelerindeki iyimserlik onun hayat felsefesinden kaynaklanır. Belirli bir amaçla yazdığı öykülerinde, toplumun çeşitli dertlerini ele aldığı görülür. Yapıtlarında düşüncelerini çeşitli yönleriyle ortaya koyup savunmaya çalışmamış, yalnızca toplumumuzdaki aksaklıkları göstermeye çalışmıştır.



VI. HİKÂYELERİN GENEL OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ:

Mehmet Niyazi Özdemir'in tek hikâye kitabı olan "Bayram Hediyesi" yazarın deneme mahiyetindeki hikâyelerinden oluşur. Yazar, bu hikâyelerini öğrencilik yıllarında yazmıştır. 1971 yılında, yazarın kuruculuğunu yaptığı Ötüken Yayınevi tarafından yayınlanan "Bayram Hediyesi"nde on hikâye bulunur.

Öğrencilik yıllarında yazdığı bu hikâyelerin birçoğu yazarın hayatından büyük izler taşır. Hikâyelerinde yaşadığı çevreyi, gözlemlediği olayları uzun tasvirlerle anlatan yazarın üslûbu, hikâyelerden sonra yazmaya başladığı romanlarında daha da olgunlaşır.

Mehmet Niyazi, "Rıfki Bey'in Bir Günü", "Bayram Hediyesi", "Bir Tartışma Bir Gerçek" gibi hikâyelerde, toplumun çeşitli derinliklerini ele alır. Aksaklıkları, yanlışları göstermeye çalışır.

Mehmet Niyazi, hikâyelerinde iyimserdir. Bu husus onun hayat felsefesinden kaynaklanmaktadır. Mehmet Niyazi gibi hikâyelerin kahramanları da kimseye düşman olmaz, pek fazla öfkelenmez, kin tutmaz, herkesi sevmek isterler. Bir hayat ve toplum seyircisidirler. Gördüğü, yaşadığı herhangi bir şeyi, bir yerinden tutarak anlatan veya topluma tesir eden şahıslar vardır.

Mehmet Niyazi'nin kendi hayatından kesitler bulabileceğimiz, klâsik olay kurgusuna sahip, tasvirce zengin, bazen romantik bazen de realist bakış açısının hakim olduğu, kimi zaman ilginç, kimi zaman dramatik konuları ihtiva eden hikâyeleri dil ve üslûp yönünden oldukça başarılı hikâyelerdir. Yazar hemen bütün hikâyelerinde yaşadığı yahut şahidi olduğu olayları tahkiyelendirir. Ancak gerek olaylara bakışta ve gerekse karakter yaratmadaki başarısı bu olayları birer hatıra, yaşanmış olay olmaktan çıkarır. Olayları tahkiyelendirirken kullandığı üsluptaki başarısı da hatıraları birer edebî metin haline yükseltmede önemli birer vasıtaadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. MEHMET NİYAZİ ÖZDEMİR'İN DÜŞÜNCE ESERLERİ

3.1. DÜŞÜNCE ESERLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1.1. Millet Ve Türk Milliyetçiliği:

"Millet ve Milliyetçilik" adıyla 1979 yılında yayınlanan eserin genişletilmiş şekli olan "Millet ve Türk Milliyetçiliği" 2000 yılında yine Ötüken Yayınevi'nden çıkmıştır.

Mehmet Niyazi, bu araştırma eserini dostları Ziya Nur Aksun ve Erol Güngör'e ithaf etmiştir.

Ziya Nur Aksun ve Erol Güngör'le, ilk gençlik yıllarında tanışan yazar, eserinde onların da yorumlarına yer vermiştir. Şimdi yerinde rüzgarların estiği "Marmara Kahvesi"nde ettikleri sohbetler, yazarın hayatına büyük anlamlar katmıştır.

"Millet ve Türk Milliyetçiliği " hacim bakımından mütevazı olmasına rağmen, muhteva bakımından oldukça yüklüdür. Eser; kullanılan dil, seçilen kelimeler ve üslûbu ile konuya yeni bir boyut getirmiştir. Bu kitap, unutulmaya yüz tutmuş kimlik kartımızın hayata geçirilişine basamak olacak niteliktedir.

İki yüz on üç sayfadan oluşan kitabı tamtacak olursak; "Millet" kavramı ile başladığımızı görürüz. "Millet" kelimesinin etimolojisi verilerek, milletin oluşması açıklanmış ,diğer sosyal gruplardan farkı ortaya konmuştur. "Millet" kavramını bilimsel verilere dayanarak inceleyen yazar, milletin oluşmasında etkili olan faktörleri maddeler halinde açıklamıştır. Bu maddeler sırasıyla şöyledir;

- 1- Dil ve Soy
- 2- Din
- 3- Kitle ve Vatan
- 4- Vatan
- 5- Ülkü
- 6- Ortak Egemenlik Altında Yaşamak
- 7- İktisadî Menfaat

Ortak egemenlik altında yaşamının sonuçları ve ekonomik menfaatlerin konuyla bağlantısı hakkında yapılan tespitler oldukça önemlidir.

Milletlerin özellikleri kendi bünyelerine göre değerlendirilerek, unsurların hazırlanmasındaki etkenler, alıntılar yapılarak verilmiştir. Türk milletinin en belirgin özellikleri olan aksiyon, intibah, hoşgörü ve yüksek ahlak objektif olarak açıklanmış, örneklerle pekiştirilmiştir.

"Milliyetçilik" ortaya çıkışından bugüne geçirdiği evrelerle okuyucuya sunularak, tarihî ve mahiyeti derinlemesine açıklanmıştır. Milliyetçiliğin sosyal fikirler arasındaki yerini tespit eden Mehmet Niyazi Özdemir, sosyal fikirlerin tümünü açıklayarak, milliyetçiliği gözler önüne serer. Özellikle "Hümanizm" başlığı altında anlatılanlar hepimizi düşündürecek bir içeriğe sahiptir.

Milliyetçiliğin, ancak tarih şuuru ile bütünleşebileceğini, millî kimlik bilinmeden, hümanist olunmadan, milliyetçiliğin anlaşılmayacağını vurgulayan Mehmet Niyazi Özdemir'in kitabın arka kapağındaki şu sözleri dikkat çekicidir.

"Dünyayı idrak etmiş, belli seviyeye gelmiş aydınların hemen hemen tamamı çağımızın "Milliyetçilik çağı" olduğunu çok sık tekrar ederler. "Milliyetçilik nedir? sorusuna da "Milletini sevmek" veya "Milleti için çalışmak" gibi cevaplar verirler. Sevmek sübjektif bir olaydır; tartılmaz, ölçülmez; kimin milletini sevdiği veya kimin daha çok sevdiğini nasıl anlayacağız? İstisnai tipler haricinde herkes milletini sever. Zerre kadar akıllı olan bir kişinin de "milletim için çalışmam" dediği duyulmamıştır. Öyleyse herkes milliyetçidir; bunu vurgulayıp, "milliyetçiyim" demeye ne gerek var?

"Sevmek" "milleti için çalışmak" sübjektif olaylardır; oysa "Ben milliyetçiyim" derken bir dünya görüşü ifade edilmektedir. Bir dünya görüşünü sübjektif olaylarla açıklamaya imkan yoktur. O halde "milliyetçilik" nedir? Milliyetçiliği bilmeden de sosyolojik boyutlarıyla milleti ve hayatımızdaki rolünü yeterince anlamak mümkün değildir."⁷¹

Mehmet Niyazi Özdemir, milliyetçiliğin çeşitlerini sosyal ve etnik bilimcilerin görüşlerinden faydalanarak açıklar. Etnik milliyetçilerin görüşleri konuya farklı bir yorum getirmiştir.

⁷¹ Mehmet Niyazi Özdemir, Millet ve Türk Milliyetçiliği, Ötügen Yay., İstanbul 2000

Milliyetçiliğin son dönemdeki tatbikatı ve yansıması Toynbee, Ziya Gökalp ve Erol Güngör'ün fikirleri ile desteklenmiş, onların meseleye bakış tarzları örnekler verilerek açıklanmıştır. Mustafa Kemal Atatürk'ün konuyla ilgili söylediği sözlerden yararlanılarak yorumlar zenginleştirilmiştir.

"Milli karakterde ülkenin bulunduğu coğrafi şartların, milletin dininin, tarihî olayların, iktisadî durumun, maddi ihtiyaçları temin vasıta ve usûllerin, komşularıyla olan dostluk ve düşmanlık münasebetlerinin, kısaca milleti oluşturan her unsurun payı vardır"⁷² diyen yazar, millet ve din bağlantısını günümüz şartları içinde bulunduğumuz ortamla açıklığa kavuşturmuştur.

Milletin geleceğine dair yapılan yorumlar ve tespitler ise milletlerin ortadan kalkmasına imkan olmadığı anlamına gelir. Yapılan tespitler, millet realitesinin kaçınılmaksızın devam edeceğine yöneliktir.

Sosyal bilimci ve mütefekkir Mehmet Niyazi Özdemir'in yeni nesillere samimi ve akılcı bir üslûp içerisinde sunduğu bir araştırma olan "Millet ve Türk Milliyetçiliği" eserinin gayesi bir millet tezi ortaya atmak değildir; bu ilimle uğraşanların üzerinde görüş birliği ettikleri kavramları kendi bakış açısından okuyucuya sunmaktır.

Mehmet Niyazi Özdemir, "Medeniyetimizin Analizi ve Geleceği", "Türk Devlet Felsefesi", "İslam Devlet Felsefesi" başta olmak üzere, bütün eserleri ve makalelerinde, sosyal ilim metotlarıyla tarihimizin çeşitli olaylarına bakmaktan, tahlil ve tespitlerini daima sağlam bilgiler üzerine bina etmekten büyük mutluluk duyar.

Yazarın bakış açısı, olayların anlatımında, bilgi verilerinde takip ettiği yöntem ve üslûp önemlidir. Mütefekkir ve idealist insanlar toplumlara verecekleri mesajları, bilgileri tarih zeminine oturtma ihtiyacını her zaman duyarlar. Mehmet Niyazi Özdemir, bu ihtiyacı geniş araştırmanın ürünü olan düşünce eserleri ve hatta romanları ile gidermeye çalışır. Yazar bu konudaki başarıları ile geleceğimize güçlü bir meşale tutmaktadır.

3.1.2. İslam Devlet Felsefesi:

Mehmet Niyazi Özdemir'in araştırma eserlerinin ikincisi olan "İslam Devlet Felsefesi" ilk defa 1988 yılında yayınlanır. Daha sonra bir çok kez, baskısı yapılan bu geniş araştırma eseri, üniversitelerimizde ders kitabı olarak okutulmaktadır.

⁷² a.g.e., s. 69

Mehmet Niyazi Özdemir, araştırmayı, incelemeyi kendisine meslek edinmiş bir şahsiyettir. Yazarın öğrencilik yılları İslam devletine duyulan ihtiyacın çok konuşulduğu bir ortamda geçer. Çağımızın insanının ilgilerini düşündükçe, onu İslam devletiyle bir araya getirmekte zorlanan Mehmet Niyazi Özdemir, bir sempozyuma hazırlanmak için kütüphaneye gittiğinde Richard Hartmann'ın "İSLAM DİNİ" (Die Religion des İslam) adlı kitabına tesadüfen rastlar. Kitabı karıştırdıkça İslam'ın hürriyet anlayışıyla ilgili yazılanlar dikkatini çeker. Büyük bir ilgiyle kitabı incelemeye başlayan yazar, bildiklerinden farklı durumların olduğunu çoktan anlamaya başlamıştır. O zamana kadar İslam devleti ona, ilim değil, inanç meselesi olarak görünmektedir. Okuduklarıyla beyindeki sorular daha da belirginleşir ve İslam devleti hakkında araştırma yapmayı kendine vazife edinir.

Mehmet Niyazi Özdemir, bu eserini ortaya koyabilmek için çok sayıda kitap okumuş ve incelemiştir. "İslam Devlet Felsefesi" nde Hasan Basri Çantay'ın yapmış olduğu Kur'an-ı Kerim meâlini esas alan yazar, ilim adamlarımızın İslam devletine dair ciddi bir araştırma yapmadıklarını fark eder. Kamuoyunun gündeminden hala düşmeyen bu konu üzerinde araştırmacılar önyargılı olduklarından, objektif eserler ortaya çıkamamıştır. Mehmet Niyazi Özdemir'in eseri ise, yapılacak olan çalışmalara yeni bir soluk getirecek mahiyettedir.

"İslam Devlet Felsefesi", "İslam'da felsefe var mıdır, yok mudur?" tartışmasının dışındadır. Yazar bu çalışmasında felsefenin İslam'daki durumunu değil, kamu hukukunun bir dalı olan devlet felsefesi açısından İslam devletinin ne olduğunu belirlemiştir.

Geniş bir kaynak taramasının, engin yorum gücünün ortaya çıkardığı eserde, İslam'ın ortaya çıkışından, günümüze gelinceye kadar koruduğu değerler ilimize sunulmuştur. Kitabın en önemli yönü ise dilin oldukça yalın kullanılması, okuyucuyu zorlamamasıdır. İki yüz yirmi iki sayfadan oluşan eserin ana başlıkları şöyledir.

"Giriş"

"Devlet Felsefesi"

"İslam'da Devletin Zarureti"

"İslam Devletinin Doğuşu"

"İslam'a Göre Devletin Unsurları"

"İslam'da Devlet Teşkilatı"

"İslam'da Devletin Mahiyeti"
 "İslam Devleti'nde Hürriyetler"
 "İslam Devleti'nin Esasları"
 "İslam Devleti'nin Diğer Devletlerle İlişkileri"
 "İslam Devleti'nin Amacı"
 "Ek - İlk İslam Anayasası"
 "Kaynaklar"

Yukarıda ana başlıklarını verdiğimiz bu eser, "İslam'ın ne olduğunu, nasıl ve niçin ortaya çıktığını, toplumsal platformda nelere hitap ettiğini, oldukça zengin kaynaklarla belgelendirir. Ara başlıklarda ise konu ayrıntılarına girilerek okuyucuya aktarılmaya çalışılır. Yazarın, konuya hakimiyetini rahatça hissedebileceğimiz kitapta, en ilgi çekici bölüm "**İslâm Devletinde Hürriyetler**" başlığını taşır. İslam'ı köreltmeye çalışan kesimin dikkatle incelemesi gereken bu kısım gündemden düşmeyen birçok soruya da yanıt verir.

Gerçekten de "İslâm Devleti" veya "İslâm Devlet Anlayışı" meselesi kamuoyunu fazlasıyla meşgul eder. Fakat çözüm yanlış yerde arandığından yol alınamaz. Gerek yazılı, gerek sözlü basında sık sık muhatap olduğumuz bu meseleye çözüm getirecek insanlar maalesef yeterince donanımlı değillerdir. Din ile alâkâlı olduğundan, bu konuya sağlıklı bir metotla yaklaşmak ve İslâm tarihini böyle bir açıdan yeniden yorumlamak gereklidir.

"İslâm Devlet Felsefesi"nde Mehmet Niyazi Özdemir, İslâm'ın temel prensipleriyle, İslam tarihinde geçmiş uygulamaları hukuk mantığıyla ele alarak İslâm'da devletin ne olduğunu ortaya koymaya çalışır.

Neyi, nerede, nasıl arayacağımı, nasıl tetkit edeceğini bilen yazarın, konuya bakış açısı oldukça objektiftir. İslâm'ın devlet yapısını, bilmediğimiz yönleriyle öğrenebileceğimiz eser, benzerlerinin arasında dili ile de ayrı bir yere sahiptir. Yazarın üslûbu düşüncelerini ayna gibi yansıtır. "**İslâm Devlet Felsefesi**" bir çok pozitif yönüyle, yapılacak olan bilimsel çalışmalara birinci dereceden kaynaklık edecek mahiyettedir.

3.1.3. Türk Devlet Felsefesi:

Mehmet Niyazi Özdemir'in araştırma eserleri içinde müstesna bir yere sahip olan "Türk Devlet Felsefesi" 1993 yılında yayınlanmıştır. Yazar, eserini rahmetli ağabeyi Ziya Özdemir'e ithaf etmiştir.

"Türk Devlet Felsefesi"ni ilk önce "Türk-İslam Devlet Felsefesi" olarak planlayan yazar, sonradan bu fikrinden vazgeçmiştir. Bunun sebebi ise, İslami dönemdeki Türk Devletleri'nin anlaşılabilmesi için parantez açmak durumunda kalmasıdır. Parantezlerle genel anlamda İslam Devleti'ni anlatmanın kitabın bütünlüğünü bozacağını düşünen Mehmet Niyazi Özdemir, o bölümleri "İslâm Devlet Felsefesi" adıyla 1988'de yayımlamıştır. "Türk Devlet Felsefesi" nde de o kitabına atıflarda bulunmuş, alıntılar yapmıştır.

Yazılmayan yazma, ortaya çıkarma peşinde olan yazarın araştırmaları benliğimizi bizlere sunma gayretidir. Aldığı hukuk öğreniminin de katkısıyla bizlere bilimsel eserler sunmak onun yaşama sebebidir.

Kitabın ön sözünde "Devlet kaideler ve müesseseler manzumesidir; bu manzumeye ruh veren aydınlardır. Aydınların başarılı olmaları da bünyesinde görev aldıkları devleti tanımaları, fonksiyonunu idrak etmeleriyle mümkündür." diyen Mehmet Niyazi Özdemir'in eseri Türk Devleti kavramını ayrıntılarıyla irdeleyen ve tanıtan önemli bir kaynaktır.

Türk milleti kaderini devletiyle bir görür. Tarihte bu şekilde düşünen başka bir devlet yoktur. Buna rağmen Türk Devleti'nin analizi yeteri kadar yapılmamıştır. Dolayısıyla bu konuyla ilgili bilgi sahibi olabileceğimiz eser oldukça sınırlıdır. Yusuf Has Hacib'in "**Kutadgu Bilig**" adlı eseriyle arşive girecek olursak, devlet adamlarına öğütlerden başka bir şey öğrenemeyiz. Devlet ile ilgili son zamanlarda yazılan ve fakültelerimizde okutulan eserler de batıda geliştirilen teorileri, batı devletlerine ilişkin bilgileri içerir.

Yıkılan devletinin yerine, daha işlevsel bir devlet kuran Türkler, önceki devletlerinden edindiği tecrübeleri oldukça dikkate almıştır. Çünkü onlar devletin bilgi, birikim ve devam işi olduğunun bilincindedir. İşte bu hayat görüşü yazarı fazlasıyla etkilemiş ve her konunun tahlilinde ilk Türk devletlerine yönelterek inceleme yapmasına sebep olmuştur.

Kitabı okuduğumuzda "Tarihini bilmeyen, geleceğine yön veremez" sözünün doğruluğuna bizzat şahit oluruz. Eğer bizler geçmişimizi hakkıyla bilseydik, şimdiki sıkıntılarımızı yaşamıyor olurduk. Türkler hakkında dünya basınında söylenenlere, yeterli karşılık veremeyişimizin sebebi; kendimizi, devletimizi tanımamaktadır. Tarihimizi karalamak isteyenlere bizler cehaletimizle farkında olmadan yardımcı olmaktayız. Nedense tarihimizin eşsiz sayfalarını önümüze getirenlere de "Dur!" demek, önünü kapamak yine bizlerin gafletidir. Dağarcığımızın karanlık noktalarını aydınlatacak bir eser olan "**Türk Devlet Felsefesi**" yazarın yapmış olduğu geniş araştırmaların ürünüdür. Bilim adamı titizliğiyle hazırlanmış olan kitap yeni araştırmalara kaynak olacak içeriktedir.

Eser on ana bölümden oluşur. Bölüm başlıkları sırasıyla şöyledir:

- 1- "Giriş"
- 2- "Genel Anlamda Devlet Felsefesi"
- 3- "Türklerde Devlet Kavramı ve Türk Devletinin Doğuşu"
- 4- "Türk Devletinin Unsurları "
- 5- "Türk Devleti Hakkında Yanlış Değerlendirmeler"
- 6- "Türk Devletinde Fermanlar ve Anayasalar Devri"
- 7- "Türk Devletinin Amacı"
- 8- "Türk Devletinin Özellikleri"
- 9- "Bugünkü Türk Devletinin Sistemi"
- 10- "Bugünkü Türk Devletinin Amacı"

İki yüz doksan üç sayfadan oluşan eserde; ana başlıklar, ara bölümler ile açıklanmış, konu her yönüyle verilmeye çalışılmıştır. Maddeler belgelerle sabitlenmiş, kitabın son "**NOTLAR**" bölümüyle aydınlığa kavuşturulmuştur.

Yazarın kitap kapağında yer alan şu sözleri eseri yazma amacını ortaya koyar:

"Her milletin "Devlet'e bakışı farklıdır. Her şeyin fani olduğuna inanan Türk Milleti ise; sadece "Devlet"ini "ebed müddet" devam edecek bir varlık görürdü. Osmanlı kadar insanlığı etkileyen başka bir devlet yoktur. Osmanlı devletiyle bir tek Roma mukayese edilebilir. Fakat Roma'nın perspektifinde insan yer almamıştır. Bilindiği gibi Karahalla zamanında yaygınlaştırılan vatandaşlık "Medeni olamazlar" gerekçesiyle bazı milletlerden esirgenmişti. Osmanlı için ise, insanların farklılıkları önemli değildi; hepsi Allah'ın kuluydu.

“Ne yazık ki devletimizin analizi yeterince yapılmamıştır. Belki geçmişte buna ihtiyaç duymuyorduk; çünkü bir cihan devletimiz tarih sahnesinden çekilirken, bir yenisi doğuyordu... Ama bugün devletimizi tanımaya muhtacız; ancak onunla mazimize layık bir yere gelebiliriz.”⁷³

Yukarı da zikrettiğimiz ideale yardımcı olabilecek inancıyla "Türk Devlet Felsefesi"ni yayımlayan Mehmet Niyazi Özdemir, hedefine fazlasıyla ulaşmıştır.

3.1.4. Medeniyetimizin Analizi Ve Geleceği:

1990 yılında "Medeniyet Ülkesini Arıyor" ismiyle yayınlanan eserin genişletilmiş şekli olan "Medeniyetimizin Analizi ve Geleceği" 2000 yılında Ötüken Yayınevi'nden çıkmıştır. Yazar, eserini acılarına alışmadığı yeğenleri Zafer ve Kenan'a ithaf etmiştir.

Köklü bir tarih ve hukuk bilgisine, duyarlı bir benliğe sahip olan Mehmet Niyazi Özdemir, insan olmanın bizlere verdiği sorumluluğu bu araştırma eseri vasıtasıyla dile getiriyor.

Makale mahiyetinde yazılan iki yüz dokuz sayfalık bu eserde konu başlıkları şöyledir:

- "Beyhude Çırpınışlar"
- "Geri Kalışımızın Analizi"
- "İlim ve Cemiyet"
- "Kültür ve Medeniyet"
- "Batıcılık ve Millilik"
- "Muhafazakarlık ve İnkılapçılık"
- "Nasıl Batılılaşırız?"
- "Tarih Boyunca Hesaplaşma"
- "İlmin Temelleri Nerededir?"
- "Temeldeki Yanlışlık"
- "Cahil Bilgi"
- "Din ve Ahlak"
- "İnsanlığa Bakıştaki Farklılık"
- "Telâkki ve Devlet Farklılığı"

⁷³ Mehmet Niyazi Özdemir, Türk Devlet Felsefesi, Ötüken Yay., İstanbul 1993

"Sanat Eserlerindeki Farklılık"

"Modern Hayat ve Din"

"Zihniyet ve Hayat"

"Medeniyet Batıdan Niçin Uzaklaşıyor?"

"Medeniyet Ülkesini Arıyor"

Giriş bölümünde Batılılaşmanın geniş açıklamasını yapan yazar, diğer bölümlerde de ayrı ayrı ve birbirine bağlı açıklamalar yapar. Açıklamalarının hepsi geniş araştırmaların kelimelerle ifadesidir. Makalelerin üslûbu ise, konferans metinlerini çağırıştırır. Batılılaşmamızın serüvenini öğrendiğimiz ilk sayfalardan itibaren, yazarın konuya hakimiyetini özümsemek mümkün değildir.

Mehmet Niyazi Özdemir'in tüm çabası, kitabın başlığında olduğu gibi medeniyetimizi analiz etmek ve medeniyetin geleceği konusundaki problemlerin kültürümüze eğilerek çözüleceğini hatırlatmaktadır. Gerçekten de yazarın, kitaplarına verdiği isimler içeriğiyle tam bir uyum halindedir. Bu usta kalemin yapmış olduğu araştırmaların hepsi ele aldığı problemlerin çözümüne yöneliktir.

"Milletimizin layık olmadığı bugünkü durumuna teşhis hatalarıyla getirildiği"⁷⁴ni vurgulayan Mehmet Niyazi Özdemir çağlar üstü bilime ve teknolojiye sahip olan Osmanlı Devleti'nin geri kalmasının nedenlerini pek çokları gibi bir iki klasik sebebe bağlamaz.

"Cihangir bir milletin çocuklarıydık; ecdadımıza layık olabilmek için nice nesillerimizi cömertçe savaş alanlarında bıraktık. Başarılı olamayınca, medeniyetimize dair; önce yönetimde, sonra diğer yarı aydınların arasında başlayan ciddi şüphelerin artması ve bu şüphelerin şehirdeki halkımızın bir kısmına sirayet etmesi de batının işini kolaylaştırmaktadır."⁷⁵ diyen Mehmet Niyazi'ye göre; "İnkılaplarımıza fermanla veya kanunlarla başlayacağımız yerde, ruhumuzun heyecanlarını keşfederek başlasaydık ve onları hayatımızla besleseydik, bugün gıpta edilecek yerde olurduk."⁷⁶

⁷⁴ Mehmet Niyazi Özdemir, Medeniyetimizin Analizi ve Geleceği, Ötügen Yay., İstanbul 2000, s. 20

⁷⁵ a.g.e., s. 41

⁷⁶ a.g.e., s. 23

Mehmet Niyazi Özdemir, geri kalışımızın analizini yaparken şöyle bir sonuca ulaşır:

"Yeryüzündeki bütün oluşumlar zihniyetle yakından ilgilidir. Zihniyetin temel dayanağı da itikadî hususlardır. İlim hayatımızdaki duraklamanın, sonra gelen çöküntünün gerçek sebebini teşhis etmek istiyorsak, projektörlerimizi inanç dünyamıza çevirmeli, oradaki gelişmeleri anlamaya çalışmalıyız."⁷⁷

"Batıyı yönetenler kendilerini ya ölüme, yahut da öldürmeye mecbur hissediyorlardı. Toynbee de Osmanlı-İslam medeniyetinin duraklamasının, Batı karşısında tutunamaz hale gelişinin, tabii seyir takip edemeyişinden, dolayısıyla "durdurulmuş medeniyet" olmasından kaynaklandığına işaretle Avrupalılar'ın bu uğurdaki gayretlerini ifade ediyordu."⁷⁸

Batı ruhunun analizci, Doğu ruhunun sentezci olduğunu vurgulayan Mehmet Niyazi Özdemir;

"Bu iki özellik, bu iki ruh aslında birbirine lazımdı; birbirini tamamlayarak insanı mutlu edebilirdi. Ne çare ki Avrupa geleceğinden endişe ediyordu. Çağın imkanları da kendisinden yana idi, bunları Osmanlı'yı çökertmek için merhametsizce kullandı. Ülkesini parçaladı; şimdi de ruhunu imha etmek istiyor. Çünkü onlar da biliyorlar ki, yok edilmeyen ruh, kayaların arasından fıskıran ışınlar misali, azıcık bir imkanla tekrar filizlenmeye başlar."⁷⁹

Mehmet Niyazi Özdemir, Türk-İslam tarihine hâkim bir şahsiyettir. Ömrünün tamamını kütüphanelerde araştırma ve yazma faaliyetleriyle geçiren yazarın gayesi gerçekleri gün ışığına çıkarmaktır. Yazmış olduğu her eserde olduğu gibi bu kitabında da bildiğimizi zannettiğimiz birçok konunun aksi bir detayını yakalayabiliriz.

⁷⁷ a.g.e., s. 35

⁷⁸ a.g.e., s. 41

⁷⁹ a.g.e., s. 138

Mehmet Niyazi Özdemir, yıllarını araştırmaya ve yazmaya vermiş bir hukuk doktorudur. Tarihe ve hukuk ilmine karşı sorumluluğunu eserleriyle bizlere duyurmaktadır. Bir bilim adamı olarak yazdığı düşünce eserleri bir yana, tahkiyeli eserleri de gerçeklerin merceğinde, usta bir üslûpla kaleme alınmıştır. İlk gençlik yıllarından beri yaptığı incelemeler, araştırmalar, onun yalın dili ile hayat kazanır.

3.1.5. Türkiye'nin Meseleleri: I "Kültür"

Türkiye'nin Meseleleri: II "Devlet"

Mehmet Niyazi Özdemir'in Genç Akademi, Ufuk Çizgisi, Bayrak Dergisi ve Zaman Gazetesi'nde yazdığı makaleleri, 1992 yılında Marifet Yayınevi tarafından kitap haline getirilmiştir. "Türkiye'nin Meseleleri I "Kültür", "Türkiye'nin Meseleleri II "Devlet" adlı kitaplarda toplanan bu makalelerin her biri, konuyla ilgili yazılacak olan eserlere yön verecek mahiyettedir.

"Uzun zamandan beri devlet kültürümüzü tahrip ediyor, onun yerine bizden ileri kabul ettiğimiz milletlerin kültürlerini yerleştirmeye çalışıyoruz. Getirmeye gayret ettiğimiz kültür, olduğu ülkelerde uzun yüzyılların tecrübelerini, dini motiflerini, millî heyecanlarını ihtiva etmektedir. Bunlardan habersiz olduğumuzdan aldıklarımızın hiç bir manası kalmıyor. Noel'le ilgisi bulunmayan bir ülkede Noel babayı canlandırmak maskaralıktan başka bir mana taşır mı? İthal kültürün benliğimizle ilgisi bulunmadığından dejenere oluyor ve bu kültürü benimsediğini zanneden genellikle diplomalı zümremizi de dejenere ediyor. Bu dejenerasyonu modern hayat yaşadıklarını zannedenlerin heyecansızlıklarında, şahsiyetsizliklerinde rahatlıkla müşahade ediyoruz.

...Biyolojik varlıkların sadece ihtiyaçları olur. Biz de bugün sadece ihtiyaçlarımızın esiri değil miyiz? Kültür adına televizyonda yaptıklarımız, gazete sütunlarında yazdıklarımız kamçılanan ihtiraslarımızın tatminlerinden başka nedir? Hangisi yetişen nesilleri büyük heyecanların, ulvî ihtirasların insanı yapmaya yöneliktir? Böyle olunca da cemiyete-

timizde kültür adamlarımızın bir dansöz kadar ün ve itibar sahibi olmamaları normal değil midir?"⁸⁰

"Kültür Buhranımız" adlı makaleden verdiğimiz bu kesit Mehmet Niyazi Özdemir'in meseleye bakışını göstermektedir. Ellerimizle yok etmeye çalıştığımız değerler oysa bizlerin hayatı birer parçasıdır.

Mehmet Niyazi Özdemir, makalelerinde günlük meselelerden ziyade sosyolojik olaylara ve onların çözümüne değinir. Bu konuda siyasi otoritenin yapabileceği bir şey yoktur. Çözüm kültürde ve insanın karakterindedir. Bu kitaplarda toplanan makaleler, meseleye kalıcı çözüm önerileri getirebilecek niteliktedir. Doğuştan kör olmayan Türk Milleti yakalandığı hastalığın ilkönce teşhisini yapmalı, daha sonra tedaviye başlamalıdır.

Büyük bir mazinin evlatları olan bizler bugünkü geriliğimizi ne içimize sindirebiliyor, ne de ondan kurtulabiliyoruz. Mehmet Niyazi Özdemir gibi bu konuları mercek altına alanların öncülüğünde gözlerimize çekilen milden, ayağımıza vurulan prangadan kurtulacağımız muhakkaktır.

"Bugün dünün eseridir, yarının temeli de bugündür. Olduğu gibi yazılmazsa, nesiller nasıl bir dünyaya bastıklarını bilmezler. Bundan doğacak vebali de sorumluluktan nasibini almış kimsenin omuzlan çekmez."⁸¹ diyen Mehmet Niyazi Özdemir tarihin bire bir yansıtılması görüşündedir. Çünkü ona göre tarih "ocak başı hikâyeleri" dinlemekten farklıdır.

"Tarih geçmişi araştıran, kendine göre metodu ve disiplini bulunan bir ilimdir. Resmisi veya gayri resmisi olmaz. Fakat ideolojik devletler, ideolojilerini yerleştirmek, öncekilerini kötülemek, propagandasını yapmak için resmî tarih yazdırırlar. Bu tarihlerin doğru olması gerekmez; önemli olan ideolojilerine hizmet etmesidir."⁸²

Türkiye Cumhuriyeti ideolojik bir devlet değildir. Kemalizm, inkılapların ifadesidir. O halde gerçeklerin yazımından kaçınılmamalıdır.

⁸⁰ Mehmet Niyazi Özdemir, Türkiye'nin Meseleleri I "Kültür", Marifet Yay., İstanbul 1992, s. 113

⁸¹ a.g.e., s. 179

⁸² a.g.e., s. 200

Dünyanın karanlık perdelerini aydınlatacak bir kültüre ve devlet yapısına sahipken; şu anda adeta sorumsuz bir ümmî oluşumuzun nedenlerini ve bunlardan arınmanın yollarını bizlere gösteren bu makaleler yapılacak olan çalışmaların başlıca kaynaklarından olacaktır.

"Akvaryumda balina yetişmez"⁸³ diyen Mehmet Niyazi Özdemir, uçsuz bucaksız bir ummana dalmıştır. Yaşamının gayesi mensup olduğu milleti layık olduğu yere getirmek, sorunlarını çözümlenebilmektir. Bu kutsal davaya eserleri ile iştirak eden yazarın kalemi bilinmeyenleri gösterme gayretiyle işler. İlk gençlik yıllarından itibaren bu konularda derinleşmeye başlamış, yaradılıştaki ulvîyet, toplumsal meselelere kayıtsız kalmasını engellemiştir.

3.1.6. "Gayr-ı Resmi Tarihimiz - Osmanlı Padişahları" (Hatime):

"Gayr-ı Resmi Tarihimiz-Osmanlı Padişahları" Ziya Nur Aksun'un 1974 yılında yayınlanmış bulunan Şehbenderzade Ahmet Hilmi'nin İslam Tarihi'ne (300 sayfa) yazdığı yaklaşık 500 sayfalık zeylinden alınmıştır.

Bu eser Ziya Nur Aksun'un ilk gençlik çağından itibaren özellikle Osmanlı Tarihi'ne duyduğu ilginin ürünüdür. Eserde dile getirdiği müşahede ve mülahazalarını o tarihe kadarki gelişmelerle ortaya çıkarır. Daha sonraki devrelerin tahlilini, Üstad Ziya Nur'un dahil olduğu kültürel devamlılığın bir başka zirvesi olan Dr. Mehmet Niyazi Özdemir kaleme almıştır.

Üç bölümden meydana gelen eserin;

Birinci bölümünde; Osmanlı padişahlarının şahsiyetleri, özellikleri, ve icraatları;

İkinci bölümde; bugünkü İslam dünyası hakkında değerlendirmeler yer almakta;

Son bölümde "Netice" ise; Dr. Mehmet Niyazi Özdemir, son padişahtan günümüze kadar olan tarih kesitini özlü ve çarpıcı yorumları ile anlatmaktadır.

Mehmet Niyazi Özdemir'in yazdığı bölüm yakın tarihin sisli perdelerini aralayacak ipuçları vermektedir. Bu bölüm onun derin tarih bilgisini gösterir. Yakın tarihe olan merakı, Mehmet Niyazi'yi, araştırma yapması için adeta ateşler. Ziya Nur

⁸³ Mehmet Niyazi Özdemir'le 24 Nisan 2001'de İstanbul'da, İslam Araştırmaları Enstitüsü'nde Yaptığımız Söyleşiden,

Aksun'un eseri, Mehmet Niyazi'nin yorumlarıyla bitmeyecek bir zenginliğe kavuşmuştur.

"Gayr-i Resmi Tarihimiz-Osmanlı Padişahları" eserinin önsözünde yer alan Prof. Dr. Sadettin Ökten'in görüşleri eseri bizlere tanıtacak mahiyettedir.

"Bu kitap, Osmanlı Padişahları'nın üstad Ziya Nur Aksun Bey'in kaleminden çıkmış, öze erişmiş ve etkileyici hayat hikâyelerini ihtiva eder. Kitabın sonuna yine Ziya Bey'in dahil olduğu kültürel devamlılığın bir başka zirvesi Mehmet Niyazi Özdemir Bey'in hadiseyi son padişahattan zamanımıza kadar getiren özlü ve çarpıcı tamamlama bölümü eklenmiştir. Bu coğrafyada oluşan bin yıllık özgün kültürünü kendi varlığının temeli ve ona hizmeti, hayatının hedefi kabul eden, ancak dünyadaki diğer oluşumlardan da haberdar olan kimselere göre bu zevat ve bu eserlerle ülkemizde yeni bir tarih ve kültür mektebi doğmaktadır. Bu mektep, batı uygarlığının ve onun ürünü olan modernitenin uzun bir zaman dilimini kapsayan ezici baskısı altında kendi köklerinden kopmayan ve kendi kişiliğini ancak bu sayede koruyarak zamanımıza en az hasarla erişebilen insanların kendilerini yenileyecekleri ve tamir edecekleri bir müessese olacaktır. Bu mektep, doğruluğu denenmiş hükümler üzerine bina edilen bir tarih ve kültür anlayışının sahibi olduğu kadar olaylara vâkurâne yaklaşan destanî bir yorumun da mahir temsilcisidir. Bu sebeple, duygu dünyasının coşkun sellerine kapılarak gerçekleri görmezden gelmek veya tam tersi gerçeklerin katı ve soğuk yüzleri ile ilgilenip duygu dünyasını tümü ile ihmal etmek gibi eksik anlayış ve yaklaşımların ötesinde belki bu ikisini en güzel bir biçimde imtizaç ettirerek gür ve güçlü sesi ile insanımıza rehber olacak niteliktedir."

Gerçekten de resmi tarih, Osmanlı Hanedanı'na karşı sistemli bir taarruz politikası uygulamıştır. Karşı tarafa söz hakkı tanımayan ve tek yönlü değerlendirmelere dayanan bu faaliyet günümüzde hala devam etmektedir. Eserde, "Osmanlı Padişahları" değerlendirilirken, aslında bu kişilerin şahsında materyalist batı medeniyeti ile insanî ve

mümin öz medeniyetimizin karşılaştırılması yapılır. Başka bir deyişle, iki medeniyetin hesaplaşması söz konusudur.

Mehmet Niyazi Özdemir'in kaleme aldığı bölüm ise meseleyi tüm yönleriyle ele alan bir içeriğe sahiptir. Bilmediğimiz pek çok konunun aydınlatılmasına yönelik olan bölümde, Mehmet Niyazi Özdemir tespitleri ile geleceğimize ışık tutmaktadır.



3.2. MEHMET NİYAZİ ÖZDEMİR'İN DÜŞÜNCE ESERLERİNDEKİ BAŞLICA KAVRAMLAR

Mehmet Niyazi Özdemir'in düşünce eserleri yıllarca süren titiz araştırmaların ürünüdür. Yazar, ele aldığı konu hakkında geniş bir bilgi sahibi olur ve o konuyu zamanın mührüyle düşünce süzgecinden geçirir. Konuyla ilgili taradığı kaynaklarda kendine başka gelen farklı noktaları bilimin ışığında değerlendirir, soruşturur ve daha sonra eserini ortaya çıkarır. O'nun düşünce eserlerinde savunduğu fikri / görüşü birçok alıntı ve örneklerle desteklediğini görürüz.

Mehmet Niyazi Özdemir, ilk yazdığı eserden, son eserine kadar aynı fikri, aynı örneklerle savunur. “Bir realiteyi, çeşitli menfaatler uğruna değiştirmek, idrak sahibi insanların yüklenebileceği sorumluluk değildir.”⁸⁴ Diyen yazarın fikir çizgisinde değişme, kırılma noktaları görülmez. Eserlerinde ele alınan kavram diğer bir eserinde ya tekrar mahiyetinde verilir ya da bir önceki fikri destekleyici yönde açıklamalar yapılır. Bunda yazarın yazdığı eseri yeterli olgunluğa ulaştıktan sonra yayımlamasının rolü vardır.

Yazarın makalelerinde ve araştırma eserlerinde ele aldığı ana kavramlar şunlardır;

3.2.1. Metafizik:

Mehmet Niyazi'ye göre, bugünkü ilimlere modernden ziyade “birimlerin ilmi” demek gerekir. Maddenin mahiyetinden çok geçirebildiği safhalar, nasıl daha yarayışlı hale gelebileceği bizleri ilgilendiriyor. Amelî fayda, merak unsurunun yerini almış bulunuyor. Bunun için de geçen yüzyıllarla mukayese ettiğimizde, yüzyılımızda Batı'nın ilmî gelişmesinin yavaşladığını müşahede ediyoruz. Yazar'a göre, çağdaş fiziğin uykuda olmasının sebebi, metafizik araştırma programının yokluğundandır. Burada Descartes'in bir sözü de akla gelir. “Bütün felsefe* bir ağaca benzer. Kökleri metafizik, gövdesi fizik ve dalları bütün diğer ilimlerdir.”

Batı'da gelişen ilim, mahiyeti icabı, akli bilgidir. Bu konuda akılcılık, sadece aklın bir değer olduğunu göstermekle kalmıyor, onun üstünde başka bir şeyin

⁸⁴ “Millet ve Türk Milliyetçiliği”, s. 38

* Ortaçağdan on dokuzuncu yüzyıla kadar felsefe kelimesi, şimdiki bilim kavramını da ihtiva eden çok geniş bir anlamda kullanılırdı.

bulunmadığını, dolayısıyla ilmî bilginin ötesinde mümkün olabilecek bir bilgiden söz edilmeyeceğini savunuyor; böyle olunca da metafiziğin inkârı zaruri hale geliyor.

Metafizik, her şeyin bağımlı olduğu küllî iradeye dair bilgidir. Metafizikte yükseldikçe birliğe (Vahdet'e) yaklaşır, aşağılara inildikçe çoklukla karşılaşılır. Metafiziğin bulunmadığı yerde, mevcut bütün bilgiler temelden yoksun olduğundan devreye kabuller girer. Metafiziği inkâr, bu bilimlere bağımsızlık sağlıyorsa da, onları sığlaştırıyor; bizleri de eşyanın mahiyetinin bilinmeyeceğini kabul etmek zorunda bırakıyor. Sonuç itibariyle ilmî faaliyetleri amelî esasa dayandırıyor.

“Toplumun harcında önemli payı bulunan metafizik, ya toplumun hurafede boğulmasına sebep olur, yahut da cemiyetin özünü teşkil edecek manevî dinamizmi ortaya çıkarır. Derinliğini bu manevî dinamizmde bularak, cemiyetin ahlâkı, gelenekleri, maddî alemi ayakta tutan ne varsa oluşur. Metafiziğin hayatın dışına atılmasıyla kader haline gelen dejenerasyon cemiyetin bütün boyutlarına sirayet eder; her şeyi kurutur.⁸⁵”

Mehmet Niyazi, metafizik konusunda yapılan yanlışlığın cemiyet için önemli olduğunu düşünür. Ona göre, Greko – Romen uygarlığın çürüyüşüne patrisyen yazarların koyduğu teşhis, metafizik bir hastalıktır... Greko – Romen dünyasını yıkan barbarların saldırıları değil, metafizik bir nedendir. Çünkü metafizik çözümlerindeki yanlışlar yüzünden bu inançların ne olduklarını şaşırırlar... Mehmet Niyazi'ye göre metafizik salt entelektüel bir lüks olsaydı, bunun hiçbir etkisi olmayacaktır. “Metafizikten arınmış medeniyetlerde millî egoizmlerin biricik belirleyici unsur olmaları tabidir. Bunun diğer anlamı kapalı milliyetçiliktir.⁸⁶”

Mehmet Niyazi'ye göre, bugünkü sanayi medeniyetinin geleceği, pek muhtemelen mevcut anlayıştaki ilim adamlarından, mühendis ve iktisatçılardan çok, insan şahsiyetini mükemmelleştirme yolunda yeni gayretler sarf edeceklerine bağlıdır.

Sonuç olarak, insanın mutluluğu, bizzat insanın fitratında mevcut bulunan, fakat günümüzde kullanılmayan özelliklerinin geliştirilmesine bağlıdır. Mehmet Niyazi'ye göre, Batı'da gelişen bilimler, insanlığın refahını yükseltmişlerdir fakat, aynı bilgiler karanlığa düşen ışık parçalarını menşeyini düşünmeden kovaladığı ve insanlığı maddenin esîri haline getirdiğinden cahil bir bilgidir.

⁸⁵ Medeniyetimizin Analizi ve Geleceği, s. 137

⁸⁶ Millet ve Türk Milliyetçiliği, s. 200

3.2.2. Batılılaşma:

Mehmet Niyazi Özdemir'e göre Batılılaşma ya da bize benimsetilmek istenilen deyimle modernleşme, yakın tarihimizi belirleyen en önemli olay olma özelliğini günümüzde de devam ettirmektedir.

Özdemir'e göre, Batılılaşmak, Batılı olmayan bir toplumun Batı normlarına göre yeniden yapılanması anlamına gelmektedir. Bizde Batılılaşmanın ne zaman başladığına dair tarihçiler arasında müşterek bir kanaat yoktur.

Özdemir'e göre, dünyada neler olup bittiğini takip etmek Batılılaşmayı gerektirmez. Doğululaşmayı veya İslâmlaşmayı hiç akıllardan geçirmeyen Batılılar da Doğu'da bilhassa İslâm ülkelerinde neler olup bittiğini yakından takip ederler. Oryantalizmin doğuş sebebi de budur. Bizdeki yanlışlık Batılılaşmaktan ne anlaşılması gerektiğinde ittifak edememek, her ıslahat ve iyileştirme hareketinin Batı'ya dönük olduğunu zannetmekten ileri gelmektedir.

Bizde batılılaşmanın aşamalarından biri olan Tanzimat'ın zorlama ile ilan edildiğini savunan Özdemir, buna delil olarak Mustafa Reşit Paşa'nın Islahat Fermanı'na şiddetle karşı çıktığını gösterir. Namık Kemal'de İbret Gazetesi'nde Tanzimat'ı hukukî olmaktan ziyâde, siyasî bir belge olarak nitelendirmektedir. Rusya'nın tazyikine karşı Batı'nın himayesini elde etmek için devlet ricâli Tanzimat'tan sonra, askerî sahanın dışında da kapsamlı reformlara başlar. Mehmet Niyazi'ye göre, bu tepeden inmeciler zorlama ile yapılan hiçbir inkılâp veya ıslahatın, halkın zihniyetini değiştirmeyeceğini bilmezler. Gelenek ve görenekleri, töreleri yok etmede etkili olan bu tepeden inme hareketler, halka istenilen zihniyeti aşlamaktan acizdir. Yazara göre her zihniyetin de kendi dünyasını kurması sosyal olayların temel kanunudur.

İnkılap yapanların aşırılıklara kaçmaları, hissî olmaları Mehmet Niyazi'ye göre normaldir; zira onlar toplumların geleceğini müspet yolda etkilediklerine inanırlar. Ama aradan bunca zaman geçtikten sonra yapılanları soğukkanlılıkla değerlendirmek yazara göre en tabii haktır.

Mehmet Niyazi, "Milletimiz, layık olmadığı bugünkü duruma teşhis hatalarıyla getirilmiştir.⁸⁷" der. Ona göre, siyasîleri realite ilgilendirir; bu realiteyi husûle getiren sebeplerin tespiti ilim adamlarının işidir. Bilhassa son dönemlerde milletimizin hakkındaki kararları siyasîler verdiler. Geri kalışımızdan doğan neticeleri,

⁸⁷ Medeniyetimizin Analizi ve Geleceği, s. 20

gerilememizin sebeplerinin tespiti ilim adamlarının işidir. Bilhassa son dönemlerde milletimiz hakkındaki kararları siyasîler verdiler. Geri kalışımızdan doğan neticeleri, gerilememizin sebepleri zannettiler. Kimisi geriliğimizi hükümdarlarımızın istibdadında, kimisi devlet şeklimizde, kimisi de dinimizde aradı. Oysa Batı'yı güçlü kılan devlet şekli ya da dini değildi. Devlet şekli ona güç vermiş olsaydı, bütün güçlü milletlerin aynı devlet şeklini sahip olanlar, aynı güce kavuşurlardı. Hristiyanlık Batı'yı ileri yapsaydı, iki bin yıldan beri oraya aynı din hakimdi, geçmişte de ileri olurdu. İlk Hristiyan devletlerinden birinin de Etopya olduğunu hatırlamak, iddianın temelsizliğini göstermek bakımından önemlidir.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında yaşayan Yahya Kemal'lerin, Yakup Kadri'lerin, Necip Fazıl'ların, Peyami Safa'ların ve benzerlerinin gıdalarını Osmanlı döneminden aldıklarını düşünürsek, elimizde edebiyat adına köy romanlarıyla bilmem kaçınıc yenilikçilerin şiirleri kalır, diye düşünen Özdemir, sanat ve ilim adına ürettiklerimizin, bir kalabalığı millet yapmaya yetmediğini belirtir.

Çünkü millet olmayan kalabalıkların kaderi erimektir. Edebiyatımızda ifade vasıtası olan kelimelerden başka, bizimle ilgili hemen hemen hiçbir şey görülmemektedir. Mehmet Niyazi'ye göre, sanat ancak millî ruhla yoğrulur, insanlığa da millî ruhla açılır.

Aslında taklit insanî bir özelliktir; içgüdümüzde vardır. Küçükler büyükleri, güçsüzler güçlüleri, fakirler zenginleri, cahiller âlimleri taklit ederler. Bu taklit arzusu insanın içinde bulunan yapıcılığı devreye sokmak bakımından da lüzumludur. Ama bu taklit, gıpta ettiğimiz toplumlar gibi olmak için yapılırsa, şahsiyeti yok eder; bizi taşıdığımız değerlerden habersiz hale getirir; asimilasyona dönüşür.

“Onlar gibi olalım diye değil de onlara ihtiyacımız kalmasın tutkusuyla taklitte bulunursak, hatta onları anlayarak aşmaya çalışırsak, yapıcılığa ulaşabiliriz.⁸⁸” Şuurlu taklit, ikinci kere Amerika'yı keşfetmek zaruretinden bizi kurtarır ve onlarla boy ölçüşmeyi gaye edindiğimizden şahsiyetimizi de göz önünde bulundurmaya bizi zorlar.

Özdemir'e göre, inkılâplarımıza fermanla veya kanunlarla başlayacağımız yerde, ruhumuzun heyecanlarını keşfederek başlasaydık ve onları hayatımızla besleseydik, bugün gıpta edilecek bir yerde olurduk.

⁸⁸ a.g.e., s. 23

3.2.3. Millet – Halk:

Mehmet Niyazi'ye göre milletle diğer sosyal grup olan halk arasında önemli farklar vardır. Halk, belli bir dönemde yaşayan insanları ifade eder; canlı varlıklarından oluşur. Millet ise mevcut, geçmiş ve gelecek bütün nesilleri kapsar. Halk, aynı ülkede yaşayan insanların bütününi ifade etmekle beraber, onu oluşturan fertlerin arasında, millette olduğu gibi, birbirine kuvvetli bağlayıcı nitelikte bir bağın bulunması gerekmez. Aralarındaki ilişki düzenli, devamlı, belli muhtevalara kavuşmuş olmayabilir, sadece aynı toplumda yaşamının zorunlu kıldığı maddî ve hukukî ilişkiden ibaret bulunabilir.

“Millet geçen nesilleri, yaşayanları ve gelecek nesilleri, kendini oluşturan fertlerin toplamından farklı ve iradelerinin üstünde bir varlık ifade etmesine rağmen, halk daha çok hayatta bulunan nesil kast edilerek kullanılır.⁸⁹” Siyasî egemenliği elinde bulunduranların dışındaki geniş kitleler de halk kelimesiyle ifade edilir.

Özdemir'e göre milletin özellikleri, milletin unsurlarının tabii sonucu olduğu için, özelliklerine özen göstermek, aynı zamanda onun kaynakları olan unsurlarına da özen göstermek demektir. Milletin bünyesi son derece bileşik bir organizmadır. Bu bileşikliğe rağmen milletler, çağın getirdiği zaruretlerin gerektirdiği hususları bünyelerinde oluşturacak daha girift bir hal almaktadır. Fakat bünyelerinin temeli, onların özellikleridir. Değer yargıları da bu özelliklerin sonucudur. Mesela Batılı bütün milletler durgun sularda yıkanmayı tercih ettikleri halde, aksiyon özelliklerinden dolayı Türkler akar sularda yıkanmayı tercih ederler. Araplar özellik olarak kabileci bir millettir; Türkler devletçi, yani teşkilatçı bir millettir. Araplar kabileci özelliği taşıdıklarından değer yargılarında bağlayıcıdır; Türkler devletçi olduklarından dolayı adaletçi bir millettir.

“Değişik faktörlerin bileşkesi, bir milletin durumunu belirler. Bu bileşkede insan unsurunun, yani ilim ve şahsiyetin ağırlık kazandığını, hatta belirleyici unsur olduğunu tarih ve günümüzdeki olaylar önümüze sermektedir.⁹⁰”

Yazara göre, ilim dine ait hususları konu edinirse, özelliğini yitirir, ilim olmaktan çıkar. Aynı husus din için de geçerlidir. Aynı ahlak normlarına inanmak da insanların bir arada yaşamasını sağlar. Ahlâk normları elle tutulup, gözle görülmezler; onlara sadece inanılır, iyilikleri sezilir. Kaynağında din vardır. Bunun için cemiyet

⁸⁹ Millet ve Türk Milliyetçiliği, s. 20

⁹⁰ Medeniyetimizin Analizi ve Geleceği, s. 32

hayatının esas temeli dindir. Milletler de cemiyet halinde yaşamak zorunda olduklarından, dinî bir hayatlarının olması mutlaka gerekir. Dolayısıyla din ile millet ne birbirinin alternatifi, ne de çatışan iki unsurdur.

3.2.4. Devlet:

Özdemir'e göre, felsefi antropoloji insanın varlık şartlarını araştırırken devleti bir "varlık şartı" görmekte ve devlet kurmayı da insan olmanın bir özelliği olarak göstermektedir. Her ne kadar bazı maddeciler tarafından gelecekte devletin kalkacağı iddia ediliyorsa da, Mehmet Niyazi, bu görüşlerin devletin varlık cevherinden çok, günümüzdeki klasik şekline taallük ettiğini ileri sürer. "İnsan tabiatı gereği düzen ister, vasfi ve özellikleri ne olursa olsun, düzen devletsiz düşünülemez, düzen devlet demektir."⁹¹

Hukuk bilimleri, devletin hukuk sistemini, kaide ve kanunları, bunlarla kanun koyucunun güttüğü amaçları konu edinirler. Fakat hukuk bilimleri, hukukun dayandığı temeli, bilhassa, bu temele dayanarak kaide ve kanun koyma yetkisini kendinde bulan devletin varlık karakterini ele alamazlar. Devlet felsefesi ise iktidarın menşeyini, devletin doğuşunu, anlam ve amacını, ona hakim olan ilkeleri, milletle devletin ilişkisini, devletin yapısını, tarihî perspektifi de ihmâl etmeyerek inceler. Konusu devlet olduğuna göre anayasa, idare ve kamu hukukunun diğer dallarıyla içiçedir. Ayrıca sosyoloji ve millî ekonomi ile çok yakından ilgilidir.

3.2.5. Hürriyet:

Mehmet Niyazi'ye göre İslâm'da asıl olan hürriyetlerdir. Çünkü yasaklar, hayatta bulunanların geneline göre ârızî sayılmıştır. İnsan hayatında yer alan hürriyetlerin değişik adlar almaları ve farklı tasnif edilmeleri önemli değildir. "Hürriyet dinimizin bir nimeti olduğu için ferdî meselelerde tabii görülmüş, sadece siyasî olarak ele alınmıştır. Bizde eşler, dostlar birbirlerinden, ana – babalar çocuklarından saygı bekler. Bu hem sorumsuz ferdî hürriyeti gemler, hem de aileyi bütünleştirerek kişileri yalnızlıktan kurtarır."⁹²

Mehmet Niyazi'ye göre, insan metafizik bakımdan hürdür, fakat hürlüğü hiçbir zaman mutlak sanılmamalıdır. İnsanın varlığı ve iradesi millî varlığın düzenine bağlıdır. İnsanın Allah karşısında sorumlu olabilmesi için fikirlerinde hür olması gerekir.

⁹¹ Mehmet Niyazi Özdemir, İslam Devlet Felsefesi, Ötüken Yay., İstanbul 1999, s. 21

⁹² Türk Devlet Felsefesi, s. 131

“Fertler ancak hürriyetin hakim olduğu ortamda kişiliklerini geliştirebilir, yeteneklerini gün ışığına çıkarabilir, topluma en yararlı hale gelebilirler.⁹³” Yazar’a göre, inanç hürriyeti İslâm’ın metodunda da bulunmaktadır. O, insanın hâkimi olmak için, zor ve baskıyı bir vâsıta olarak kullanmaz. Zorlamak gayrimeşrû, davet etmek meşrûdur.

“Hürriyet ve hoşgörünün aslî unsur olmadığı bir kültürde insanlığın yüksek medeniyetinin kök salmasına imkân yoktur.⁹⁴” Mehmet Niyazi, düşünce eserleri boyunca hürriyeti savunmuş, onu ideal haline getirmiş ve düşüncesine dayanak olacak birçok ayet ve hadislerle fikirlerini desteklemiştir.

3.2.6. Millî Şuur:

Mehmet Niyazi’ye göre, değişik coğrafyalarda farklı olaylarla yoğrularak gün ışığına çıkan milletler kanunlarla, masa başı çalışmalarlarıyla kalıplara dökülemezler. “Nasıl biyolojik varlık olan insanın şuru varsa, sosyal varlık olan milletin de şuru vardır. Sonsuzluğa akıp giden milletlerin gelişmelerine millî şuurları rehberlik yaparlar. Milletlerin şuurları, o milletleri oluşturan maddî ve manevî unsurlardan doğar ve bu unsurların bileşkesidir. Bileşkelerin farklı olması, milletlerin karakter ve zevklerindeki değişikliği zarfî kılar. Üslûplar, sanat eserleri hep bu millî şuurların izlerini taşır. Taç – Mahal ile Süleymaniye’nin kubbelerindeki benzerlik bu şuurun eseridir. Millet ancak millî şuurla duyarlılık kazanır; onunla analiz ve sentez yapar, kendisine hayat bahsedecek iksiri onunla keşfeder.⁹⁵” Mehmet Niyazi’ye göre bize düşen görev de ona yön vermekten ziyade, onu besleyecek çalışmalar yapmaktır.

Yazara göre, bugün Doğulu da Batılı da değiliz. Sadece iki dünya arasında kalmış medeniyet muhaciriyiz. Aslında ne kendimizden kaçmanın yollarını aramalı, ne de Batı’da veya dünyanın herhangi bir yerinde oluşmuş seviyeli bir kültür ve medeniyete gözlerimizi kapamalıyız. Yüzyıllardan beri sürüp gelen hayatımızın elbette bir anlam taşıdığını bilmeli, milletimizin tecrübesiyle teşekkül eden geleneklerimizi, değerlerimizi küçümsememeli, millî şuurla yaşatmalıyız.

⁹³ Millet ve Türk Milliyetçiliği, s. 116

⁹⁴ a.g.e., s. 202

⁹⁵ a.g.e., s. 10

3.2.7. Cemiyet:

“Cemiyet dokular bütünüdür; bu dokular birbirinden ayrılmazlar.⁹⁶” Mehmet Niyazi’ye göre, cemiyetin akli inancından, sosyal nizamı ahlâkından, siyaseti de sosyal nizamından doğar. İslâm inancı, bütün insanları eşit kabul eder ve bu hoşgörüyü ihtiva eden bir ahlâk ortaya çıkarır. Bu ahlâk da despotizme kapalı bir devletin temelini teşkil eder. İnsanları belli bir sisteme mecbur etmeyen İslamiyet, temel kaynaklara aykırı olmamak kaydıyla, devrin şartlarına göre sistem oluşturmakta Müslümanları serbest bırakır. İslam sisteminin belirleyici unsuru haktır. Hak aynı zamanda bir uzmanlık işidir. Cemiyeti de pozitif doğrultuda geliştirir.

“Bir cemiyet, bünyesini gelişmeye kaparsa, kısa zamanda fosilleşir. Kendi kaynaklarından kopararak inkılâplar yaparsa çabucak yozlaşır. Sağlıklı bir cemiyet, kendi kaynaklarından beslenerek gelişmelidir.⁹⁷” Tarih dinamik bir diyalektik üzerine örülür. Kainatımız sürekli değişim içindedir. Mehmet Niyazi’ye göre bu değişmeye ayak uyduramayan cemiyetler, değişmeyi yaşayanların ayakları altında ezilirler.

⁹⁶ Medeniyetimizin Analizi ve Geleceği, s. 162

⁹⁷ a.g.e., s. 62

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. MEHMET NİYAZI ÖZDEMİR'İN ANILARI

4.1. Dahîler Ve Deliler:

Değerli yazar ve mütefekkir Mehmet Niyazi Özdemir'in anılarından bir demet sunduğu bu eseri, Ötüken Yayınları tarafından 2 Kasım 2001 tarihinde yayınlanmıştır.

Mehmet Niyazi'nin "Dostluk ve Vefa Abidesi Hilmi Oflaz'ın Aziz Hatırasına" ithaf ettiği bu kitap, yazarın hayatında büyük yeri olan "Marmara Kahvesi"nde yaşadıklarını, dinlediklerini ve gözlemlerini ihtiva eder.

Romanesk bir üslûpla kaleme alınmış üç yüz üç sayfalık bu hacimli eseri, yazar; "Marmara Kahvesi"nin havasını okuyucuya hissettirmek ve müdavimlerini bizlere hatırlatmak için yazmıştır.

Mehmet Niyazi Özdemir, üniversiteye başladığı yıllarda yağmurlu bir günde ıslanmamak için tesadüfen Marmara Kahvesi'ne girer. Konuşmalar dikkatini çeker ve için fırsat buldukça arkadaşlarıyla uğrar. Daha sonraları ise "Marmara Kahvesi"nin müdavimi olur.

1960'lı yıllarda dünyadaki bütün fikir cereyanlarının nabzının attığı bu yerde şimdi yellere esmektedir.

"Marmara Kahvesi"ne yerli ve yabancı ansiklopedilere giren birçok bilim adamları gazeteciler, politikacılar ve aydınlar gelir; onları dinlemeye gelen gençler fakültelerinde öğrendiklerinden daha çok konuyu orada öğrenirler. Mehmet Niyazi Özdemir de bu fakülteli gençlerden biridir. Hukuk Fakültesi'nde okurken, yanında bir iki arkadaşıyla tesadüfen girdiği kahvenin müdavimi olan yazarın, o yıllarda içinde bulunduğu toplulukla şimdi yüklendiği misyonu daha iyi kavramak mümkündür.

Necip Fazıl, Sezai Karakoç, Sedat Ümran gibi şair ve düşünürler ; Mükrimin Halil Yinanç, Ali Saib Atademir, Nuri Karahöyükü, Erol Güngör, Ziya Nur Aksun, Mehmet Genç gibi aydınlar, sohbetleri ve tartışmalarıyla farkında olmadan kendilerini dinleyen gençlere, özellikle Mehmet Niyazi Özdemir'e rehber olmuşlardır.

Marmara Kahvesi'nin tiryakisi olan işadamları, esnaflar, işçiler de az değildir. Hilmi Oflaz, Mustafa Demir, Hakkı Morgül bunlardan bazılarıdır. Bu kahvede ülke hakkında birçok planlar yapılır, çözümler getirilir; gerekirse Mu Mehmet ve Zürefa

Niyazi'nin öncülüğünde "Das Dava"lar bile hazırlanır. Kahvenin bir de delileri vardır.Emekli Binbaşı Hüsrev ve Kartal bu delilerin başlıcalarıdır.

"Dahiler ve Deliler" eseri kahvenin meczuplarından olan Kartal Dağyeli'nin hikâyesi ile başlar. Gerçek adı Maksud Çamur olan Kartal, ölümsüz bir eser ortaya çıkarmak için çalışır. Adını da bu yüzden değiştirmiştir. Sanatkar bir ismin ona çok şey kazandıracağını düşünür.

Kartal, babasını küçük yaşta kaybetmiştir. Annesiyle birlikte dededen kalma büyük bir evde yaşar. Annesinin üç kuruş emekli maaşını sorumsuzca harcayan bu patavatsız genç sanatkarca yaşamak bahanesiyle topluma tamamen zıt bir hayat sürer. Yaşayışı, giyinişi, konuşmaları ve tavırlarıyla normal bir insan değildir. Resim, müzik, şiir, roman gibi pek çok şeyle ilgilenen Kartal, eserlerinin hiç birini beğenmediğinden yayımlamaz. Ona göre ortaya çıkaracağı eseri şaheser olmalıdır. Bunu için kendini, annesini ve aklına gelen herkesi suçlar. Sevgilisi olmadığından güzel eser ortaya çıkaramadığını düşünür ve barda tanıştığı Meral'le sefilce bir aşk yaşamaya başlar. Meral, Kartal'dan yaş olarak oldukça büyüktür.İlişkilerini topluma ters düşen tarzda yaşamaları, aralarındaki yaş farkı, zaman zaman ikisini de rahatsız etse de; yollarına devam ederler. Fakat bu aşk da Kartal'a ortaya çıkaracağı eseri için gerekli enerjiyi vermemiştir.

Günler, aylar birbirini kovalarken Kartal, uzun zamandan beri "Marmara Kahvesi"nden tanıdığı Binbaşı Hüsrev'in ülkeyi gizliden yönettiğine inanır; işin garibi Binbaşı Hüsrev'i de buna inandırmıştır. Kartal, o zamana kadar niye böyle malzemeyi görmediğine hayıflanır durur. Fakat zararın neresinden dönerse kardır. Eserinde Binbaşı Hüsrev'in gizli gücünden bahsedecek ve ölümsüz olmayı başaracaktır. Maalesef o eser hiçbir zaman ortaya çıkmaz. Kartal artık, Meral'den gayri meşru olarak dünyaya gelen çocuğuna ümitlerini bağlar.Oğlunu "Goethe ve Fuzûlî" gibi görmektedir.

Mehmet Niyazi Özdemir, "Marmara Kahvesi "nin delilerinden olan Kartal'ın hikâyesiyle, belli bir zümrenin hayata bakışını aksettirir. Kahveye çeşni katan bu tipler aydınların, mütefekkirlerin söylediği hiçbir şeye inanmaz. Hatta onları sürüngenler kadar küçük görür. Yazar; sadece cevherin kendilerinde olduğunu düşünen bu meczuplarla, aydınların üstü kapalı olarak farkını ortaya koyar. Kartal, batı hayranı, kendini tanımayan bir insandır. Tipik bir Anadolu kadını olan annesini, hor görür. Onların kişiliğinde belirli bir zümre eleştirilmiştir.

Mehmet Niyazi Özdemir, kahvenin dışına Kartal ve Binbaşı Hüsrev'in hikâyeleri ile çıkar. Aydınları ve mütefekkirleri ise kahvedeki konuşmaları ile bizlere tanıtır. Entelektüel bir işportacı olan Hilmi Oflaz'ı büyük bir hayranlıkla izleyen Zürefa Niyazi, yazarımızın kendisidir. Mu Mehmet gibi arkadaşlarının öncülüğünde ülkeye katkıda bulunacak fikirleri olan bu gençler; "Das Dava"yı hazırlar. Metini çoğaltmak için daktilo bile bulamazlar. En sonunda bir avukatın daktilosunu ödünç alıp, dava metnini çoğaltan gençler şimdiki "Ötüken Yayınevi" nin temellerini atarlar. Mehmet Niyazi, doğru bildiğini söylemekten çekinmeyen üslubuyla, ilk gençlik yıllarında da kendini gösterir. Üniversite çevresinde yapılacak faaliyetlerin hazırlıklarını kahvede yaparlar. Necip Fazıl gibi üstâdları kendilerine rehber edinerek, fikirlerini savunmaya çalışırlar. "Dahiler ve Deliler" eserinde topluma yön veren şahsiyetlerin gelişme devrelerini görebiliriz. Eserde övgüyle bahsedilen Hilmi Oflaz, Necip Fazıl' in manevi oğludur.

Mehmet Niyazi Özdemir'in "Şeyhimdir"⁹⁸ dediği Hilmi Oflaz'dan bir nebze bahsedelim:

İşportacı olan Hilmi Oflaz, oldukça derin bir insandır. "Marmara Kahvesi" ne fırsat buldukça gelir ve konuşmalarıyla çevresindekileri etkiler. Vefakar bir insan olan Oflaz, zaman zaman çantasına koyduğu yiyecekleri karşısına çıkan ihtiyaç sahiplerine dağıtır. Kahvede ayrı bir önemi vardır.

Hilmi Oflaz, Necip Fazıl gibi ilginç ve cesur bir kişiliğe sahiptir. Necip Fazıl, onu "Fare tıkrısından ürkecek kadar hassas, kralları önünde bükecek kadar gözü kara, irade sahibi, aslanların önüne çırılçıplak atlayacak kadar cesur, aziz dostum, işportacı Hilmi"⁹⁹ diye tanıtır.

Mehmet Niyazi'ye göre Hilmi Oflaz; "Tartışmasız bir entelektüeldir. Muhatabına anında verdiği cevaplar hafızalardan silinecek gibi değildir."¹⁰⁰

Hilmi Oflaz, Türk İslam Tarihi' ni tarihçi kadar iyi anlayan bir şahsiyettir. Sanat, düşünce ve edebiyata dair zengin bir kütüphaneye sahiptir. İnsanlarla olan ilişkilerinde de mükemmel bir çizgi takip eder. Hayatı boyunca bir kimsenin yüzüne söylemediği sözü, arkasından söylediğine rastlayan olmamıştır.

⁹⁸ Mehmet Niyazi Özdemir ile 24 Nisan 2001'de İstanbul'da, İslam Araştırmaları Enstitüsü'nde Yaptığımız Söyleşiden,

⁹⁹ Ekrem Kaftan, Mehmet Niyazi ile Röportaj, Türkiye Gazetesi (Kültür – Sanat), 8 Haziran 1998, s. 14

¹⁰⁰ Mehmet Niyazi Özdemir ile 24 Nisan 2001'de İstanbul'da, İslam Araştırmaları Enstitüsü'nde Yaptığımız Söyleşiden,

Hayatının büyük bir kısmını Necip Fazıl'ın yanında geçiren, Hilmi Oflaz, üstadın bize yadigârıdır. Necip Fazıl, Toptaşı Cezaevi'ndeyken oranın önünden bir buçuk yıl, bir gün dahi ayrılmadan bekleyen, "Büyük Doğu" çıktığı zaman dergiye destek olsun diye, beşikteki bebeğe, bahçedeki tavuğa kadar herkesi "Büyük Doğu" abonesi yapacak kadar üstada sadıktır.

Mehmet Niyazi Özdemir, "Dahiler ve Deliler" eseri boyunca hayran olduğu bu şahsiyetleri anlatmıştır. Eserde "Niyazi" ismiyle tanıdığımız yazar; öğrencilik yılları boyunca onların yanında kendini geliştirmiştir. Yazılmayanları yazma düşüncesi uzun yıllar sonra yaşadıklarını kaleme almasına vesile olur. Burada önemli olan, toplum hayatında meydana gelen değişikliklerin, sanatların ve bilim adamlarının hayatlarına nasıl yansıdığıdır. Ne yazık ki toplum olarak tarihimizin önemini henüz kavrayamadık. Kitabı okurken girdiğimiz atmosferi teneffüs ettiğimiz yer, şimdi yoktur. Kitaptan okuduklarımıza, o mekânın şimdiki halini gördüğümüzde daha çok üzülmemek mümkün değildir. İnsan hayatının "keşke" ve "iyi ki" arasında olduğu söylenir. Keşke "Marmara Kahvesi" gibi abidevî tarihî ve kültürü yansıtan mekânlarımızı koruyabilesek; "iyi ki" gafil olan toplumumuzdan Mehmet Niyazi Özdemir gibi değerli bir yazar yetişmiş de bize kendimizi hatırlatıyor.

Mehmet Niyazi Özdemir, diğer eserlerinde, özellikle "Çanakkale Mahşeri"nde tarihimizin altın sayfalarından birini aralamıştır. O mahşeri savaşta, iman tekniğe galip gelmiştir. Eğer bizler iman ve tekniği birleştirmeyip ve kültürden adım adım uzaklaşırsak sonumuz kaçınılmazdır. "Marmara Kahvesi"nde konuşulan gerçekleri özümseyen Mehmet Niyazi Özdemir, iman gücünün her şeye galebe çalacağını, eserine konu ederek anlatıyor. Kendini milletine adanmış olan yazar, yeni yetişenlerin şuurlanması için olağanüstü bir gayret sarf eder. "Dahiler ve Deliler" eseri kültür ve sanat hayatımızı baltalamak isteyenlere karşı edilen sitemdir. Yazar, anıları bile yok etmeye çalışanlara adeta "Sesimi duyun!" demektedir.

Mehmet Niyazi Özdemir, sanatın ve fikrin filizlendiği yer olan Marmara Kahvesi' nin sosyal ve fizikî halini eserinde şöyle tasvir ediyor;

"Burası belki sadece İstanbul'un değil, bütün ülkenin en büyük kahvesiydi. Bayezid'in üniversite muhiti olması yüzünden öğretim üyelerinin bu civarda oturuyor olmaları, emekli olanları da

alışkanlıklarının bu semtte tutması, basın merkezi Babıali'ye yakın bulunması, öğrenci yurtlarının bu çevrede toplanmaları kahvenin müşterilerini diğer kahvelerinkinden çok farklı hale getirmişti. Ankara'dan İzmir'den, yurt dışından herhangi bir sebeple İstanbul'a gelen bir bilim insanı, politikacı, gazeteci, romancı, şair Marmara Kahvesi'nde sohbet olduğunu bilir, dostlarını görmek, yurttan ve dünyada neler olduğunu anlamak için mutlaka oraya uğramaya çalışırdı. Müdavimlerinin arasında her fikirden insan vardı; dindarlar, ateistler, faşistler aynı masada otururlar, rahatça tartışırlardı. Bazen öyle konular ele alınırdı ki; uzman olmayanların bir şey söylemesi mümkün değildi. Mesela Çar I. Nikola'nın kaynanası Çek mi, yoksa Slovak asıllı mıydı?... Kahvenin müdavimi olmak, adeta bir cemiyete dahil olmaktı; resmi dairelerde çalışanların, hangi fikirden olursa olsun, kahvede aynı masada sohbet etmemiş olsalar bile, işi düşenlere yardımda bulunmaları için göz aşinalıkları yeterdi.

Buradaki yakın dostluklarda fikirlerin aynılığı değil, yaş, seviye önemli rol oynardı. Emekli profesörlerden, yaşlı yazarlardan gençlere doğru inerken birbirinden farklı gruplar oluşurdu. Gençlerin yaşlılara ilgisi fazlaydı; nerede okuduklarını, hangi üniversitede doktorluk yaptıklarını, neler yazdıklarını bilirlerdi. Onlar ise gençlerin dünyalarına fazla girmezlerdi; nereli olduklarını, öğrenim durumlarını önemsemezlerdi. Ama sadece bu iki grubu değil, memurları, işçileri, meczupları da Marmara'nın havası kuşatırdı. Herkes haddini bilir, büyüklere saygısızlık yapmayı kimse aklının ucundan geçirmezdi. Hiç kimse, kimseyi hor görmezdi; bazen dünya bilim literatürüne girmiş emekli bir öğretim üyesi veya ünlü bir şair, bir gençle, hatta kahvenin sahibi bir meczupla saatlerce sohbet ederlerdi.

Caddeden biraz yüksekte olan kahveye sekiz on basamaklı bir merdivenden çıkılırdı. Bayezid Meydanı'na bakan ön tarafında balkonu andıran bir yer vardı, havanın müsait olduğu günler, buraya iki üç masa konulurdu. Kahvenin bu yönü tamamen camdı. Kahveyle balkonu ayıran veya birleştiren bu camın batı tarafında duvara bittiği yerdeki kapıdan

içeriye girilirdi. Girişteki on kadar masaya oyun kağıdı, tavla, okey takımı verilmezdi, bu bölüm sohbet için ayrılmıştı. Kahvenin sahibi Mustafa Bey, müşterileriyle gurur duyar, onlara layıkıyla hizmet etmeye çalışırdı. Kahve genellikle temiz ve düzenliydi, bilhassa sohbet bölümündeki masaların yeşil örtüleri sık sık değiştirilirdi."¹⁰¹

Eser boyunca yazarın kimi zaman ümitlendiği, kimi zaman ise eseflendiğini hissederiz. Ümitleri geleceğe karşı olan samimi inançtır. Değerlerimize sahip çıkmamak ise yazarın yüreğini acıtır. O yılları ve o mekânı yazıya dökmesinin sebebi ise neler kaybettiğimizi vurgulayarak, hataların tekerrür etmemesini sağlamaktır.

Bu hacimli eserin kolay okunmasında konusunun olduğu kadar, yazarın dil ve üslûp yönünden gösterdiği hassasiyetin de payı vardır. Anılarda anlatılanlar sadece Mehmet Niyazi Özdemir'in değil, ona rehber olan değerli mütefekkirlerin hayatlarından da izler taşır.

¹⁰¹ Mehmet Niyazi Özdemir, Dahiler ve Deliler, Ötüken Yay., İstanbul 2001, s. 13 – 14

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. MEHMET NİYAZİ ÖZDEMİR'İN DİLİ HAKKINDA BAZI TESPİTLER / DİKKATLER

Mehmet Niyazi Özdemir'in insanların hayatından kesitler sunduğu tahkiyeli eserlerinin rahat okunmasını sağlayan, onun dil ve üslubundaki incelik, güzellik, yalınlık ve samimiyettir. Dile çok önem veren yazar, onu eserlerinde en iyi şekilde kullanmaya çalışır. Türkçe'ye olan hakimiyeti, tarihî romanlarında bile günümüzde kullanılan sözcüklerle kendisini gösterir. Yazar, dili, konuya ve şahısların durumuna göre kullanır; fakat bu hiçbir zaman okuyucuyu sıkıntıya düşürmez.

Mehmet Niyazi Özdemir, tarihî bilgisi çok geniş olan bir yazarımızdır. Aldığı hukuk eğitiminin etkisiyle de geniş bir kavram hazinesine sahiptir. Eserlerinde Osmanlıca tamlamalar olmamasına rağmen, konuya göre Osmanlıca kelimeler bulunur. Yazar bunları cümlelere yedirmesini bilmiştir, (intıbaı, telakki, meserret, pespaye vb.)

İlk romanlarında biraz daha ağır olan dili, son romanı "Çanakkale Mahşeri"nde hoş bir yalınlığa bürünür. Yazar tarihî romanlarında kullandığı askeri sözcükleri ve tamlamaları okuyucunun zorlanmadan anlayabileceği kelimelerle ifade eder. Bazen ise kelime literatürümüzde olmayan (Tarraka) gibi sözcüklere de rastlanır. Fakat genelde anlaşılır ve sade bir dille yazılan eserler okuyucuya ulaşır.

Yazar, bütün eserlerinde çarpıcı tamlamalar kurmuş ve ilginç benzetmeler yapmıştır. Örneğin; (ağıt dolu beste, kurumuş balçık olan beden, posa haline getirilmiş hisler vb.)

Mehmet Niyazi Özdemir, makalelerinde ise özlü sözleriyle dikkat çeker. Yazılara diri bir ruh veren bu sözler genel kanaatlerle de örtüşür. "Akvaryumda balina yetişmez", "Dehaya bir şey olmaz deme; en büyük gemiler bile birkaç saatle batar", "Yüzme derin sularda öğrenilir" gibi özdeyişleri konunun açıklanmasında önemli bir yere sahiptir.

Mehmet Niyazi Özdemir, realist (bazen de romantik) bir yazarımızdır. Hikâyelerinde daha çok romantik bir tavır sergileyen yazar, özellikle tarihî romanlarında realizmden ayrılmaz. Onun eserlerine hakim olan bakış açısı da bu tutumuyla yakından ilgilidir. Yazar genelde kahraman anlatıcının bakış açısını kullanır;

fakat müşahit anlatıcıya ait bakış açısını kullandığı zamanda gerçeklik daima ön plandadır.

Yazarın realist bakış açısı (bazen romantik) yaptığı mekân tasvirlerinde de kendini gösterir. Romanlarına mekân olarak seçtiği yerleri adım adım bilen yazar, tasvirlerini hayal ederek değil, yaşayarak yapar.

Şahit olmadığı dönemleri kaleme aldığı eserlerinde anlattığı olayların içine girebilmek ve tüm gerçekliği ile yansıtabilmek için uzun yıllar araştırmalar, incelemeler, gözlemler yapar. Konu ile alakalı ne bulursa okur, romanına alacağı mekânları dolaşır, kahramanları ile ilişkili kişilerle röportaj yapar. Uydurup yazmadığı gibi, kesinliğine inanmadığı bir olayı da eserlerine almaz. Mehmet Niyazi Özdemir, tarihî romanın gerçekleri yansıtması görüşündedir. Yazara göre tarihî romanda kurgu sadece tespit edilemeyen, araştırılıp öğrenilemeyen noktalarda yapılabilir.

Mehmet Niyazi Özdemir'in köyü mekân olarak seçtiği eserlerinde hepimize yabancı gelmeyecek betimlemeler bulunur. Bu eserlerinde betimlemelerin atmosferine uygun bir anlatım biçimi benimsediği de gözden kaçmaz. Kahramanların ruhî portrelerine ise oldukça geniş yer verir. Köylülerin konuşma tarzı, kullandığı kelimeler, kısa ve heyecan verici cümleler ile diyaloglar, yazarın anlatım biçimine ters düşmeyen içeriktedir. "Yazılamamış Destanlar" romanından aldığımız şu örneğe bakalım :

"Mahalleye geldiğinde şafak sökmüştü. Evler, samanlıklar bıraktığı gibiydi; hiçbir şey değişmemişti. İşte şuracıkta mile oynuyorlardı... Evlerinin kapısı kilitliydi. Annesi, babası nasıl olsa erken kalkarlardı; uyandırmaya gerek yoktu. Ağabey'i Süleyman'ı hatırladı; zaten ne zaman aklından çıkmıştı ki !... Bu bahçede az mı boğuşurlardı!..

Güneş doğmak üzereyken komşularının penceresi açıldı; Mehmed'i gören Halime şaşırıldı:

" - Ah Mehmed ! Evladım hoş geldin."

" - Hoş bulduk Halime Teyze."

" - İzin mi, teskere mi ?"

" - İzin Halime Teyze."

Sesleri duyan Ayşe perdeyi araladığında yüreği sıkılır gibi oldu.

" - Aman Allah'ım Mehmed gelmiş !"

İçerki odada giyinen Topal Ali:

" - Nerde, nerde ?" diyerek koltuk değneklerini eline aldı."¹⁰²

Mehmet Niyazi Özdemir, roman ve hikâyelerinde olay kahramanlarını zaman zaman geçmişe döndürerek, onların önceki hayatlarına dair okuyucuya bilgi vermek ister. Bir anlatım tekniği olan iç monologdan yararlandığı bu bölümlerde, halden maziye geçişi sırasında bunu okuyucuya açıkça hissettirmesi dikkat çekicidir.

Yazılamamış Destanlar romanı tellalın yaptığı " - Ey Ahali!" Bin üç yüz dokuzlular iki gün sonra askerlik şubesine teslim olacaklar!" duyurusuyla başlar. Bu sözleri duyan Topal Ali geçmişine dönerek Aziziye Tabyaları'ndaki kanlı boğuşmayı hatırlar. Yazar altı sayfa boyunca Topal Ali'yi kendi kendine konuşturur. Ancak eve giderken toparlanabilen kahramanın, iç diyalogu bırakma sebebi, ailesine güçlü görünmek istemesidir.

Yazarın hal ile mazi arasındaki bağlantıyı sağlarken kullandığı ifade biçimi, teknikle ilgili olduğu kadar yazarın üslûbuyla da ilgilidir.

Mehmet Niyazi Özdemir, tahkiyeli eserlerinin dışında farklı bir üslûp kullanır. Roman ve hikâyelerinde yumuşak olan üslûbu, araştırma eserleri ve makalelerinde yargılayan ve eleştiren bir şekle bürünür. Bu eserlerini büyük bir heyecanla kaleme alan yazar, kimi zaman yaptığı mizahî benzetmelerle muhatabına orjinal mesajlar gönderir.

Yazar, tüm eserlerinde sade ve anlaşılır bir dil kullanmayı tercih etmiştir. Genel olarak eserlerine baktığımızda bol mecaz ve anlaşılmayı zorlaştıracak kelime ve tamlamaların bulunmadığını görürüz. Yazar, hiçbir zaman vak'anın akışını aksatacak uzun tasvirlerle ve psikolojik tahlillere yer vermez.

Sonuç olarak yazı hayatına 1960'lı yıllarda başlayan ve bu faaliyetini her geçen gün bilgi hazinesine ekledikleri ile zenginleştiren Mehmet Niyazi Özdemir'in eserlerinde, duru, yapmacıktan uzak ve anlaşılır bir dil kullandığını görüyoruz.

¹⁰² Yazılamamış Destanlar, s. 218

SONUÇ ve TOPLU DEĞERLENDİRME

Yazı hayatına öğrenci olduğu 1960'lı yıllarda başlayan, Mehmet Niyazi Özdemir, yaklaşık kırk iki yıl boyunca, hikâye, roman, hatırat, makale ve düşünce eserleri gibi birçok türde eserler yazmıştır.

Tahkiyeli eserlerinde sosyal ve tarihî konuları ele alan yazar; araştırma eserlerinde de milletimizin kronikleşmiş meselelerine ve güncel konulara değinir. Millî değerlerimizin, kültürümüzün, tarihimizin yaşatıldığı tüm eserlerinde araştırma ve gözlem ön plandadır.

Mehmet Niyazi Özdemir, hikâye denemeleri yaparak başladığı yazı hayatını, romanları ve araştırma eserleri ile sürdürmektedir. Tasvirlerin bol olduğu hikâye denemeleri, yazarın hayatından derin izler taşır.

Hikâyeden romana yönelen Mehmet Niyazi Özdemir, ilk romanı "Varolmak Kavgası"nda dönemin önemli bir sorununu ve o kesime yapılan haksızlığı, Murat'ın hayatını örneklendirerek verir. İdeali ve ülküsü için kendini feda eden bu gencin yaşadıkları ile, ön yargılı bakış açısı eleştirilir. Ehil olmayan kişilerin söz sahibi olduğu toplumumuzda, halkın eğitildiği taktirde içinde bulunduğu karanlıklardan kurtulacağı vurgulanır.

İlk bakışta aşk romanı gibi görünen "İki Dünya Arasında" romanı ise, Almanya'daki Türk gençliğinin durumunu Ayhan'ın kişiliğinde okuyucuya yansıtır. Kendini o ülkeye ve insanlara yabancı hisseden Ayhan yalnızdır. Ezilmiş ve dışlanmış olan bu Türk gençleri, ait oldukları topluma ters düşmemek için savaşırlar. Ayhan'ın bir Alman kızı olan Hildegard'la yaşadığı aşk; din ve milliyet ayrılıkları, ailelerine olan sorumlulukları dolayısıyla vuslatla sonuçlanmaz.

Yazar bu romanında kendi hayatını anlatır. Türk ve Müslüman olduğu için hor görülen Ayhan, bu kavramları araştırmaya başlar. Mehmet Niyazi Özdemir'in "Türk Devlet Felsefesi" ve "İslam Devlet Felsefesi" adlı düşünce eserleri bu araştırmaların ürünleridir.

Mehmet Niyazi Özdemir, gerçek bir vatanseverdir. Onun tahkiyeli eserlerine yedirilmiş olan millî duygular, titiz bir araştırma ile ortaya çıkan düşünce eserlerinin muhtevasını oluşturur. "Millet ve Türk Milliyetçiliği", "Medeniyetimizin Analizi ve

Geleceği" adlı kitapları belgelerle ispatlanan bilgilerle donatılmıştır. Geniş bir tarih bilgisine sahip olan yazar; Ziya Nur Aksun'un "Gayr-i Resmi Tarihimiz Osmanlı Padişahları" adlı eserine yazdığı "Hatime" ile bu yönünü bir kez daha ortaya koyar.

Mehmet Niyazi Özdemir, "Ölüm Daha Güzeldi" romanı ile Azerbaycan'daki soydaşlarımızın yaşadığı felaketleri dile getirir. Bu romanından sonra, Türk tarihine yönelen yazar, "Yazılamamış Destanlar" romanıyla silsile romanlarının başlangıcını yapar.

"Sanatçı, halk arasında rivayetler ile kesin vesikalara dayanmayan menkıbelerden istifade edebilir, etmelidir. Ancak gerekli şart, konunun tamamlanmış, bitmiş, zaman mührünü yemiş olmasıdır. Bu gerekli şarta romancıya ait bilgi ve yaratma kabiliyetini eklemeliyiz : Bu tür roman, kendine uygun bir sanatçı ruhu ve muhtevası ister: Tarihî roman, hayat dolu, engin, aynı zamanda olağanüstülikle millî mantığın uyduğu şuurlu bir coşkunluğun bezediği zengin bir çalkantı ve çılgınlıklarının verdiği ruh sıkıntısı ile tatminsizlikten doğan dış gıcırtilı sabır eklenirse, tarih romanının yetiyeceği toprak ve yeterli iklim tamamlanmış olur."¹⁰³

Yukarıda belirtilen şartlara uygunluğu ile Mehmet Niyazi Özdemir'in "Yazılamamış Destanlar" ve "Çanakkale Mahşeri" yakın tarihimizin romanlarıdır. Bu romanlarda ruh tahlillerine pek yer verilmez. Bunun sebebi ayrıntıya inen bilginin ve belgelerin az olmasındandır. İç gözlemler gerçeklere ters düşecek biçimde yapılmaz. Roman boyunca savaşı anlatan yazar; köye Anadolu'nun fakirliğini ve sefaletini göstermek için kısaca yer verir. İstanbul'u ise, dönemin başkentindeki durumu anlatmak için romanına almıştır.

Son üç romanında tarihe yönelen yazar, ilk romanlarında ferdî konuları, toplumsal sorunları işlemek için kullanmıştır. Sosyal roman diyebileceğimiz bu romanları, ele aldığı konular ve konuların işleniş bakımından değerlendirdiğimizde, gerçekçi ve toplumu ilgilendiren bir konunun roman boyunca aynı tavırla işlendiğini görürüz. Konulardaki gerçeğe gidişle birlikte, romanların sonuçlandırılması da olayların akışına uygun bir biçimde verilir.

¹⁰³ Zamanın Elinden Tutmak, s. 196

Kişilerin verilişinde de yazar; ilk romanlarında kahramanlarına sahip çıkmıştır. "Varolmak Kavgası"ndaki Murat, doğrunun peşinde koşan idealist bir gençtir. Toplumunu eğitmek için kendi hayatından vazgeçer. "İki Dünya Arasında"ki Ayhan ise, millî değerlere bağlılığı nedeniyle aşkından vazgeçer. "Giydiği ateşten gömleği teneşirde çıkaracağını" bilmesine rağmen yolundan dönmez. Yazar, tarihî romanlarında ise, araştırma ve incelemeye yönelir. Romanlarındaki şahısların, çocukları ve torunları ile röportaj yapar; hatıratları, konu ile alakalı diğer belgeleri okur. Titiz bir araştırmadan sonra kurgulanan bu romanlar, tarihî gerçeklerle örtüşmektedir. Tarihî romanlarının şahısları, vatanlarının bir karış toprağını düşmandan temizlemek için çalışır. Şahıslar vatanları olmadığı zaman, kendilerinin de olmayacağını bilincindedir. "Ölürsek şehit, kalırsak gazi" oluruz düşüncesiyle bağımsızlıkları için mücadele ederler.

Mehmet Niyazi Özdemir, roman kişilerini gerçek hayattan alarak tahkiyelendirir. Fakat yazar, zaman zaman okuyucuya düşünme payı bırakmaz. Bu yönüyle romantiklerin kişilerine benzemekle birlikte, tanıtılış biçimleriyle realisttir. Fizikî yapıları, aileleri, kültür durumları, oturdukları yerler, ilişkide buldukları çevre ve psikolojik yapıları ile birlikte verilmişlerdir. Romanlarda fizik yapıları ile yaşadıkları mekânları belirtebilme bakımından betimlemeler, psikolojik durumları içinde çözümlenmeler yer alır. Kişi betimlemeleri ile değişik yapıda insanlar, yer betimlemeleri ile köyler, şehirler, savaş romanlarında cephe ve siperleri tanıtan yazar, bunlara tabiat, hareket, olay gibi çeşitli betimlemeler ekleyerek kişilerle ilgili ayrıntıya yer verir. Betimlemeler ve çözümlenmeler genelde romanlardaki hareketi durduracak uzunlukta değildir.

Mehmet Niyazi Özdemir'in romanlarında kişilerin yaşayış biçimleri ve içinde buldukları çevre verilirken gözlemin izleri belirgindir. Anıları, yaşamda görülenlerin ve gerçek olayların zihinde bıraktığı izlerdir. Yazar tarihî romanlarının haricinde yaptıklarını anılarına ve gözlemlerine dayandırır. En belirgin gözlem izleri ise, "Varolmak Kavgası" romanında görülür.

Roman yazarı olarak bir başarısı da vak'ayı oluşturan olayların, düğüm ve rastlantıların düzenlenişi, seçtiği kişilerin konuya uygunluğudur.

Mehmet Niyazi Özdemir'in ilk iki romanlarında az olan şahıs sayısı, tarihî romanlarda çığ gibi büyür. Bu kişilerin okuyucuya sunulmaları ilk romanlarından başlayarak, çevreleri, aileleri ve psikolojik durumlarıyla gerçekçi bir tarzdadır.

Romanlarına değişik çevreler girdikçe bu çevrelerden seçilen kişiler de rollerini alır ve böylece kişi kadrosu genişler.

Mehmet Niyazi Özdemir'in kişilerinde ortak yanlar bulabiliriz. İlk romanından başlayarak ele alırsak, kişilerin en belirgin ortak özelliği idealist olmalarıdır. Yaşamlarında bir takım hayal kırıklıklar, olan bu kahramanlar, babalarını yitirmişler, anneleri tarafından yetiştirilmişlerdir. Bu kahramanlarda yazarın hayatından izler görülür. Ülkenin ve toplumun içinde bulunduğu durumdan büyük ölçüde etkilenen şahısların idealleri ve ülküleri millî benlikleriyle paralellik gösterir. Hepsi milliyetçi ve hümanisttir. Tarihî romanların kişilerinde de bu özellikler görülür. Fakat onlar gözlerini savaşıla açıp, savaşıla kaparlar. Kendilerine ait müstakil hayatları yoktur. Yine kişilerin ortak özelliği yönetimden etkilenmeleridir.

Romanlarda erkek şahıslar daima ön plandadır. Cesur, kendi kendine yetmesini bilen, kültürlü, iyi niyetli, hoşgörölü ve fedakâr erkekler, memleketlerinin bağımsızlığı ve kalkınması için çalışırlar. Kadınlar ise, belli belirsiz romanlarda görünerek, erkekler ile olan ilişkileri oranında olaylar zincirinde yerlerini alırlar. -İki Dünya Arasında romanı hariç-Genelde tipik bir Anadolu kadını olan bu şahıslar, sadık bir eş, vefakâr bir anadır. Yazar kahramanlarının sosyal ve ruhî portrelerini çizmekte oldukça başarılıdır.

Romanlarında vak'a genellikle belli bir zamana oturtulmamış, kronolojiye dikkat edilmemiştir. Bu romanlarda, kahramanların günlük yaşamını bazen kozmik zaman yönlendirir. Ayrıca zamanın insan üzerindeki etkisi romanlarda kimi zaman açıkça belirtilmiştir.

Mehmet Niyazi Özdemir, çocukluğunu geçirdiğini Sakarya'nın Akyazı ilçesi ve Boztepe Köyü'nü, birçok hikâyesine ve romanına mekân olarak seçmiştir. Akyazı ve Boztepe Köyü'nü doğal güzellikleri ve Anadolu'yu yansıtan insanları ile romanlarda canlandırmıştır. Askerliğini yaptığı Damlapınar Köyü'nü de "Varolmak Kavgası" romanında işler.

Yazar, yirmi yıl kadar yaşadığı Almanya'yı da bir romanında ve bir çok hikâyesinde mekân olarak karşımıza çıkarır. Tarihî romanların geçtiğı yerleri romanın hazırlık devresinde adım adım gezen yazar; eserlerinde işlediğı mekânları iyi bilir. Sadece "Ölüm Daha Güzeldi" romanının geçtiğı Azerbaycan'ı kendisine anlatılanlarla romanlaştırmıştır. Mekân tasvirlerinde realist olan yazar, romanlarda mekânın insan üzerindeki etkisini zaman zaman göz ardı etmemiş, bazen özellikle hissettirmiştir.

Mehmet Niyazi Özdemir, romanını yazmadan önce geniş bir hazırlık yaparak konuyu ana çizgileriyle belirler. Vak'anın işlenişiyle ilgili ayrıntıyı, bilinç altında da olsa bir sıralamadan geçirdikten sonra yazar. Olayların yön değiştirmesinde etkili olan rastlantılardan bazılarını özellikle düzenlediği bellidir. Vak'a kuruluşunda izlediği yolda okuyucuyu şaşırtacak rastlantılar görülmez. Genelde dikkati çeken düzenli çalışma, okuyucunun olayları zorluk çekmeden izleyebilmesini sağlamıştır.

Mehmet Niyazi'nin romanları bir hareket ya da konuşmayla başlar. Yaptığı iç diyaloglar da daha da çok psikolojik çözümlerle ya da yazarın bir olaydan, bir kişiden hareket ederek genellemelere gidişlerinde kısaca yer alır.

Yazar vak'ayı sonuçlandırırken çoğunlukla ölümü seçer. "Varolmak Kavgası", "Ölüm Daha Güzeldi" ve "Çanakkale Mahşeri" romanları sonuç için ağır olan ölümle biter. Bu sonuçların okuyucuyu etkilemek için seçildiği düşünülebilir.

Gittikçe gelişen ve toplumsal problemlerine doğru yayılan konularla birlikte, konuların işleniş tarzı da realist bakış açısıyla ilk romanlarından başlayarak göze çarpar. Bunu en çok şahısların verilişinde uyguladığını görürüz. Konulardaki gelişmelerle birlikte, günden güne roman yazma yöntemi de olgunlaşır. Yazar yazdığı "Çağımızın Aşıkları" romanında bir çok değişiklik yaparak, "İki Dünya Arasında" adıyla yayımlar. Aynı şekilde "Medeniyet Ülkesini Arıyor" adıyla yayınlanan düşünce eserinin de "Medeniyetimizin Analizi ve Geleceği" başlığı altında muhtevasını genişleterek tekrar ele alan yazar, her geçen gün yöntem üzerinde olgunlaşır.

Mehmet Niyazi Özdemir'in eserlerinin kolay okunmasını sağlayan, şüphesiz ki, dili ve üslûbudur. İki bin bir yılında yayımladığı "Dahiler ve Deliler" adındaki hatıratını da roman üslubuyla yazan yazarın; dilindeki rahatlık kitabın konusunu doyumsuz hale getirir. Yazar, güzel konuşma ve yazma zevkini kendini yetiştirerek elde etmiştir. Eserlerinde Türkçe'mizi en iyi biçimde kullanmaya dikkat eder.

Mehmet Niyazi Özdemir, tarihimize ve kültürümüze vakıf bir şahsiyettir. Ömrünü kütüphanelerde yazarak ve okuyarak geçiren yazar; araştırmacı ve yargılayıcı makaleleriyle toplumun dertlerine çözüm bulmaya çalışır. Makalelerinde doğru bildiğini söylemekten kaçınmaz. Zaman zaman kullandığı sert üslûp ise haksızlığa tahammülü kalmadığındandır. Yazmış olduğu makalelerin her biri ilim, kültür ve sosyal çalışmalara kaynak olacak niteliktedir.

Çanakkale Savaşları ile ilgili yaklaşık on yıl araştırma yapan yazar; "Çanakkale Mahşeri" romanında anlatmadığı bazı olayları "Çanakkale'den Bende Kalanlar" adıyla yayımlamayı düşünmektedir. İçinde bulunduğumuz günler içinde de Yemen'in romanını yazma hazırlığında olan Mehmet Niyazi Özdemir, silsile romanlarını Milli Mücadele Dönemi'ni de yazarak sürdürecektir.

Bu açıklamalar ve değerlendirmelerden sonra, Mehmet Niyazi Özdemir'in mensup olduğu kültür ve çevresinin rengini bütün güzelliğiyle yansıttığını söyleyebiliriz. Tüm eserlerinde, hakkı teslim eden yaklaşımı ile adil ve ahenkli bir bütünlüğü sergiler. Mehmet Niyazi Özdemir, kendisinden sonra gelenler için gereken malzemelerin esaslarını bırakarak edebiyatımızın üst seviyeye gelmesine vesile olacak; yazdıkları kültür ve irfan hayatımızda, tarihî anlayışımızda yeni bir merhale olacaktır.



KAYNAKLAR

A- MEHMET NİYAZI ÖZDEMİR'İN YAZDIĞI ESERLER:

ROMANLARI:

1- "**Varolmak Kavgası**", Ötüken Yayınevi, İstanbul, 1969, 2. bs. 1970, 3. bs. 1974, 4. bs. 1978, 5. bs. 1989, 6. bs. 1990, 7. bs. 1994, 8. bs. 1999, 238 s.

2- "**Çağımızın Aşıkları**", Ötüken Yayınevi, İstanbul, 1970. Konusu ve içeriği düzenlenerek 1977 yılında "**İki Dünya Arasında**" adıyla yayınlandı. Ötüken Yayınevi, 3. bs. 1992, 4. bs. 1995, 5. bs. 1998, 6. bs. 2000, 7. bs. 2001, 196 s.

3- "**Ölüm Daha Güzeldi**", Ötüken Yayınevi, İstanbul, 1982, 2. bs. 1990, 3. bs. 1993, 208 s.

4- "**Yazılamamış Destanlar**", Ötüken Yayınevi, İstanbul, 1991, 2. bs. 1992, 3. bs. 1995, 4.bs. 1999, 256 s.

5- "**Çanakkale Mahşeri**", Bir bölümü Türkiye Gazetesi'nde tefrika edilen bu roman Ötüken Yayınevi tarafından yayınlanır. (Ekim 1998), 2.bs. Kasım 1998, 3.bs. Ocak 1999, 4.bs. Şubat 1999, 5.bs. Nisan 1999, 6.bs. Mayıs 1999, 7.bs. Kasım 2000, 8.bs. Nisan 2000, 9.bs. Aralık 2000, 10. bs. Eylül 2001, 11. bs. Mart 2002, 12. bs. Ekim 2002, 13. bs. Şubat 2003, 542 s.

HİKAYELERİ:

"**Bayram Hediyesi**" (10 Hikâye), Ötüken Yayınevi, İstanbul, 1971, 2. bs. 1991, 3. bs. 2001, 231 s.

DÜŞÜNCE ESERLERİ:

1- "**Millet ve Türk Milliyetçiliği**", Ötüken Yayınevi, İstanbul, 1979, 2. bs. 1986, 3. bs. 1992, 4. bs. 2000, 231 s.

2- "**İslam Devlet Felsefesi**", Ötüken Yayınevi, İstanbul, 1988, 2. bs. 1990, 3. bs. 1994, 4. bs. 1996, 5. bs. 1999, 222 s.

3- "**Medeniyet Ülkesini Arıyor**", Ötüken Yayınevi, İstanbul, 1992, İçeriği genişletilerek "**Medeniyetimizin Analizi ve Geleceği**" adıyla yayınlanmıştır. Ötüken Yayınevi İstanbul, 2. bs. 2000, 212 s.

4- "**Türk Devlet Felsefesi**", Orta Doğu Gazetesi'nde tefrika edildi. (1992)
Ötüken Yayınevi, İstanbul, 1993, 2. bs. 1996, 293 s.

5- "**Gayr-ı Resmi Tarihimiz (Osmanlı Padişahları)**", Ziya Nur Aksun'un bu eserinin (Hatime) bölümünü yazmıştır. Marifet Yayınları, İstanbul, 1996, 2. bs. 1997, 318 s.

MAKALELERİ:

- 1- Türkiye'nin Meseleleri I "**KÜLTÜR**" Marifet Yayınları, İstanbul, 1992, 240 s.
- 2- Türkiye'nin Meseleleri II "**DEVLET**" Marifet Yayınları, İstanbul, 1992, 240 s.

HATIRALARI:

- 1- "**Dahiler ve Deliler**", Ötüken Yayınevi, İstanbul ,2001, 303 s.

B- KONU İLE İLGİLİ DİĞER KAYNAKLAR**ACAR, Handan,**

2000, "Hilmi Abi'nin Sofrası", Yeni Şafak Gazetesi, 11 Kasım,
s. 14.

AĞAOĞLU, Adalet,

2002, "Ortalama İnsandan Tarih Bilincine" Toplumsal Tarih
Dergisi, Aralık Sayısı, s. 54.

AKKUŞAK, Osman,

1999, "Çanakkale Romanlaştırıldı", Yeni Şafak Gazetesi, 17
Şubat, s. 14.

AKTAŞ, Şerif,

1998, Edebiyatta Üslûp ve Problemleri, Akçağ Yay., Ankara.

AKTAŞ, Şerif,

1998, Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş, Akçağ Yay.,
Ankara.

AZAK, Gürbüz,

1999, "Osmancık'tan Mehmetçik'e", Türkiye Gazetesi, 1 Nisan,
s. 2.

AZAK, Gürbüz,

1999, "Türkiye'nin Süper Adamları", Türkiye Gazetesi, 18
Nisan, s. 22.

AYDIN, Cemal,

1998, "Yüzyılın Son Destanı", Yeni Şafak Gazetesi, 11 Kasım,
s. 12-14.

AYDIN, Cemal,

1998, "Çanakkale Mahşeri", Akit Gazetesi, 14 Kasım, s. 12.

AYTAÇ, Gürsel,

1990, "Çağdaş Türk Romanları Üzerine İncelemeler" Gündoğan
Yay., Ankara.

AYTÜR, Ünal,

1977, "Henry James ve Roman Sanatı, DTCF. Yay., Ankara, 155 s.

- BAKIRCIOĞLU, N. Ziya**
1997, "Başlangıçtan Günümüze Türk Romanı", Ötüken Yay. İstanbul.
- BAYDAR, Mustafa**
1960, Peyami Safa İle Söyleşi: "Edebiyatçılar Ne Diyorlar?", 312 s.
- BAYRAM, Nevzat,**
1996, "Sözde Yedi Saatte Geçilecekti", Zaman Gazetesi, 18 Mart, s. 15.
- BAYRAMOĞLU, Ertuğrul,**
2000, "Çanakkale Mahşeri Üzerine" Ümran Dergisi Mart, s. 78-80.
- BELGE, Murat,**
1968, "Çeşitli Açılardan Roman Kişisi" Yeni Dergi, Sayı 50, Kasım.
- CENGİZ, Hayri,**
1998, "Sen Allah'ın Lütfusun" Türkiye Gazetesi, 28 Mayıs, s. 2.
- CENGİZ, Hayri**
1998, "Meclis Kanun Yapmayacak" Düşünce Dergisi, 21 Haziran, s. 2.
- ÇOKUM, Sevinç,**
1999, "Çanakkale'yi Hatırlamak", Türkiye Gazetesi, 17 Mart, s. 17.
- ER, Rahim,**
1998, "Çanakkale Mahşeri", Türkiye Gazetesi, (Kültür-Sanat) 13 Kasım, s. 15.
- GÜMÜŞ, Hüseyin,**
1994, "Romanda Anlatım Şekilleri" Dil Dergisi, Sayı 20, Haziran.
- FORSTER, Edward Morgan,**
1982 "Roman Sanatı" Çev. Ünal Aytür, Adam Yay. İstanbul.
- KANDEMİR, Tayfun,**
1999, "Şairler Sultanı'nın Ardından", Zaman Gazetesi, 25 Mayıs, s. 11.

- KAFTAN, Ekrem,**
1998, "Herkesi Hayrette Bırakırdı" Türkiye Gazetesi (Kültür - Sanat), 8 Haziran, s. 14.
- KAFTAN, Ekrem,**
1995, "Gönüllerin Fethinden Ülkelerin Fethine", Akit Gazetesi (Kültür - Sanat), 28 Mayıs, s. 14.
- KAFTAN, Ekrem,**
1999, "Çanakkale Mahşeri'nin Devam Eden Neticeleri" Tarih ve Medeniyet Dergisi, Mart, s. 16-18.
- KAFTAN, Ekrem,**
1998, "Yedi Düvele Karşı" Türkiye Gazetesi, (Kültür-Sanat), 20 Kasım, s. 8.
- KAFTAN, Ekrem,**
1998, "Roman İhtiyaçtan Doğmadı" Türkiye Gazetesi, 22 Mayıs, s. 14.
- KAFTAN, Ekrem,**
1995, "Roman Ustası Peyami Safa" Türkiye Gazetesi, 15 Haziran, s. 10.
- KAFTAN, Ekrem,**
1998, "Emsali Olmayan Zafer" Türkiye Gazetesi (Kültür-Sanat) 18 Mart, s. 10.
- KAPLAN, Mehmet,**
1997, "Hikâye Tahlilleri" Dergâh Yay., İstanbul.
- KAYNAK, Semanur,**
2000, "Yaramaz Hiç Yok Mu?", Yeni Şafak Gazetesi, 6 Haziran, s. 14.
- KAYNAK, Semanur,**
1999, "Bedir Çanakkale'nin Aynasıdır" Yeni Şafak Gazetesi 5 Ekim, s. 12.
- KEKEÇ, Ahmet,**
2000, "Çanakkale Geçilmiş" Yeni Şafak Gazetesi, 19 Mart, s. 17.

- KELEŞ, Orhan,**
1990, "Romancı Mehmet Niyazi ile Sohbet I" Türkiye Gazetesi (Kültür-Sanat), 22 Ekim, s. 10.
- KELEŞ, Orhan,**
1990, "Romancı Mehmet Niyazi ile Sohbet II" Türkiye Gazetesi, (Kültür-Sanat), 23 Ekim 1990, s. 10.
- KUDRET, Cevdet,**
1994, "Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman (2)" Varlık Yay., İstanbul.
- MORAN, Berna,**
1981, "Edebiyat Kuramları ve Eleştiri" Cem Yay., İstanbul.
- MORAN, Berna,**
1983, "Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış" C. 1, İletişim Yay., İstanbul.
- MORAN, Berna,**
1994, "Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış" C. 3, İletişim Yay., İstanbul.
- ŞEKER, Mehmet,**
1999, "Karaoğlan Adında Bir Katır" Yeni Şafak Gazetesi, 17 Eylül, s. 14.
- TANPINAR, Ahmet Hamdi,**
1996, "Edebiyat Üzerine Makaleler" hzl. Zeynep Kerman, MEB. Yay., Ankara.
- TATLI, Ali**
1998, "Ayrıma Aydın Tepkisi" Türkiye Gazetesi, (Kültür-Sanat) 12 Haziran, s. 14.
- TEKİN, Mehmet,**
2002, "Roman Sanatı I" Ötüken Yay., İstanbul.
- TURAL, Sadık Kemal,**
1993, "Edebiyat Bilimine Katkılar" Ecdad Yay., Ankara.

TURAL, Sadık Kemal,

1993 "Şahsiyetler ve Eserler" Ecdad Yay., Ankara.

TURAL, Sadık Kemal,

1993 "Tarihî Roman Geleneği ve Cezmi" Doğumunun Yüz
Ellinci Yılında Namık Kemal, AKM Yay., Ankara, s. 75.

TURAL, Sadık Kemal,

1982, Zamanın Elinden Tutmak, Ötüken Yay., İstanbul, 196 s.

ÖZCAN, Nusret,

1998, "Bir Savaşın Ardından" Yeni Şafak Gazetesi (Kültür-
Sanat), 18 Mart, s. 10.

ÖZCAN, Nusret

1998, "Ne Selvi Kaldı Ne Mescit" Yeni Şafak Gazetesi,
7 Mart, s. 10.

ÖZCAN, Hidayet,

2000, Türk Dili Roman Özel Sayısı.

ÖZDEMİR, Mehmet Niyazi,

2000, "Sözde Aydınlar" Muhalif Dergisi 3 Ocak, s. 13.

ÖZDEMİR, Mehmet Niyazi,

1999, "Osmanlı Devlet ve Medeniyetine Temel Bakış" Hak-İş
Dergisi, Ekim, s. 38-41.

ÖZDEMİR, Mehmet Niyazi,

1996, "Mecburi Eğitim" Zaman Gazetesi, 23 Mayıs, s. 13.

ÖZDEMİR, Mehmet Niyazi,

1996, "Edebî Dostluk" Zaman Gazetesi, 16 Mayıs, s. 14.

ÖZDEMİR, Mehmet Niyazi,

1996, "Rahmetle Anıyoruz", Zaman Gazetesi, 30 Mayıs, s. 12.

ÖZDEMİR, Mehmet Niyazi,

1996, "Alaka ve Mukavemet" Zaman Gazetesi, 20 Haziran, s. 10.

ÖZDEMİR, Mehmet Niyazi,

1996, "Tarih ve Zihniyet" Zaman Gazetesi, 13 Haziran, s. 13.

ÖZDEMİR, Mehmet Niyazi,

2002, "Ecyat Kalesi" Zaman Gazetesi, 19 Ocak, s. 13.

WURMSER, Arnold,

1946, "Romanda Ben" İstanbul, Sayı 69.

YAVUZ, Hilmi,

1977, "Roman Kavramı ve Türk Romanı" Bilgi Yay., İstanbul.

YAZGAN, Mustafa,

1996, "Çanakkale Bir Destandır" Zaman Gazetesi, 18 Mart, s. 15.

YAZICI, Olcay,

1999, "Çanakkale'ye Ambargo" Aydınlik Dergisi, 11 Eylül, s. 10.

YILMAZ, Durali,

1996, "Roman Sanatı ve Toplum" Ötüken Yay., İstanbul.

YILMAZ, Sümeyra

1999, "Keskin Mizaçlı Muhalif, Yeni Şafak Gazetesi, 27 Mayıs,
s. 14.

YÜCELER, Cemil,

1997, "Resmi Değil, Gerçek Osmanlı Tarihi", Zaman Gazetesi,
20 Mayıs, s. 13.